

PARICHART JOURNAL

• ชื่อวารสาร

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
(Parichart Journal, Thaksin University)

• เจ้าของ มหาวิทยาลัยทักษิณ

• ที่ปรึกษา

อธิการบดี (รศ.ดร.วิชัย ชำนิ) มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาศึกษาและวิจัย
(รศ.เกษม อัครตรีรัตนกุล) มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
(ผศ.ดร.พรพันธุ์ เขมคุณาศัย) มหาวิทยาลัยทักษิณ
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(รศ.ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์) มหาวิทยาลัยทักษิณ

• บรรณาธิการประจำฉบับ

อ.ดร.พัชลินจ์ จินนูน มหาวิทยาลัยทักษิณ
(E-mail : phatchalinj@hotmail.com)

• กองบรรณาธิการ

ศ.ดร.ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ศ.ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ศ.ดร.อรุณจักร์ สัตยานุรักษ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศ.ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศ.อำนวยการ ยัสโยธา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
รศ.ดร.สมยศ ทุ่งหว้า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รศ.ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
รศ.ดร.ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผศ.ดร.จิรัฐภูมิ เสนาคำ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
อ.ดร.ศิริรัตน์ สีนประจักษ์ผล มหาวิทยาลัยทักษิณ
อ.ดร.ระวีวัฒน์ ไทยเจริญ มหาวิทยาลัยทักษิณ

• กองจัดการ

นางสาวพิมพ์ผดุง มณีวงศ์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสาวอรุณมล ไกรวงศ์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสุมาลี จันทร์ผลึก มหาวิทยาลัยทักษิณ
นางสาวขวัญใจ นิมดวง มหาวิทยาลัยทักษิณ

• วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ และนิติศาสตร์ของบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณและหน่วยงานต่าง ๆ
2. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและสื่อกลางในการเสนอความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ และนิติศาสตร์

• กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ

(ต.ค.-มี.ค. และ เม.ย.-ก.ย.)

• จำนวนพิมพ์ 300 ฉบับ

• การเผยแพร่ จัดจำหน่ายและสมัครสมาชิก
มอบเป็นอภินันทนาการแก่ห้องสมุดของหน่วยงานรัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา

• การบอกรับเป็นสมาชิก ค่าสมาชิกปีละ 200 บาท
แจ้งชื่อที่อยู่พร้อมธนาคาหรือเช็คไปรษณีย์ส่งจ่าย
กองจัดการวารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
ที่ทำการไปรษณีย์ป่าพะยอม อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง
93210

• การติดต่อ กองจัดการวารสารปาริชาติ
มหาวิทยาลัยทักษิณ สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง อ.ป่าพะยอม
จ.พัทลุง 93210 โทรศัพท์/โทรสาร 0-7467-3227
E-mail : research.tsu@gmail.com

• โรงพิมพ์ ดาวฟิล์ม วีดีโอ กราฟฟิค
325/4 ถ.สาครมงคล 2 ต.หาดใหญ่ อ.หาดใหญ่
จ.สงขลา 90110

บทความที่ตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องตามหลักวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ อนึ่ง ทศนะและข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏ
ในวารสารปาริชาติ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของคณะบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการ

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีที่ 27 ฉบับนี้ เป็นฉบับพิเศษที่นำผลงาน/บทความวิชาการจากเวทีประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 24 ประจำปี พ.ศ. 2557 ซึ่งมหาวิทยาลัยทักษิณร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) (สวก.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สวทช.) และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 21-24 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา ได้รับการตอบรับจากนักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และประชาชน อย่างล้นหลาม มีผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมมากกว่า 700 คน มีบทความวิจัยเข้าร่วมนำเสนอทั้งภาคบรรยาย และภาคโปสเตอร์ มากถึง 250 บทความ

ในโอกาสนี้กองบรรณาธิการเห็นว่าน่าคัดเลือกบทความวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ได้การนำเสนอในเวทีประชุมวิชาการดังกล่าวมาตีพิมพ์ เผยแพร่ในวารสารปาริชาติอีกช่องทางหนึ่ง จึงเป็นที่มาของการจัดทำวารสารฉบับพิเศษนี้ จำนวน 19 เรื่อง ประกอบด้วย สถานะทางกฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิของชุมชน ของ ศาสตราจารย์ ดร.วิญญูวงศ์ อานนท์ ศรีบุญโรจน์ หทัยกาญจน์ กำเหนิดเพชร จิรนนท์ เศษสาวารี ศานติภาวนาประยุกต์ : พุทธิปัญญาเพื่อการพัฒนาสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ของ อุทัย สติมัน ประเมินมูลค่าทางการเงินต่อคุณภาพการศึกษาจากค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนกรณีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ ของ พินิจ ดวงจินดา การพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงาน จากการตมถกเถียงทางปัญญา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ของ สุรัสวดี นราพงศ์เกษม มาโนช ดินลานสกุล นิดา มีสุข คำเรียกสีในภาษาอูรักลาโว้ยถิ่นภูเก็ต ของ ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์ การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ของ กรรณภัทร ชิตวงศ์ ศาสตรา แก้วแพง จิรนนท์ เศษสาวารี การพัฒนาแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัย : การทบทวนวรรณกรรม ของ อธิพร ทองชะโชค ศันสนีย์ จันทร์อานูภาพ กรรณ ทองชะโชค วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของ สำราญ จุช่วย การศึกษาผลกระทบต่อการ

พัฒนาท้องถิ่น กรณีการขาดอายุบังคับทางกฎหมายของผังเมืองรวมเมืองในพื้นที่ภาคเหนือ ของ สุดารัตน์ อุทธารัตน์ สุรีย์ บุญญานุพงศ์ อากาณ บัวคล้าย การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง ของ บุษบา หินเภาว่ พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ของ ชมพูนุท ศรีพงษ์ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ของ พรหมพสร จันทร่ทอง อรจันทร่ ศิริโชติ เจษฎา นกน้อย การวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ การสูบบุหรี่กับสุขภาพ กรณีศึกษาประเทศไทย ของ นฤมล จังโหลนราช พิณิจ ดวงจินดา การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีและแนวทางการปรับตัวภายใต้การเปลี่ยนแปลงของราคาของชาวนาไทย ของ ปรียากร บุญส่ง สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อยุทธ์ นิสสภา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี จรัส อติวิทยากรณ์ อิศร์ภูริ รินไธสง ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตวิชาฟิสิกส์พื้นฐานเรื่องคลื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีศรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร ของ กานดา สุลัยหมัด ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ดวงเดือน พิณสุวรรณ คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา ของ เจษฎา นกน้อย วรรณภรณ์ บริพันธ์ ความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ของ ผกากรอง พัฒนะปราน วรรณวิสา แก้วรุ่งเรือง อรจันทร่ ศิริโชติ บทบาทของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวของ ลดาวัลย์ แก้วมโณ คมกริช วงศ์แษ

ในการประชุมวิชาการครั้งหน้า ครั้งที่ 28 ประจำปี พุทธศักราช 2558 มหาวิทยาลัยทักษิณ คาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการตอบรับที่อบอุ่น เช่นที่ผ่านมา และเตรียม “ที่ทาง” สำหรับบทความจากการประชุมไว้แล้วอย่างเต็มที่

อาจารย์ ดร.พัชลินจ้ จินนุ่น
บรรณาธิการประจำฉบับ

สถานะทางกฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิของชุมชน

- ศาสตรา วิริยาบุพงศ์ อานนท์ ศรีบุญโรจน์ ทักษิณกาญจน์ กำเหนิดเพชร
จิรนนท์ เศษสาวารี..... หน้า 10

คดีความประยุทธ์ : พุทธิปัญญาเพื่อการพัฒนาสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

- อุทัย สติมัน..... หน้า 22

ประเมินมูลค่าทางการเงินต่อคุณภาพการศึกษาจากค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียน
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ

- พิณฉวี ดวงจินดา.....หน้า 38

การพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงาน
จากการตกลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

- สุรัสวดี นราพงศ์เกษม มาโนช ดินลานสกุล นิตา มีสุข.....หน้า 50

คำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวยถิ่นภูเก็ต

- ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์.....หน้า 64

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
ของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

- กรรณภัทร ชิตวงศ์ ศาสตรา แก้วแพง จิรนนท์ เศษสาวารี.....หน้า 80

การพัฒนาแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร
ของอาจารย์มหาวิทยาลัย : การทบทวนวรรณกรรม

- ธีรพร ทองชะโชค ศันสนีย์ จันท์อร่านุภาพ กรกฎ ทองชะโชค.....หน้า 90

วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้อง
กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- สำราญ จุช่วย.....หน้า 106

การศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่น กรณีการขาดอายุบังคับทางกฎหมาย
ของผังเมืองรวมเมืองในพื้นที่ภาคเหนือ

- สุदारัตน์ อุทธารัตน์ สุรีย์ บุญญาบุพงศ์ อาภากร บัวคล้าย.....หน้า 118

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา
ผ้าทอลาวครั่ง

• **บุษบา หินเธาว์**.....หน้า 132

พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย

• **ชมพูนุท ศรีพงษ์**.....หน้า 146

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

• **พรหมพาส จันทร่ทอง อรจันทร์ ศิริโชติ เจริญญา นกน้อย**.....หน้า 164

การวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ การสูบบุหรี่กับสุขภาพ กรณีศึกษาประเทศไทย

• **นฤมล จังโกลนราช พินิจ ดวงจินดา**.....หน้า 176

การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีและแนวทางการปรับตัวภายใต้การเปลี่ยนแปลง
ของราคาของชาวนาไทย

• **ปริญากร บุญส่ง สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล อยุทธ์ นิสสภา**.....หน้า 192

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ
ที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

• **ศิลปชัย สุวรรณมณี จรัส อติวิทยากรณ์ อิศริฎฐ์ ธิโนไสง**.....หน้า 206

ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน
เรื่องคลื่น สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีศรีนครินทร์บุรีรัมย์
กรุงเทพมหานคร

• **กานดา สุลัยสมบัติ ทวีศักดิ์ จินดาบุรุษย์ ดวงเดือน พันสุวรรณ**.....หน้า 224

คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา

• **เจริญญา นกน้อย วรณกรรณ์ บริพันธ์**.....หน้า 240

ความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

• **พกากรอง พัฒนะปราน วรณวิสา แก้วรุ่งเรือง อรจันทร์ ศิริโชติ**.....หน้า 252

บทบาทของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว

• **ลดาวัลย์ แก้วมโน คมกริช วงศ์แย**.....หน้า 260

มหาวิทยาลัยยังมุ่งแสวงหาและพัฒนาองค์ความรู้
ด้วยการวิจัยจากปัญญา ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญา
ตะวันออก เพื่อบูรณาการร่วมกับภูมิปัญญาสากล
และถ่ายทอดสู่ชุมชนผ่านระบบบริการวิชาการที่
หลากหลาย รวมทั้งทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม
เพื่อสืบสานดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและ
ของชาติ

(คัดจากบางส่วนของพันธกิจมหาวิทยาลัย)

สถานะทางกฎหมาย กับการคุ้มครองสิทธิของชุมชน Legal Status and Community Rights Protection

ศาสดา วิริยานุพงษ์¹ อานนท์ ศรีบุญโรจน์^{2*}
ทศัยกาญจน์ กำเหนิดเพชร² และจिरนันท์ เศษสาวารี²

Sartsada Wiriyanupong¹, Arnon Sriboonroj^{2*},
Hataikarn Kamnerdpetch² and Jiranant Satsavaree²

¹ อ.ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² อ., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author : e-mail : themis_lawtu@gmail.com Tel. 074-327172 ext. 8713,086-0956996

บทคัดย่อ

สถานะทางกฎหมายมีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย ภายใต้ระบบกฎหมายไทย กฎหมายได้ให้การยอมรับว่า “บุคคลธรรมดา” และ “นิติบุคคล” เป็น “ผู้ทรงสิทธิ” ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี พบว่า มีองค์ภาวะบางลักษณะที่แม้กฎหมายจะได้ให้การรับรองสิทธิบางประการไว้แล้ว แต่ไม่มีนัยเป็นบุคคลตามที่กฎหมายรับรอง ได้แก่ ชุมชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้การรับรองสิทธิของชุมชนในการใช้สิทธิเรียกร้องในกระบวนการยุติธรรม ครั้งเมื่อศึกษากฎหมายวิธีสบัญญัติตลอดจนทางปฏิบัติ กลับพบว่า ยังคงจำกัดอยู่แต่เฉพาะสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในทางปกครองเท่านั้น ไม่รวมถึงสิทธิเรียกร้องในกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและทางอาญา ส่งผลถึงการเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำของเอกชนที่เกิดต่อชุมชน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญโดยคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : สิทธิชุมชน สถานะทางกฎหมายของชุมชน การใช้สิทธิเรียกร้อง

Abstract

It is known that legal status is related to be the rights holder. In Thai legal system, only person and juristic person are recognized as the rights holder. It has been found that community is not acknowledge as the rights holder even though it has been recognized by law. Constitution of the Kingdom of Thailand, 2550 B.E. (2007) affirms the right of the community to sue state agencies in judicial system. This research found that community has the right to claim only in administrative justice system but not in civil and criminal justice system. It leads to affect on the right to compensate of community when there has been disputed between community and private agency. Consequently it is necessary to promulgate the law comply with the Constitution by consider the principle of people participation.

Keywords : Community Rights, Legal Status of Community, Right to Claim

บทนำ

เดิมสังคมไทยมีลักษณะโครงสร้างทางสังคมแบบชนบท เป็นชุมชนที่พึ่งพิงตนเองเป็นหลัก อยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มักผูกพันกันอยู่บนพื้นฐานของความเป็นเครือญาติ-ชาติพันธุ์ มีการจัดการความสัมพันธ์ในชุมชนที่มีได้เน้นเรื่องสิทธิของปัจเจกชน (Individual rights) หรือลัทธิปัจเจกชนนิยม หากแต่ปรากฏอยู่ในรูปของการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนแบบ “กรรมสิทธิ์รวม” หรือลัทธิรวมหมู่ ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนั้นร่วมกัน

ต่อมาเมื่อแนวคิดเรื่อง “รัฐชาติ” เริ่มก่อตัวขึ้น รัฐต้องการที่จะรวมศูนย์อำนาจการปกครองทุก ๆ ด้านไว้ที่ส่วนกลาง มีความต้องการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นสังคมอุตสาหกรรม เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปีจ้อยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคม จาก “ชุมชนชนบท” ไปสู่ “ชุมชนเมือง” เกิดการเปลี่ยนมือในการถือครองทรัพยากรจากชุมชนไปสู่นายทุนผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง ลูกหลานเกิดเป็นปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนจากการที่ประชาชนใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ตัวอย่างเช่น การต่อสู้เพื่อขอมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติกรณีเหมืองโปแตช การคัดค้านการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย ในพื้นที่ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา และการเรียกร้องสิทธิชุมชนของชาวศรีเตี๋ย จังหวัดกาญจนบุรี

แม้ว่าประเด็นในเรื่อง “สิทธิชุมชน” จะเป็นเรื่องที่ได้รับการสนใจ และได้มีการศึกษากันอย่างแพร่หลายในหลากหลายมิติ แต่สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในประเทศไทยยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่อยู่มาก เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเพิ่งจะได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นครั้งแรก และยังคงบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน [1]

อย่างไรก็ดี ในการพิจารณาถึง “สิทธิชุมชน” ในแง่มุมมองทางนิติศาสตร์ แม้ว่ารัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองถึง “สิทธิ” ของชุมชนไว้แล้วก็ตาม แต่การที่องค์ภาวะหนึ่ง ๆ จะมีสิทธิ หน้าที่หรือไม่นั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงการมี “สภาพบุคคลตามกฎหมาย” (Legal personality) ก่อน กล่าวคือ การที่ชุมชนจะมีสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่ จำเป็นต้องพิจารณาว่า “ชุมชน” มีสถานะทางกฎหมายหรือเป็นบุคคลผู้ทรงสิทธิตามกฎหมายหรือไม่ และมีขอบเขตแค่ไหน เพียงไร อันจะส่งผลให้ชุมชนนั้นสามารถมีสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายได้

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก็ได้ให้คำนิยามและกำหนดขอบเขตของชุมชนไว้อย่างแน่ชัด เป็นเพียงการรับรองสิทธิและควมมีอยู่ของสิทธิชุมชนเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีกฎหมายในลำดับรองจากรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของชุมชนบางฉบับที่บัญญัติคำนิยามไว้ หากแต่ก็มีความหลากหลาย ไม่เป็นเอกภาพ ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 [2] พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 [3] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 [4] และร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.... [5] อันส่งผลให้เกิดปัญหาในการตีความ การได้รับความคุ้มครอง และการเข้าถึงการใช้สิทธิเรียกร้องของชุมชน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการใช้สิทธิเรียกร้องในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 [6] ที่บัญญัติให้เฉพาะบุคคลเท่านั้นที่สามารถใช้สิทธิทางศาลได้ แต่กฎหมายไทยปัจจุบันยังมีได้รับรองสภาพบุคคลของชุมชนไว้

การศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิชุมชนโดยส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของชุมชน เป็นหลัก หากแต่ปัญหาเรื่องการกำหนดสถานะทางกฎหมายของชุมชนดังที่กล่าวมาข้างต้นยังคงไม่มีความชัดเจนและไม่มีข้อยุติที่แน่ชัด ดังนั้น หากมีการศึกษาถึงการกำหนดสถานะทางกฎหมายของชุมชนให้มีความชัดเจน ย่อมจะยังผลให้ชุมชนสามารถใช้สิทธิที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายได้อย่างแท้จริง

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึง “สถานะทางกฎหมายของชุมชน” (Legal status of community) ภายใต้ระบบกฎหมายไทย ว่ากฎหมายไทยมีมุมมองต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวอย่างไร โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมของชุมชน ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถึงสถานะทางกฎหมายของชุมชน รวมทั้งศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการใช้สิทธิของชุมชนของชาวชุมชนเขาควหา จังหวัดสงขลา เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการใช้สิทธิและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนในเรื่องการกำหนดสถานะทางกฎหมายของชุมชน อันจะนำไปสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะทางกฎหมายเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงต่อไป

ระเบียบวิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเอกสารประกอบกับการลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูล และระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อศึกษาคกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงจากการใช้สิทธิของชุมชน

พลการศึกษา

แม้ว่าในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 จะให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของชุมชนในอันที่จะรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม และมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งสิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติตามกฎหมายไว้แล้วก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญเองก็มิได้กล่าวถึงประเด็นในเรื่องสถานะของชุมชนในทางกฎหมายไว้ว่ามีสภาพบุคคลหรือไม่อย่างไร อีกทั้งยังไม่ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ด้วย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสถานะทางกฎหมายของชุมชน พบว่า มีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2 ทฤษฎี กล่าวคือ ทฤษฎีนิติบุคคลโดยสมมุติ (Fiction Theory) และทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพ (Organic Theory) [7] ซึ่งกล่าวถึงความมีตัวตนของชุมชนไว้แตกต่างกัน โดยทฤษฎีนิติบุคคลโดยสมมุติเห็นว่าองค์กรภาวะ (ชุมชน) มิได้มีสภาพบุคคลในตัวเองตามธรรมชาติเหมือนบุคคลธรรมดา แต่มีสภาพบุคคลโดยสมมุติ (persona ficta) องค์กรภาวะเหล่านี้มีสภาพบุคคลได้เพราะรัฐให้การรับรองหรือสมมุติให้มีขึ้นโดยผลของกฎหมายเพื่อประโยชน์บางประการในทางกฎหมายเท่านั้น ตามนัยนี้ ชุมชนจึงไม่อาจมีสิทธิ หน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบได้โดยตัวของชุมชนเอง เนื่องจากชุมชนไม่มีสภาพบุคคลตามกฎหมายนั่นเอง

ส่วนทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพ เห็นว่าชุมชนมีตัวตน มีสภาพบุคคล ทำให้มีสิทธิและหน้าที่โดยตัวของมันเอง ซึ่งทฤษฎีนี้ วางอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงในทางประวัติศาสตร์ ดังจะเห็นได้จาก ตามกฎหมายจารีตประเพณีของชนเผ่าเยอรมันนิกดั้งเดิม ได้ให้การยอมรับว่าชุมชนมีสิทธิและหน้าที่ในฐานะที่เป็นบุคคลโดยสภาพ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ต้องคำนึงว่า รัฐหรือกฎหมายจะได้อำนาจให้การรับรองสถานะไว้หรือไม่ [7] ซึ่งหากพิจารณาเนื้อหาแห่งสิทธิของชุมชนพบว่า อาจพิจารณาได้ใน 2 แง่มุม กล่าวคือ ในแง่ของอำนาจ และในแง่ของผลประโยชน์ โดยเมื่อพิจารณาในแง่ของอำนาจ สิทธิ หมายถึง “อำนาจอันชอบธรรมซึ่งบุคคลสามารถใช้นั้นกับผู้อื่นเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น” ในขณะที่หากพิจารณาในแง่ของผลประโยชน์ สิทธิ หมายถึง “ประโยชน์ที่บุคคลมีความชอบธรรมที่จะได้รับซึ่งกฎหมายให้การรับรองและคุ้มครองให้”

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของชุมชนทั้งในแง่ของอำนาจและในแง่ของประโยชน์ โดยเมื่อพิจารณาในแง่ของอำนาจ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญให้การรับรองสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู มีส่วนร่วม จัดการ บำรุงรักษา ใช้ประโยชน์ ประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมถึงสิทธิในการฟ้องคดีเพื่อให้หน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามเนื้อหาแห่งสิทธิดังกล่าว ในขณะที่เมื่อพิจารณาในแง่ของประโยชน์ รัฐธรรมนูญให้การรับรองว่าชุมชนมีสิทธิที่ได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ

มีปัญหานำพิจารณาว่าชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญมีกี่ประเภท ต่อประเด็นปัญหาดังกล่าว เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พบว่าชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ทรงสิทธิแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม โดยชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน มีรูปแบบความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนโดยเฉพาะ อาจเทียบได้กับชุมชนพื้นเมือง (Indigenous People) [7] เช่น ชุมชนอูรักลาโว้ย และชุมชนชาไก (มานิ) ส่วนชุมชนท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนที่มีความผูกพัน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ความสนใจ หรือผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกันกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งใดแห่งหนึ่งในมิติใดมิติหนึ่งร่วมกัน [8] ส่วนชุมชนเป็นองค์ภาวะที่มีความหมายอย่างกว้างที่เกิดจากความผูกพัน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ความสนใจ หรือผลประโยชน์ร่วมกัน มีการจัดองค์กรและแบบแผนในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการแสดงเจตนาแทนกลุ่มได้ [8] ซึ่งในการพิจารณาอาจมุ่งให้ความสำคัญการรวมตัวของกลุ่มคนโดยอาจจำกัดหรือไม่จำกัดพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น ชุมชนออนไลน์ ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร โดยที่ชุมชนบางลักษณะอาจพัฒนาไปสู่ชุมชนในรูปแบบอื่น เช่น ชุมชนหมู่บ้านจัดสรรอาจพัฒนาไปเป็นชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนเป็นพัฒนาการความสัมพันธ์ทางสังคมศาสตร์และนิติศาสตร์ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

อย่างไรก็ดี มีปัญหาในการใช้อำนาจของชุมชนเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามเนื้อหาแห่งสิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในแง่ของอำนาจและในแง่ของประโยชน์ เนื่องจากกฎหมายวิธีสบัญญัติในทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดกระบวนการขั้นตอนในการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมยังคงจำกัดอยู่แต่เฉพาะ “บุคคล” เท่านั้น ที่สามารถใช้สิทธิในทางกระบวนการยุติธรรมได้ แต่เนื่องจากชุมชนมิได้มีสถานะเป็นบุคคลตามกฎหมาย ส่งผลให้ชุมชนไม่อาจใช้สิทธิในทางกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญา เพื่อบังคับการให้เป็นไปตามเนื้อหาแห่งสิทธิอันพึงมีพึงได้ตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองให้ได้ อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในทางปฏิบัติการฟ้องคดีของชุมชนจะกระทำโดยปัจเจกชนรายใดรายหนึ่ง ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชน โดยอาศัยกลไกการเข้าเป็น “โจทก์ร่วม” ซึ่งการเป็นโจทก์ร่วมในกระบวนการพิจารณาความนั้นเป็นการใช้สิทธิในนามของปัจเจกชนแต่ละรายโดยไม่ได้เป็นการใช้สิทธิในนามของชุมชน แต่หากปัจเจกชนรายใดใช้สิทธิเพื่อประโยชน์ของชุมชน กลับต้องรับผิดชอบค่าธรรมเนียมและค่าเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นเป็นการส่วนตัว แต่อย่างไรก็ดี พบว่า การใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมในทางปกครองนั้น ศาลปกครองได้ให้การยอมรับว่าผู้ที่จะใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเป็นคู่ความในคดีปกครอง ไม่จำกัดเฉพาะบุคคล

เท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึง กลุ่มบุคคลหรือองค์ภาวะอื่น ๆ ที่ไม่มีสภาพบุคคลตามกฎหมายด้วย

จะเห็นได้ว่า ความไม่ชัดเจนดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อหลักประกันพื้นฐานในการบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองให้ แต่หากกำหนดสถานะของชุมชนให้มีความชัดเจน ก็จะทำให้ตัวชุมชนสามารถบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของตนได้อย่างเป็นรูปธรรม มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่า การรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของชุมชน รัฐธรรมนูญจำกัดไว้แต่เฉพาะการฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเท่านั้น โดยไม่คลุมถึงการฟ้องคดีต่อเอกชนเพื่อบังคับการให้เอกชนปฏิบัติตามเนื้อหาแห่งสิทธิที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการแสดงเจตนาในนามของชุมชน เนื่องจากเมื่อชุมชนไม่ได้เป็นทั้งบุคคลธรรมดาที่สามารถแสดงเจตนาได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังไม่ใช่นิติบุคคลที่สามารถแสดงเจตนาผ่านผู้แทนนิติบุคคล จึงส่งผลถึงการใช้สิทธิของชุมชนเพื่อแสดงออกซึ่งอำนาจ การแสดงออกซึ่งอำนาจของชุมชนที่จะสะท้อนถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง จำเป็นที่จะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง จะต้องประกอบด้วยกระบวนการรับรู้ กระบวนการร่วมคิด กระบวนการร่วมพิจารณา กระบวนการร่วมดำเนินการ กระบวนการร่วมติดตามผล และกระบวนการร่วมรับผล โดยปัจจัยที่จะส่งผลถึงกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงต้องอาศัยความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจของผู้ที่มีส่วนร่วม มีการลงมือทำ และมีส่วนในการรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจของผู้ที่มีส่วนร่วม มีการลงมือทำ และมีส่วนในการรับผิดชอบอันเป็นจุดเกาะเกี่ยวถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับชุมชนของตนนั้นพิสูจน์ได้ยากในทางข้อเท็จจริง จึงจำเป็นต้องอาศัยกฎหมายเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยจากการศึกษาพบว่า มีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดเกณฑ์ความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดให้มีโฉนดชุมชน พ.ศ. 2553 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในเรื่องความสัมพันธ์ไว้แตกต่างกัน ส่งผลให้การปรับใช้กฎหมายไม่เป็นเอกภาพ

เมื่อพิจารณาการใช้สิทธิของชุมชนเขาควหา จะเห็นได้ว่า เมื่อชุมชนเขาควหาได้รับผลกระทบจากการสัมปทานเหมืองหินของบริษัทเอกชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน สุขภาพ การดำรงชีพ และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นฐานทรัพยากรของชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาปัญหาในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของชุมชนเขาควหา พบว่า การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายจากเอกชนผู้รับสัมปทานเหมืองหินนั้นยังคงเป็นการฟ้องคดีโดยปัจเจกชนเป็นราย ๆ ไป ทั้ง ๆ ที่ ความเสียหายในบางส่วนนั้นเป็นความเสียหายที่เกิดกับชุมชนโดยรวม เช่น ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม

ของชุมชนความเสียหายที่เกิดต่อแหล่งน้ำสาธารณะของชุมชน หรือความเสียหายที่เกิดต่อทรัพย์สินของชุมชน ซึ่งชุมชนเองไม่สามารถฟ้องบริษัทเอกชนที่รับสัมปทานเหมืองหินให้ชดใช้หรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดต่อชุมชนได้ ในขณะที่เดียวกันปรากฏข้อเท็จจริงว่าเมื่อปัจเจกชนใช้สิทธิภายใต้กรอบของกฎหมายฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายและคัดค้านการต่ออายุสัมปทานของบริษัทเอกชน กลับถูกบริษัทเอกชนฟ้องกลุ่มแกนนำชาวบ้านทั้ง 9 คนเพื่อเรียกค่าเสียหายในมูลละเมิดจำนวนกว่า 64 ล้านบาท จึงมีปัญหานั้นน่าพิจารณาว่าเมื่อมีการฟ้องร้องดำเนินคดีและขับเคลื่อนเพื่อคัดค้านการต่ออายุสัมปทานบัตรการทำเหมืองหินของแกนนำชาวบ้านในชุมชนเขาคุหาเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยรวมแล้ว การที่กลุ่มแกนนำชาวบ้านทั้ง 9 คน ต้องถูกฟ้องเป็นจำเลยเพื่อเรียกค่าเสียหายในมูลละเมิดย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ที่ถูกฟ้องคดี ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากความไม่ชัดเจนในกำหนดสถานะและการแสดงเจตนาในนามของชุมชนนั่นเอง

นอกจากนี้ ยังปรากฏข้อเท็จจริงว่ากระบวนการในการต่ออายุสัมปทานบัตรของบริษัทเอกชนขาดกระบวนการการมีส่วนร่วมจากชุมชน โดยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไม่เป็นไปตามกระบวนการการมีส่วนร่วมที่ถูกต้อง กล่าวคือบริษัทเอกชนจัดประชาคมหมู่บ้านแอบอ้าง [9] โดยการจัดวาระการพิจารณาต่ออายุประทานบัตรเป็นวาระสุดท้ายของการประชุมประชาคมหมู่บ้าน และใช้เวลาในการพิจารณาอย่างรวบรัด โดยไม่ปรากฏว่ามีการนำเสนอข้อมูลโครงการ ข้อดี ข้อเสีย หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมถึงเอกสารประกอบเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลล่วงหน้า ส่งผลให้การแสดงเจตนาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

สรุปและการอภิปรายผล

คณะผู้วิจัยเห็นว่า จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดสถานะทางกฎหมายของชุมชนให้มีความชัดเจนโดยอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย โดยการบัญญัติให้ชุมชนมีสภาพบุคคล โดยตราเป็นกฎหมายพิเศษ ซึ่งควรประกอบด้วย นิยามและขอบเขตของชุมชน การแสดงเจตนาของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนกับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรอื่น รายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองการใช้สิทธิของชุมชน ตลอดจนการสืบสภาพความเป็นนิติบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา 303 (1) ที่ได้กำหนดให้ดำเนินการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายในเรื่องสิทธิชุมชน

การอ้างอิง

[1] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 66 “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน”

มาตรา 67 “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุง รักษา และการได้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติ และต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม...

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่ เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง”.

[2] **มาตรา 3** “...วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิต ร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล”.

[3] **มาตรา 3** “...ชุมชน หมายความว่า กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีผลประโยชน์และ วัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือ หรือสนับสนุนกัน หรือทำกิจกรรมอันชอบด้วย กฎหมายและศีลธรรมร่วมกัน หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการและการแสดงเจตนาแทน กลุ่มได้”.

[4] **ข้อ 3** “...ชุมชนหมายความว่า กลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อ การจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีการวางระบบบริหารจัดการและการ แสดงเจตนาแทนกลุ่มได้ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า สามปีก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ”.

[5] **มาตรา 3** “...ชุมชน หมายความว่า กลุ่มของประชาชนที่ตั้งถิ่นฐานและสืบทอดวัฒนธรรม ร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง”.

- [6] **มาตรา 55** “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาล ส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้”.
- [7] กิตติศักดิ์ ปรัตติ. (2550). **สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ วิญญูชน.
- [8] ขรรค์เพชร ชายทวีป. (2552). **ผู้ทรงสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [9] เอกชัย อิศระทะ และคณะ. (2554). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักพลเมือง กับการจัดสรรทรัพยากรท้องถิ่น กรณีศึกษาเครือข่ายพิทักษ์สิทธิชุมชนเขาควหา อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา**. สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า.

ศานติภาวนาประยุกต์ : พุทธิปัญญา เพื่อการพัฒนาสังคมสันติสุข อย่างยั่งยืน

The Applied Peaceful Development of Meditation:
Buddhist Wisdom for the Development of
Sustainable Peaceful Society

อุทัย สติมัน^{1*}
Uthai Satiman^{1*}

¹ อ.ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพฯ 10300

* Corresponding author: e-mail: Uthaisati@gmail.com Tel. 022445000 ต่อ 5835

บทคัดย่อ

ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมที่รักความสงบ แต่ปัจจุบันกำลังเกิดความขัดแย้งอย่างร้ายลึกโดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อ เรื้อรัง และได้พัฒนามาเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มความคิดเห็นทางการเมืองสองกลุ่ม โดยยังไม่มีใครรู้ว่าจะจบลงอย่างไร แนวคิด “ศานติภาวนาประยุกต์” เป็นอีกหนึ่งแนวคิดหนึ่งที่มุ่งเสนอพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสังคมสันติสุข โดยใช้เครื่องมือคือการภาวนาประยุกต์เพื่อพัฒนากาย ศีล จิตและปัญญาทั้งในระดับปัจเจก และระดับสังคมเชิงประยุกต์ซึ่งคล้องกับท่านอริยรัตนะ ผู้นำขบวนการธรรมวาทย์ ประเทศศรีลังกา ท่านอาจารย์ดิช นัท ฮันท์ แห่งหมู่บ้านพลัม ประเทศฝรั่งเศส ท่านพุทธทาสภิกขุ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) แนวคิดดังกล่าวจะช่วยกลมเกลียวจิตใจของคนในสังคมให้เกิดความรักและเมตตาต่อกันอันเป็นแนวทางการพัฒนาสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนตามแนวทางแห่งพุทธสันติวิธี

คำสำคัญ : ศานติภาวนาประยุกต์ พุทธิปัญญา สังคมสันติสุข

Abstract

In the past, Thai society was peaceful while at present the deep-crack conflicts are occurring especially political one which has been being chronically extended and developed into the two-inter-group conflict that no one has yet not known where it is going to end. The concept idea of ‘The Applied Peaceful Development of Meditation’ is another idea aiming to present Buddhadhama as the way to develop society to peaceful happiness by using the tool of the applied development of meditation to advance body, morality, mindfulness and wisdom in the levels of individualism and society in the aspect of the application of which conforms to Buddhist leaders’; i.e. Noble Venerable Ariyaratana, the leader of the development of Buddhism in Srilanka, Thich Nhat Hanh of the Plum Village Monastery in France, Buddhadasa Bhikkhu, and Phra Brahmakunabhorn (P.A. Pyutto). The mentioned concept of idea will help practice social people’s minds for having love and loving-kindness towards each other which is the way to develop sustainable peaceful society in accordance with ‘Buddhist Peace’.

Keyword : Applied Peaceful Development of Meditation, Buddhist Wisdom, Peaceful Society

บทนำ

สังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งโดยปัจจัยภายในสังคมเอง และปัจจัยจากภายนอก ทั้งจากสิ่งที่เป็นวัตถุ รูปธรรม เช่น สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ หรือจากสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น กระบวนทัศน์ ทฤษฎี ระบบหรือวิธีคิดใหม่ ๆ

สังคมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏอย่างชัดเจน โดยมีสาเหตุมาจากทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลให้ลักษณะและโครงสร้างของสังคมไทยตลอดจนวิถีคิด วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ปัจจัยภายในของผู้ผู้นำ เช่น การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ วิธีคิด และมุมมองต่าง ๆ ซึ่งส่งผลในการกำหนดนโยบาย และการปฏิบัติ หรือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับระบบการผลิตและเศรษฐกิจ มาเป็นทุนนิยม และเสรีนิยม ส่วนปัจจัยภายนอกนั้นมีทั้งที่ส่งผลกระทบโดยตรง และโดยทางอ้อม เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งทางด้านการผลิต การสื่อสารโทรคมนาคมทำให้เชื่อมโลกเข้าเป็นหนึ่งเดียวที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก่อเกิดกระบวนทัศน์ใหม่ ๆ ทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม เช่น กระบวนทัศน์เสรีนิยม ประชาธิปไตย การเปิดเสรีทางการค้า

กระแสค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรมจากต่างประเทศ ที่ไหลบ่าเข้ามาในสังคมไทยนี้ ส่งผลต่อการตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย สังคมไทยที่เคยเป็นเพียงแค่สังคมเกษตรกรรม มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ก็ก้าวเข้าสู่สังคมแบบอุตสาหกรรม กลไกภายในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม [1] และด้วยความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นที่มาจากหลายเหตุหลายปัจจัยกลายมาเป็นความขัดแย้งของคนในสังคมไทยปัจจุบัน การแก้ไขความขัดแย้งในสังคมไทย จะต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือผสมผสาน ต้องใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากันหรือการประนีประนอมค่อยเป็นค่อยไป หรือการเคลื่อนกลืนแนวความคิดของกลุ่มชนชั้นแต่ละกลุ่ม รวมทั้งการขอความร่วมมือ ความเห็นพ้องต้องกัน ในการจัดปัญหาความขัดแย้ง โดยเฉพาะรัฐซึ่งเป็นกลไกสำคัญของความไม่เสมอภาคในสังคมที่สั่งสมกลายเป็นปมปัญหาความขัดแย้ง ต้องมีความละมุนในการแก้ไขปัญหา และควรหลีกเลี่ยงที่จะเข้าเป็นคู่ขัดแย้งเสียเอง และที่สำคัญต้องจัดสรรผลประโยชน์หรือการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง จึงจะทำให้ความขัดแย้งในสังคมปรากฏน้อยที่สุด ในส่วนของนักวิชาการในวงการพระพุทธศาสนาเองได้มีความพยายามที่จะนำพระพุทธศาสนาเข้าไปผูกพัน (engage) เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม มีความพยายามที่จะตีความพุทธธรรมให้ครอบคลุมปัญหาใหม่ ๆ เนื่องจากพุทธศาสนาแบบจารีตที่เน้นการแก้ปัญหาแบบปัจเจกบุคคลไม่เพียงพอต่อการตอบปัญหาของสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนได้ การแก้ปัญหาความทุกข์ของปัจเจกบุคคลและสังคมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้กับพระพุทธศาสนา [2] ดังทัศนะของดิช นัท ฮันท์ พระภิกษุชาวเวียดนามที่กล่าวว่า

“พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมก็คือพระพุทธศาสนา หากคุณปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ต่อครอบครัว ต่อสังคม นั้นแหละ คือพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Engaged Buddhism)” [3] ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอการตีความแนวคิดพุทธสันติวิธีด้วยคำว่า “ศานติภาวนา ประยุกต์” เพื่อเป็นชุดความคิดหนึ่งในการนำไปพัฒนาสังคมให้เกิดสันติสุขต่อไป

ความหมายของคำว่า “ศานติ-สันติ” “ภาวนา-พัฒนา” และคำว่า “ประยุกต์”

ในพระพุทธศาสนา ใช้คำว่า สันติ แทนคำว่า ศานติ โดยปรากฏในคัมภีร์อภิธานปิฎกีกา กล่าวถึง “อรรถะ” ของคำว่า “สันติ” เอาไว้ใน 3 แห่งด้วยกัน กล่าวคือ “นิพพาน” “ความดี” (สิว) และ “ความสงบ” (สม) โดยสามารถวิเคราะห์เป็นนัยต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. สันติในความหมายของ “นิพพาน” “สันติ” ที่สื่อให้เห็นถึงความหมายในแง่ของ “นิพพาน” นั่นก็คือ “นตถิ สนฺติปรมฺมํ สุขํ” แปลว่า “สุขอื่นยิ่งกว่าสันติไม่มี” [4] คำว่า “สันติ” ในบริบทนี้คือ “นิพพาน” เห็นได้จากพระพุทธพจน์ที่สอดคล้องกันว่า “นิพพานํ ปรมฺมํ สุขํ” แปลว่า “นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง” [5] การตรัสในลักษณะนี้ต้องการสื่อให้เห็นถึงความสมนัยกันระหว่าง “สันติ” กับ “นิพพาน” หรือ “สันติ” ในประโยคที่ว่า “อเนโข สนฺติมารพฺภ ยํ กลมกริมนุํ” [6] แปลว่า “พระมุณี ผู้ไม่หวั่นไหว ทรงมุ่งสันติ ปรีนิพพานแล้ว” ในขณะเดียวกัน คำว่า “สันติ” ในคำว่า “...ทพฺหํ สิฏฺขถ สนฺติยา...” แปลว่า “เธอทั้งหลายจงหมั่นศึกษาเพื่อสันติเถิด” คำว่า “สนฺติมคฺคเมว พฺรุษย” แปลว่า “เธอจงเพิ่มพูนทางแห่งสันติเท่านั้น” [7] คำว่า “...สนฺติเมว โข สิฏฺเษย” [8] แปลว่า “...พึงศึกษาสันติเท่านั้น” และคำว่า “โลกามิสฺปขเห สนฺติเปกฺโข” แปลว่า “พึงละอามิส มุ่งสันติเถิด” [9] ก็หมายถึง “นิพพาน” เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ “สันติ” ในบางแห่งหมายถึง “นิพพาน” โดยตรงดั่งนัยที่ว่า “คำว่า “สันติ” ได้แก่ ทั้งสันติ และสันติบท มีความหมายอย่างเดียวกัน สันติบทนั่นเอง คือ อมตนิพพาน ได้แก่ ธรรมเป็นที่ระงับสังขารทั้งปวง เป็นที่สลัดทิ้งอุปธิทั้งหมด เป็นที่สิ้นตัณหา เป็นที่คลายกำหนด เป็นที่ดับกิเลส เป็นที่เย็นสนิท” [10]

2. สันติในความหมายของ “ความสงบ” พระบาลีที่สื่อถึงความ “สงบ” (สม) ในบริบทนี้คือ “สนฺตฺติ นิพฺพตฺติ ญฺตฺวา” แปลว่า “รู้การดับ ชื่อว่าสันติ” [11] และ “พฺุฏฺฐสฺส ปรมา สนฺติ นิพฺพานํ อุกฺโตภยํ” แปลว่า “สัมผัสความสงบอย่างยิ่ง คือ นิพพาน อันไม่มีภัย แต่ที่ไหน ๆ” เป็นต้น หรือในขณะเดียวกันคำว่า “สันติ” แปลว่า “ความสงบไป หรือธรรมเป็นที่สงบไปจากกิเลส” ก็ได้ดั่งคำว่า “กิเลสสมฺโต สนฺติ ที่ชื่อว่าสันติ เพราะความสงบแห่งกิเลส” ถึงกระนั้น คำว่า “สันติ” ในประโยคนี้ก็ยังมุ่งเน้นถึงความสงบอยู่นั่นเอง

ปัจจุบันได้มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น พุทธทาสภิกขุ หรือ ท่านติช นัท ฮันท์ ได้นำคำว่า ศานติ มาใช้แทนคำว่า สันติ เพื่อความสละสลวยทางภาษา อย่างไรก็ตาม ความหมายของคำว่า “สันติ” ก็มีความหมายเดียวกัน คือ ความสงบ ระงับ นอกจากนี้ยังมีการนำคำว่า สันติ มาสนธิกับคำว่า วิธี กลายเป็น “สันติวิธี” ซึ่งคำว่า “สันติวิธี” นั้น ราชบัณฑิตยสถาน ให้คำจำกัดความว่า “วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ” เช่น “เจรจาสงบศึกโดยสันติวิธี” [12]

วิธีการที่ไร้ความรุนแรง มุ่งให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยที่ในตัวเองก็เป็นวิธีการซึ่งให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย เราอาจจะเรียกวิธีการดังกล่าวว่า “สันติวิธี” [13] ส่วน ศ.นพ.ประเวศ วะสี นิยามว่า “สันติวิธี คือ การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสภาพการใช้ความรุนแรงและสงคราม” โดยให้เหตุผลว่า “ในการสงคราม ไม่ว่าในครั้งโบราณหรือในปัจจุบันจะมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงโดยไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก สิทธิมนุษยชนเป็นการเคารพในศักดิ์ และคุณค่าความเป็นคนทุกคน ต่อเมื่อมนุษย์มีจิตสำนึกในศีลธรรมพื้นฐานนี้จึงจะสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และยั่งยืนได้ [14] ด้านโคทม อาริยานิยามว่า สันติวิธี หมายถึง วิธีการจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง” [15] โดยให้เหตุผลว่า “การใช้สันติวิธีเป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุด ทั้งระยะสั้นระยะยาว ทั้งรูปธรรมและนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง” ในบทความนี้ผู้เขียนใช้คำว่า “ศานติภาวนา” แทนคำว่า “สันติวิธี” เพื่อให้ขอบเขตและความหมายของคำมีความหมายกว้างขวางขึ้น

ส่วนคำว่า “ภาวนา” ที่ผู้เขียนนำมาใช้ในบทความนี้ เป็นคำภาษาไทยที่ยืมมาจากภาษาบาลี พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานนิยามไว้ว่า ถ้าเป็นคำนาม หมายถึง การทำให้มีขึ้น ให้เป็นขึ้นทางจิตใจ ถ้าเป็นกริยา หมายถึง สำรวมใจให้แน่วแน่เป็นสมาธิ เช่น สวดมนต์ภาวนา สำรวมใจตั้งความปรารถนา เช่น นั่งภาวนาขอให้พระเจ้าช่วย [16] ภาวนา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กัมมัฏฐาน จัดเป็นการฝึกอบรมทางด้านจิตใจ เพราะคำว่า กัมมัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งแห่งการทำงานหรือการกระทำ [17] หมายความว่า ที่ตั้งของความเจริญอุทิศหาสิ่งที่เรียกว่าการปรารถนาความเพียร หมายถึง รูปธรรมมีอารมณ์ คือวงกลิน เป็นต้น และนามธรรมมีการเจริญกลิน เป็นต้น อีกนัยหนึ่ง กัมมัฏฐาน คือ การกระทำอันเป็นที่ตั้งของความสุกพิเศษ เพราะเป็นที่ตั้งของความสุกในฌาน และมรรคผล พระอรุณกถาจารย์ได้วิเคราะห์คำว่า ภาวนา ไว้ในคัมภีร์ อรรถกถาปฏิสัมภิทามรรค ว่า ภาวียติ วทณียตีติ ภาวนา ธรรมชาติได้อันพระโยคีบุคคลอบรมอยู่ เจริญอยู่ ฉะนั้นธรรมชาตินั้น ชื่อว่า ภาวนา ได้แก่ ธรรมควรเจริญ คือ ให้เกิดในสันดาน [18] คัมภีร์ปรมัตถทีปนีให้ความหมายไว้ ประการ คือ 1) ภาเวตพพาติ ภาวนา แปลว่า ธรรมที่บุคคลควรเจริญ 2) ภาเวนติ จิตตสันดานิ เอตาทีหิ ภาวนา แปลว่า ธรรมที่เป็นเครื่องอบรมกระแสนจิต [19] และให้ความหมายอีกว่า ภาวนา คือ เจตนาที่ทำให้กุศลเจริญขึ้น หมายความว่า ทำให้เกิดกุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น และทำให้กุศลที่เกิดขึ้นแล้วเจริญเพิ่มพูนขึ้น [20]

คำที่มีความหมายตรงกับคำว่า ภาวนา คือคำว่า พัฒนา ซึ่งในกระบวนการพัฒนานั้น จะต้องพัฒนากายกับจิตควบคู่กันไป กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Development ในพระพุทธศาสนาใช้คำว่า “ภาวนา” ซึ่งการพัฒนาที่เรียกว่า ภาวนา 4 (การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา)

1. กายภาวนา หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกัน เกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ และการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

2. **ลีลาภาวนา** หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

3. **จิตภาวนา** หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญองกามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. **ปัญญาภาวนา** หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ในบาลีที่มา ท่านแสดงภาวนา 4 นี้ ในรูปที่เป็นคุณสมบัติของบุคคล จึงเป็น ภาวิตกาย ภาวิตศีล ภาวิตจิต ภาวิตปัญญา (ผู้ได้เจริญกาย ศีล จิต และปัญญาแล้ว) บุคคลที่มีคุณสมบัติชุดนี้ครบถ้วนย่อมเป็นพระอรหันต์ [21] ดังนั้นคำว่า ภาวนาจึงหมายถึงการพัฒนาหรือการฝึกอบรมทั้งในระดับปัจเจกและในระดับสังคมเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสามารถสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข

ด้านความหมายของคำว่า “ประยุกต์” นั้น พุทธศาสนิกชนได้กล่าวถึงการประยุกต์ในพระพุทธศาสนาว่า มี 2 อย่าง คือ ประยุกต์โดยตรง คือ พุทธศาสนากล่าวธรรมะข้อไหนไว้เพื่อประโยชน์อะไร ปฏิบัติลงไปโดยตรงเพื่อประโยชน์อันนั้น เรียกว่า ประยุกต์โดยตรง ประยุกต์โดยอ้อม หมายถึง พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่ออะไร เมื่อทำสิ่งนั้นเสร็จแล้ว เราขอยืมเอาหลักธรรมะนั้นไปใช้เพื่ออย่างอื่นได้ เช่น โภธิปักขิยธรรมบัญญัติไว้เฉพาะ เพื่อจะไปสู่นิพพาน คือ โภธิ แต่หลักธรรมเหล่านี้เอามาใช้ประยุกต์ในบ้านเรือนได้ ในการทำกิจการทั้งหลาย ที่เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำที่ยากๆ ได้ นี้เรียกว่าประยุกต์โดยอ้อม หรือว่า หลักธรรมนั้นมีไว้สำหรับภิกษุสามเณรบรรพชิต แต่เราเอาไปประยุกต์ได้แม้สำหรับฆราวาส อย่างนี้เรียกว่าประยุกต์โดยอ้อม [22]

คำว่า ประยุกต์ ตามตัวหนังสือ แปลว่า ประกอบพร้อมแล้ว หรือถูกประกอบพร้อมแล้ว ประ (ปร) แปลว่า ถ้วน ครบ ยุคต์ หรือยุคนี้ แปลว่า ประกอบ ประยุกต์ แปลว่า ถูกประกอบอย่างครบถ้วน ถ้าโดยความหมายก็คือ ทำให้สำเร็จประโยชน์ตรงตามเจตนารมณ์ของสิ่งนั้นๆ ที่บัญญัติขึ้นไว้ คือ จะต้องทำให้สำเร็จประโยชน์ ตรงตามความมุ่งหมาย หรือเจตนารมณ์ แล้วก็ให้เต็มตามที่ควรจะทำ เรียกว่า ประยุกต์เต็มที่ การจะมีศีล สมาธิ ปัญญา ก็จะต้องประยุกต์ทั้งนั้น ที่ไม่ได้ผลเพราะประยุกต์ไม่เป็น รักษาศีลจนตายก็ไม่มีศีล

สิ่งที่ต้องประยุกต์นั้น ก็คือสิ่งที่ทำให้สำเร็จให้มีการประยุกต์ ถ้าเป็นทฤษฎีคือเป็นหลักวิชา ก็ต้องเป็นหลักวิชาที่วางไว้สำหรับการประยุกต์ คือ ปฏิบัติด้วย ถ้าเป็นปรัชญาก็ต้องเป็นปรัชญาเพื่อการปฏิบัติด้วย แต่โดยมากปรัชญานั้น ไม่เป็นอย่างนั้น มันเป็นที่รวม ๆ กันไว้ของความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ต่างฝ่ายต่างเห็นมาเทรวม ๆ กันไว้ สำหรับให้ใครเลือก

เอาตามชอบใจ วิชาปรัชญามหาศาลในโลกนี้ จึงเป็นเพียงทฤษฎีที่เทรวมๆ กันไว้ ใครเลือกเอาตามพอใจ ถ้าอย่างนี้ไม่มีทางที่จะประยุกต์ตามนั้นได้ ต้องเลือกเก็บเอามา แล้วบางทีจะต้องทดลองให้เป็นอย่างมาก จึงจะประยุกต์ได้

สิ่งที่ต้องประยุกต์สำหรับพุทธบริษัทก็คือปริยัติ ปริยัติศาสนาทั้งหลายคือพระคัมภีร์เรื่องราวในพระบาลี นี้เรียกว่า ปริยัติ ปริยัติที่แท้จริง มีไว้สำหรับการประยุกต์ให้เกิดเป็นปฏิเวธโดยวิธีที่เรียกว่าปฏิบัติ ฉะนั้น ที่เรียกกันรวมๆ ว่าปฏิบัติมันแหละ คือวิธีประยุกต์ ต้องปฏิบัติให้เป็น ตอนนี้เป็นประยุกต์ แล้วขยับปฏิบัติ ตอนนี่ก็เป็นปฏิบัติ จะรวมเรียกว่าปฏิบัติก็ได้ ในพุทธศาสนามีปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ จึงต้องประยุกต์ปริยัติ ให้กลายเป็นปฏิเวธ ด้วยวิธีที่เรียกว่าปฏิบัติ พุทธบริษัทมีความรู้เรื่องศีล สมาธิ ปัญญา มรรคผล นิพพาน ในฐานะเป็นปริยัติ แล้วประยุกต์ด้วยการปฏิบัติลงไปจริง ๆ ผลเกิดขึ้นจริง ๆ เป็นมรรคผลนิพพานจริง ไม่ใช่มรรคผลนิพพานแต่ตัวหนังสือสำหรับท่องไว้ ฉะนั้น พระสูตรต้นตะทั้งหลาย กล่าวถึงข้อปฏิบัติกล่าวถึงการปฏิบัติไว้ในรูปของปริยัติ

ส่วนประโยชน์ของการประยุกต์ นั้นจะพบว่า สัจธรรมทั้งหลายที่เป็นความจริง ถ้าประยุกต์ได้ ก็กลายเป็นความสุขขึ้นมา เป็นมรรคผลนิพพานขึ้นมา อย่างนี้เรียกว่าประยุกต์ความจริงให้กลายเป็นความสุข การประยุกต์ ถ้าทำเป็นจะได้รับประโยชน์ใหญ่หลวงมหาศาล ด้วยการลงทุนน้อยที่สุด หรือเกือบจะไม่ต้องลงทุนอะไรเลย จึงควรทำสิ่งที่คิดว่าจะทำไม่ได้ให้กลายเป็นสิ่งที่ทำได้ จนกระทั่งสิ่งสุดท้ายคือ พระนิพพานก็จะถึงได้ด้วยการประยุกต์กาย วาจาใจของคนนั่นเองให้มันถูกต้อง [23] สอดคล้องกับแนวคิดของท่านดิช นัท ฮันท์ ที่กล่าวว่า เราควรจะทำให้พุทธศาสนาให้ใหม่อยู่เสมอ ค้นคว้าวิธีการใหม่ ๆ ในการนำเสนอพุทธศาสนาเพื่อให้เข้ากับสมัยใหม่กับคนรุ่นใหม่ เราควรจะอธิบายคำสอนที่ง่าย และเป็นรูปธรรมคนรุ่นใหม่ไม่เข้าวัดอีกแล้ว เพราะเราไม่ได้ทำพุทธศาสนาให้ใหม่ เราต้องทำให้ พุทธศาสนาให้น่าสนใจและมองให้ลึกซึ้งในคำสอนของพุทธองค์การปฏิบัติควรนำมาซึ่งความสมานฉันท์ สงบ สันติและความสุข พระพุทธเจ้าตรัสว่าพระธรรมนั้นมีความงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และบั้นปลาย เราต้องใช้ความพยายามที่จะใช้ปัญญาไหวพริบ ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อทำให้พระธรรมเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ [24]

ศานติภาวนาประยุกต์: บทวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดและการประยุกต์ใช้ของนักคิดทางศาสนา ศานติภาวนาประยุกต์ในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ

พุทธทาสภิกขุมองว่า การพัฒนาสันติให้เกิดขึ้น และสำเร็จผลตามที่ต้องการนั้นปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวมต้องมี “ตรีปนิธาน” กล่าวคือ

1. การทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ๆ ซึ่งข้อนี้จะสามารถทำลายความเห็นแก่ตัวอันเป็นศัตรูของสันติภาพ

2. ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา เพราะการที่ชาวโลกที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันพากันทำความเข้าใจศาสนาต่าง ๆ แล้ว จะทำให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่าง และร่วมมือกันที่สุดในที่สุด

3. ออกมาเสียจากอำนาจัตถุนิยม เพราะว่าการที่คนไม่เข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนก็เพราะมีลุ่มหลงมีมาในวัตรัตถุนิยม ซึ่งการลุ่มหลงมีมาทำให้ขาดความร่วมมือของบุคคลในระหว่างศาสนา

ท่านสรุปว่า “การมีปณิธานทั้ง 3 ประการดังกล่าว ล้วนแต่เป็นการตั้งไว้เพื่อประโยชน์แก่ชาวโลก หรือสากลจักรวาล เพราะจะทำให้สันติภาพแท้จริงกว้างขวางสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น” [25] องค์ความรู้ที่ท่านพุทธทาสท่านเน้น คือการสอนธรรมะระดับปรมาตม์ ธรรมะขั้นสูง เรื่องศีลทานท่านมองว่าสำนักอื่นมีคนสอนมากแล้ว บางสำนักไม่สอนปรมาตม์ เพราะกลัวว่าชาวบ้านจะไม่เข้าใจ อีกอย่างคิดว่าเรื่องปรมาตม์พื้นสมัยแล้ว สอนโมกข์จึงมาเน้นสอนเรื่องปรมาตม์ โดยท่านสอนให้ไม่ยึดมั่น ถือมั่น ใช้คำสอนแบบง่าย ๆ เช่น เรื่องตัวกู ของกู กูไม่เอา กับมึงแล้วโว้ย ท่านสอนให้เรียบง่าย เป็นธรรมชาติ ไม่มีพิธีรีตองการ อยู่กับปัจจุบันอย่างมีสติ และปล่อยวาง [26]

ศาสนิกาวนาประยุกต์ในทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้หลักการในการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติสุข โดยยึดหลักความเป็นสากล 3 ประการ (ตรีสากล) กล่าวคือ [27]

1. ความจริงที่เป็นสากล คือ หลักความจริงที่เป็นกลาง ๆ มีผลเสมอเหมือนกันแก่ทุกคนทุกที่ รวมทั้งทุกศาสนา

2. ความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล คือความเป็นมนุษย์ที่จะต้องมองเห็น เข้าใจให้ความนับถือเสมอแก่กัน การทำร้ายและทำลายชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะมิสังกัดใดหรือไม่ เป็นความไม่ดีไม่งามทั้งสิ้น

3. ความมีเมตตาที่เป็นสากล คือ แผ่ความรู้สึกเป็นมิตร มีความรัก ความปรารถนา ประโยชน์สุขแก่มนุษย์ทั่วทุกคนเสมอเหมือนกัน โดยไม่มีการจำกัดหรือแบ่งแยก

การทำให้ “ตรีสากล” เกิดเป็นแนวคิดเชิงรูปธรรมได้นั้น ท่านชี้ว่า “มนุษย์ควรจะอยู่ร่วมกันกับสรรพสิ่งอย่างปกติสุข ไม่เบียดเบียน และทำลายล้างซึ่งกันและกัน” ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาที่ว่า “สรรพสิ่งล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน” เช่น หากมนุษย์เสพบริโภคอย่างเต็มที่โดยไม่รู้จักประมาณ ก็จะทำให้เกิดการทำลายล้างธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทำให้ธรรมชาติสูญเสียความเป็นดุลยภาพไป และเมื่อธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมก็จะส่งผลย้อนกลับมาสร้างความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องประสานกับธรรมชาติในฐานะที่เป็นมิตรที่ดีต่อกัน

ศาสนิกาวนาประยุกต์ในทัศนะของดิช นัท ฮันท์

ดิช นัท ฮันท์ คำว่า “ดิช” ในเวียดนามใช้เรียกพระ มีความหมายว่าเป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนา “นัท ฮันท์” เป็นนามทางธรรมของท่าน มีความหมายว่า “การกระทำเพียงหนึ่ง” (One Action) ท่าน ดิช นัท ฮันท์ พระมหาเถระในพุทธศาสนานิกายเซน ชาวเวียดนาม ผู้ซึ่งนำพาให้ผู้คนได้ประจักษ์ถึงการนำพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับ ชีวิตประจำวัน

อย่างสอดคล้องกลมกลืน (Applied Buddhism)) ตลอดชีวิตนักบวชของท่านได้เขียนหนังสือ และบทกวี ไว้มากมายเพื่อเผยแพร่วิถีแห่งพุทธธรรม ผลงานของท่านได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ทั่วโลกมากกว่า 80 เล่ม จำนวนตีพิมพ์มากกว่า 1.5 ล้านเล่ม เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในโลกระวันตก ในช่วงที่บ้านเมืองของท่านมีความเดือดร้อนจากภัยสงคราม ท่านพยายามอย่างยิ่งที่จะใช้หลักพุทธศาสนาเพื่อนำผู้คนให้กลับสู่สันติภาพ ในจิตใจของตน เพื่อนำไปสู่การหยุดการก่อสงครามในทุกระดับ จนกระทั่ง มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ (Martin Luther King, Jr.) ได้เสนอ ท่านติช นัท ฮันห์ รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ปัจจุบันท่าน ติช นัท ฮันห์ พำนักอยู่ในชุมชนหมู่บ้านพลัม (Plum Village) ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของฝรั่งเศส เป็นชุมชนแห่งการฝึกปฏิบัติเพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีสติของพุทธบริษัท 4 อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และ อุบาสิกา ชุมชนหมู่บ้านพลัมมีกระจายอยู่ในหลายประเทศ อาทิ ประเทศฝรั่งเศส อเมริกา เยอรมัน ฮองกง และล่าสุดที่ประเทศไทย คือสถานปฏิบัติธรรมหมู่บ้านพลัมนานาชาติ ณ บ้านสระน้ำใส ต.โป่งตาลอง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ท่านมีแนวคำหลายมากมาย แต่สำคัญหลักหนึ่งคือ การดำเนินชีวิตและฝึกปฏิบัติตามข้อฝึกอบรมสติ 5 ประการนี้ คือการนำพวกเราเข้าสู่หนทางของผู้ตื่นรู้ (พระโพธิสัตว์) ข้อฝึกอบรมสติ 5 ประการนี้ แสดงให้เห็นหนทางแห่งพระพุทธองค์ อันตั้งอยู่บนพื้นฐานทางจิตวิญญาณและจริยธรรมแห่งโลก เมื่อเราตระหนักรู้ว่าเรากำลังอยู่บนหนทางแห่งพระพุทธองค์ เราจะไม่มีเหตุผลอันใดที่จะต้องเป็นกังวลกับปัจจุบัน และหวาดกลัวต่ออนาคต ฝึกอบรมสติ 5 ประการ

1. การปกป้องชีวิตด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์จากความรุนแรงและการทำลายชีวิต ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานที่จะบ่มเพาะปัญญาเห็นแจ้งของความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของสรรพสิ่ง (การเป็นดั่งกันและกัน) และหล่อเลี้ยงเมตตากรุณาจิตให้เบ่งบาน เพื่อที่จะปกป้องชีวิตของมนุษย์ สัตว์ พืช และสภาพแวดล้อมของสรรพชีวิตเหล่านั้น

2. ความสุขอันแท้จริงด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์จากการหาผลประโยชน์ส่วนตัว การลักขโมย การกดขี่ ความอยุติธรรมทางสังคม ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานว่า จะทำงานด้วยการแบ่งปันเวลา พลัง และทรัพย์สิน ให้แก่ผู้ที่มีความจำเป็น ไม่ว่าจะโดยทางความคิด คำพูด และการกระทำในชีวิตประจำวันก็ตาม ข้าพเจ้าตั้งจิตมั่นว่า จะไม่ลักขโมย และไม่ครอบครอง สิ่งที่ควรเป็นของผู้อื่น

3. ความรักที่แท้จริงด้วย ความตระหนักรู้ถึงความทุกข์จากการประทุพผิตในกาม ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานว่าจะบ่มเพาะความรับผิดชอบ และเรียนรู้วิธีที่จะปกป้องความปลอดภัย และความซื่อสัตย์ของปัจเจกบุคคล คู่สมรส ครอบครัว และสังคม ข้าพเจ้ารู้ดีว่าการมีเพศสัมพันธ์ และการมีความรักนั้นเป็นสองสิ่งที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้น การมีความสัมพันธ์ทางเพศอันเนื่องด้วยความใคร่ จะนำมาซึ่งความทุกข์และความแตกแยกยาวนานให้กับตัวข้าพเจ้าเองและบุคคลอื่นอยู่เสมอ ข้าพเจ้าตั้งปณิธานที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ โดยปราศจากความรักที่แท้จริง และพันธะสัญญาอย่างเปิดเผยเป็นทางการในระยะยาวต่อกัน

4. การใช้วาจาแห่งความรักและฟังอย่างลึกซึ้งด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์จากการกล่าวถ้อยคำ ที่ขาดความยั้งคิด และขาดความสามารถที่จะฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยคำว่าข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานที่จะเรียนรู้การใช้วาจาที่ไพเราะเปี่ยมด้วยความรัก และการตั้งใจฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะช่วยหยิบบิ้นความเบิกบาน แบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่น สร้างความสุขสันติ และฟื้นฟูความปรองดอง สามัคคีระหว่างทุกคน ทุกเชื้อชาติ และทุกศาสนา

5. การบำรุงหล่อเลี้ยงและเยียวยาด้วยความตระหนักรู้ถึงความทุกข์จากการบริโภคที่ขาดสติ ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าขอตั้งปณิธานว่าจะเรียนรู้วิธีการแปรเปลี่ยน และบ่มเพาะสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ เพื่อตัวเอง ครอบครัวและสังคม ด้วยการกิน ดื่ม บริโภคอย่างมีสติ [28]

แนวคิดของท่านดิช นัท ฮันท์ เป็นการประยุกต์ หรือการตีความศีล 5 ใหม่ ให้มีขอบเขตกว้างขวางและครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ ในสังคม

ศานติภาวนาประยุกต์ในทัศนะของขบวนการสรรโวทัย ประเทศศรีลังกา

แนวคิดเรื่องสรรโวทัยซึ่งมาจากมหัตตะคานธี คำว่า สรรโวทัย มาจากคำว่า “สรรพ” ที่แปลว่าทั้งปวง กับคำว่า “อุทัย” ที่แปลว่า การตื่นขึ้น ดังนั้น คำว่าสรรโวทัยจึงหมายถึงการตื่นขึ้นจากอวิชชาและความหลุดพ้นจากความทุกข์ความยากจนของคนศรีลังกาทั้งหมด ขบวนการสรรโวทัย เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1958 ผู้ก่อตั้งขบวนการสรรโวทัย คือ เอ ที อิริยัตเน (A.T.Ariyaratne) เขาได้ผสมผสานแนวคิดของคานธี เข้ากับแนวคิดชาวพุทธ โดยอิริยัตเน มีทัศนะว่า สำหรับมุมมองของชาวพุทธ ความทุกข์แสดงถึงสภาพความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ส่วนคานธีมองว่า ความทุกข์มีสาเหตุมาจากโครงสร้างและสังคมซึ่งจะหมดไปหากได้รับการปลดปล่อย การผสมผสานแนวคิดทั้งสองนี้เองได้กลายเป็นยุทธศาสตร์ของขบวนการสรรโวทัย นั่นคือ “การตื่นของทุกคน”

ในมุมมองของสรรโวทัยเรื่องต่าง ๆ นั้นมีปัญหาเดียวกันคือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ฝังแน่นในระบบชนชั้นสังคมในปัจจุบัน ทางแก้ปัญหาคือ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางจิตใจหรือ “การตื่นของทุกคน” ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานพลังของประชาชนและชนชั้นสังคมแบบสรรโวทัยซึ่งเป็นสังคมนิยมที่เรียกว่า “หมู่บ้านสรรโวทัย” หรือ คาโมทัย” โดยเป็น “สังคมวางอยู่บนค่านิยมทางด้านจิตใจและประเพณี เป็นสถานที่ซึ่งผู้คนสามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ และแต่ละคนสามารถมีโอกาสที่จะตื่นหรือพัฒนาตนไปสู่จุดสูงสุด” [29] เป็น “สังคมที่ระบุคุณค่าวางอยู่บนความจริง การปราศจากความรุนแรง และการปฏิเสธด้วยตนเอง... สังคมที่ไม่มีมีความจนและไม่มีมีความรวย” [30] สังคมที่ “มีอิสรภาพและตื่น ซึ่งหมายถึงการมีความสุขและสันติภาพ” [31] จินตภาพนั้นได้ขยายไปสู่อนาคตที่สังคมมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วางอยู่บนประเพณีทางศาสนาที่หลากหลายของประเทศ ขณะเดียวกันมีการปกป้องและทะนุถนอมสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อิริยัตเนได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาของสังคมนั้นมีทั้งในระดับบุคคลและในระดับ โครงสร้างสังคม

การแก้ปัญหาจึงต้องทำทั้งในระดับบุคคลและสังคม “สรรโวทัยชี้ให้เห็นคู่อิสราภาพที่ทุกคนจะต้องพยายามเพื่อให้ได้มา อิสราภาพประการแรก คือในจิตใจของตนเอง ... ที่มีจุดต่างพร้อยที่ทุกคนจะต้องสำนึกรู้และพยายามชะล้างให้สะอาด อิสราภาพประการที่สองคือทุกคนจะต้องสำนึกรู้ว่ามีสายโซ่ทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่ยุติธรรมและไร้ความชอบธรรม ซึ่งกดให้ประชาชนส่วนใหญ่เป็นทาส” [32]

สรรโวทัยได้วิเคราะห์วิธีการตื่นของหมู่บ้านด้วยอริยสัจ 4 ในเชิงสังคมว่า

1. ทุกข์ ตัวปัญหา คือ ความเสื่อมโทรมของหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในสภาพที่เป็นระบบแห่งเหตุและปัจจัย ที่เริ่มด้วยความเห็นแก่ตัว นำไปสู่การทวงแค้น การแข่งขัน ความเกลียด การใช้อาวุธรุนแรง การกระทำที่ทำลายความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งนำไปสู่ความเห็นแก่ตัวมากขึ้น

2. สมุทัย สาเหตุของปัญหา คือ ระบบแห่งเหตุและปัจจัยที่เริ่มด้วยอวิชชา นำไปสู่ความยากจน การทำงานที่ส่งผลร้าย เชื้อโรค การกดขี่เอาเปรียบ การแตกสามัคคี ความเฉื่อยชา ซึ่งนำไปสู่อวิชชามากขึ้น

3. นิโรธ ความหวังในการแก้ปัญหาหรือเป้าหมาย คือ ระบบแห่งเหตุและปัจจัยที่เป็นวงจรทวนกระแสกับปัญหา โดยเริ่มด้วยความไม่เห็นแก่ตัว เป็นปัจจัยให้เกิดการแบ่งปัน ร่วมกัน ความร่วมมือ ความรัก ปิยวาจา การทำงานที่มีประโยชน์ ความเท่าเทียมกัน นำไปสู่ความไม่เห็นแก่ตัวยิ่งขึ้น

4. มรรค วิธีสู่ความหวัง คือ จุดเริ่มต้นในระบบแห่งเหตุและปัจจัย ที่เริ่มต้นด้วยการกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้าใจวิสัยทัศน์แบบสรรโวทัย เป็นปัจจัยให้เกิดจิตสำนึกในหน้าที่ที่จะมีความเป็นเอกภาพทางด้านจิตวิทยา เพื่อไปสู่เป้าหมายด้วยวิธีการพัฒนาเชิงองค์กร ในลักษณะการปฏิบัติและวางแผนโครงการด้วยบุคลากรในหมู่บ้านตนเอง และเริ่มการพัฒนาด้วยระบบการศึกษาเป็นลำดับแรก แล้วจึงตามด้วยด้านสุขภาพ วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ เพื่อให้บรรลุถึงวิสัยทัศน์สรรโวทัยอย่างแท้จริง [33]

สานติภาวนาเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การที่มนุษย์จะเป็นอยู่อย่างประสานกลมกลืน คือ ความสันติสุขนั้น เริ่มต้นมนุษย์ต้องรู้จักธรรมชาติ คือ รู้จักความจริงของธรรมชาติ เพื่อจะได้ปฏิบัติต่อธรรมชาติได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังมุ่งสอนให้มนุษย์รู้จักพึ่งตัวเองในการประกอบคุณงามความดี ในการยกระดับชีวิตของตนให้สูงขึ้น ไม่สอนให้คิดแต่จะเอาดีด้วยการบวงสรวงอ้อนวอน [34] ในส่วนธรรมชาติของมนุษย์นั้นประกอบด้วยความเป็นอยู่ต่าง ๆ 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกทางกาย และวาจา ที่ติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม แล้วก็มีด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่ง 3 ด้านหรือสามส่วนนี้มีความสัมพันธ์และอิงอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือ ปัญญา ซึ่งปัญญามี 2 ด้าน มาบรรจบประสานกัน คือปัญญาที่เข้าถึงความจริงของธรรมชาติ ปัญญาที่นำความรู้ในความจริงนั้นมาใช้จัดสรรสังคมให้ดี พระพุทธเจ้าสอนว่าความจริงมีอยู่ตามธรรมชาติ พระพุทธเจ้าจะเกิดหรือไม่ก็ตาม ความจริงก็เป็นอย่างนั้น

แต่พระพุทธเจ้าได้มาค้นพบความจริงนั้นแล้ว ก็นำมาเปิดเผยชี้แจงแสดงอธิบายให้เข้าใจได้ง่าย ความจริงนี้เรียกว่า ธรรม หรือ กฎธรรมชาติ ชีวิตมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และเป็นไปตามความจริงหรืออยู่ใต้กฎนี้ด้วย ในขณะเดียวกัน มนุษย์ก็อยู่กันเป็นหมู่ อยู่กันเป็นสังคม ทำอย่างไรจะให้หมู่มนุษย์จำนวนมาก ดำเนินชีวิตได้สอดคล้องกับความจริงตามกฎของธรรมชาติ คำตอบคือ ต้องขยายปัญญาไปให้แก่สังคมมนุษย์ โดยผู้ที่รู้ความจริงทำการจัดตั้งแบบแผน จัดสรร ดำเนินการ วางระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้สังคมมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่จะช่วยเกื้อกูลทะล่อมให้ชีวิตของคนทั้งหลายที่อยู่สังคมนั้นดำเนินไปสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ

สรุป

คำกล่าวที่ว่า “สังคมไทยไม่ได้นำหลักการพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคลและสังคม” เป็นสิ่งที่ชาวพุทธส่วนหนึ่งตระหนักดีมาตลอด และได้พยายามแสวงหาแนวทางประยุกต์หลักการพุทธศาสนาใช้ในสังคมไทยอย่างจริงจัง เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สังคม เพื่อนำสังคมไปสู่ความดีงาม ความถูกต้องตามหลักการที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ดังตัวอย่างของขบวนการสรรโวทัย เลือกที่จะปลูกให้ทุกคนตื่นขึ้นมาช่วยเหลือตัวเอง และขยายต่อสังคม หลักการปลูกให้ตื่นนี้สอดคล้องกับหลักธรรมหลายข้อในพุทธศาสนา เช่น หลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน หรือการให้ทำตนเป็นเกาะ ทำตนให้เป็นที่พึ่ง แม้กระทั่งชื่อของพุทธศาสนา ก็หมายถึง ศาสนาแห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เหล่านี้ถือเป็นความชาญฉลาดของท่านอรุณรัตน์ที่สามารถนำแก่นของพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ดำเนินการขับเคลื่อนตนเองและสังคมได้ รวมถึงแนวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้เสนอแนวคิดตรีสากล พุทธทาสภิกขุ ได้เสนอแนวคิด ตรีปนิธาน และท่านดิช นัท ฮันท์ ได้เสนอแนวคิดการอบรมสติ 5 ประการ แนวคิดเหล่านี้จะสามารถพัฒนาให้สังคมเกิดสันติสุขได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- [1] ฉลอง สุนทราวาณิชย์ และบรรณาธิการ. (2538). **วิพากษ์สังคมไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- [2] พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (พรธนา). (2549). “ประเด็นโต้แย้งว่าด้วยพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. 2(4), 52.
- [3] Bond, George D. (1996). “A.T. Ariyatne and the Sarvodaya Shramadana Movement”, **Engaged Buddhism: Buddhist Liberation Movements in Asia**, Queen, Christopher S. (ed.). New York : State University of New York Press. 126.
- [4] ชุ.ธ. (บาลี) 25/202/52. (เล่ม 25/ ข้อ 202/หน้า 52)
- [4] ชุ.ธ. (บาลี) 25/202/52. (เล่ม 25/ ข้อ 202/หน้า 52)
- [5] ชุ.ธ. (บาลี) 25/204/53.
- [6] ที.ม. (บาลี) 10/222/137 ที.ม. (ไทย) 10/222/168. (ฉบับสยามรัฐใช้คำว่า อเนกขัมม....มุนิ).
- [7] ชุ.ธ. (บาลี) 25/285/66.
- [8] ม.อุ. (ไทย) 14/323/403. คูเทียบโน ม.อุ. (บาลี) 15/368/314.ม.อุ. (ไทย) 15/368/413.
- [9] ส.ส. (บาลี) 15/3/3.
- [10] ชุ.จ. (ไทย) 29/65/247.
- [11] ชุ.สุ. (บาลี) 25/940/517.
- [12] ราชบัณฑิตยสถาน. (2646). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. 1166. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น
- [13] พระไพศาล วิสาโล, “สันติภาพโดยสันติวิธี”, ใน **สื่อในสันติภาพ สันติภาพในสื่อ**. 23-28.
- [14] ประเวศ วะสี. (2545). **สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- [15] โคทม อารียา. “เอกสาร 30 ปี 14 ตุลา จดหมายข่าว ประชาชน”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2546, จาก<<http://www.santipap.com/kotom.htm>>.
- [16] ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊ค พับลิเคชั่น.
- [17] ดูรายละเอียดใน อง.ฉก.อ. (บาลี) 3/107/157.
- [18] ดูรายละเอียดใน ชุ.ป.อ. (บาลี) 1/3/19, อภิ.วิ.อ. (บาลี) 1/300/215.
- [19] พระคันธสาราภิวงศ์. (2549). **ปรมัตถทีปนี**. กรุงเทพฯ : ราชวันการพิมพ์.
- [20] พระคันธสาราภิวงศ์. (2549). **ปรมัตถทีปนี**. 478.

- [21] อัง.ปญจก. (ไทย) 22/79/121.
- [22] ดูรายละเอียดใน พุทธทาส ภิกขุ. (2549). **โพธิปักขิยธรรมประยุกต์**. 6. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- [23] ดูรายละเอียดใน พุทธทาส ภิกขุ. (2549.) **โพธิปักขิยธรรมประยุกต์**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- [24] พรรรัตน์ วชิราชัย. **สรุปบรรยายธรรมและเนื้อหาจากงานภาวนา**. “สู่สถานติสमानฉันท” , สืบค้นเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2557, จาก <http://www.thaiplumvillage.org/index>.
- [25] พุทธทาสภิกขุ. (2531). **สันติภาพของโลก**. ไซยา : ธรรมทานมูลนิธิ.
- [26] อุทัย สติมัน. (2555). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับสำปฏิบัติธรรมในประเทศไทย. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 148.
- [27] พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **มองสันติภาพโลก ผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์**. 189
- [28] ดูรายละเอียดใน มูลนิธิหมู่บ้านพลัม. (2554). **ภาวนาด้วยหัวใจ คู่มือภาวนาตามแนวหมู่บ้านพลัม**. กรุงเทพฯ : สสส.
- [29] Bound, George D. (2004). **Buddhism at Work: Community Development, Social Empowerment and the Sarvodaya Movement**. USA : Kumarian Press.
- [30] Sarvodaya. (1996). **Application of the Concept of Right Livelihood for a Full Engagement Society**. Ratmalana, Sri Lanka : Sarvodaya Vishva Lekha Press.
- [31] Bound, George D. (2004). **Buddhism at Work: Community Development, Social Empowerment and the Sarvodaya Movement**. USA: Kumarian Press.
- [32] Ariyaratne, A.T. (1999). **Schumacher Lectures on Buddhist Economics**. Ratmalana, Sri Lanka: Sarvodaya Vishva Lekha Press..
- [33] อุทัย สติมัน. (2551). “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กรณีศึกษาขบวนการสรรโวทัย”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. 4(3) กรกฎาคม - กันยายน 2551, กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [34] สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ประเมินมูลค่าทางการเงิน ต่อคุณภาพการศึกษาจาก ค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียน กรณีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ

On Approximate Monetary Value on Tuition Fees for Educational Quality : The Case of Thaksin University

พินิจ ดวงจินดา^{1*}
Pinit Duangchinda^{1*}

¹ อ.ดร. สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000
* Corresponding author: e-mail: dpinit@gmail.com Tel. 074-311885-7 ext. 1802

บทคัดย่อ

การบริหารการศึกษาที่เป็นเลิศนั้นไม่ใช่การให้ความสำคัญเฉพาะคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในกำกับ การศึกษานี้ใช้วิธีมหาวิทยาลัยทักษิณ 400 กลุ่มตัวอย่าง สอบถามความพึงพอใจและความต้องการต่อคุณภาพการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS และ E-views ผลการศึกษาพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาน้อยกว่าความต้องการคุณภาพการศึกษา การประเมินมูลค่าคุณภาพการศึกษานี้ใช้แนวคิด Hedonic price model ผลการศึกษายืนยันให้เห็นว่า นิสิตมีความเต็มใจจะจ่ายถ้ามีการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน แต่จะไม่มี ความเต็มใจจ่ายเงินค่าลงทะเบียนกรณีนำเงินไปใช้เพื่อการบริหารวิชาการสังคม และอายุของนิสิต จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษา ระดับการศึกษา และวิทยาเขตการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อความเต็มใจจะจ่ายเพื่อการศึกษาแตกต่างกัน ผลการศึกษาเสนอแนะว่ามหาวิทยาลัยควรบริหารการศึกษาอย่างเหมาะสมเพื่อการเติบโตที่ยั่งยืนภายใต้สภาวะการแข่งขันด้านการศึกษาในปัจจุบัน

คำสำคัญ : คุณภาพการศึกษา การประเมินมูลค่าแฝง มหาวิทยาลัยทักษิณ

Abstract

An excellent of educational management is not only to obtain high quality but also to optimal budget in term of Autonomy University. Data obtained from 400 questionnaires were analyzed using SPSS and E-views program. The survey focused on preference and demand the level of educational quality of the Thaksin students was conducted and the results are showed student's preference on educational quality less than student's demand on educational quality. Hedonic price modeling is estimated educational quality refer from tuition fees. Results show that academic program and curriculum management is positive and statistically significant of willingness to pay for tuition fees. The student, however, is not willingness to pay for academic service for social. Age of student, a number study in university, level of graduate and a difference campus is statistically significant for student's tuition fees. The university should be an appropriate management for sustainable growth in competitive education.

Keywords : Educational Quality, Hedonic Pricing Model, Thaksin University

บทนำ

กลไกทางการเงินเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการปรับเปลี่ยนมหาวิทยาลัยของรัฐจากความเป็นราชการไปสู่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ผลที่ตามมาจากการปฏิรูปการเงินเพื่อการศึกษา คือ รัฐจะจัดสรรงบประมาณให้มหาวิทยาลัยน้อยลง และรัฐเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ลงมือจัดการศึกษาเป็นหลัก มาเป็นผู้สนับสนุน ผู้กำกับดูแล และผู้กำหนดนโยบายเป็นหลัก ดังนั้น เพื่อให้มหาวิทยาลัยบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพของเงินที่ได้มา การปฏิรูประบบการศึกษาภายใต้ระบบงบประมาณที่เน้นผลงานจะเป็นทางออกที่สำคัญ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในสถานภาพเป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์และความก้าวหน้าของปัจเจกชน ไม่ว่าจะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การยอมรับในสังคม ดังนั้น การตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาจะเป็นการสะท้อนความคุ้มค่าจากสิ่งที่คุณเรียนคาดหวังจะได้รับเมื่อสำเร็จการศึกษา ซึ่งหน้าที่ของสถาบันการศึกษาจะต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม การสร้างสาขาวิชา การยุบเลิกวิชาที่มีความซ้ำซ้อน การส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสื่อสารสนเทศเพื่อการศึกษา เป็นต้น

ค่าลงทะเบียนเรียนต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่ผู้เรียนคาดหวังจะได้รับ ถ้าไม่มีความสมดุลระหว่างผู้รับบริการและผู้ให้บริการสุดท้ายผู้รับบริการก็ไม่มี ดังนั้น สถาบันการศึกษาต้องพยายามสร้างมาตรฐาน เสริมคุณภาพ เพิ่มจุดแข็งหรือการค้นหาความเป็นเอกลักษณ์ เพื่อเป็นจุดขายของสถาบันการศึกษา อันจะเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้ศึกษาอย่างแท้จริง วัตถุประสงค์หลักจากการศึกษาในครั้งนี้เพื่อประเมินความเต็มใจจ่ายของนิสิตเพื่อคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น ในมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อค่าลงทะเบียนของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา ระดับการศึกษา และวิทยาเขต 2) ประเมินความเต็มใจจ่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพที่แตกต่างกัน และ 3) ประเมินผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่จะได้รับจากการจัดการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพดีขึ้น

ระเบียบวิธีการศึกษา

การประเมินค่าโดยใช้ Hedonic pricing model ถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในประเด็นทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจในการพิจารณาหาสัดส่วนการผลิตที่เหมาะสมทางการตลาด [1-5] ในการศึกษาที่ใช้แบบจำลอง hedonic pricing เพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจและความคาดหวังของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณต่อคุณภาพการศึกษาที่พึงจะได้รับจากการลงทะเบียนเรียน ลักษณะการใช้ hedonic pricing ในการวิเคราะห์คุณลักษณะการศึกษา คือการกำหนดคุณลักษณะการศึกษาตามมาตรฐานที่พึงประสงค์

แม้ว่าจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมา การใช้แบบจำลอง hedonic pricing จะไม่ปรากฏในการนำไปใช้โดยตรงเพื่อประเมินความพึงพอใจที่ได้รับจากเงินลงทะเบียนเพื่อมาตรฐานการศึกษาที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามแบบจำลอง hedonic pricing โดยพื้นฐานสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อประเมินคุณลักษณะสินค้าหรือบริการ [6-7] ในงานวิจัยนี้คือ คุณภาพการศึกษาที่จะได้รับ เปรียบเทียบกับเงินที่เต็มใจที่จะจ่าย คือ ค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียน

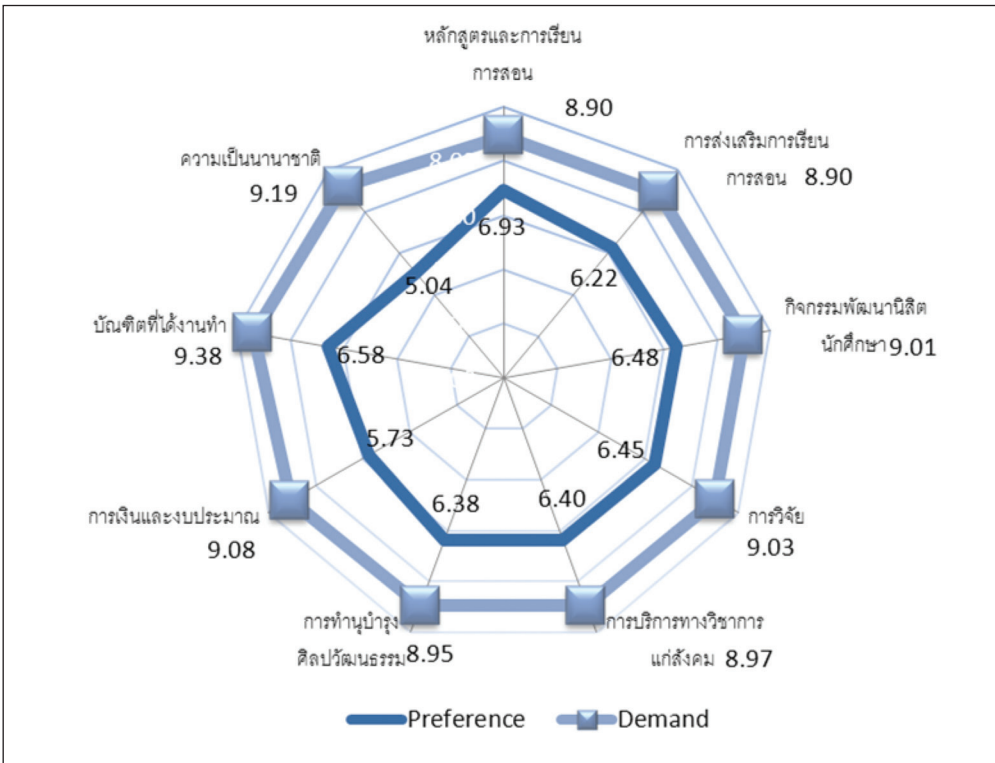
รูปแบบของงานวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ นิสิต ที่ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลาและวิทยาเขตพัทลุง จำนวน 10,432 คน ไม่รวมนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่เริ่มลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2553 เนื่องจากนิสิตกลุ่มดังกล่าวมีการลงทะเบียนแบบเหมาจ่าย และความผิดพลาดที่เกิดขึ้นและสามารถยอมรับได้ร้อยละ 5 สามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนประมาณ 385 คน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างขั้นตอนแรกสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยแบ่งเป็นวิทยาเขตสงขลาและวิทยาเขตพัทลุง หลังจากนั้นแบ่งเป็นคณะ และสาขาวิชาตามลำดับ จากนั้นจึงทำการสุ่มจากแต่ละชั้นขึ้นมาทำการศึกษา โดยใช้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สุ่มขึ้นมา

แบบสอบถามนำไป Pre-test กับนิสิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 50 ชุด โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในส่วนของข้อคำถามที่เป็นทัศนคติ โดยข้อคำถามทัศนคติความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษามีค่า Cronbachs' alpha coefficient เท่ากับ 0.9719 และข้อคำถามทัศนคติความต้องการต่อคุณภาพการศึกษามีค่า Cronbachs' alpha coefficient เท่ากับ 0.9233 ซึ่งถือว่าข้อคำถามมีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจริงได้

สรุปและการอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่าง 3 ใน 4 เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับมัธยมปลายจากจังหวัดสงขลา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.80 รองลงมาคือจังหวัดนครศรีธรรมราช คิดเป็นร้อยละ 15.80 และอันดับที่ 3 คือจังหวัดพัทลุงคิดเป็นร้อยละ 10 ต้องการศึกษาในคณะศึกษาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 33.50 รองลงมาคือคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 17.5 ลำดับที่ 3 ที่นิสิตส่วนใหญ่เลือกคือคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 15.00 แหล่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากบิดามารดา นิสิตที่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาและไม่ได้กู้ยืมสัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่นิสิตที่กู้ยืมมีจำนวนมากว่าเล็กน้อย การศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษาและการศึกษาสูงสุดของพี่น้องส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จุดประสงค์ของการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย และตรงตามสาขาวิชาที่ได้ศึกษามา

จากการสอบถามนิสิตกลุ่มตัวอย่างประเด็นความพึงพอใจและความต้องการต่อคุณภาพการศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ ใน 9 ด้าน จำนวน 73 ข้อ ในภาพรวมระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาที่นิสิตได้รับน้อยกว่าความต้องการที่นิสิตต้องการ (ระดับความพึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ 69.60 และระดับความต้องการคิดเป็นร้อยละ 84.60) เมื่อพิจารณารายด้าน มีทั้ง 9 ด้านที่ระดับความพึงพอใจที่น้อยกว่าความต้องการ ได้แก่ หลักสูตรและการเรียน การสอน การส่งเสริมการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนานิสิตนักศึกษา การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การเงินและงบประมาณ บัณฑิตที่ได้อ่านทำ และความเป็นนานาชาติ ส่วนประเด็นที่เป็นความแตกต่างระหว่างความต้องการและความพึงพอใจต่อคุณภาพการศึกษาที่มากที่สุด คือ ความเป็นนานาชาติ รองลงมา คือ การเงินและงบประมาณ และการวิจัย โดยมีความแตกต่างระหว่างความต้องการและความพึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ 41.50, 33.50 และ 25.80 ตามลำดับ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ระดับความพึงพอใจและความต้องการต่อคุณภาพการศึกษา 9 ด้าน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประเมินมูลค่าทางการเงินต่อคุณภาพการศึกษา จากค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียน ประมวลผลโดยใช้สมการ Regression แบบ ordinary least squares (OLS) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความต้องการของคุณภาพการศึกษากับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียน (สมการที่ 1) และ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความต้องการของคุณภาพการศึกษาร่วมกับคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณกับความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียน (สมการที่ 2) มีตรวจสอบปัญหาทางเศรษฐมิติ ทดสอบและแก้ปัญหา Multicollinearity และ Heteroscedasticity จึงนำมาสรุปผล ซึ่งได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 Y_x &= 13,467.37^{**} + 387.53X_1^{**} - 772.09 X_2^{**} \dots\dots\dots(1) \\
 &\quad (2221.78) \quad (196.72) \quad (376.42) \\
 &\quad (6.07) \quad (1.97) \quad (-2.05) \\
 R^2 &= 0.050, \quad \text{Adjusted } R^2 = 0.027, \quad F\text{-test} = 2.256
 \end{aligned}$$

การปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_1) และบริการวิชาการแก่สังคม (X_2) ตามความต้องการของนิสิตจะมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าลงทะเบียนเรียนของนิสิต กล่าวคือ ถ้ามีการปรับปรุงด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนตามความต้องการของนิสิต เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ความเต็มใจจะจ่ายต่อค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเพิ่มขึ้น 387.53 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตคาดหวังว่าการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นผลประโยชน์ทางตรงจากคุณภาพภาพการศึกษาที่นิสิตจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรมีความหลากหลาย หลักสูตรมีความทันสมัย มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงในการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาจารย์เอาใจใส่จริงจังต่อการเรียนการสอน มีรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ อาจารย์มีความรู้สามารถถ่ายทอดได้ดี และบรรยากาศในการเรียนการสอนดี เป็นต้น แต่ในกรณีของการปรับปรุงด้านบริการวิชาการแก่สังคม นิสิตต้องการให้มหาวิทยาลัยลดความสำคัญ กล่าวคือ ถ้าวัดการให้บริการวิชาการแก่สังคม นิสิตจะเต็มใจจ่ายค่าลงทะเบียนเพิ่มขึ้น 772.09 บาท ซึ่งอาจจะมองว่าการบริการวิชาการแก่สังคมที่ผ่านมา นิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณไม่รับรู้ข้อมูลข่าวสารในประเด็นดังกล่าว ไม่เห็นความสำคัญ เพราะนิสิตมีส่วนร่วมในโครงการบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชนระดับน้อย การบริการวิชาการแก่สังคมนิสิตไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากค่าธรรมเนียมลงทะเบียนที่นิสิตเต็มใจที่จะจ่าย รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนโครงการบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน และการจัดอย่างต่อเนื่องอาจจะมีผลทำให้กระทบกับการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่นิสิตจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง (สมการ 1) ซึ่งสอดคล้องกับ [8-9] ที่กล่าวว่าความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดจากการประเมินคุณภาพและรูปแบบของการบริการเทียบกับราคาค่าบริการที่จะต้องจ่ายออกไป โดยผู้ให้บริการจะต้องกำหนดราคาค่าบริการที่เหมาะสมกับคุณภาพของการบริการ และเป็นไปตามความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay) ของผู้รับบริการ ค่าบริการจะถูกหรือแพงขึ้นอยู่กับความสามารถในการจ่ายและเจตคติต่อราคาของกลุ่มผู้รับบริการอีกด้วย

$$Y_{xz} = 2,174.29 + 694.72Age^{**} - 1942.30Campus^{**} + 3974.15Level_G^{**} - 1036.78Year_S^{**} \dots\dots(2)$$

(3232.58)	(78.12)	(613.65)	(1271.19)	(227.58)
(0.67)	(8.89)	(-3.17)	(3.13)	(-4.56)

R² = 0.050, Adjusted R² = 0.027, F-test = 2.256

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมต่อภาคเรียนปกติ หากมหาวิทยาลัยมีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามความต้องการของนิสิต พบว่า อายุ (Age) คณะในวิทยาเขตสงขลาและพัทลุง (Campus) ระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี (Level_G) และชั้นปี (Year_S) มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่านิสิตมีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้ความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนต่อภาคเรียนปกติ หากมหาวิทยาลัยมีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามความต้องการของนิสิตเพิ่มขึ้น 694.72 บาท ในขณะที่นิสิตที่อยู่ในคณะวิทยาเขตสงขลา จะมีความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนต่อภาคเรียนปกติน้อยกว่านิสิตวิทยาเขตพัทลุงประมาณ 1,942.30 บาท ส่วนนิสิตระดับปริญญาโทจะมีความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนต่อภาคเรียนปกติมากกว่าปริญญาตรี 3,974.15 บาท และชั้นปีที่สูงขึ้น 1 ปี ความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนต่อภาคเรียนปกติลดลง 1,036.78 บาท หากมหาวิทยาลัยมีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามความต้องการของนิสิต (สมการ 2)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการคุณภาพการศึกษาของนิสิตในด้านต่าง ๆ และข้อมูลทั่วไปของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียม (สมการ 2) พบว่า อายุ (Age) ของนิสิตเพิ่มขึ้น 1 ปี ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนเพิ่มขึ้น 694.72 บาทต่อภาคการศึกษา ซึ่งในส่วนนี้อาจจะอุปมาได้ว่า ค่าธรรมเนียมที่จ่ายนิสิตยอมรับให้เพิ่มได้ตามการเปลี่ยนแปลงของค่าเงิน ที่มูลค่าเงินจะลดลงตามเวลาที่เปลี่ยน [10-12] นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาจะเต็มใจจ่ายมากกว่านิสิตระดับปริญญาตรี (Level_G) 3,974.15 บาท เนื่องจากคาดหวังต่ออาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และการทำวิจัย เช่น จำนวนงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ ได้รับการยอมรับและการอ้างอิง จำนวนผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ การศึกษาอิสระที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการและนำเสนอในที่ประชุมทางวิชาการ โดยคาดหวังอีกว่าความรู้และความสามารถของอาจารย์จะส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรที่มีความหลากหลาย มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงและได้รับการรับรองวิชาชีพ สามารถนำทักษะความรู้ไปใช้ในวิชาชีพที่ต้องการได้ อาจารย์ผู้สอนเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน การสอนมีหลายรูปแบบและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนิสิต และนิสิตเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้น 1 ชั้นปี (Year_S) จะมีความเต็มใจจ่ายลดลง 1,036.78 บาท สาเหตุเนื่องมาจากนิสิตมีความรู้สึกว่าการเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้นวิชาที่ลงทะเบียนเรียนน้อยลง ดังนั้นการใช้อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยก็จะน้อยลงด้วย ทำให้ความเต็มใจที่จะจ่ายจะลดลงตามจำนวนชั้นปีการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น และผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการศึกษาที่ต่างวิทยาเขตความยินดีที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนต่างกัน กล่าวคือนิสิตที่ศึกษาอยู่ในวิทยาเขตสงขลามีความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนน้อยกว่านิสิตวิทยาเขตพัทลุง 1,942.30 บาท ซึ่งสามารถอธิบายตามลักษณะโครงสร้างของตลาด [13] กล่าวคือในจังหวัดสงขลามีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดพัทลุง ดังนั้น สภาวะการแข่งขันในโครงสร้างตลาดแข่งขันค่อนข้างสมบูรณ์ ราคาสินค้า

และบริการจะต่ำกว่าในตลาดค่อนข้างผูกขาด อีกทั้งมหาวิทยาลัยทักษิณวิทยาเขตพัทลุงมีการเรียนการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งต้องมีการทดลอง มีภาคการปฏิบัติ มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสารเคมีและค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ที่มีมูลค่าค่อนข้างสูง ซึ่งเหตุผลในประเด็นนี้ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าในกรณีจัดระบบคุณภาพการศึกษาทั้งสองวิทยาเขตเหมือนกัน ค่าลงทะเบียนในวิทยาเขตพัทลุงควรจะมากกว่าวิทยาเขตสงขลา เพื่อให้สอดคล้องกับคุณภาพหลักสูตรที่นิสิตพึงพอใจและมีความต้องการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการด้านการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

1. ในกรณีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่ไม่คำนึงถึงค่าธรรมเนียมลงทะเบียนของนิสิตและงบประมาณของมหาวิทยาลัยทักษิณที่จะใช้สำหรับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณต้องปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกด้าน เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจที่นิสิตได้รับจากคุณภาพการศึกษาน้อยกว่าความต้องการคุณภาพการศึกษาที่นิสิตคาดหวัง แต่เมื่อพิจารณาความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่มหาวิทยาลัยต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก คือ ความเป็นนานาชาติ รองลงมาคือ การเงินและงบประมาณ และการวิจัย เนื่องจากมาจากผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ประเด็นดังกล่าวมีความแตกต่างระหว่างความต้องการและความพึงพอใจค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 41.50, 33.50 และ 25.80 ตามลำดับ

2. จากผลการศึกษาพบว่าความจำเป็นต้องจ่ายและความเต็มใจจะจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนเรียนเพื่อการศึกษาทางวิชาการแก่สังคมของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณจะสวนทางกัน กล่าวคือ ถ้าจุดประสงค์การลงทะเบียนเรียนเพื่อบริการวิชาการแก่สังคมเพิ่มขึ้น นิสิตจะมีความเต็มใจจ่ายลดลง 549.20 บาท อย่างไรก็ตาม การบริการวิชาการของสังคมสามารถทำได้ และจะเป็นประโยชน์กับนิสิตและชุมชน ถ้าโครงการบริการวิชาการที่จัดได้ให้นิสิตเห็นความจำเป็นและสำคัญ อีกทั้งควรจะให้นิสิตได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำโครงการดังกล่าวนี้ด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนของนิสิตที่หลากหลาย ประโยชน์ที่ได้ก็จะเกิดกับชุมชนมหาวิทยาลัยและตัวนิสิตเองด้วย

3. มหาวิทยาลัยทักษิณสามารถปรับค่าธรรมเนียมลงทะเบียนแต่ละปีการศึกษาเพิ่มขึ้นได้ตามเงื่อนไขของเงินเฟ้อในแต่ละปี ประมาณร้อยละ 5-6 เนื่องจากจากข้อมูลจากการศึกษาพบว่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนต่อภาคการศึกษาปกติประมาณ 700 บาท

4. ผลการศึกษาพบว่านิสิตระดับบัณฑิตศึกษายินดีจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนมากกว่านิสิตระดับปริญญาตรีประมาณ 3,970 บาท ดังนั้น เพื่อให้เกิดความพอใจกับนิสิตแต่ละระดับระยะทางของค่าธรรมเนียมไม่ควรสูงมากจนเกินไป แต่ในกรณีที่เก็บค่าธรรมเนียม

ค่าลงทะเบียนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่สูงกว่าค่าดังกล่าวมหาวิทยาลัยควรจะชี้แจงให้นิสิตทราบว่ามีมหาวิทยาลัยได้ให้บริการคุณภาพการศึกษาที่แตกต่างจากระดับปริญญาตรีอย่างไร เพื่อรักษาความพึงพอใจของนิสิตในแต่ละระดับการศึกษา

5. มหาวิทยาลัยทักษิณควรจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมระหว่างวิทยาเขตสงขลา และวิทยาเขตพัทลุง จากผลการศึกษาพบว่านิสิตที่ศึกษาอยู่ในวิทยาเขตสงขลามีความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมลงทะเบียนน้อยกว่านิสิตวิทยาเขตพัทลุงประมาณ 1,950 บาท ในเงื่อนไขของคุณภาพการศึกษาที่จัดให้ทั้งสองวิทยาเขตไม่แตกต่างกัน

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ สำหรับเงินสนับสนุนเพื่อทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] Brorsen, W., Grant, R. G. and Rister, E. M. (1984). “A hedonic price model for rough rice bid/ acceptance Markets”, *American Journal of Agricultural Economics*. 66, 156-163.
- [2] Unnevehr, L.J. (1986). “Consumer demand for grain quality rice and return to research for quality improvement in Southeast Asia”, *American Journal of Agricultural Economics*. 68, 634-641.
- [3] Espinosa, J. A. and Goodwin, B. K. (1991). “Hedonic price estimation for Kansas wheat characteristics”, *Western Journal of Agricultural Economics*. 16, 72-85.
- [4] Parker D, Zilberman D. (1993). “University technology transfers: impacts on local and U. S. Economies”, *Contemporary Policy Issues*. 11, 87-99.
- [5] Kawamura, K., Shibata, T., Saget, O., Peel, D., Bryant, P.J. (1999). “A new family of growth factors produced by the fat body and active on *Drosophila* imagine disc cells”, *Development*. 126(2), 211-219.
- [6] Court, A. (1939). **Hedonic Price Indexes with Automotive Examples**. New York : General Motors Corporation.

- [7] Ioannidis, C. and Silver, M. (1999). “Estimating Exact Hedonic Indexes: an Application to UK Television Sets”, **Journal of Economics**. 69(1), 71-94.
- [8] Parasuraman, A., Valatie Zeithaml, and Leonard Berry. (1985). A Conceptual Model of service Quality and Its Implications for Future Research. **Journal of Marketing**. 41-50.
- [9] อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดุลพัฒน์กิจ. (2548). **จิตวิทยาการบริการ**. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- [10] Hanley, N and Spash, C. (1993). **Cost Benefit Analysis and the Environment**. Edward Elgar. Cambridge University Press.
- [11] Kohli, K. N (1993). **Economic analysis of investment projects: a practical approach**. Oxford University Press.
- [12] Boardman, Greenberg, Vining, and Weimer. (2001). **Cost-Benefit Analysis (2nd edition)**. Pearson Education : Prentice Hall.
- [13] Robert Pindyck and Daniel Rubinfeld. (2012). **Microeconomics** (8th Edition). Pearson Series in Economics.

การพัฒนาความสามารถ ในการเขียนบทความโดยใช้วิธีสอนแบบ สร้างผลงานจากการตกพริก ทางปัญญา สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

The Development in Article Writing Ability through
Crystal – Based Approach For
Yala Rajabhat University's Students.

สุรัสวดี นราพงศ์เกษม¹
มานโซ ดินลานสกุล² และนิดา มีสุข^{2*}

Suratsawadee Narapongkasem¹,
Manoch Dinlansagoon² and Nida Meesuk^{2*}

¹ นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² อ.ดร.และ ผศ., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author : e-mail : suratsawadee_093@hotmail.com, suratsawadee.n@yru.ac.th.
Tel. 08-6770-4848

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนบทความของนักศึกษา ก่อนและหลังใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษารายวิชา 2100102 การพัฒนาทักษะการพูดและการเขียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 40 คน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเขียนบทความของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาในระดับมาก

คำสำคัญ : การสอนเขียนบทความ บทความ วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา

Abstract

The objectives of this research were to compare the development in article writing ability of students before and after the use of Crystal-Based Approach and to study the students' satisfaction of using Crystal-Based Approach. The total samples used for this study were 40 students who are taking in the Speaking and Writing Skills Development Course (Thai 2100102) semester 2 academic year 2013 at Yala Rajabhat University. The samples are classified by Cluster Random. The findings of the study revealed that students' ability in article writing before and after the experiment were significantly different at the level of .01. The students are highly satisfied with the Crystal-Based Approach.

Keywords : Article Writing, Article, Crystal – Based Approach

บทนำ

การเขียนเป็นทักษะการสื่อสารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบันทึกและถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยจุดเริ่มต้นของการเขียนอยู่ที่ความคิด การเขียนที่มีประสิทธิภาพผู้เขียนจะต้องจัดระเบียบความคิดของตนออกมาอย่างเป็นระบบ และต้องมีความสามารถในการเลือกใช้ภาษาและถ้อยคำในการเขียนอย่างถูกต้องด้วย ฉะนั้น การฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ดังที่ วิจิตร ศรีสอาน [1] ได้กล่าวไว้ในงานสัมมนาทางวิชาการ เรื่องแนวทางการสอนการเขียนระดับอุดมศึกษาว่า “การเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารเพื่อแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือและเครื่องหมายต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์ เป็นทักษะซึ่งต้องการการฝึกฝน จึงจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจารย์ผู้สอนวิชาการเขียนจึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพยายามในการฝึกฝนจนสามารถพัฒนาทักษะการเขียนให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตอย่างแท้จริง”

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของระบบการศึกษาไทย เริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา สำหรับการสอนเขียนในระดับอุดมศึกษาจะมีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการเขียนตั้งแต่ระดับพื้นฐานเบื้องต้นไปจนถึงการเขียนประเภทต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนากระบวนการคิดและการสื่อสารผ่านภาษาได้เป็นอย่างดี แต่การเขียนเฉพาะแบบซึ่งถือเป็นการเขียนระดับสูงกลับเน้นรูปแบบเฉพาะของงานเขียน มุ่งตอบสนองความรู้เชิงวิชาชีพ จึงเป็นสาเหตุทำให้การพัฒนากระบวนการคิดและการสื่อสารน้อยลง [2]

จากความสำคัญและสภาพปัญหาของการเขียนในข้างต้น มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จึงได้จัดรายวิชา 2100102 การพัฒนาทักษะการพูดและการเขียน ซึ่งเป็นวิชาศึกษาทั่วไป โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาพัฒนาทักษะการพูดและการเขียนนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ แต่จากการเรียนการสอนวิชาดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษายังขาดทักษะการเขียนที่มีประสิทธิภาพ คือ นักศึกษาไม่สามารถถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบในการเขียนได้ โดยเฉพาะการเขียนบทความ

บทความเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่นักศึกษาจะต้องพัฒนาความสามารถในการเขียนตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาที่ได้กำหนดไว้ และการเขียนบทความยังเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการค้นหาความรู้ กระบวนการคิด การวิเคราะห์ และการสื่อสารออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ เนื่องจากการเขียนบทความนั้น ผู้เขียนจะต้องเขียนขึ้นจากข้อเท็จจริง และสอดคล้องความคิดเห็นข้อเสนอแนะเชิงวิพากษ์วิจารณ์ในทางสร้างสรรค์ไว้ด้วย ดังที่ ทองคุณ หงส์พันธุ์ [3] ได้กล่าวว่า “การเขียนบทความเป็นเรื่องที่ต้องใช้ทั้งหลักวิชาการและทักษะ ผู้เขียนจะต้องศึกษาหลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการเขียนให้เข้าใจ หลังจากนั้นต้องอาศัยการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญและทักษะ การเขียนบทความจึงเป็นสิ่งที่สอนกันได้ เรียนรู้ได้ และฝึกหัดกันได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนต้องอาศัยความสามารถ ประสบการณ์และความคิดอ่านที่สร้างสรรค์จึงจะเปรียบในการเขียนบทความ”

การสอนเขียนบทความเพื่อฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้ผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาทักษะการเขียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา มาปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้สร้างผลงานการเขียนจากองค์ความรู้ของตนเอง โดยการค้นคว้า ทำความเข้าใจ สรุปล วิเคราะห์ และสร้างผลงานเขียนออกมา ดังที่ อมรรัตน์ วัฒนาธร [4] กล่าวว่า “การเรียนรู้ที่ใช้วิธีการสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา (Crystal-based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้มีการสร้างผลงานอันเกิดจากการตกผลึกทางความคิดหรือทางปัญญา การจัดการเรียนรู้แบบนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้ด้วยความคิดของตัวเอง ด้วยการรวบรวม ทำความเข้าใจ สรุปล วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการศึกษาของตนเอง” นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ [5] ได้กล่าวว่า “การสร้างผลงานที่จะสะท้อนการตกผลึกทางปัญญาได้ดีที่สุดคือ การเขียน เพราะการเขียนหรือผลงานที่มีการแก้ไขได้ ผลงานจะเป็นเครื่องมือในการผลิตสื่อความคิด สื่อประสบการณ์ และอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี”

การพัฒนาความสามารถการเขียนบทความของนักศึกษาในครั้งนี ผู้วิจัยจึงสนใจนำวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา มาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษารายวิชา 2100102 การพัฒนาทักษะการพูดและการเขียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 10 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 400 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษารายวิชา 2100102 การพัฒนาทักษะการพูดและการเขียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) มีหน่วยในการสุ่ม คือ ห้องเรียน โดยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียน จากห้องเรียนทั้งหมด 10 ห้อง มีจำนวนนักศึกษา 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความโดยใช้วิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา จำนวน 2 แผน ใช้เวลาเรียน 4 คาบ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสมของแผนการสอนจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.60 เท่ากันทั้ง 2 แผน และมีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยแผนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความโดยใช้วิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา มีขั้นตอนการสอน ดังนี้

2.1.1 ขั้นการวางแผนและเรียนรู้ (Plan and Learn) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ได้แก่ วางแผน (Plan) เลือก (Choose) ค้นคว้า (Search) และเขียน (Write)

2.1.2 ขั้นการนำเสนอและอภิปราย (Present and Discuss) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ได้แก่ นำเสนอ (present) และอภิปราย (Discuss)

2.1.3 ขั้นการประมวลผลและปรับแก้ (Gather and Revise) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ได้แก่ ประมวลผล (Gather) และปรับแก้ (Revise)

2.1.4 ขั้นการตกผลึก (Crystallize) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ได้แก่ นำเสนอ (Present) ประเมิน (Assess) และสรุป (Conclude)

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนบทความก่อนเรียนและหลังเรียนแบบอัตโนมัติ จำนวน 1 ข้อ ระยะเวลาทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง 30 นาที รวมทั้งสิ้น 3 ชั่วโมง โดยแบบทดสอบผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.63 และมีคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.3 เกณฑ์การประเมินความสามารถในการเขียนบทความ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน คือ การตั้งชื่อเรื่อง รูปแบบ เนื้อหา ภาษา ความคิดและการเรียบเรียงความคิด ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ประเมินความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินความสามารถในการเขียนบทความ โดยมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.80 และมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อวิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา จำนวน 10 ข้อ โดยมีคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เท่ากับ 4.67 และมีคุณภาพเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. วิธีการดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูล

การพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา จากนั้นจึงศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่สามารถนำมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว พบว่าวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาสามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนบทความได้ เนื่องจากเป็นการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้สร้างผลงานการเขียนจากองค์ความรู้ของตนเอง โดยการค้นคว้า ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์และสร้างผลงานเขียนออกมา และผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการทดลองโดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมของเครื่องมือ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มพัฒนาเครื่องมือก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.2 ขั้นตอนการนำไปใช้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ตามลำดับขั้นต่อไปนี้

3.2.1 ผู้วิจัยชี้แจงจุดประสงค์ของการทดลอง และชี้แจงกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความให้นักศึกษาเข้าใจ

3.2.2 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนบทความ ซึ่งเป็นแบบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ ระยะเวลาทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง 30 นาที และตรวจบทความตามเกณฑ์ประเมินความสามารถในการเขียนบทความที่ได้จัดทำไว้ โดยมีผู้ตรวจ จำนวน 3 คน

3.2.3 ผู้วิจัยดำเนินการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีระยะเวลาการสอน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ดังนี้

3.2.3.1 เรื่อง การเขียนบทความท่องเที่ยว จำนวน 2 คาบ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

3.2.3.2 เรื่อง การเขียนบทความแสดงความคิดเห็น จำนวน 2 คาบ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

3.2.4 เมื่อดำเนินการทดลองจนสิ้นสุดแล้ว ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนและทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนบทความ ซึ่งเป็นแบบอัตนัย จำนวน 1 ข้อ ระยะเวลาทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง 30 นาที และตรวจบทความตามเกณฑ์ประเมินความสามารถในการเขียนบทความ ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน โดยมีผู้ตรวจ จำนวน 3 คน

3.3 ขั้นสรุปผลการทดลอง

ผู้วิจัยนำผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ และสรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษา

นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญามีความสามารถในการเขียนบทความสูงกว่าก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนบทความ ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนบทความ ก่อนและหลังการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

การทดสอบ	n	คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	t
ก่อนเรียน	40	21.32	2.02	27.25**
หลังเรียน	40	32.68	2.70	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 1 พบว่า ความสามารถในการเขียนบทความโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยก่อนเรียนนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ย 21.32 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.02 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 32.68 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.70 มีค่าการทดสอบที่ (t - test) เท่ากับ 27.25 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 คือ นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญามีความสามารถในการเขียนบทความสูงกว่าก่อนได้รับการสอน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการสอนโดยวิธีสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา เป็นวิธีสอนที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน สามารถทำให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานการเขียนออกมาได้อย่างสมบูรณ์ โดยเริ่มตั้งแต่ผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีการนำเสนอและอภิปรายเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันวิพากษ์ วิจาร์ณ และเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขบทความ จากนั้นผู้เรียนจึงปรับแก้งานเขียนของตนเองให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำมาเสนอในกลุ่มอีกครั้งหนึ่งเพื่อปรับแก้ให้บทความมีความสมบูรณ์มากที่สุด ซึ่งกระบวนการสอนนี้ ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบทความของตนเองและ

ให้ข้อเสนอแนะผลงานการเขียนบทความของผู้อื่นได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ อูไรรัตน์ สำเร็จวงศ์ [6] ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจใคร่รู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยนำเอาข้อมูลดังกล่าวมาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า สกัดออกมาเป็นข้อความรู้ตามความเข้าใจของผู้ที่ศึกษาผ่านงานเขียนเชิงวิชาการงานเขียนดังกล่าวจะถูกนำมาอภิปรายร่วมกับเพื่อนและครูผู้สอนเพื่อเป็นการตรวจสอบว่าข้อความรู้ที่ได้มานั้นมีความถูกต้องและชัดเจนเพียงใด

นอกจากนี้ การนำวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญามาใช้ในการสอน เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนนั้น ยังสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของอมรรัตน์ วัฒนาธร [4] ในรายงานผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบตกผลึกในระดับบัณฑิตศึกษา ที่นำวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบตกผลึกมาจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการสร้างผลงานที่เกิดจากการตกผลึกทางความคิด ผลการวิจัยพบว่าวิธีสอนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้ด้วยความคิด การรวบรวม ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ จากการศึกษาของตนเอง และสอดคล้องกับวรรณุช ธรรมมงคลเดช [7] ที่ศึกษาผลของการสอนการออกแบบผ้าพิมพ์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกที่มีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต พบว่าผลการเรียนรู้ในรายวิชาการออกแบบผ้าพิมพ์หลังเรียนของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกมีผลคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สืบเนื่องมาจากการที่นักศึกษาได้พัฒนาการเรียนรู้อีกในด้านกระบวนการทางความคิดที่เป็นระบบ จนเกิดความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานออกแบบผ้าพิมพ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อวิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อวิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. วิธีสอนน่าสนใจ	4.05	0.71	มาก
2. กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนเข้าใจง่าย	4.10	0.63	มาก
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเวลา	3.82	0.84	มาก
4. บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ การคิด และสร้างสรรค์ผลงาน	3.72	0.75	มาก
5. ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอน	4.08	0.69	มาก
6. นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการเขียนบทความ	3.95	0.71	มาก
7. นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการเขียนบทความได้	4.13	0.60	มาก
8. นักศึกษาสามารถให้คำแนะนำและวิจารณ์ผลงานการเขียนบทความได้	3.90	0.71	มาก
9. นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน	4.13	0.97	มาก
10. กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดการเรียนรู้และค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง	3.98	0.70	มาก
ความพึงพอใจในภาพรวมของการจัดกิจกรรมการสอน	4.48	0.60	มาก
รวม	4.04	0.71	มาก

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.04$, $S.D. = 0.71$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ในข้อที่ 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา [8] ได้ระบุให้การสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเป็นวิธีการสอนที่รูปแบบหนึ่ง โดยกล่าวไว้ในคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเอง หรือรวมทั้งมีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและการประยุกต์มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ อีกทั้งเมื่อพิจารณาผลการตอบแบบประเมินความพึงพอใจด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากผู้วิจัยได้จัดกระบวนการเรียนการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาโดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจในการเรียน ดังที่ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา [9] ได้กล่าวถึงการนำทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาใช้ในการเรียนการสอนสรุปได้ว่า ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ เพื่อผู้เรียนจะได้รู้สึกว่ามีคุณค่าและได้รับการยอมรับ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามเป้าหมายที่แต่ละคนได้วางไว้ โดยมีผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือ และให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ บทบาทของครูผู้สอนที่พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และแนะให้นักเรียนใช้ข้อมูลย้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงาน และการที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลงานและนำข้อมูลย้อนกลับมาเช่นเดียวกันถือเป็นการส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนทั้งสิ้น ซึ่งตรงกับขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบสร้างผลงานทางปัญญาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนช่วยเหลืออภิปราย ให้ข้อเสนอแนะผลงานการเขียนบทความโดยมีครูผู้สอนคอยดูแลจึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ

กล่าวได้ว่า การใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนบทความของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาความสามารถในการเขียนบทความโดยใช้วิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สอดคล้องกับสมมติฐาน โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญามีความสามารถในการเขียนบทความสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนแบบสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาในระดับมาก

คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. มาโนช ดินลานสกุล ประธานที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตา มีสุข กรรมการที่ปรึกษา และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่อำนวยความสะดวกที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์

เอกสารอ้างอิง

- [1] วิจิตร ศรีสอาน. (2532). “แนวคิดการสอนการเขียนระดับอุดมศึกษา”, ใน รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง แนวทางการสอนเขียนระดับอุดมศึกษา. 8. เมื่อวันที่ 27 -28 กรกฎาคม 2532 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- [2] สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาศิลปศาสตร์ (Liberal Arts Education) ในสถาบันอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- [3] ทองคุณ หงส์พันธุ์. (2543). การเขียนบทความต้องมีหลัก. กรุงเทพฯ : แสงสว่างการพิมพ์.
- [4] อมรรัตน์ วัฒนารช. (2551). “การจัดการเรียนการสอนแบบตกผลึกในระดับบัณฑิตศึกษา (Crystal-based Approach in Graduate Level)”, รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [5] ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2555). หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- [6] อุไรรัตน์ สำเร็จวงศ์. (2549). “จัดการเรียนรู้อย่างไรให้เด็กเกิดการตกผลึกทางความคิด”, ใน อลิศรา ชูชาติ, อมรา รอดดารา และสร้อยสน สกลรักษ์ (บรรณาธิการ), **นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา**. 43-61. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [7] วรณัฐ ธรรมมงคลเดช. (2553). **ผลของการสอนการออกแบบผ้าพิมพ์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกที่มีต่อผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- [9] พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. (2544). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

คำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวยถิ่นภูเก็ต

Color Terms in Orang Laut Language of Phuket

ณรงค์กร รอดทรัพย์^{1*}
Narongkan Rodsap^{1*}

¹อ., ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนนคร ภูเก็ต 83000

* Corresponding author : e-mail : aranyikaram_sala@hotmail.com Tel. 0-5596-2037

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษาคำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต โดยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาซึ่งเป็นคนอูรักลาไวก์จำนวน 6 คน เพศหญิง 4 คน และเพศชาย 2 คน เพื่อศึกษาคำเรียกสีพื้นฐาน คำเรียกสีไม่พื้นฐาน และวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ตมีจำนวน 8 สี คือ สีขาว ดำ แดง เขียว เหลือง เทา น้ำเงิน และฟ้า ส่วนคำเรียกสีไม่พื้นฐานมีจำนวน 4 สีตามทฤษฎีวิวัฒนาการ คือ ม่วง น้ำตาล ชมพู ส้ม และคำเรียกสีไม่พื้นฐานอื่นอีกหลายคำ โดยคำเรียกสีไม่พื้นฐาน มีวิธีการสร้างคำ 6 วิธี ได้แก่ คำเรียกสีพื้นฐาน ประสมกับคำบอกความเข้มสว่างของสี คำเรียกสีพื้นฐานประสมกับคำเรียกสีพื้นฐาน คำเรียกวัตถุสิ่งของมาใช้เป็นคำเรียกสี คำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติ คำเรียกสียืมจากภาษาไทย และคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติและคำขยาย

คำสำคัญ : คำเรียกสี ภาษาอูรักลาไวก์ถิ่นภูเก็ต

Abstract

This article is a presentation of color terms in Orang Laut Language of Phuket. The data was collected from the interview 6 Orang Laut informants ; 4 female informants and 2 male informants for studying the basic color terms, non-basic color terms and word formation of non-basic color terms in Orang Laut. The study findings show that there are 8 basic color terms in Orang Laut : white, black, red, green, yellow, super blue, sky blue and grey. While purple, brown, pink, orange, silver, golden et al are non-basic color terms in Orang Laut. The 6 methods of non-basic color term's word formation in Orang Laut : basic color terms plus word defined color's darkness and lightness, basic color terms plus basic color terms, word defined things for calling mixed color, basic color terms plus word defined things, color terms of Thai loanword and basic color terms plus word defined things with modifier.

Keywords : Color Term, Orang Laut Language of Phuket

บทนำ

มนุษย์ซึ่งพูดภาษาต่าง ๆ กันมีการจำแนกประเภทสี (Color categorization) ออกเป็นจำนวนไม่เท่ากัน และในแต่ละภาษามีการสร้างคำเรียกสี (Color terminology) จำนวนไม่เท่ากัน และมีวิธีการเรียกสีในแบบต่าง ๆ กันด้วย

คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยปัจจุบัน มีอยู่ 12 คำ [1-4] ส่วนภาษาฮานูมีอยู่ 4 คำ อันที่จริงในภาษาไทยนอกจากจะมีคำเรียกสีพื้นฐานแล้ว ยังมีคำเรียกสีไม่พื้นฐาน ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกสีเฉพาะเจาะจงลงไปอีก เช่น สีแดงเข้ม สีแดงอ่อน สีแดงส้ม และสีเลือดหมู ส่วนในภาษาฮานูก็มีคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่ใช้เรียกเฉพาะเจาะจงลงไปอีกเช่นกัน เช่น madapuq “สีซีไถ้” bula:wan “สีทอง” madilaw “สีขมมัน” และ mabirubiru “สีดำ ๆ” ซึ่งคอนคลิน [5] เรียกว่า เป็นสีในระดับ 2 (level II) คำเรียกสีที่ใช้เฉพาะเจาะจงเหล่านี้ จะเรียกว่า คำเรียกสีไม่พื้นฐาน [1] เพราะสามารถที่จะจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของสีพื้นฐานสีใดสีหนึ่งได้ เช่น สีเลือดหมู จัดอยู่ในสีแดง สีเปลือกมังคุดจัดอยู่ในสีม่วง สีเขียวอ่อน และสีตองอ่อนจัดอยู่ในสีเขียว

การที่จะจัดคำเรียกสีใด ๆ เป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่พื้นฐานนั้น มีผู้เสนอเกณฑ์ในการศึกษาไว้ คือ เบอร์ลินและเคย์ [6] อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] ได้ให้เกณฑ์ในการพิจารณาว่าคำใดเป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่ ดังนี้

1. จะต้องเป็นศัพท์เดี่ยว (monolexemic) หมายความว่า เป็นคำซึ่งความหมายของคำนั้นไม่สามารถทำนายได้จากส่วนหนึ่งส่วนใดของคำ เช่น คำว่า red “แดง” และ green “เขียว” ในภาษาอังกฤษ เป็นคำเรียกสีพื้นฐานแต่ redish “ออกแดง” กับ greenish “ออกเขียว” ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน

2. ความหมายของคำเรียกสีนั้นจะต้องไม่ซ้อนหรือร่วมความหมายของอีกคำหนึ่ง เช่น dark green “เขียวเข้ม” ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะความหมายซ้อนกับ green “เขียว” และ crimson “สีเลือดหมู” ก็ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะเป็นเฉดสีชนิดหนึ่งของ red “แดง”

3. จะต้องไม่ใช่คำที่ใช้แคบ ๆ เพื่อเรียกวัตถุบางประเภทเท่านั้น เช่น คำว่า blonde “บลอนด์” ในภาษาอังกฤษไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะใช้กับผมและเฟอร์นิเจอร์เท่านั้น

4. จะต้องเป็นคำที่ฝังใจ (psychologically salient) กล่าวคือ มักจะเป็นคำที่ผู้พูดพูดถึงก่อน ปรากฏอย่างสม่ำเสมอในผู้บอกภาษาแต่ละคน และปรากฏในภาษาบุคคล (idelect) เจ้าของภาษานั้น ๆ ทุกคน คำว่า mauve “ม่วงสด” ในภาษาอังกฤษไม่ถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเพราะเกณฑ์นี้

5. คำใดที่น่าสงสัยว่าจะเป็นคำพื้นฐานหรือไม่ให้ดูการปรากฏทางไวยากรณ์ ถ้าเหมือนกับคำเรียกสีพื้นฐานอื่น ๆ ให้ถือว่าเป็นคำพื้นฐานด้วย เช่น คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอังกฤษมักปรากฏกับ -ish ได้ ดังนั้น เมื่อเราพบคำเรียกสี เช่น redish เราถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานแต่ crimson ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะไม่มี crimsonish

6. คำเรียกสีที่ใช้ชื่อของวัตถุหรือสิ่งของ (อื่น) ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เช่น (สี) ม้าเหมียว (สี) อิฐ (สี) น้ำผึ้ง (ในภาษาไทย : ผู้วิจัย)

7. คำยืมใหม่ ๆ จากภาษาอื่นไม่น่าจะนับว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน

เบอร์ลินและเคย์ [6] อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำเรียกสีพื้นฐานตามเกณฑ์ที่ให้ไว้ จากภาษาจำนวนกว่าร้อยภาษาทั่วโลก และพบว่าภาษา บางภาษาอาจมีคำเรียกสีพื้นฐานตั้งแต่ 2 คำ จนถึงภาษาที่มีคำเรียกสีพื้นฐาน 11 คำ ข้อค้น พบนี้ทำให้สรุปว่า คำเรียกสีพื้นฐานที่เป็นสากลน่าจะมีจำนวนอยู่อย่างมาก 11 คำ ใช้เรียก ประเภทสี ซึ่งเทียบกับภาษาอังกฤษได้ คือ white “ขาว” black “ดำ” red “แดง” green “เขียว” yellow “เหลือง” blue “น้ำเงิน” pink “ชมพู” brown “น้ำตาล” purple “ม่วง” orange “แสด” และ grey “เทา”

วิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐาน

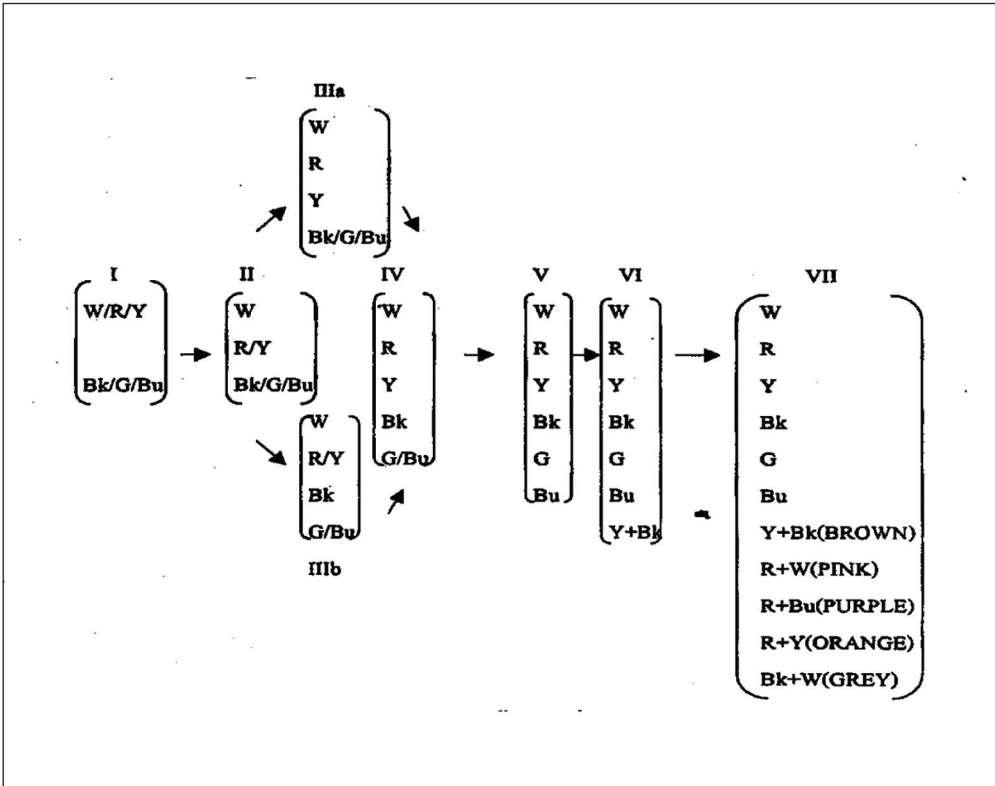
เบอร์ลินและเคย์ [6] อ้างถึงอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับ วิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานเป็นครั้งแรกว่า คำเรียกสีพื้นฐาน มีระยะเวลาในการเกิดลำดับ ต่อเนื่องกันและลำดับการเกิดของคำเรียกสีพื้นฐานมีลักษณะเป็นสากล

ต่อมาเมื่อได้ศึกษาข้อมูลจากภาษาต่าง ๆ มากขึ้นเคยได้เปลี่ยนแปลงสมมติฐานเดิมไป เล็กน้อย ในที่นี้ผู้วิจัยขอลำถึงเฉพาะสมมติฐานของลำดับการเกิดคำเรียกสีพื้นฐานที่เขา เสนอล่าสุดโดยสรุป ดังแผนภูมิที่ 1

จากแผนภูมิ อธิบายได้ว่า (อักษรย่อ W = White, Bk = Black, R = Red, Y = Yellow, G = Green, Bu = Blue และคำที่อยู่ในเครื่องหมายอัฒภาค “.....” เป็นคำสมมติ)

ลำดับที่ 1 ทุก ๆ ภาษามีคำเรียกสี “white” ซึ่งหมายถึง สีอ่อน-ร้อน (light-warm) ได้แก่ สี W R และ Y และคำ “black” หมายถึงสีเข้ม-เย็น (dark-cool) ได้แก่ สี Bk, G, Bu และสีเข้มอื่น ๆ

ลำดับที่ 2 มีคำเรียกสี “RED” หมายถึง สีร้อน (warm) ได้แก่ สี R และสี Y ซึ่งแยก ออกจากสี “WHITE” เดิม

แผนภูมิที่ 1 แสดงสมมติฐานของลำดับการเกิดคำเรียกสีพื้นฐานที่เสนอโดยเคย์ [7-8] อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1]

ลำดับที่ 3 เป็นไปได้ว่า ลำดับ IIIa เกิดคำว่า “YELLOW” ซึ่งหมายถึง สี Y โดยแยกออกจากสี “RED” เดิม หรือไม่เช่นนั้นก็อาจเป็นลำดับ IIIb เกิดคำว่า “GRUE” ซึ่งหมายถึง สีเย็น (cool) ได้แก่ สี G และ Bu โดยแยกออกจากสี “BLACK” เดิม อย่างไม่อย่างหนึ่ง

ลำดับที่ 4 เกิดคำเรียกสีทั้ง “YELLOW” และ “GRUE”

ลำดับที่ 5 เกิดคำเรียกสี “GREEN” หมายถึง สี G และ “BLUE” หมายถึง สี Bu คำใดคำหนึ่ง แยกออกจาก “GRUE” หมายความว่า หาก “GREEN” แยกออกไป คำว่า “GRUE” เดิมก็จะหมายถึง สี Bu หาก “BLUE” แยกออกไป คำว่า “GRUE” ก็จะหมายถึง สี G

ลำดับที่ 6 เกิดคำเรียกสี “BROWN” หมายถึง สี Y+Bk

ลำดับที่ 7 เกิดคำเรียกสี “PURPLE” หมายถึง สี R+Bu “PINK” หมายถึง สี R+W “ORANGE” หมายถึง สี R+Y และ “GRAY” หมายถึง สี Bk+W ทั้งนี้คำเรียกสีกลุ่มนี้อาจเกิดสลับตำแหน่งกันได้

เบอร์ลินและเคย์ [6] (อ้างถึงใน Leech [9]) ได้แสดงตัวอย่างภาษาที่มีวิวัฒนาการของจำนวนคำเรียกสีพื้นฐานแตกต่างกันไว้ ดังตารางที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงตัวอย่างภาษาที่มีจำนวนคำเรียกสีพื้นฐานต่างกัน (ดัดแปลงจาก Leech) [9]

จำนวนคำ	คำเรียกสีพื้นฐานที่มี	ตัวอย่างภาษา
2 (ลำดับ I)	“white”, “black”	Jale’ (ภาษาของชนเผ่าบนที่สูงในเกาะนิวกินี)
3 (ลำดับ II)	“white”, “black”, “red”	Tiv (ชนเผ่าในไนจีเรีย)
4 (ลำดับ III)	“white”, “black”, “red”, “grue”	Hanunoo (ชาวเผ่าบนเกาะมินโดโรในฟิลิปปินส์)
4 (ลำดับ III)	“white”, “black”, “red”, “yellow”	Ibo (ชนเผ่าในไนจีเรีย)
5 (ลำดับ IV)	“white”, “black”, “red”, “grue”, “yellow”	Tzeltel (ชนเผ่าในเม็กซิโก)
6 (ลำดับ V)	“white”, “black”, “red”, “green”, “yellow”, “blue”	Plains Tamil (ชาวทมิฬในอินเดีย)
7 (ลำดับ VI)	“white”, “black”, “red”, “green”, “yellow”, “blue”, “brown”	Nez Perce (อินเดียนแดงในตอนเหนือของอเมริกา)
8, 9, 10 หรือ 11 (ลำดับ VII)	“white”, “black”, “red”, “green”, “yellow”, “blue”, “brown” and/or “pink” and/or “orange” and/or “gray”	English (อังกฤษ)

เบอร์ลินและเคย์ยังให้ข้อสังเกตด้วยว่า ภาษาที่มีวิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานในลำดับต้น ๆ เช่น I, II, และ III มักจะเป็นภาษาของกลุ่มชนที่มีเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เช่น สังคมของเผ่าฮานู ในขณะทีภาษาที่มีวิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานจนถึงลำดับที่ VII มักจะเป็นภาษาของกลุ่มชนที่เป็นสังคมที่มีเทคโนโลยีซับซ้อน เช่น สังคมอังกฤษ [6] อ้างถึงใน Hickerson [10]

ชนเผ่าที่มีเทคโนโลยีแบบเรียบง่าย และมีคำเรียกสีพื้นฐานน้อย เช่น ชาวฮานู ในประเทศฟิลิปปินส์นี้ จะตั้งบ้านเรือนกึ่งถาวรอยู่ตามไหล่เขา ใกล้กับลำน้ำ บ้านทำจากไม้และไม้ไผ่ หลังคามุงจาก แต่เดิมดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์เพียงอย่างเดียว โดยมีเครื่องมือคือ ลูกดอก อาบยาพิษ หอก กับดัก การสูมไฟ หรือใช้สุนัขช่วยล่า แต่ปัจจุบันรู้จักการปลูกพืชกินและขายให้คนพื้นราบได้ ผู้ชายรู้จักสานตะกร้า ตีมีด ผู้หญิงรู้จักปลูกฝ้าย ปั่น และทอผ้าได้แล้ว [11]

ภาพที่ 1 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาหญิง ณ หาดตราไวย์ อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

อนึ่งอูร์กลาไวย์ (ชาวไทยใหม่) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลเขิน จากการค้นคว้าของโครงการนำร่องอันดามัน สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [12] กล่าวถึงชาวอูร์กลาไวย์ในประเทศไทยโดยสรุปความว่า วิธีอูร์กลาไวย์ ดั้งเดิม คือการเก็บหาและล่าสัตว์ทะเลมาตั้งแต่สมัยอดีต พวกเขาเดินทางไปตามเกาะและชายฝั่งทะเลเพื่อดำรงชีพในลักษณะย้ายถิ่นไปเรื่อย ๆ ซึ่งมีที่พักชั่วคราวเพื่อเก็บหาและล่าสัตว์ทะเล โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งในระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ส่วน ในฤดูฝน พวกเขาจะตั้งหลักแหล่งรวมกันเป็นชุมชนที่ใหญ่ ในช่วงที่ทะเลมีคลื่นและลมพายุค่อนข้างแรง ชาวอูร์กลาไวย์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งและในป่ามากขึ้น เช่น การตัดไม้มาสร้างหรือซ่อมแซมเรือ หาพืชผักจากป่ามาเป็นอาหาร

เนื่องจากแถบเกาะภูเก็ตเป็นที่พักอาศัยและแหล่งทำมาหากินของพวกเขาามาแต่ครั้งโบราณ ชาวอูร์กลาไวย์จึงผูกพันกับบริเวณนั้นอย่างยิ่ง หลักฐานดังกล่าวแสดงผ่านภาษาของพวกเขาเพื่อเรียกขานจังหวัดภูเก็ตว่า “ปูเลา บุกิต” เรียกเกาะยาวว่า “ปูเลา ปาญัก” และเรียกเกาะลันตาว่า “ปูเลา ส่าตัก” [12]

ภาพที่ 2 ผู้วิจัยกับผู้บอกภาษาชาย ฦ ชุมชนหาดราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ข้อสังเกตของเบอร์ลินและเคย์เกี่ยวกับภาษาที่มีวิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานจนถึงลำดับที่ VII มักจะเป็นภาษาของกลุ่มชนที่เป็นสังคมซึ่งมีเทคโนโลยีซับซ้อน จุดประกายให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ต เนื่องจากชาติพันธุ์อูรักลาไวย์ในปัจจุบันมีแบบแผนการดำรงชีวิต และวัฒนธรรมหลายประการที่แปรเปลี่ยนจากเดิมอย่างมากคืออาศัยอยู่ปะปนใกล้ชิดชุมชนเมืองมากขึ้น จึงมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับคนไทย และ/หรือชาติพันธุ์อื่นมากขึ้น ด้วยเหตุนี้พวกเขา่อมมีโอกาสได้รับเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ ด้วยการปรับตัวดังกล่าวให้สอดคล้องต่อแนวโน้มโลกาภิวัตน์แบบชุมชนเมือง จึงมีนัยสำคัญต่อการรับรู้โลกทัศน์ใหม่ ๆ ทำให้คำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ตมีเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาคำเรียกสีของภาษาอูรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ต โดยมีขั้นตอนและวิธีการการเก็บข้อมูลโดยใช้แผ่นสี อนึ่งผู้วิจัยทำตามแบบของเคย์ และคณะ [13] ธนานันท์ ตรงดี [14] และ ณรงค์กรณ รอดทรัพย์ [15-16]

1. การเตรียมอุปกรณ์ มีลำดับ ดังนี้

1.1 นำแผ่นชาร์ตสีที่พิมพ์จำหน่ายโดยบริษัทสยามแกรฟฟิกเอเยนซี จำกัด ซึ่งรวมสีเอาไว้ถึง 220 สี มีทั้งสีเดี่ยวและสีผสม ทั้งสีแก่และสีอ่อน มาตัดออกเป็นแผ่น ๆ ซึ่งแต่ละสีจะมีขนาดประมาณ $0.8" \times 1"$ ได้ 220 แผ่น

1.2 นำแผ่นสีแต่ละแผ่นติดลงบนกระดาษแข็งสีขาว ขนาดประมาณ $1.5" \times 2"$ เพื่อความคงทนและสะดวกในการใช้ และเลือกพื้นสีขาวเพราะจะแสดงความตัดกันของสีแต่ละแผ่นกับพื้นสีขาวอย่างชัดเจน

1.3 นำแผ่นสีทั้งหมดมาวางเรียงบนกระดาษชาร์ตสีขาวแผ่นใหญ่ พยายามวางเรียง
คละสลับกันและมีให้สีที่คล้ายคลึงกันมาอยู่ใกล้ชิดกัน พบว่ามีแผ่นสีที่ซ้ำกันอยู่ 3 แผ่น จึงได้
คัดออกและยังขาดสีขาว จึงได้ทำเพิ่มขึ้น รวมแล้วมีแผ่นสี 218 แผ่น

1.4 ลงแผ่นเลขที่ด้านหลังของแผ่นสีแต่ละแผ่นที่ได้สลับกันแล้วตั้งแต่หมายเลข
1-218 จัดลงกล่องเล็ก ๆ เรียงลำดับตามหมายเลข

2. การเก็บข้อมูล มีลำดับดังนี้

2.1 เริ่มเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยพยายามสนทนากับผู้บอกภาษาเกี่ยวกับเรื่องสีก่อน ด้วย
การชี้ไปยังสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ โดยใช้ภาษาไทยกลาง และ/หรือภาษาไทยถิ่นใต้เป็นสื่อ
เพื่อตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นว่า ภาษานี้ น่าจะมีคำเรียกสีพื้นฐานและไม่พื้นฐานหรือไม่ หลังจากนั้นจึงได้บอกวัตถุประสงค์และวิธีปฏิบัติในการเก็บข้อมูลให้ผู้บอกภาษาทราบ

2.2 หยิบแผ่นสีออกมาทีละแผ่น โดยขานหมายเลขก่อน แล้วให้ผู้บอกภาษาดูและ
ตอบโดยออกเสียง 2 ครั้ง ไปจนครบทุกแผ่น โดยได้บันทึกเสียงและจดสัทอักษรคำเรียกสี
ทุกครั้งที่พบว่ามีคำเรียกสีคำใหม่เกิดขึ้น

2.3 ตรวจสอบจำนวนคำเรียกสีที่บันทึกไว้แล้ว

2.4 ในการเก็บข้อมูลนี้จะต้องกระทำในขณะที่มีแสงแดดพอเหมาะ หากท้องฟ้ามีเมฆครึ้ม
ผู้วิจัยก็จะหยุดเก็บข้อมูล ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้บอกภาษามองสีผิดเพี้ยนไป

ภาพที่ 3 ผู้บอกภาษาชาย ซึ่งอาศัยอยู่ ณ ชุมชนแหลมตุ๊กแก เกาะสีเเห่
ตำบลรัชฎา อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

คำเรียกสีในภาษาอูรักลาไวยถิ่นภูเก็ต

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยใหม่ ชุมชนที่ แหลม ตึกแก เกาะสิเหร่ ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง และชุมชนที่หาดราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ปรากฏคำเรียกสีดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอูรักลาไวยถิ่นภูเก็ต

การศึกษาคำเรียกสีพื้นฐานของเคย์ และคณะ [13] ปรากฏ คำเรียกสีพื้นฐานทั้งหมด 11 สี ได้แก่ สีขาว ดำ แดง เขียว เหลือง น้ำเงิน น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม และเทา เมื่อวิเคราะห์โดยใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยพบคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอูรักลาไวยถิ่นภูเก็ต มีจำนวน 8 สี ดังนี้

- 1) /pu te/* สีขาว ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีขาวและสีครีม (สีไข่ไก่เกือบขาว)
- 2) /hi: tap/ สีดำ ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีดำ สีเข้มเกือบดำ อาทิ สีน้ำเงินดำ สีเขียวคล้ำ เกือบดำ สีน้ำตาลเกือบดำ รวมทั้งสีเทาเข้มเกือบดำ
- 3) /mi: ra:/ สีแดง ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีแดง สีแดงสด สีแดงเลือดนก สีชมพูเข้ม รวมทั้งสีส้มเข้ม
- 4) /cai hi: yaw/ ~ /hi: yaw/ สีเขียว ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีเขียว สีเขียวเข้ม รวมทั้งสีเขียวแก่
- 5) /ku: nin/ สีเหลือง ผู้บอกภาษาใช้เรียกสีเหลืองแก่ และสีเหลืองปานกลาง (รวมทั้งเหลืองหมาก เหลืองขมื่น)
- 6) /bə da: bu:/ ใช้เรียกสีเทาแบบสีขาวปนดำ สีทึม หรือสีใดที่ไม่สด อนึ่งคำนี้นอกจากหมายถึงคำเรียกสีเทาดังกล่าวแล้ว ยังเป็นคำขยายคำเรียกสีได้ด้วย มีความหมายว่า “หม่น”
- 7) /hi ya:uw/ ใช้เรียกสีน้ำเงินเข้มเกือบม่วง
- 8) ส่วนสีฟ้า ฟ้าอ่อน ผู้บอกภาษาหลักและผู้บอกภาษารองจะใช้ว่า /la: ŋe/ ~ /la: ŋe hi ya:uw/ คือสีอย่างท้องฟ้า

คำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอูรักลาไวยถิ่นภูเก็ต

แม้ว่าเคย์ และคณะ [13] จัดให้สีน้ำตาล ม่วง ชมพู และส้ม ในภาษาไทย และ/หรือ อีกหลายภาษาในโลก เป็นคำเรียกสีพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ผู้เขียนจัดให้สีดังกล่าว เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานตามแนวคิดของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ [1] นอกจากนั้นยังพบคำเรียกสีไม่พื้นฐานอื่น ๆ ได้แก่ สีทอง เงิน เลือดปลา เลือดนก เมล็ดมะปริง และอื่น ๆ มีรายละเอียดดังนี้

*ถ่ายถอดระบบเสียงภาษาอูรักลาไวยถิ่นภูเก็ต จากงานวิจัยของฉันทัส ทองช่วย [17] และเพียงเพ็ญ ณ ทัทลุง และคนอื่น [18]

1) สีนํ้าตาล สีนํ้าภาษาอุรูกลาไว้ยถิ่นภูเก็ตรเรียกว่า /si: ru: pa: gu la: mi: ra:/ แปลว่า สีเหมือนอย่างนํ้าตาลทรายแดง ใช้เรียกสีชมพูเข้ม แดงอ่อน นํ้าตาลอ่อน นํ้าตาล และนํ้าตาลเข้ม

2) สีม่วง มีคำเรียกเฉดสีม่วงคือ /mɛ prɪŋ/ ใช้เรียกสีม่วงสด ม่วงเข้มแบบสีเปลือกมังคุด สีกะปิ รวมถึง สีมาเหมียว (ม่วงเข้มเกือบดำ) คำนี้ผู้บอกภาษาใช้เรียกตามสีของเมล็ดผลไม้ชนิดหนึ่งในภาษาไทยถิ่นใต้ คือ มะปริง (ผลคล้ายมะปรางแต่มีขนาดเล็กกว่า)

3) สีส้ม ผู้บอกภาษาหลักเรียกว่า /ku: niŋ/ เช่นเดียวกับสีเหลือง โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าเป็นสีเหลืองเข้ม (ที่จริงคือสีส้ม)

ส่วนสีชมพูนั้น ไม่มีคำเรียกสีโดยเฉพาะในภาษาอุรูกลาไว้ยถิ่นภูเก็ตร ทั้งผู้บอกภาษาหลักและภาษาบอก ภาษารอง ต่างเรียกว่า /mɛ prɪŋ/ เช่นเดียวกับสีม่วง เพื่อเรียกเฉดสีชมพู ทั้งสีบานเย็น สีปูนแห้ง และสีชมพูเข้ม (shocking pink)

วิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอุรูกลาไว้ยถิ่นภูเก็ตร

จากการสอบถามคำเรียกสีทั้ง 220 สี จากผู้บอกภาษาพบว่า มีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 6 วิธี ดังนี้

1) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำขยายซึ่งบอกความเข้มสว่างของสี ได้แก่ /ki: di ki:~/~di: ki/ “อ่อน” /bi da: bu~/~la: bu/ “จาง,หม่น” /ri: kai/ “จัด” และ /hi: tap/ หรือ /ba: ɲa/ “เข้ม” เติมหน้าหรือหลังคำเรียกสีพื้นฐาน อาทิ

/mi: ra: hi: tap~/~mi: ra: ri: kai/ หมายถึง สีแดงเข้ม หรือสีแดงทึบ

/hi ya:uw di: ki/ หมายถึง สีฟ้าอ่อน (สีครามก็ว่า)

/hi ya:uw ba: ɲa/ หมายถึง สีฟ้าเข้ม

/hi: tap la: bu/ หมายถึง สีดำหม่น

/bɛ da: bu: ki: di ki:/ หมายถึง สีเทาอ่อน (ที่จริงคือสีเนื้อ)

2) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกัน พบเพียงคำเดียวคือ /da: ra hi: tap/ หมายถึง สีดำแดง (สีผิวหนัง)

3) การนำคำเรียกชื่อพืช วัตถุ หรือสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติมาสร้างเป็นคำเรียกสี อาทิ

/ku ɲe/ หมายถึง สีขม้น (สีเหลืองเข้มอย่างขม้น)

/mai/ หมายถึง สีทอง (สีเหลืองสุกอย่างโลหะทอง)

/pi: ra/ หมายถึง สีเงิน (สีขาวแวววาวอย่างโลหะเงิน)

/da: ra i: kat/ หมายถึง สีเลือดปลา (สีผิวของคนไทยที่มีไข่ไทยถิ่นใต้เทียบเท่ากับสีผิวดำแดง)

4) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติ อาทิ

สีเขียวใบไม้ (สีไพล) คือ /hi: yaw da: wot ka: yu:/

สีเหลืองหมาก คือ /ku: niŋ si: ru: pa: pi: na:ŋ/ แปลว่า สีเหมือนหมาก

สีแดงเลือดนก คือ /mi: ra: si: ru: pa: da: ra bu: rok/ แปลว่า สีแดงเหมือนเลือดนก

(สีของท้องเรือประมงคล้ายสีนํ้าตาลอ่อนแต่เดิมคือสีแดงสดที่ซีดลง)

5) การยืมคำเรียกสีภาษาไทยไปใช้เป็นคำเรียกสี ได้แก่ สีคราม (สีเหมือนคราม) คือ / si: ru: pa: khra:m/ ผู้บอกภาษากล่าวว่ายืมคำเรียกสีครามจากภาษาไทย สีม่วงอ่อน (สีเมล็ดมะปริง) คือ /mɛ prɪŋ/ ผู้บอกภาษากล่าวว่ายืมคำเรียกสีม่วงเมล็ดมะปริงจากภาษาไทยถิ่นใต้

6) การนำคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำเรียกสิ่งของในธรรมชาติประกอบคำขยายพบน้อยมาก อาทิ สีเขียวครามอ่อน เรียกว่า /hi ya:uw la: ŋe/

ภาพที่ 4 เด็ก ๆ อูร์กลาไว๋ ณ ชุมชนหาดตราไว๋ อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต

จากการสร้างคำเรียกสีทั้ง 6 วิธีข้างต้น สรุปได้ว่า คำบอกความเข้มสว่างของสี สามารถใช้ขยายได้ทั้งคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐาน อนึ่ง แม้คำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาอูร์กลาไว๋ถิ่นภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นคำเรียกสีพื้นฐานประกอบกับคำบอกความเข้มสว่างของสี ทว่ายังมีคำเรียกสีไม่พื้นฐานจำนวนหนึ่งเกิดจากการนำสรรพสิ่งรอบตัวซึ่งสามารถมองเห็นและเป็นสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวเจ้าของภาษาเพื่อนำมาสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานเหล่านั้น

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาคำเรียกสีในภาษาอูร์กลาไว๋ในพื้นที่หมู่บ้านชาวไทยใหม่ ชุมชนที่แหลมตึกแก เกาะสิเหร่ ตำบลรัชฎา อำเภอมือง และชุมชนที่หาดตราไว๋ อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต สรุปได้ว่า ความแตกต่างระหว่างอายุมีผลต่อการเรียกชื่อสีแตกต่างกันกล่าวคือ ผู้บอกภาษารุ่นที่ 1 ทั้งเพศชายและเพศหญิงผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รู้จักคำเรียกสีที่เป็นสีธรรมชาติ ได้ดีกว่าวัยอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บอกภาษารุ่นที่ 3 เป็นต้นไป คือวัยรุ่นลงมาจนถึงวัยเด็ก ซึ่งส่วนมากไม่รู้ภาษาอูร์กลาไว๋ถิ่นภูเก็ตแล้ว

ปรากฏการณ์ทางภาษาข้างต้นนี้สอดคล้องกับการศึกษาการใช้ภาษาของชาติพันธุ์ชาวเลอีกลุ่มหนึ่ง คือ มอแกน กล่าวคือ พวกเขามีโอกาสสัมผัสภาษากลาง (lingua franca) ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นใต้ อยู่โดยตลอดสำหรับใช้สื่อสารกับบุคคลอื่นนอกชุมชน อนึ่ง ผู้บอกภาษาปรารถนาให้ผู้วิจัยว่าแม้จะสื่อสารกันในชุมชนด้วยภาษาแม่ ทว่าปัจจุบันประชากรอุรักลาไวย์รุ่นใหม่ที่ผู้มีอายุ เท่ากับหรือน้อยกว่า 20 ปีลงไป ไม่สามารถพูดภาษาแม่กับคนรุ่นพ่อแม่ได้แล้ว พวกเขาฟังภาษาของคนรุ่นปู่ย่าตายายและพ่อแม่เข้าใจได้เพียงบางหน่วยศัพท์ ขณะที่ประโยคยาวและ/หรือบทสนทนาขนาดยาวในภาษาอุรักลาไวย์ พวกเขาฟังไม่เข้าใจเลย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นสอดคล้องกับ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ [19] ซึ่งจัดให้ภาษาอุรักลาไวย์ เป็นอีกภาษาหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยซึ่งอยู่ใน “ภาวะใกล้วิกฤต” นอกจากนี้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บอกภาษา ทำให้ได้รับข้อเท็จจริงบางประการซึ่งสนับสนุนประเด็นการเรียนรู้ภาษา (Linguistic acquisition) กล่าวคือ นอกจากผู้บอกภาษาจะสัมผัสภาษาโดยสลับภาษาแม่กับภาษาที่สอง (L2) คือภาษาไทยถิ่นใต้ (ถิ่นภูเก็ต) อยู่ตลอดแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอุรักลาไวย์ที่ชุมชนหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ตก็ยังมีโอกาสสูงยิ่งที่จะเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (FL) คือภาษาอังกฤษ เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกจึงมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนมากมาพักผ่อนบริเวณนั้น ผู้บอกภาษาบางคนเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ในระดับสนทนาประโยคสั้น ๆ เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวแก่ชาวต่างชาติได้ทีเดียว

ปรากฏการณ์ทางสังคมทั้งสองกรณีข้างต้นแม้เป็นเพียงกรณีศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจากสองครอบครัวในชุมชนอุรักลาไวย์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นข้อเท็จจริงสำคัญซึ่งต้องพิจารณาอย่างยิ่งเกี่ยวกับการประเมินคุณค่า อัตลักษณ์ภาษาชาติพันธุ์จากมุมมองของ “คนใน” คืออนุชนคนรุ่นลูก รุ่นหลานชาวอุรักลาไวย์ ส่วนผู้วิจัยในฐานะ “คนนอก” แม้จะซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่าของภาษาชาติพันธุ์เพียงใด ทว่าเจตคติต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไปในลักษณะไม่เห็นคุณค่าของภาษาตนเองจากมุมมองของ “คนใน” ย่อมเป็นค่ากลางหนึ่งอันน่าหวั่นวิตกว่าภาษาอุรักลาไวย์ จะสามารถฝ่าคลื่นลมมรสุมซึ่งถาโถมจากกระแสการท่องเที่ยวเพื่อการดำรงภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนได้อีกนานเพียงใด

ข้อเสนอแนะการศึกษา

1. ควรเปรียบเทียบผลการศึกษาคำเรียกสีในภาษาอุรักลาไวย์ถิ่นภูเก็ตกับคำเรียกสีในภาษาอุรักลาไวย์ถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทย
2. ควรศึกษาคำเรียกสีในภาษามอแกน และภาษามอแกน ในประเทศไทย
3. ควรเปรียบเทียบผลการศึกษาระบบคำเรียกสีในภาษาตระกูลออสโตรนีเซียนทั้งสามภาษาในประเทศไทย ได้แก่ ระบบคำเรียกสีในภาษาอุรักลาไวย์ ภาษามอแกน และภาษามอแกน

เอกสารอ้างอิง

- [1] อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). **คำเรียกสีและการรับรู้ของชาวจ้วงและชาวไทย.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [2] ศุภมาส เอ่งฉ้วน. (2543). **คำเรียกสีและมโนทัศน์เรื่องสีของคนไทยสมัยสุโขทัย และสมัยปัจจุบัน.** ดุษฎีนิพนธ์ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] พระณรงค์ภรณ์ พุ่มอรัญ. (2550). “คำเรียกสีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542”, **มฉก.วิชาการ.** 10(20), 93-105.
- [4] ณรงค์ภรณ์ รอดทรัพย์. (2556ก). “คำเรียกสีในพจนานุกรมฉบับมติชน”, **ปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ.** 35(2), 27-36.
- [5] Conklin, Harold C. (1964). “Hanunoo Color Categories”, in Hymes, Dell (ed.) **Language in Culture and Society**, 189-192. New York : Harper and Row.
- [6] Berlin, Brent & Kay Paul. (1969). **Basic Color Terms : Their Universality and Evolution.** Berkeley : University of California Press.
- [7] Kay, Paul. (1975). “Synchronic Variability and Diachronic Change in Basic Color Terms”, **Language in Society.** 4, 257-270.
- [8] Kay, Paul and Chad K. McDaniel. (1978). “The Linguistic Significant of the Meaning of Basic Color Terms”, **Language.** 54 (3), 610-646.
- [9] Leech, Geoffrey. (1981). **Semantic : The Study of Meaning.** (2nd ed). New York : Penguin Book.
- [10] Hickerson, Nancy Parrott. (1980). **Linguistic Anthropology.** New York : Rinehart and Winston Inc.
- [11] **Encyclopedia of World Culture.** Volume 3. New York : G.K. Hall Company.
- [12] สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). **ชาวอูรักลาไวกับวิถีทางทะเล.** สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 จาก <http://www.andaman.cusri.chula.ac.th/Download/Binder2.pdf>.
- [13] Kay, Paul...[et al.]. (2009). **The World Color Survey.** Stanford : CSLI Publications.
- [14] ธนินทร์ ตรงดี. (2541). “คำเรียกสีของเงาะป่า (ซาไก)”, **สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.** 4(2), 197-211.
- [15] ณรงค์ภรณ์ รอดทรัพย์. (2555). “คำเรียกสีในภาษาม้งขาว”, **มฉก.วิชาการ.** 16(31), 77-88.

- [16] ณรงค์กรณ รอดทรัพย์. (2556ข). “คำเรียกสีในภาษาปี่ซู่”, **มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. 26(3), 62-77.
- [17] ฉันทัส ทองช่วย. (2519). **ระบบหน่วยเสียงภาษาชาวเลเกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- [18] เพียงเพ็ญ ณ พัทลุง อนิรุจ มโนธรรม และเอกชัย ไชแสง. (2555). **ปทานุกรมภาษาชาวไทยใหม่ (อุรักลาไวย์)**. ภูเก็ต : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดภูเก็ต.
- [19] สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคนอื่น. (2540). “แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย”, **ภาษาและวัฒนธรรม**. 16(2), 5-14.

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ ของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Law Enforcement for the Conservation of
Biodiversity of the Songkhla Lake Basin.

กรรณภัทร ชิตวงศ์^{1*} ศาสตรา แก้วแพง¹
และจิรนนท์ เศษสาวารีย์²
Kannaphat Chittawong^{1*}, Sattra Keawphang¹
and Jiranan Satsavaree²

¹ ผศ., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² อ., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author: e-mail: kannaphat.tsu@hotmail.com Tel. 086-4982910

บทคัดย่อ

สภาพแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเสื่อมสภาพลง มีสาเหตุจากการปล่อยน้ำเสียและสารเคมี การใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย การทำลายป่าชายเลน และการรุกรานทะเลสาบ การบังคับใช้กฎหมายเป็นกลไกหนึ่งในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพยังไม่เป็นเอกภาพ เนื่องจากมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ องค์กรบังคับใช้กฎหมายไม่มีการประสานงานหรือบูรณาการในการป้องกัน แก้ไขและฟื้นฟูร่วมกัน ขาดกำลังของเจ้าหน้าที่ที่เพียงพอ กฎหมายบางฉบับล้าสมัยไม่ทันต่อสภาพการณ์แห่งปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์มีเพียงบางท้องถิ่น ปัญหาเหล่านี้แก้ไขได้ด้วยการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือสารเคมี การใช้เครื่องมือประมง และการควบคุมสิ่งปลูกสร้างรุกรานทะเลสาบให้เข้มงวด ภาครัฐต้องสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมและกำหนดเขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลหรือฟาร์มทะเลทุกท้องถิ่น

คำสำคัญ : ความหลากหลายทางชีวภาพ กฎหมาย การมีส่วนร่วมของชุมชน
กลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Abstract

The environment and biodiversity around Songkhla's lake basin has obviously deteriorate due to many reasons, such as wastewater and chemicals discharge, a use of illegal fishing gears, damage to mangrove forest and trespass to the lake. The law enforcement, a mechanism of biodiversity conservation, is not unified as there are many related laws of which some are outdated and inadequate number of legal officers, and also the legal officers do not coordinate or integrate among sectors. People in merely some district participate in the conservation of biodiversity so it is necessary to utilize strict law enforcement concerning a release of wastewater or chemicals, fishing gears, constructions intruding on the lake basin. The government needs to stimulate the society to participate in conservation of marine resources and marine farm in every district.

Keywords : Biodiversity, Law, Participations, Songkhla's Lake Basin

บทนำ

ที่ผ่านมามีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่เกินศักยภาพ จนขาดความสมดุล [1] ก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศมลภาวะทางน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและความหลากหลายทางชีวภาพลดลง จากปัญหาดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลาย ทางชีวภาพ ตลอดจนการควบคุมและป้องกันเพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน [2-3] กลไกสำคัญ ประการหนึ่งที่จะทำให้การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติการควบคุมดูแลความหลากหลายทางชีวภาพบรรลุวัตถุประสงค์ คือ มาตรการทางกฎหมายในทางระหว่างประเทศ มีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ส่วนกฎหมายภายในประเทศนั้น มีพระราชบัญญัติและกฎต่าง ๆ หลายฉบับ [4] ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายของหลายกระทรวง จึงเป็นปัญหาและข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ อาทิ การขาดความเป็นเอกภาพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความเข้มงวดในการบังคับใช้ กฎหมายบางฉบับที่ไม่สอดคล้องกับสภาพของปัญหา [5]

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การวิจัยจึงศึกษา 1) ปัญหาและผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ 3) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือความเสื่อมโทรมของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนพัฒนามาตรการและกลไกการบังคับใช้กฎหมาย อันจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จ ตลอดจนช่วยให้ชุมชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติสุขต่อไป

วิธีการวิจัย

งานวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การระดมความคิดเห็นด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) เจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามจากประชาชนผู้มีส่วนได้เสียจากการบังคับใช้กฎหมายในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพที่อยู่ในเขตพื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง 11 อำเภอจำนวน 220 คน จากกลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 20 คนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทะเลสาบสงขลา วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรม SPSS version 18 และสถิติร้อยละ และนำตัวเลขที่ได้คำนวณอัตราส่วนร้อยละของแต่ละคำตอบมาตีความ อธิบายและวิเคราะห์ ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) หมายถึง การมีชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดมาอยู่ร่วมกัน ณ สถานที่หนึ่งหรือระบบนิเวศใดระบบนิเวศหนึ่ง ประกอบด้วย ความหลากหลายใน 3 ระดับด้วยกัน ได้แก่ ความหลากหลายทางพันธุกรรม ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ และความหลากหลายทางนิเวศวิทยา [3]

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ สงขลา พัทลุง และ นครศรีธรรมราช มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 8,729 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะ 3 น้ำ คือ น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม เป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ ด้วยระบบนิเวศดังกล่าว ทำให้ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความหลากหลายทางชีวภาพและมีความอุดมสมบูรณ์สูง เป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งที่มีชีวิตมากมายทั้งสัตว์น้ำและพืชพรรณธรรมชาติ เป็นแหล่งประกอบอาชีพของประชาชนมากกว่า 1.5 ล้านคน รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำจืดเพื่อการชลประทาน แหล่งกักเก็บและระบายน้ำตามธรรมชาติ [1] แต่ที่ผ่านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นการใช้ประโยชน์ที่เกินศักยภาพ ส่งผลให้ทะเลสาบเสื่อมโทรม ขาดความสมดุล ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของประชาชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาได้เปลี่ยนแปลงไป [2]

จากความเสื่อมโทรมของทะเลสาบสงขลาดังกล่าว พบว่าเกิดจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการทิ้งขยะการปล่อยน้ำเสีย สารเคมีจากการเกษตร เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่รอบทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่ง จึงทำให้ทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งรองรับขยะและน้ำเสีย ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำระบบนิเวศเสื่อมโทรม ปริมาณสัตว์น้ำลดลง และยังส่งผลต่อเนื่องทำให้เกิดปัญหาการตื้นเขินของทะเลสาบและคูคลอง

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุหนึ่งที่สำคัญซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพ คือ การทำประมงด้วยเครื่องมือหรือวิธีการที่ผิดกฎหมาย เช่น อวนรุน ไซนั้ง การใช้สารเบื่อปลา การใช้เครื่องมือและวิธีการเหล่านั้นเป็นวิธีที่ง่ายและทำให้ได้สัตว์น้ำในปริมาณมาก ซึ่งเป็นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ได้คำนึงว่าการกระทำเหล่านั้นเป็นทำลายทรัพยากรทางทะเลทำให้เกิดการร่อยหรอและลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ [2]

นอกจากนี้ยังพบว่าทะเลสาบสงขลาตอนล่างมีคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างเสื่อมโทรม ทั้งนี้ เนื่องจากทะเลสาบสงขลาตอนล่างเชื่อมต่อกับปากแม่น้ำที่มีความเสื่อมโทรมหลายสาย ได้แก่ คลองสำโรง คลองขวาง คลองพะวง และคลองอู่ตะเภา ซึ่งคลองสาขาเหล่านี้ได้รองรับน้ำทิ้งจากชุมชนที่สำคัญ เช่น เทศบาลนครสงขลา เทศบาลนครหาดใหญ่ และโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ซึ่งนอกจากน้ำเสียจากชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรมแล้ว

ฟาร์มสุกรและนาุ้ง ก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาคุณภาพน้ำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อที่สำคัญในด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเช่นกัน

จากสภาพดังกล่าว ได้มีการพยายามอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาด้วยมาตรการหลายด้านและหลายภาคส่วน กลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และการควบคุมดูแลความหลากหลายทางชีวภาพบรรลುವัตถุประสงค์ คือการใช้มาตรการทางกฎหมาย จากการศึกษาพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพมีหลายฉบับและมีหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบังคับใช้ดังนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยตรง อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องและได้นำมาใช้มีดังนี้

(1) **อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992** เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศฉบับแรกที่ครอบคลุมการอนุรักษ์ทั้งพันธุกรรม ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศ เพื่ออนุรักษ์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาฯ ประเทศภาคีจะต้องร่างหรือปรับปรุงกฎหมายภายในมาบังคับใช้ ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฯ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2546 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2547 เป็นภาคีอนุสัญญาฯ ในลำดับที่ 188

(2) **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550** มาตรา 66 ได้บัญญัติรับรองสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

(3) **พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535** มีบทบัญญัติโดยตรงที่รับรองสิทธิ หน้าที่และส่งเสริมประชาชน รวมถึงองค์กรเอกชนให้มีส่วนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม

(4) **พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535** ควบคุมดูแลการประกอบกิจการโรงงาน การปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน ตลอดจนกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสียมลพิษ หรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่ง เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน

(4) **พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490** มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการทำประมงในเขตน่านน้ำไทย ทั้งในแหล่งน้ำจืดและชายฝั่งทะเล โดยห้ามทำการประมงในลักษณะที่เป็นการทำลายสัตว์น้ำให้สูญพันธุ์ ตลอดจนให้ความคุ้มครองสัตว์น้ำหายากบางชนิดด้วยการห้ามทำการประมงในเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำที่กำหนด

(5) **พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456** มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการเดินเรือ โดยห้ามมิให้ผู้ใดสร้างสิ่งปลูกสร้างบุกรุกแม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ อันเป็นเหตุให้เกิดอันตรายทางน้ำ หรือทำให้ทางน้ำได้รับความเสียหายจนไม่สามารถสัญจรไปมาได้ตามปกติ หรือเปลี่ยนแปลงไปจนส่งผลกระทบต่อ การเดินเรือ หรืออาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จากการที่มีกฎหมายหลายฉบับและหลายหน่วยงานนำกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นเอกภาพ [7] เนื่องจากตัวบทกฎหมายที่ขัดแย้งกันในเชิงเนื้อหา เช่น พระราชบัญญัติประมง พ.ศ. 2490 ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่อนุญาตให้ประชาชนสร้างเครื่องมือสำหรับการประมง ตามมาตรา 17 แต่ในขณะเดียวกัน การสร้างเครื่องมือสำหรับการประมงถือเป็นการสร้างสิ่งปลูกสร้างล่องลำทางน้ำและกีดขวางทางสัญจรทางเรือของประชาชน อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามมาตรา 117 ของพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของทั้งสองหน่วยงานที่มีอำนาจในการสั่งการเกิดความสับสนในอำนาจของตนที่มีอยู่ ทำให้ไม่อาจบังคับใช้กฎหมายตามเจตนารมณ์ได้อย่างแท้จริง

ปัญหาบทบัญญัติกฎหมายที่ขัดแย้งกัน เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กับพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ที่กำหนดมาตรฐานการปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำไม่เท่ากัน ส่งผลให้ไม่อาจกำหนดมาตรฐานที่แน่นอนในการปล่อยน้ำเสียลงในทะเลสาบสงขลาได้ และทำให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ประการต่อมา คือ กฎหมายล้าสมัยไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์และความเจริญก้าวหน้าในปัจจุบัน ดังเช่น บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประมงฯ ที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดที่เครื่องมือประมงต้องห้ามเฉพาะการกระทำความผิดซึ่งหน้าเท่านั้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่และทันทั่วถึง ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวกฎหมายและมีจำนวนผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้น

ประการสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย คือ ปัญหาการละเว้นไม่ใช้อำนาจสั่งการทางปกครองของเจ้าพนักงานเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะการเลือกปฏิบัติสำหรับการกระทำของผู้มีอิทธิพลบางคน ซึ่งมีอำนาจในทางการเมืองทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งสร้างความนิยมเพื่อฐานเสียงในการเลือกตั้ง ประกอบกับในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่บางหน่วยงานมีความล่าช้า ส่งผลต่อการคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อประชาชน อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนด้วยซึ่งต้องตระหนักถึงความสำคัญและปฏิบัติตามกฎหมาย แต่จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าศาลได้มีคำพิพากษาให้หรือถอนโฮมสเตย์และให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ก็ไม่ปรากฏว่าได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาแต่อย่างใดไม่สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการหรือกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนขาดความตระหนักในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลให้การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง [2, 6-7]

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสรุปว่าความเชื่อมโยงโทรมและขาดความสมดุลของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลานั้น ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเล ความหลากหลายทางชีวภาพ และความเป็นอยู่ของชุมชนรอบกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่ผ่านมามีความพยายามจากหลายภาคส่วนนำมาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูกลุ่มน้ำทะเลสาบน้ำสงขลารวมทั้งมาตรการทางกฎหมายและการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่เนื่องจากมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ การทำงานไม่บูรณาการ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นเอกภาพและไม่เข้มงวด เจ้าพนักงานปล่อยปะละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับบทบัญญัติกฎหมายบางฉบับล้าสมัยไม่ทันต่อเหตุการณ์ ตลอดจนจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมประชาชนมีน้อย ดังนั้น การวิจัยจึงได้เสนอแนะ ให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด ปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมาย เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการเคารพกฎหมายและอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของชุมชน

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่สนับสนุนทุนในการศึกษาวิจัย และคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่อำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] นวรัตน์ ไกรพานนท์และคณะ. (2547). **สถานภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา**. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : อินทิเกรตเต็ด โพรโมชัน เทคโนโลยี.
- [2] นฤทธิ์ ดวงสุวรรณ. (2550). **การมีส่วนร่วมของครอบครัวชาวประมงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทะเลสาบสงขลา**. วิทยานิพนธ์คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [3] สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2548). **โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาหลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา**. เล่มที่ 3. สงขลา : นีโอ พ้อยท์.
- [4] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2542). **การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.

- [5] สิริพรหม ชำนาญยา. (2553). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชากฎหมายมหาชน) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- [6] กรกฎ ทองชะโชคและจันทราทิพย์ สุขุม. (2552). กฎหมายกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศึกษาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. รายงานการวิจัย สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [7] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2545). รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาแบบจำลองปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ ขององค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัย : การทบทวนวรรณกรรม

**A Development of the Factors Affecting
Organizational Learning Culture Model
of Lecturers: A Review of the Literature.**

ธีรพร ทองชะไค้^{1*}
ศันสนีย์ จันทรอนุภาพ² และกรกฎ ทองชะไค้³
Teeraporn Tongkachok^{1*}, Sansanee Chanarnupap² and
Korakod Tongkachok³

¹ อ.ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา 90000

² อ.ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา 90000

³ ผศ., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา 90000

* Corresponding author: e-mail: Teeraportong@gmail.com Tel. 08-9734-0750

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร และเพื่อจำแนกองค์ประกอบของวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งวิธีการศึกษาดำเนินโดยการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์เอกสารนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ การวิจัยนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพื้นฐานทรัพยากรขององค์กร แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ และแนวคิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเชื่อมโยงไปยังปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร ผลการศึกษพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรอีก ทั้งยังพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานร่วมด้วย ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์นี้จำเป็นต้องดำเนินการศึกษาในเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวสำหรับงานวิจัยในอนาคต

คำสำคัญ : วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร การพึงพอใจในงานอาจารย์มหาวิทยาลัย

Abstract

This study aims to investigate factors affecting organizational learning culture and identify elements of organizational learning culture elements and relevant factors in order to develop a conceptual model. The study was conducted by using a literature review and content analysis. This study uses resource base view theory, learning organization concept, and organizational learning culture concept as the theoretical lens to develop of the factors affecting organizational learning culture model. The result showed that the job satisfaction and organizational citizenship behavior had directly affected organizational learning culture. Moreover, job satisfaction factor indirectly affected organizational learning culture through organizational citizenship behavior. The model further needs empirical study to establish the degree of impact of each factor involved.

Keywords : Organizational Learning Culture, Organizational Citizenship Behavior, Job Satisfaction, Lecturers

บทนำ

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นสูงที่มีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม [1] ซึ่งการดำเนินการตามภารกิจดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพ สามารถเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถรับใช้สังคมและประเทศชาติได้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันภายใต้กระแสของการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยจึงต้องแสดงบทบาทและภาระหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งระบบเพื่อสร้างความเป็นผู้นำและความเป็นเลิศทางวิชาการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมและสามารถตอบสนองต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งซึ่งชี้ความสำเร็จของการเป็นผู้นำและความเป็นเลิศทางวิชาการในมหาวิทยาลัย คือ คุณภาพของอาจารย์ ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบ ศึกษาหาความรู้สามารถพัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐานตามภาระงานทั้งการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารจัดการ การวัดผลการศึกษากิจกรรมนิสิตและสังคม [2] จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่ต้องมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาการทำงานที่เหมาะสมทั้งในด้านเทคนิคการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ การใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย การปรับบทบาทไปสู่การเป็นผู้ให้การปรึกษาและสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคิดและแก้ปัญหาเป็น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะของการเรียนรู้ (Learning skills) เพื่อสรรค์สร้างวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่ศิษย์ [3] ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการให้ความสำคัญกับการสนับสนุนกลยุทธ์พัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะที่พร้อมต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดสู่ศิษย์และสังคม [1] แต่จากการศึกษาเชิงประจักษ์จากนักวิชาการไทยกลับสะท้อนมุมมองของคุณภาพอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยรัฐบาล เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กำหนดให้อาจารย์มหาวิทยาลัยมีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม พบว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยไทยควรจะพัฒนาคุณภาพการทำงานในหลาย ๆ ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 ในด้านการสอน พบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนให้ความสำคัญกับภาระงานสอนสูงกว่าภาระงานอื่นมาก [4] สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน และในกำกับของรัฐของนักวิชาการไทยท่านอื่นที่พบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเอกชนสร้างผลงานวิชาการน้อย พิจารณาจากตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์จนถึงศาสตราจารย์อยู่ในระดับน้อยกว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ และในกำกับของรัฐ ประการที่ 2 ด้านการวิจัยพบว่าความสามารถด้านการวิจัยอาจารย์

ในมหาวิทยาลัยของรัฐเอกชน และในกำกับของรัฐมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยส่งผ่านสมรรถนะด้านบริการวิชาการ เนื่องจากผลงานวิจัยหลายเรื่องไม่ค่อยได้นำมาใช้ประโยชน์ จากสถานการณ์ดังกล่าวนับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่อาจารย์มหาวิทยาลัยนอกจากมีความสามารถด้านการวิจัยแล้วควรมีความสามารถด้านบริการวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อนำสู่สังคมร่วมด้วย ประการที่ 3 ด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย พบว่าสมรรถนะด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน และในกำกับของรัฐมีอิทธิพล ทางอ้อมต่อความเป็นผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ โดยส่งผ่านสมรรถนะด้านบริการวิชาการด้วยขนาดอิทธิพลไม่สูงอาจเนื่องมาจากด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นภาระงานที่อาจารย์ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญ ซึ่งอาจเกิดจากการตีความภาระงานด้านนี้ให้นำมาสู่กิจกรรมและพฤติกรรมการทำงานของอาจารย์ไม่ชัดเจนและน้ำหนักภาระงานเพื่อประกอบการประเมินผลการปฏิบัติงานให้น้ำหนักน้อยอาจารย์และมหาวิทยาลัยอาจยังไม่ได้ให้ความสำคัญ จึงยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการนำงานด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยผสมผสาน ให้เข้ากับภารกิจด้านการสอนและการวิจัยมากขึ้น ประการที่ 4 ด้านบริการวิชาการ พบว่า สมรรถนะด้านบริการวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชนและในกำกับของรัฐที่มีผลต่อความเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้วยขนาดอิทธิพลในระดับสูงมาก ซึ่งเป็นภารกิจที่อาจารย์มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการบริการวิชาการองค์ความรู้ที่มีอยู่สู่สังคม [2]

การดำเนินงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง แม้มีจุดเด่นที่ต่างกันแต่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่าจะสามารถนำไปสู่การเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางความคิด และผู้นำทางสติปัญญาให้กับสังคมได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากยังขาดกลไกในการเชื่อมโยงจุดเด่นและข้อดีข้อบกพร่องในการทำงานด้านต่าง ๆ ของอาจารย์มหาวิทยาลัย อีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัยที่เป็นระบบเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพการดำเนินงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้ดียิ่งขึ้น แนวทางสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพอาจารย์ คือ การสร้างให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) เนื่องจากสามารถส่งเสริมให้องค์กรเกิดสภาพแวดล้อมที่พร้อมต่อการเรียนรู้ [5] และนำไปสู่การสร้างให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organizational) [6-7] โดยองค์กรที่มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ดีสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาในระดับการปฏิบัติงานได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับองค์กร [8] โดยการสร้างการเรียนรู้และความรู้ขององค์กร จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับปัจเจกบุคคลและเมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ขึ้นในการทำงานจะมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนไปสู่การเรียนรู้ของกลุ่ม (Groups) และขยายผลไปสู่การเรียนรู้ในระดับองค์กรได้ (Organization) [9] ซึ่งเป็นพื้นฐานเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญไปสู่การสร้างการแข่งขันที่ยั่งยืนและข้อได้เปรียบสำหรับอนาคต ดังนั้นการสร้างให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาคุณภาพของอาจารย์มหาวิทยาลัยในระดับบุคคล และขยายวงกว้างไปยังการสร้างสภาพแวดล้อมที่

พร้อมต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของอาจารย์ในระดับกลุ่มและระดับองค์กรซึ่งคือมหาวิทยาลัยได้อย่างยั่งยืน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร และเพื่อจำแนกองค์ประกอบของวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยผ่านกลไกการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) ถือเป็น การสร้างศักยภาพในการดำเนินงานของอาจารย์ในระดับปัจเจกบุคคลและเอื้ออำนวยการสร้างสภาพแวดล้อมที่พร้อมต่อการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพอาจารย์และมหาวิทยาลัยให้สามารถบรรลุภารกิจและบทบาทที่กำหนด เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรม (Literature review) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis) นำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analysis description) โดยกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีพื้นฐานทรัพยากรขององค์กร และแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย หนังสือ งานวิจัย การสืบค้นข้อมูล และฐานข้อมูลออนไลน์ ได้แก่ ABI/Inform, Science Direct, Emerald, Academic Search Premier (ASP), JSTOR

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้จำแนกการสรุปผลและอภิปรายผลเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร และกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มีพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีทฤษฎีพื้นฐานทรัพยากรขององค์กร (Resource base view of the firm) แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) และแนวคิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ทฤษฎีพื้นฐานทรัพยากรขององค์กร (Resource base view of the firm)

องค์กรมีทรัพยากรที่มีคุณค่าคือทำให้เพิ่มมูลค่าได้เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เลียนแบบให้เหมือนไม่ได้ และไม่อาจใช้สิ่งใดมาทดแทนกันได้ [10] ทฤษฎีพื้นฐานทรัพยากรขององค์กรได้จำแนก

ทรัพยากรเป็น 2 แบบ คือ (1) ทรัพยากรที่ สร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร ซึ่ง ทรัพยากรเหล่านั้นจะต้องมีประโยชน์กับองค์กรและหายากซึ่งจะต้องไม่ใช่สินค้าหรือสิ่งที่มี ประโยชน์โดยทั่วไปและต้องนำมาใช้ในองค์กรได้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความสามารถในการ แข่งขันได้แต่ความสามารถนี้จะเป็ความสามารถในการแข่งขันระยะสั้นเท่านั้น (2) ทรัพยากรที่รักษาความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร สิ่ง ๆ นั้นจะไม่สามารถลอกเลียน แบบได้โดยจะต้องมีคุณลักษณะครบทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ คุณค่า (Valuable) เป็นสิ่งที่ หายาก (Rarity) ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ (Inimitable) และไม่สามารถหาสิ่ง ทดแทนได้ (Non-substitution) ดังนั้น การที่องค์กรจะได้เปรียบเชิงการแข่งขันนั้น องค์กรควรพิจารณา ถึงทรัพยากร (resource) และความสามารถ (capabilities) ที่มีอยู่โดยพัฒนาและทำการ วางแผนเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมภายนอก [11]

จากทฤษฎีพื้นฐานทรัพยากรขององค์กร เชื่อมโยงถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ (Human resource) หรือคน (Man) ในองค์กรที่เป็นทรัพยากรสำคัญในการสร้างความสามารถ ในการแข่งขันให้กับองค์กรและรักษาความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรโดยไม่สามารถ ลอกเลียนแบบได้ ดังนั้น พฤติกรรมในการทำงานของบุคลากรจึงมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการดำเนินการขององค์กรในแนวทางที่สามารถสร้างความสามารถ ในการ แข่งขันในองค์กรได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเชื่อมโยงไปยังปัจจัยพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีของ องค์กร (Organizational citizenship behavior) ซึ่งเป็นลักษณะในเชิงพฤติกรรมของสมาชิก ในองค์กรที่พึงประสงค์ที่จะนำมาซึ่งผลลัพธ์ต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กรอีกทั้ง ยังเชื่อมโยงไปยังปัจจัยความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ พฤติกรรมในการทำงานของบุคคลในการสร้างความสำเร็จในการทำงานได้ ซึ่งล้วน เป็นกลไกสำคัญที่ให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้และการพัฒนาสมรรถนะของทรัพยากรมนุษย์ ในองค์กร จึงนำมาสู่การเชื่อมโยงกับปัจจัยวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) ในมิติของการสร้างกระบวนการและการส่งเสริมให้องค์กรเกิดสภาพ แวดล้อมที่พร้อมต่อการเรียนรู้ขององค์กร

2) แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization)

องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกัน และกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอก เป้าประสงค์สำคัญ คือ เอื้อให้เกิดโอกาสในการหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practices) เพื่อนำไปสู่การพัฒนา และสร้างเป็นฐานความรู้ที่เข้มแข็ง (Core competence) ขององค์กรเพื่อให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีความต่อเนื่องในการขยายขีดความสามารถในการ สร้างอนาคต อีกทั้งยังได้ระบุว่าองค์กรที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้คือ (1) ความรอบรู้แห่งตน (Personal mastery) การเรียนรู้ขององค์กรจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้มีการเรียนรู้และฝึกเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการขยายขีด

ความสามารถให้มีความชำนาญมากขึ้น และในขณะเดียวกันก็เห็นภาพในอนาคต (2) แบบแผนความคิดอ่าน (Mental models) ได้แก่ ข้อตกลงเบื้องต้น ความเชื่อพื้นฐาน ข้อสรุปหรือภาพลักษณ์ที่ตกผลึกในความคิดอ่านของคนที่มี อิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจต่อสรรพสิ่งในโลก มีผลต่อการประพฤติปฏิบัติต่อกฎเกณฑ์ เจตคติต่อบุคคล เพื่อเป็นการฝึกให้เกิดความเข้าใจ และสามารถแยกแยะสิ่งที่เชื่อกับสิ่งที่ปฏิบัติได้ (3) วิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared vision) วิสัยทัศน์จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ของ องค์การเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และเป็นจุดร่วมและเป็นพลังในการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร (4) การเรียนรู้ของทีม (Team learning) คำนึงถึงระดับความสามารถของทีม (5) การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems thinking) ระบบคือส่วนย่อยที่เกี่ยวข้องกันในส่วนใหญ่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นการขึ้นแก่กันของส่วนย่อย ๆ การทำงานของส่วนหนึ่งจะมีผลกระทบต่อส่วนย่อยอื่น ๆ ที่เหลือในระบบ [12] จากแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) ที่เน้นการสร้างความสามารถทางการแข่งขันและความสามารถในการปรับตัวภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปขององค์กร ผ่านการสร้างกระบวนการการเรียนรู้ขององค์กร การมีส่วนร่วมของบุคคล การใช้ความสามารถของบุคคล ตลอดจนการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผ่านสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในองค์กร จึงมีความเชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture)

3) วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture)

การเรียนรู้ขององค์กรเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่และมีศักยภาพที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งในระดับบุคคลในองค์กรและองค์กร [13] ดังนั้น การส่งเสริมให้องค์กรเกิดสภาพแวดล้อมที่พร้อมต่อการเรียนรู้จึงต้องดำเนินการผ่านวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร [5] นักวิชาการได้ให้คำนิยามวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรในหลายทัศนะ โดยกล่าวว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร คือองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างการรับ และถ่ายโอนความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ใหม่และข้อมูลเชิงลึก [14] ในอีกทัศนะกล่าวว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) เป็นการบูรณาการบุคคลและโครงสร้างองค์กรให้ไปสู่ทิศทางของการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และผลจากการที่องค์กรมีวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการพัฒนา [15] จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร คือ ค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันอย่างเป็นระบบที่เกิดขึ้นในองค์กรเพื่อเป็นการสร้างปทัสถานของพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรมุ่งเน้น กระตุ้นการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อขยายศักยภาพของตนเองและองค์กร การวัดวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) นิยมศึกษาโดยจำแนกเป็น 7 มิติที่สำคัญ ที่พัฒนามาจากจากแบบสอบถาม Dimensions of Learning Organization Questionnaire (DLOQ) ประกอบด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuous learning) การเพิ่มขีดความสามารถ (Empowerment) การเรียนรู้ของทีม (Team learning) การสนทนาและการสอบถาม (Dialogue and inquiry)

ระบบที่ถูกฝัง (Embedded system) การเชื่อมต่อระบบ (System connection) และการให้เป็นผู้ผู้นำ (Provide leadership) [16-17] ซึ่งในการศึกษานี้จะดำเนินการศึกษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) ตามมิติในการวัดที่ปรากฏตามแนวทางนี้ เพราะเป็นที่นิยมและได้รับการยอมรับจากนักวิชาการต่าง ๆ ในการนำไปทดสอบเชิงประจักษ์ในบริบทที่ต่างกัน [15-16,18-23] และยังสามารถศึกษาวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรได้หลากหลายขอบเขตทั้งขอบเขต ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และองค์กร [8]

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยสำคัญดังนี้

1) พฤติกรรมการสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational citizenship behavior)

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นทางการในการแสดงความร่วมมือหรือให้ความช่วยเหลือ รวมถึงแสดงความเป็นมิตรซึ่งอาจปรากฏอยู่ในการปฏิบัติงานในสถานที่ต่าง ๆ แต่อาจไม่เป็นที่สังเกตหรือถูกระบุไว้ในหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติเพียงแต่พฤติกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับ การดำเนินงานภายในองค์กร หากขาดซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้แล้ว ระบบการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กรก็จะไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ [24] นอกจากนี้ยังมีการให้นิยามว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลเองที่อยู่นอกเหนือจากบทบาทที่องค์กรได้กำหนดและเป็นพฤติกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร [25] จึงกล่าวโดยสรุปว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นการปฏิบัติด้วยความเต็มใจและเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของสมาชิกที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานโดยไม่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัล หรือการลงโทษโดยตรงจากหน่วยงาน อีกทั้งยังเป็นพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือการกำหนดของหน่วยงานและเป็นพฤติกรรมเชิงบวกที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่านักวิชาการได้จำแนกองค์ประกอบของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรแตกต่างกัน โดยแนวคิดที่ได้รับการนิยามศึกษาอย่างกว้างขวางได้จำแนกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (Altruism) พฤติกรรมการคำนึงถึงผู้อื่น (Courtesy) พฤติกรรมการสำนึกในหน้าที่ (Conscientiousness) พฤติกรรมการให้ความร่วมมือ (Civic virtue) พฤติกรรมความอดทนอดกลั้น (Sportsmanship) [25] โดยได้รับการยอมรับจากนักวิชาการต่าง ๆ ในการนำไปทดสอบเชิงประจักษ์ในบริบทที่ต่างกัน [26-29] ดังนั้น จึงใช้แนวคิดนี้เป็นกรอบการวัดตัวแปรพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรในการวิจัยนี้

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีความเกี่ยวข้องต่อการสร้างให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational learning culture) เพราะพฤติกรรมการสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจที่บุคคลแสดงออกมากกว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของตน [24,30] และเป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพขึ้นในองค์กรและทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วง ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางบวกและประสิทธิภาพขององค์กร [31]

สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรของพนักงานในไต้หวัน พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 [32] เช่นเดียวกับการศึกษาในประเทศมาเลเซีย ที่ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากพนักงานจาก 7 บริษัทพบว่าพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดวัฒนธรรมองค์กรการเรียนรู้ [23] นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของนักวิชาการจำนวนมากที่สนับสนุนการค้นพบความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร [26-29] จึงสามารถสรุปผลการศึกษาดังสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 1 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร

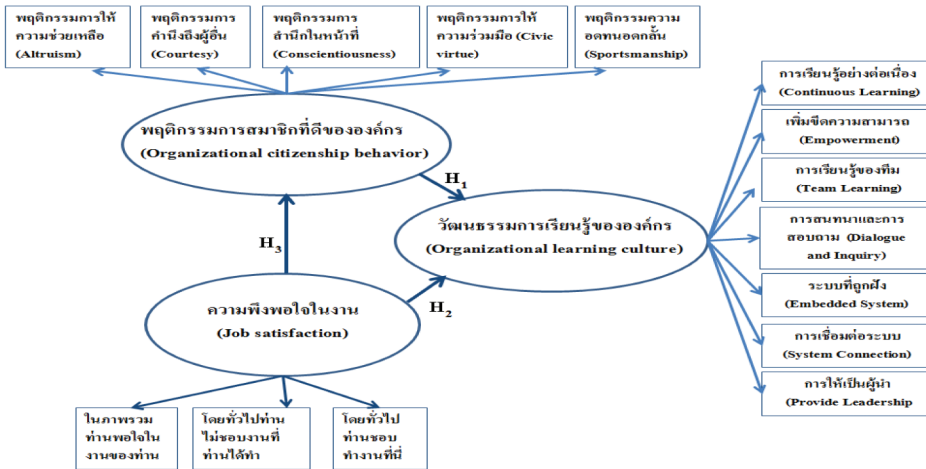
2) ความพึงพอใจในงาน (Job satisfaction)

ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลในองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งต่อพฤติกรรมการทำงานและประสิทธิภาพองค์กร [33] จึงเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรต้องทำการประเมินความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงให้มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของความพึงพอใจในการทำงาน ว่าเป็นทัศนคติที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของพนักงานที่มีต่องานของเขา [34] นอกจากนี้ ความพึงพอใจในงานยังเป็นทัศนคติเกี่ยวกับงานของพนักงาน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยแวดล้อมในงาน เช่น ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ โอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง รูปแบบการบริหาร นโยบายความก้าวหน้าหัวหน้างาน ขั้นตอนการทำงาน ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้ในงานของบุคคล ความพอใจในงานยังเกิดขึ้น จากปัจจัยแวดล้อมของงาน ได้แก่ รูปแบบการบริหารนโยบายและขั้นตอนการทำงาน กลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสภาพแวดล้อมการทำงาน [15] จึงอาจสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกโดยรวมของบุคคลที่เกี่ยวกับงานที่บุคคลทำในทางบวก โดยความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลหนึ่งอาจแสดงออกด้วยอารมณ์ ความรู้สึก พฤติกรรม สำหรับการวัดความพึงพอใจในงาน ในการศึกษานี้ใช้การวัดความพึงพอใจในงานของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (The Michigan Organization Assessment Questionnaire) [36] ซึ่งประกอบด้วย 3 ข้อคำถาม คือ ในภาพรวมท่านพอใจในงานของท่าน โดยทั่วไปท่านไม่ชอบงานที่ท่านได้ทำ และโดยทั่วไปท่านชอบทำงานที่นี้ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อการสร้างให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร [19,37] อันจะนำมาสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องขององค์กรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้ ผลจากการที่บุคลากรในองค์กรมีการพึงพอใจในงาน (Job satisfaction) ยังเชื่อมโยงต่อการเกิดปัจจัยพฤติกรรมสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational citizenship behavior) [38-39] จึงสามารถสรุปผลการศึกษาดังสมมติฐานที่ 2 และ 3 ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร
 สมมติฐานที่ 3 ความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งแสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัย

จากภาพที่ 1 พฤติกรรมสมาชิกที่ดีขององค์กรและความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรอีกทั้งยังพบว่า พฤติกรรมสมาชิกที่ดีขององค์กรยังสามารถเกิดจากความพึงพอใจในงานร่วมด้วย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยในขั้นต้นโดยเขียนในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal model) ที่แสดงถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยพบว่าพฤติกรรมกรรมการสมาชิกที่ดีขององค์กรและความพึงพอใจในงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมกรรมการสมาชิกที่ดีขององค์กรยังสามารถเกิดจากความพึงพอใจในงานร่วมด้วยการศึกษาในครั้งนี้คาดว่าจะประโยชน์ทางด้านวิชาการในการเพิ่มองค์ความรู้ทางด้านการจัดการ และสามารถเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาแนวคิดในการดำเนินการด้านต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กรของอาจารย์มหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องดำเนินการศึกษาในเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวสำหรับงานวิจัยในอนาคต

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนทุนวิจัยจาก มหาวิทยาลัยทักษิณ ภายใต้โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ : บางกอกบล็อก.
- [2] อังศินันท์ อินทรกำแหง และ ทศนา ทองภักดี. (2548). “การพัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน และในกำกับของรัฐ”, วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 11(1), 51-72.
- [3] วิจารย์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- [4] จิตรเลขา ธีระจามร. (2545). การพัฒนาวิธีการประเมินการปฏิบัติงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยกรณีศึกษามหาวิทยาลัยสองแห่ง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- [5] Kontoghiorghes, C. (2001). A holistic approach towards motivation to learn. *Performance Improvement Quarterly*, 14 (4), 233–246.
- [6] อารณ ภูวิทย์พันธุ์. (มปป.). **แนวคิดของ Organization Learning และ Learning Organization**. สืบค้น เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2557, จาก <http://www.konayutthaya.com/apm/files/LearningOrganization.pdf>
- [7] Pimapunsri, P. (2008). “Factors affecting learning organization culture and hotel managers’ leadership styles in Thailand”, **Educational Journal of Thailand**. 2(1), 34-43.
- [8] Malik, M. E., Danish, R. Q., & Usman, A. (2011). “Impact of motivation to learn and job attitudes on organizational learning culture in a public service organization of Pakistan”, **Afr. J. Bus. Manag.** 5(3), 844-854.
- [9] Marsick, V. J., & Watkins, K. E. (2003). “Demonstrating the value of an organization’s learning culture: the dimensions of the learning organization questionnaire”, **Advances in Developing Human Resources**, 5(2), 132-151.
- [10] Barney, J. B. (1991). “Firm resources and sustained competitive advantage”. **Journal of Management**. 17, 99-120.
- [11] Wernerfelt, B. (1995). “The resource-based view of the firm: Ten years after”, **Strategic Management Journal**. 16(3), 171-174.
- [12] Senge, P. M. (1990). “The art & practice of the learning organization.” in *The New Paradigm in Business: Emerging Strategies for Leadership and Organizational Change*(eds. Ray, M. and Rinzler, A.) 1993 by the World Business Academy. p. 126-138. New York: Jeremy P. Tarcher.
- [13] Murray, P., & Donegan, K. (2003). “Empirical linkages between firm competencies and organisational learning”, **The Learning Organization**. 10(1), 51–62.
- [14] Garvin, D. A. (1993). “Building a learning organization”, **Harvard Business Review**. 71(4), 78-91.
- [15] Watkins, K. E., & Dirani, K. M. (2013). “A meta-analysis of the dimensions of a learning organization questionnaire looking across cultures, ranks, and industries”, **Advances in Developing Human Resources**. 15(2), 148-162.

- [16] Maria, Rebecca Fatima Sta. (2003). "Innovation and organizational learning culture in the Malaysian public sector", **Advances in Developing Human Resources**. 5(2), 205-214.
- [17] Watkins, K. and Marsick, V. (1993). **Sculpting the learning organization: Lessons in the art and science of systemic Change**. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- [18] Basim, H. N., Sesen, H., & Korkmazyurek, H. (2007). "A Turkish translation, validity and reliability study of the Dimensions of the Learning Organization Questionnaire", **World Applied Sciences Journal**. 2(4), 368-374.
- [19] Egan, T. M., Yang, B., & Bartlett, K. R. (2004). "The effects of organizational learning culture and job satisfaction on motivation to transfer learning and turnover intention", **Human Resource Development Quarterly**. 15(3), 279-3.
- [20] Ellinger, A. D, Ellinger, A.E, Yang, B., & Howton, S. W. (2002). "The relationship between the learning organization concept and firms' financial performance: An empirical assessment", **Human Resource Development Quarterly**. 13(1), 5-22.
- [21] Lim, Taejo. (2010). "Relationships among organizational commitment, job satisfaction, and learning organization culture in one Korean private organization.", **Asia Pacific Education Review**. 11(3), 311-320
- [22] Song, Ji Hoon, Joo, Baek-Kyoo Brian, & Chermack, Thomas J. (2009). "The Dimensions of Learning Organization Questionnaire (DLOQ) : a validation study in a Korean context", **Human Resource Development Quarterly**. 20(1), 43-64.
- [23] Yahaya, N., Boon, Y., Ramli, J., Sharif, Z., & Ismail, J. (2011). "The implications of Organizational Citizenship Behavior (OCB) towards the dimensions of Learning Organization (LO) in organizations in Southern Malaysia", **African Journal of Business Management**. 5, 5724-5737.
- [24] Katz , D., & Kahn, R.L. (1978). **The Social Psychology of Organizations**. Wiley. New York, NY.
- [25] Organ, D. W. (1988). **Organizational citizenship behavior: The good soldier syndrome**. Lexington Books/DC Heath and Com.

- [26] Islam, T., Anwar, F., Khan, S. U. R., Rasli, A., Ahmad, U. N. B. U., & Ahmed, I. (2012). “Investigating the Mediating Role of Organizational Citizenship Behavior Between Organizational Learning Culture and Knowledge Sharing”, **World Applied Sciences Journal**. 19(6), 795-799.
- [27] Somech, A., & Drach-Zahavy, A. (2004). “Exploring organizational citizenship behavior from an organizational perspective : The relationship between organizational learning and organizational citizenship behavior”, **Journal of Occupational and Organizational Psychology**. 77, 281-298.
- [28] Tsang, Eric WK. (1997). “Organizational learning and the learning organization : a dichotomy between descriptive and prescriptive research”, **Human Relations**. 50(1), 73-89.
- [29] Wayne, S., Shore L. , & Liden. R. (1997). “Perceived organizational support and leader-member exchange: A social exchange perspective”, **Academy of Management Journal**. 40, 82-111.
- [30] Barnard, C. I. (1938). **The Functions of the Executive**. Cambridge. MA : Harvard University Press.
- [31] Podsakoff, P.M., MacKenzie, S.B., Paine, J.B., Bachrach, D.G. (2000). “Organizational citizenship behaviors: a critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research”, **Journal of Management**. 26(3), 513-63.
- [32] Chang, C.-C., Tsai, M.-C., & Tsai, M.-S. (2011). “Influences of the Organizational Citizenship Behaviors and Organizational Commitments on the Effects of Organizational Learning in Taiwan”, **International Proceedings of Economics Development & Research**. 3.
- [33] Fisher, R., McPhail, R. & Menghetti, G. (2010). “Linking employee attitudes and behaviors with business Performance : A comparative analysis of hotels in Mexico and china”, **International Journal of Hospitality Management**. 29, 397-404.
- [34] Spector, J. M. (2000). “System dynamics and interactive learning environments : Lessons learned and implications for the future”, **Simulation & Gaming**. 31(4), 528-535.
- [35] Chiang, C. F. & Jang, S. C. (2008). “An expectancy theory model for hotel employee motivation”, **International Journal of Hospitality Management**. 27, 313-322.

- [36] Cammann, C., Fichman, M., Jenkins, D., & Klesh, J. (1979). **The Michigan Organizational Assessment Questionnaire**. Unpublished manuscript, University of Michigan, Ann Arbor.
- [37] Joo, B.-K. B., & Park, S. (2010). "Career satisfaction, organizational commitment, and turnover intention: the effects of goal orientation, organizational learning culture and developmental feedback", **Leadership & Organization Development Journal**. 31(6), 482-500.
- [38] วนันดา หมวดเอี้ยด. (2551). รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [39] Barzoki, A. S., & Ghujali, T. (2013). "Study the Relationship of Internal Marketing with Job Satisfaction, Organizational Commitment and Organizational Citizenship Behavior", **International Journal of Academic Research in Business & Social Sciences**. 3(3), 33-49.

วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลอง บางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

The People's Way of Life in Upper klong Bangkok
Noi Community Nonthaburi Province with
Philosophy of To Sufficiency Economy Concept

สำราญ จูช่วย^{1*}
Sumran Juchooy^{1*}

¹อ., คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ นนทบุรี 11130

* Corresponding author: E- mail: sumran.rc111@gmail.com Tel 089-1032163

บทคัดย่อ

การแก้ไขวิกฤติการณ์โดยรวมทางหนึ่ง คือการพึ่งพาตนเอง โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตซึ่งวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีเสน่ห์ในความเป็นชุมชนดั้งเดิม แต่กำลังถูกรายล้อมด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิต ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ สืบเนื่องจากมีส่วนร่วมในชุมชนและใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า 1) วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักด้านสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านวัฒนธรรมมีความมั่นคงและยืนยาวในประเพณีดั้งเดิม ด้านสิ่งแวดล้อมมีความเป็นธรรมชาติ 2) ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีระดับการปฏิบัติร้อยละ 78.44

คำสำคัญ : วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี

Abstract

TKing Bhumibol Adulyadej's Sufficiency Economy Policy is one of the best way for solving crises in Thailand . A way of life of people living in upper Klong Bangkok Noi community, based on self reliance, patience, perseverance, wisdom and prudence is rapidly changed by socioeconomic, environmental and cultural. This research aims to study the economic, social, cultural and environmental life of the people living in upper Klong Bangkok Noi community and to study the practice of philosophy of Sufficiency Economy in their living . From the study we found that. 1) Economic lives of the people were at good level. Agriculture is the main occupation of the community. Socially, they are supportive and helpful. Culturally, they firmly preserve their own traditional culture. Environmentally, they still maintain natural environment. 2) Also we found that overall people practice the sufficiency economy in their economic, social, cultural and environmental lives at rather high level (78.44%)

Keywords : The People's Way of Life in Upper klong Bangkok Noi Community
Nonthaburi

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงให้แนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และมีความชัดเจนมากขึ้น เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยทรงชี้แนะแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับ รัฐบาล ทั้งการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลก ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความ มีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพร้อมต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตให้มีความรู้ที่ เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี [1] คลองบางกอกน้อยจังหวัดนนทบุรี เกิดจากการไหลคดเคี้ยวของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านจากเขตเมืองนนทบุรี ลงมาถึงสะพาน ปันเกล้า แล้วไหลลงไปทางตะวันตก เข้ามาทางคลองบางกอกน้อย อ้อมผ่านเขตดลิ่งชัน บางระมาดและวกกลับเข้าคลองบางกอกใหญ่ (หรือคลองบางหลวง) พื้นที่ดังกล่าวจึงถูกกัดเซาะด้วยแรงน้ำเป็นรูปเกือกม้า และเกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น ในพ.ศ. 2089 และเรียกขานตามพื้นที่ดั้งเดิมว่า “ชุมชนริมคลองบางกอกน้อย” เป็นต้นมา ชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ในอดีต เป็นชุมชนค้าขายเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดนนทบุรี เป็นที่เลื่องลือของความเป็น ตลาดนัดปากคลองบางกอกน้อยทุก ๆ วันจะมีเรือมาค้าขายสินค้าเป็นร้อย ๆ ลำ ซึ่งเป็นผลผลิตของท้องถิ่นชาวสวนผลไม้ดั้งเดิม ที่นำมาขายแลกเปลี่ยนกัน เช่น ลิ้นจี่ มะม่วง ทุเรียน ชมพู่ และผลไม้ตามฤดูกาล เป็นที่กล่าวขานถึงความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนริมคลองบางกอกน้อย และความสุขในวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยที่เรียบง่าย มีความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกันในอดีตเรื่อยมา

จากการสร้างความเจริญสู่ท้องถิ่นในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง ทั้งด้าน วัตถุและด้านจิตใจ ความเจริญทางด้านคมนาคม การสร้างถนนราชพฤกษ์และถนน นครอินทร์ที่พาดผ่านพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ทำการเกษตรชั้นดีของชาวสวนดั้งเดิมในจังหวัดนนทบุรี ก่อให้เกิดการกัดกร่อนที่ดิน พื้นที่การเกษตรลดลงเป็นจำนวนมาก มีการเปิดพื้นที่ด้านใน

เป็นโครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่และการขาดความรับผิดชอบจากโครงการหมู่บ้านจัดสรร ที่ส่งผลต่อระบบนิเวศวิทยา และวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจที่มีการประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกภาคเกษตร และการใช้ชีวิตในครอบครัวและสังคมของคนในชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบัน

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้แก่คนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี เพื่อรับมือกับกระแสต่าง ๆ ที่ถาโถมเข้ามา จึงเป็นเรื่องสำคัญและในเวลาที่เหมาะสมชาติเกิดวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ทางแก้ไขปัญหาคือ การพึ่งพาตนเองโดยน้อมนำพระราชปรีชาญาณของเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชพระราชที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้รองรับกับกระแสเศรษฐกิจที่เน้นการบริโภคและวัตถุนิยมเป็นหลัก โดยเน้นย้ำให้ปวงชนชาวไทยสามารถเอาตัวรอดจากวิกฤติและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและมีคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชน และการเสริมสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้รู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนมีอยู่ เห็นความสำคัญของคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ มีชีวิตที่เรียบง่าย และเป็นต้นแบบแห่งการดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ในอดีตมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพิงธรรมชาติ เป็นชุมชนที่มีเสน่ห์ของความเป็นชุมชนดั้งเดิม แต่ด้วยความเจริญทางด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การคมนาคม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สร้างความเจริญแผ่ขยายเข้ามาในชุมชน ทำให้ชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนในอดีตส่งผลให้ชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน มีชื่อเสียงด้านการเกษตร มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิทัศน์ที่งดงาม โดยเฉพาะการเป็นอยู่ที่พึ่งพาธรรมชาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่นำศึกษาถึงภูมิหลังของชุมชนและลักษณะการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่เป็นต้นแบบของความเข้มแข็งของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ จนได้รับการกล่าวขานถึง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่ควรศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันเป็นไปในทิศทางใดและมีลักษณะการดำเนินชีวิตตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาวิถีชีวิต ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับใด ซึ่งข้อมูลส่วนหนึ่งจะสามารถรู้ถึงความเข้มแข็งในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนชุมชนในปัจจุบันที่สามารถเป็นต้นแบบให้เป็นที่แหล่งศึกษาเรียนรู้ให้แก่กันศึกษาและคนในชุมชน เพื่อทราบถึงหลักการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนและสร้างองค์ความรู้ทางสังคมและมนุษย์วิทยาเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาชุมชนริมคลองบางกอกน้อยต่อไป

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรีที่เป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิมโดยกำเนิด และประกอบอาชีพเกษตรกร มีพื้นที่ศึกษาครอบคลุม 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางสีทอง ตำบลบางขุนกอง ตำบลบางขุน และเทศบาลปลาญบาง จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 156 คน จากจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรดั้งเดิมทั้งสิ้นจำนวน 1,302 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane [2] มีการกำหนดแบบแผนการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีบังเอิญ (Accidental Sampling) จากตัวแทน ซึ่งเป็นครอบครัวแต่ละตำบล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) การสังเกต (Observation) แบบมีส่วนร่วม 2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยดำเนินการหาค่าความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) และ 3) แบบสอบถาม ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เครื่องมือในการวิจัยได้รับ แบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีความสมบูรณ์ตรงตามจำนวน 156 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพทำการตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมา วิเคราะห์ข้อมูล แบบบรรยาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยพบประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก มีวิถีชีวิตด้านสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมที่มั่นคงและยืนยาวในประเพณีดั้งเดิม มีวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติ และมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี

2. ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาข้อมูลวิถีชีวิตของคนในชุมชนบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี มีการปฏิบัติที่สอดคล้องอยู่ในระดับ 78.44 เมื่อศึกษาภูมิหลังในแต่ละด้านพบว่า

2.1 ความสอดคล้องด้านเศรษฐกิจ พบว่า วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องอยู่ในระดับกลางมีระดับปฏิบัติร้อยละ 72.67 เนื่องจากคนในชุมชน มีความพึงพอใจต่อภูมิประเทศของความเป็นชุมชนริมน้ำ ไม่ต้องการขยายพื้นที่อยู่อาศัยไปอยู่ที่อื่นและไม่ต้องการหาซื้อทรัพย์สินที่ไม่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับอภิชัย พันธเสน [3] ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง โดยเนื้อแท้ก็คือพุทธเศรษฐศาสตร์ อันเป็นเส้นทางที่จะนำไปสู่สังคม สติปัญญา โดยมีจิตสำนึกเกิดจากความตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่าง พอดีและรู้สึกถึงความพอดี คือ การดำเนินชีวิตอย่างสมณะประกอบสัมมาอาชีพอย่างถูกต้อง ไม่โลภ [3] และสอดคล้องกับนิสา บุญยัง และจากรุวรรณ พุ่มสงวน [4] ที่เล่าว่า คนในชุมชน มีความขยัน สอนลูกหลานให้รู้จักทำมาหากินทางการเกษตรและเก็บผลผลิตขายหารายได้เพิ่มเติมด้วยการปลูกผักสวนครัวกินเองในบ้าน ด้วยมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ [4-5] และสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่พระราชทานไว้ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2554 [1] ความว่า “...อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัว จะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่า ในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่า ความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...” และ สอดคล้องกับ กรมการพัฒนาชุมชน [1] ได้ อธิบายถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงด้าน เศรษฐกิจ คือการอยู่อย่างพอดี ประกอบอาชีพสุจริต ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย โดยไม่ เบียดเบียนตนเอง มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย [1] และสอดคล้องกับบัณฑิต อ่อนคำ [6] ที่ อธิบายถึงการน้อมนำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพึ่งตนเองโดยการปลูกจิตสำนึกใน ครอบครัวให้เกิดความสำนึกที่จะเปลี่ยนรูปแบบจากเชิงพาณิชย์มาเป็นการผลิต เพื่อการมีชีวิต รอดและนำออกมาขาย เมื่อมีส่วนเกินจากการเก็บไว้บริโภค [6]

2.2 ผลการศึกษาด้านสังคม พบว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านสังคมในระดับสูง มีระดับปฏิบัติร้อยละ 81.37 ด้วยคนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ประกอบอาชีพด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน และได้รับการเอาใจใส่ดูแล จากคนในชุมชนด้วยกันเป็นอย่างดีให้ความ เคารพผู้นำชุมชนและผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพานัฏ ตั้งตระกูลทรัพย์ [7] ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอัมพวา ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คนใน ชุมชนอัมพวา มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งคนในชุมชนริมบางกอกน้อยตอนบน มีวิถีการดำเนิน ชีวิตที่ดีต่อกัน โดยไม่เอาเปรียบ ซึ่งกันและกันเอง [7] สอดคล้องกับภัทรา มาแจ้ง [8] ที่เล่าว่า คนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี จะรักใคร่สามัคคีกัน ช่วยเหลือกันดี เคารพนับถือกันประดุจญาติพี่น้อง [8] สอดคล้องกับภานุมาศ ทรัพย์ทวีสิน [9] ที่เล่าว่าทุก ครอบครัวในแต่ละหมู่บ้านของชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จะชื่นชมและยกย่องผู้นำ ในชุมชนของตนเอง [9] และสอดคล้องกับสุเมธ ตันติเวชกุล [10] ที่สรุป

2.3 ผลการศึกษาด้านวัฒนธรรม พบว่า วิธีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูงมีระดับปฏิบัติร้อยละ 85.34 ด้วยคนในชุมชนมีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีทางสายน้ำ และรักถิ่นที่อยู่อาศัยริมคลองของตนเอง มีความภูมิใจในเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน คือ การเชื่อฟังบรรพบุรุษ สืบทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และมีความสุขเมื่อได้ประกอบกิจกรรมประจำวันทางสายน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับภัทรา มาแจ้ง และนิต ป้องภัย [8] ที่เล่าว่า ความสุขของคนในชุมชน คือการทำกิจกรรมร่วมกับสายน้ำ เช่น ใส่บาตรพระทางเรือทุกเช้า การพักผ่อนบริเวณชานบ้าน และการซื้อขายของจากเรือพายที่พายขายของริมน้ำ มีเอกลักษณ์ในการเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ [8,10] ซึ่งสอดคล้องกับสุเมธ ตันติเวชกุล [10] ที่ได้อธิบายถึงความสมดุลจากแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านวัฒนธรรม คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน เห็นคุณค่าของความเป็นเอกลักษณ์ไทย เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่เห็นคุณค่าของประโยชน์ภูมิปัญญาไทย [10] และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำราญ จุช่วย [11] ที่ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนนุ่น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า คนในชุมชนบางขุนนุ่น ซึ่งส่วนหนึ่ง คือ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 5 ที่อยู่ในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย มีการดำเนินชีวิตที่เชื่อเรื่องคุณธรรมความดีของบุคคล เชื่อฟังคำอบรมสั่งสอนของบรรพบุรุษและรักในวัฒนธรรมดั้งเดิมทางพุทธศาสนา [11] สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุพาดิ ตั้งตระกูลทรัพย์ [7] ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอ่าวปากกับเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมคนในชุมชนมีศาสนาสถานเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ คือการเคารพผู้อาวุโสในชุมชน [7] และผลการศึกษาของอำนาจ ใหญ่ยิ่ง และคณะ [12] ที่ศึกษาชุมชนเพื่อการรองรับกิจกรรมการเกษตรเชิงนิเวศตามแนวพระราชดำริของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านร่องเย็น อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า เอกลักษณ์ความเป็นวิถีล้านนาตะวันออกของประเทศไทยที่ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นสังคมอยู่เย็นเป็นสุข คือความเอาใจใส่แบบญาติพี่น้อง การพึ่งพาช่วยเหลือรวมถึงวัฒนธรรมการให้ [12]

2.4 ผลการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า วิธีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม ในระดับกลาง มีระดับปฏิบัติร้อยละ 74.38 ด้วยคนในชุมชน แต่ละครอบครัว มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด ร่วมกันปลูกต้นไม้รักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้สะอาดร่มรื่นน่าอยู่ และร่วมมือกันรณรงค์ไม่ใช้สารเคมีเร่งผลผลิต เพื่อผลกำไรและร่วมกันอนุรักษ์ลำน้ำให้ใสสะอาด สอดคล้องกับภัทรา มาแจ้ง และเขาว์ โพธิ์กลิ่น [13] ที่เล่าว่า คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการรณรงค์ไม่ใช้สารเคมีเร่งผลผลิตเพื่อผลกำไรและช่วยกันอนุรักษ์ลำคลองให้ใสสะอาด เพื่อใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือน และให้ความสำคัญกับดินฟ้าอากาศ ในการทำการเกษตรเป็นอย่างดี มีความรักและหวงแหนผืนดินทางการเกษตร [8,13] ซึ่งสอดคล้องกับ กรมการพัฒนาชุมชน [1] ที่ได้อธิบายความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ใช้และจัดการ

อย่างฉลาด พร้อมมีการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืน และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชความว่า “..ถ้ารักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมดีกว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปี ถึงเวลานั้นลูกหลานของเราก็อาจหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเราหรือไม่ใช่เรื่องของเรา แต่เราก็ทำได้ โดยรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร...” และสอดคล้อง กับกรมการพัฒนาชุมชน [1] ที่อธิบายว่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ฉลาด คือการรู้จักใช้อย่างรอบคอบ และเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด [1] และนิธิ เอียวศรีวงศ์ [14] ได้ให้ความคิดเห็นว่า การดำเนินชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะคำนึงถึงการพึ่งพาอาศัยกัน พร้อม ๆ กับการรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไปด้วย โลกทรรศน์ของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับอุดมการณ์คือมนุษย์แต่ละคนไม่ได้เป็นศูนย์กลาง แต่ละคนอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและพึ่งพาธรรมชาติ [14]

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า

วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนจังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับดีประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีวิถีชีวิตด้านสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมที่มั่นคงและยืนยาวในประเพณีดั้งเดิม มีวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติจนถึงปัจจุบัน โดยมีวิถีชีวิตที่เข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนจังหวัดนนทบุรี กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงมีการปฏิบัติร้อยละ 78.44 ซึ่งมีความสอดคล้องด้านสังคม วัฒนธรรมในระดับสูง และมีความสอดคล้องด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับกลาง

คำขอบคุณ

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรีที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ในด้านประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน องค์กรบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง องค์กรบริหารส่วนตำบลบางสีทอง และเทศบาลปลายบาง รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ทุกหมู่บ้านประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ปลัดอำเภอบางกรวย และผู้สูงอายุบุคคล ดั้งเดิมในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนทุกท่านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ทำให้ได้รับทราบข้อมูลได้เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณท่านที่ปรึกษา ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. วิรัช วรรณรัตน์ ที่ให้การชี้แนะและตรวจสอบข้อมูลด้านพื้นฐาน ขอขอบคุณท่านเรือโท กฤษณ์ จินตะเวช นายอำเภอบางกรวย ที่อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ของผู้วิจัยผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). **เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : เอสเพรส.
- [2] กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2550). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] อภิชัย พันธเสน. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ อัจจากรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. มีนาคม 2546. (เอกสารอัดสำเนา).
- [4] นิสา บุณยั้ง (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), องค์การบริหารส่วนตำบลบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี. เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2556.
- [5] จารุวรรณ พุ่มสงวน (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน จังหวัดนนทบุรี. เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2556.
- [6] บัณฑิต อ่อนคำ. (2542). **รับวิถุติโลกปี 2000เศรษฐกิจยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้ง แอนด์ พลัสลิชซิ่ง.
- [7] สุพานี ตั้งตระกูลทรัพย์. (2551) **ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอัมพวาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน คณะวิทยาศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- [8] ภัทรา มาแจ้ง (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์). องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน จังหวัดนนทบุรี เมื่อ วันที่ 25 พฤษภาคม 2556.
- [9] ภาณุมาศ ทรัพย์ทวีสิน (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 146/72 เทศบาลปลายบาง จ.นนทบุรี. เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2556.

- [10] สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. เอกสาร
อัดสำเนาการบรรยายพิเศษ. วันที่ 14 มิถุนายน 2543, สำนักงานที่ปรึกษา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- [11] สำราญ จุช่วย. (2554). **การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนน ภายใต้
การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น** (รายงานการวิจัย).
- [12] อำนวยใหญ่ยิ่ง และคณะ. (2554). **การศึกษาชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
เกษตรกรเชิงนิเวศตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา
บ้านร่องเย็นมหาวิทยาลัยแม่โจ้**. แพร่เฉลิมพระเกียรติ ตำบลแม่ทราย
อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่.
- [13] เขาว์ โพธิ์กลิ่น (ผู้ให้สัมภาษณ์), สำราญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 40/2
ตำบลบางขุนน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี, เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2556.
- [14] นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). **มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายความ
สำคัญวรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ :
เพชรรุ้งการพิมพ์.

การศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนา ท้องถิ่น กรณีการขาดอายุบังคับ ทางกฎหมายของผังเมืองรวม เมืองในพื้นที่ภาคเหนือ

The Study to Impacts on the Local Development:
The Outdated Comprehensive Law
of the Northern Region

สุดารัตน์ อุกธรัตน์¹ สุรีย์ บุญญาบุพงค์¹ และ
อาการ บัวคล้าย^{1*}

Sudarat Auttarat¹, Suree Boonyanupong¹ and
Argorn Boakla^{1*}

¹นักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200

*Corresponding author: e-mail: sudaraton@hotmail.com Tel. 053-942564

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและสำรวจสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดอายุการบังคับใช้ผังเมืองรวมว่าได้ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมฯ และองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไร และมีสัมฤทธิ์ผลในการ แก้ไขปัญหาอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาจากการขาดอายุใช้บังคับ ผังเมืองรวมมีขนาดและความรุนแรงสูงมากต่อการบริหารจัดการพื้นที่ การ ควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตประชาชน ดังนั้น จึงได้แนวทางการ ดำเนินงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสภาวะขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมอายุ เช่น ปรับปรุงกระบวนการ และขั้นตอนในการจัดทำผังเมืองรวม กระจายอำนาจ การวางและจัดทำผังเมืองรวมให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งมีวิธีปฏิบัติเพื่อ แก้ไขปัญหาการขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมที่มีประสิทธิผล

คำสำคัญ : การพัฒนาท้องถิ่น ผังเมืองรวม พื้นที่ภาคเหนือ

Abstract

The research is study to the problems and the impacts derived from the lack of comprehensive planning. The Major consequences would be the influence on the economic development and the socio-economic quality of life of the people who resided in the areas, for instance, the influence on the land use, natural resources and the way of life of the local people. In brief, the local government units would have the methods to solve the problems in addition to the efficiency of the problem solving method. According to the study, it was found that problems on the shortage of the legalization of the comprehensive planning law had the influence on the land and the area management. In summary, the outdated of the comprehensive planning process should be re-organized in order that it would be possible to solve problems and obstacles and make comprehensive plan consecutively effect and success.

Keywords: The Local Development, Comprehensive Planning Law,
The Northern Region

บทนำ

การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 เพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุขปึก และสาธารณสุขการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นนั้น ส่งผลให้หน่วยงานส่วนกลาง ต้องดำเนินการถ่ายโอนภารกิจให้แก่ท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นบริหารจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง ซึ่งภารกิจด้านการวางและจัดทำผังเมืองก็เป็นภารกิจหนึ่งที่กรมโยธาธิการและผังเมืองได้ถ่ายโอนให้แก่ท้องถิ่น โดยท้องถิ่นจะต้องดำเนินงานวางและจัดทำผังเมืองด้วยตนเองตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

การวางผังเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพัฒนาเมืองหรือชุมชนมีระเบียบและถูกสุขลักษณะ ประชาชนมีความปลอดภัยในการอยู่อาศัย ส่งเสริมเศรษฐกิจของเมืองหรือชุมชน ส่งเสริมสภาพแวดล้อมของเมืองหรือชุมชน และดำรงรักษาสถานที่ที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมทั้งบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเมือง [1] ดังนั้น เมืองที่มีผังเมืองรวมใช้บังคับจึงมีการพัฒนาอย่างมีทิศทางและเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของเมือง อย่างไรก็ตาม จากการติดตามข้อมูลปัญหาการพัฒนาเมือง (AREA's Press Releases. 27/2555 : 1 มีนาคม 2555) พบว่าผังเมืองรวมที่ประกาศบังคับใช้ได้ทั่วประเทศได้หมดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย มากกว่า 80 ผัง สำหรับพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือซึ่งมีการประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมจำนวน 25 ผัง ปัจจุบันมีผังเมืองรวมที่หมดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมายจำนวน 11 ผัง และที่กำลังจะหมดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมายใน 3 ปีข้างหน้า อีกจำนวน 8 ผัง การหมดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมตามกฎหมายทำให้ท้องถิ่นไม่มีเครื่องมือในการบริหารจัดการพื้นที่และควบคุมทิศทางการพัฒนาเมือง ซึ่งคาดกันว่าจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ขณะนี้ยังไม่มีมีการสำรวจสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดอายุการบังคับใช้ผังเมืองรวมว่ามีขนาดและความรุนแรงแค่ไหน เนื่องจากผังเมืองรวมแต่ละผังครอบคลุมพื้นที่ปกครองขององค์กรปกครองท้องถิ่นจำนวนมาก ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการจัดทำผังเมืองรวมตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 มีขั้นตอนจำนวนมากถึง 18 ขั้นตอน และกำหนดให้คณะกรรมการผังเมืองเป็นผู้อนุมัติผังเมืองรวม โดยคณะกรรมการฯ ชุดนี้ต้องทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติผังเมืองทั่วประเทศส่งผลให้การออกประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมแต่ละผังต้องใช้เวลานานกว่า 3 ปีเป็นอย่างน้อย [2]

จากปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาและสำรวจสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดอายุการบังคับใช้ผังเมืองรวมว่าได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ กว้างขวางและรุนแรงหรือไม่ อย่างไร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไร และมีสัมฤทธิ์ผลในการแก้ไขปัญหาหรือไม่ อย่างไร เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดอายุบังคับทางกฎหมายของผังเมืองรวมอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ และเพื่อเสนอแนวทางการปรับกระบวนการจัดทำผังเมืองรวมและการอนุมัติผังเมืองรวมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

- 1) สำรวจสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมตามกฎหมายต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ
- 2) ศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ผังเมืองรวมที่ขาดอายุใช้บังคับตามกฎหมาย
- 3) เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดอายุบังคับทางกฎหมายของผังเมืองรวม

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยชิ้นนี้เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยอยู่ในขอบเขตผังเมืองรวมในภาคเหนือซึ่งขาดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ ผังเมืองรวมแม่ฮ่องสอน ผังเมืองรวมเมืองหล่มสัก ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ผังเมืองรวมเมืองอุทัยธานี ผังเมืองรวมเมืองลับแล ผังเมืองรวมเมืองลำปาง ผังเมืองรวมเมืองตะพานหิน ผังเมืองรวมเมืองบางมูลนาก ผังเมืองรวมเมืองน่าน ผังเมืองรวมเมืองตาก และผังเมืองรวมเมืองกำแพงเพชร โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาวิจัยจากการรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมินอกจากนั้น ยังมีการสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ในขอบเขตผังเมือง รวมที่ขาดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมายตัวแทนหน่วยงานที่มีการกิจรับผิดชอบในขอบเขตผังเมือง รวมที่ขาดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย และตัวแทนภาคเอกชนและประชาชนที่มีสถานประกอบการหรือที่อยู่อาศัยในขอบเขตผังเมือง รวมที่ขาดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ประกอบการศึกษาวิจัย

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยดังนี้ คือ

1) รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับปัญหาการจัดทำผังเมืองรวมและการใช้บังคับผังเมืองรวม จากเอกสารต่าง ๆ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ ที่ท้องถิ่นของภาคเหนือได้รับจากการที่กฎกระทรวงผังเมืองรวมเมืองหมดอายุการบังคับใช้ทางกฎหมาย

2) ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนภาคเอกชน และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯ จากการที่กฎกระทรวงของผังเมืองรวมหมดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย

3) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ ที่เกิดขึ้นจากการที่กฎกระทรวงของผังเมืองรวมหมดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย

4) สัมภาษณ์เชิงลึกและสัมมนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ขนาด และความรุนแรงของผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตประชาชน การใช้ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการบริหารจัดการพื้นที่ การควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาเมืองฯ จากการที่กฎกระทรวงของผังเมืองรวมหมดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย

5) ตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงาน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาในช่วงที่เกิดช่องว่างของการบังคับใช้ผังเมืองตามกฎหมาย

6) สัมภาษณ์เชิงลึกและสัมมนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์ความรู้และถอดบทเรียนวิธีการปฏิบัติเพื่อลดผลกระทบเชิงลบจากการที่กฎกระทรวงของผังเมืองรวมหมดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย

7) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการศึกษา เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดอายุบังคับใช้ตามกฎหมายของผังเมืองรวม และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการพื้นที่และผลักดันสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จากการขาดอายุการบังคับใช้ผังเมืองรวมทางกฎหมาย

ผังเมืองรวมเมืองเป็นแผนผังที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องในด้านการใช้ประโยชน์ การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณสุขภาค การบริการสาธารณะและสภาพแวดล้อม [3] ดังนั้น พื้นที่ที่ไม่มีผังเมืองรวมใช้บังคับ (เช่น พื้นที่ที่ยังไม่ได้วางและจัดทำผังเมืองรวม พื้นที่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการวางผังเมืองรวม

พื้นที่ที่ผังเมืองรวมชาติอายุการใช้บังคับ) จึงได้รับผลกระทบ โดยหน่วยงานและผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่ประสบปัญหาอย่างมาก โดยประเด็นปัญหาที่พบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาด้านการควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพบว่า จากการที่ผังเมืองรวมชาติอายุแล้วไม่มีกฎหมายที่จะมาควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ได้ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องตราเทศบัญญัติ เพื่อใช้ในการควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตน แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ตราเทศบัญญัติที่จะช่วยควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่เนื่องจากเทศบัญญัตินั้นต้องมีกฎหมายที่สูงกว่ารองรับในระดับพระราชบัญญัติ [4] ซึ่งในความเป็นจริงต้องตราขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติการผังเมือง แต่พระราชบัญญัติการผังเมืองไม่ได้กำหนดให้ท้องถิ่นสามารถตราเทศบัญญัติภายใต้พระราชบัญญัติการผังเมืองได้ ทำให้ท้องถิ่นต้องเทศบัญญัตินี้ ออก เพื่อใช้ในการควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร ซึ่งการตราเทศบัญญัติตามพระราชบัญญัติอาคารนั้นเป็นการควบคุมเฉพาะตัวอาคาร ไม่สามารถควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ ทำให้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาในพื้นที่ได้ จึงเกิดการขยายตัวของเมืองไม่มีทิศทาง มีการขยายตัวของชุมชนเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่

นอกจากนั้น ปัญหาในการควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ยังเกิดจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองด้วย เนื่องจากในระดับผู้ปฏิบัติและผู้บริหารทั้งหมดไม่มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการ วิธีการออกข้อบัญญัติและรายละเอียดของข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ถูกต้องอย่างแท้จริง ทำให้ไม่กล้าที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งในอำนาจหน้าที่ของนิติกรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความรู้ทางกฎหมายผังเมืองอย่างแท้จริง โดยมีสาเหตุมาจากการไม่เคยได้รับความรู้ทางผังเมืองเพื่อเชื่อมโยงกับการวินิจฉัยข้อกฎหมาย งานตรวจสอบวินิจฉัยจึงมอบให้ฝ่ายช่างโยธา ซึ่งไม่รู้กฎหมายอย่างลึกซึ้ง รวมถึงกระบวนการอื่น ๆ ที่เป็นหน้าที่ในขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของนิติกร จึงส่งผลกระทบต่อ การควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาพื้นที่ จากปัญหาข้างต้นยังส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบกับปัญหาการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน และระบบการคมนาคมและขนส่ง ปัญหาการจัดระบบบริการสาธารณสุขปโภคและบริการสาธารณะ และปัญหาด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมจากปัญหาข้างต้นยังส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบกับปัญหาการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและระบบการคมนาคมและขนส่ง ปัญหาการจัดระบบบริการสาธารณสุขปโภคและบริการสาธารณะ และปัญหาด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม จนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประสบปัญหาเหล่านี้ จนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ในพื้นที่ใน 3 ปัญหาใหญ่ ๆ คือ ปัญหาการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน และระบบการคมนาคมและขนส่ง ปัญหาการจัดระบบบริการสาธารณสุขปโภคและบริการสาธารณะ และปัญหาด้านการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อม

ขนาดและความรุนแรงของปัญหาที่เกิดจากผังเมืองรวมเมืองหมุดอายุการบังคับใช้ตามกฎหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรุนแรงของผลกระทบในภาพรวม พบว่า ผังเมืองรวมเมืองที่มีผลกระทบมากที่สุดเรียงตามลำดับดังนี้ คือ เมืองลำปาง เมืองน่าน เมืองเชียงใหม่ เมืองแม่ฮ่องสอน เมืองตะพานหิน เมืองหล่มสัก เมืองอุทัยธานี เมืองกำแพงเพชร เมืองตาก เมืองลับแล และเมืองบางมูลนาก แต่เมื่อเราพิจารณาบริบทโดยรวมของเมืองร่วมกับการวิเคราะห์ปัญหาในรายละเอียดพื้นที่จะพบว่า ผังเมืองเชียงใหม่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หลายองค์ประกอบครอบคลุมท้องถื่น เป็นเมืองที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด รองลงมาเป็นเมืองลำปาง น่าน และแม่ฮ่องสอน ตามลำดับ ดังนั้นจากความแตกต่างของข้อมูลและบริบทของเมือง ทำให้สามารถสรุปได้ว่าผลกระทบของการขาดอายุของผังเมืองรวม จะมีระดับความรุนแรงมากกระจุกตัวอยู่เฉพาะในพื้นที่เมืองและพื้นที่ส่วนขยายของเมืองเท่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยทั่วไป และพื้นที่ชนบทที่อยู่ห่างออกไปจากในเมืองไม่ได้รับผลกระทบจากการขาดอายุของผังเมืองรวม ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบรุนแรงมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด เรียงลำดับดังนี้คือ พื้นที่ที่เป็นพื้นที่ขยายตัวของเมือง ที่เรียกว่า ชานเมือง รองลงมาคือพื้นที่ใจกลางเมือง และพื้นที่ชนบท ตามลำดับ

พื้นที่ชานเมือง มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากที่สุด โดยจะมีการซื้อขายเปลี่ยนกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินจากผู้ที่อยู่อาศัยดั้งเดิม สู่มือของนายทุน เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย และพาณิชยกรรม ตลอดจนการสร้างคลังเก็บสินค้าต่าง ๆ ซึ่งระดับความรุนแรงของปัญหาจะมีความสัมพันธ์กับขนาดและความซับซ้อนของเมือง กล่าวคือ เมื่อเมืองมีขนาดใหญ่ และมีความซับซ้อนมากขึ้นระดับความรุนแรงก็มากขึ้นตาม ตัวอย่างเช่น เมืองอุทัยธานี เป็นเมืองขนาดเล็ก ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย แต่ประชาชนดั้งเดิมสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนใหม่ได้ และสามารถดำรงชีวิตด้วยการทำเกษตรกรรมได้ตามปกติ เนื่องจากโครงการที่เกิดขึ้นใหม่นั้นไม่ได้เป็นโครงการขนาดใหญ่หรือมีหลายโครงการจนก่อผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม ขณะที่เมืองลำปาง เมืองขนาดกลาง สถานการณ์ลักษณะเดียวกัน แต่ปัญหาและผลกระทบความรุนแรงของปัญหามีมากขึ้น เพราะโครงการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชานเมืองมีขนาดโครงการใหญ่ขึ้น หรือมีจำนวนมากทำให้เกิดความขัดแย้งกับชาวบ้านใกล้เคียง เช่น โครงการเหล่านั้นก่อสร้างปิดทางเข้า-ออกชุมชนเดิม ทำให้ไม่สามารถสัญจรได้สะดวกเหมือนก่อน ขณะที่มากขึ้นพาหนะต่างมากขึ้น ปัญหาฝุ่นจากการก่อสร้าง การระบายน้ำ ฯลฯ มีมากขึ้นส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในพื้นที่โดยตรง นอกจากนี้ เมืองขนาดใหญ่ คือ เมืองเชียงใหม่ จะพบปัญหาและความรุนแรงมากกว่าเมืองขนาดกลางและเมืองขนาดเล็ก เนื่องจากมีการขยายตัวที่รวดเร็วมาก ขณะที่ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของเมืองขนาดใหญ่ จะเห็นผลกระทบในเชิงกายภาพชัดเจน มีความแตกต่างในเรื่องของขนาด รูปแบบ เงินทุน รวมถึงหลากหลายพื้นที่โดยรอบเมือง ซึ่งโครงการเกือบทั้งหมดเปรียบเสมือนการพัฒนาพื้นที่เมืองใหม่ (แต่ไม่มีการควบคุม) คือมีการพัฒนาทุกกิจกรรมทั้งที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม สาธารณูปโภคสาธารณูปการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตแบบเมือง และรองรับกับประชากรที่มีความหนาแน่นสูงขึ้นด้วย ดังนั้น ผลกระทบ

ที่ตามมาในพื้นที่ต่อประชากรดั้งเดิม คือการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ดั้งเดิม ก็จะเปลี่ยนแปลงไปและไม่สามารถประกอบอาชีพ และดำรงชีพในแบบเดิมได้อีก ต้องปรับเปลี่ยนอาชีพ หรือย้ายออกจากพื้นที่เดิมเปิดโอกาสให้คนที่อพยพและมีวิถีชีวิตแบบคนเมืองเข้ามาอยู่แทน พื้นที่ใจกลางเมือง คือพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและมีระดับความรุนแรงรองลงมาจากพื้นที่ชานเมืองเมื่อผังเมือง รวมเมืองขาดอายุ ส่วนระดับความรุนแรงของพื้นที่ใจกลางเมืองมีความสัมพันธ์กับขนาด และความซับซ้อนของเมือง เช่นเดียวกับพื้นที่ชานเมือง โดยเมืองที่มีขนาดเล็ก มีความเป็นเมืองต่ำ พื้นที่ใจกลางเมืองของเมืองเหล่านี้ จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และกิจกรรมมากนัก เมืองขนาดกลาง ความเป็นเมืองระดับกลาง พื้นที่ใจกลางเมืองมีการเปลี่ยนแปลงให้เห็นบ้างในลักษณะที่เรียกว่าเป็นการปรับปรุงอาคารเดิมให้สามารถใช้สอยในกิจกรรมที่หลากหลาย หรือมีเปลี่ยนแปลงกิจกรรมแต่ยังคงใช้อาคารเดิม รวมถึงการก่อสร้างอาคารพักอาศัย ร้านค้า ที่มีรูปแบบหลากหลาย มีความสูงหรือจำนวนชั้นเพิ่มมากขึ้น แต่ทั้งนี้ยกเว้นเมืองที่มีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างเมืองแม่ฮ่องสอน และเมืองน่าน ขณะที่เมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นเมืองขนาดใหญ่ ความเป็นเมืองสูง การเปลี่ยนแปลงในเขตใจกลางเมือง ที่เห็นได้ชัดคือการก่อสร้างอาคารทั้งพักอาศัยและพาณิชย์กรรมที่มีจำนวนชั้น จำนวนห้อง ความสูงที่เพิ่มมากขึ้น มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากย่านพักอาศัยเป็นย่านการค้า ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ในพื้นที่ใจกลางเมืองในช่วงที่ผังเมืองขาดอายุ นั้น จะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้วยเหตุผลเชิงธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ทำให้ผู้อาศัยดั้งเดิมที่เคยอยู่ก็ต้องมีการปรับตัว และจำนวนไม่น้อยที่เลือกที่จะย้ายออกไปอยู่ชานเมือง ซึ่งสาเหตุนี้ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาพื้นที่พักอาศัยชานเมืองยังมีความต้องการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

พื้นที่ชนบท ในพื้นที่ที่ผังเมืองรวม ประกอบด้วยพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของเมือง และพื้นที่ชนบท ซึ่งการศึกษาถึงผลกระทบและระดับความรุนแรงของผลกระทบ ในการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าขณะที่เมืองมีการขยายตัว พื้นที่ชนบทที่ห่างออกไปจากเมืองไม่ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากการขาดอายุของผังเมืองรวม เนื่องจากปัญหาในท้องถิ่นเป็นปัญหาที่ไม่ได้เกิดขึ้น หรือเกี่ยวข้องกับการบังคับควบคุมจากผังเมืองรวมเลย แต่เป็นปัญหาเรื่องที่ดิน น้ำ และทรัพยากรอันเป็นปัจจัยในการผลิต ไม่ใช่ในลักษณะของเมือง ซึ่งพบลักษณะแบบนี้ได้ในทุกพื้นที่ที่ผังเมืองรวมที่ขาดอายุในภาคเหนือทั้ง 11 ผัง

แนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดอายุบังคับทางกฎหมายของผังเมืองรวม

การขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมอายุส่งผลกระทบต่อ การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาเมือง การจัดการสิ่งแวดล้อม และการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน แม้ว่ารัฐบาลจะได้กำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้แล้วแต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคค่อนข้างมากและไม่เกิดประสิทธิผลอย่างที่ควรจะเป็น จึงควรจะต้องมีการดำเนินงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสภาวะขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมอายุ รวมทั้งมีวิธีปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมที่มีประสิทธิผล

1) แนวทางเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมอายุ

- ปรับปรุงกระบวนการ และขั้นตอนในการจัดทำผังเมืองรวม เนื่องจากกระบวนการจัดทำและประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมแต่ละผังต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานมากเพราะมีขั้นตอนการดำเนินงานมากถึง 18 ขั้นตอน นอกจากนี้ กระบวนการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนก็ไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนได้ ทั้งนี้ได้มีประกาศกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติการแต่ละขั้นตอนเป็นมาตรฐานไว้ว่า จะใช้ระยะเวลาดำเนินการรวม 672 วัน แต่ในการปฏิบัติงานจริงพบว่า ระยะเวลาการดำเนินงานจัดทำและประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมแต่ละผังใช้ระยะเวลานานกว่าที่กำหนดเกือบทั้งสิ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมในหลายพื้นที่ เช่น กรณีผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ซึ่งขาดอายุการบังคับใช้นานถึงกว่า 7 ปี (ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 - 2556) เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมจึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการจัดทำและประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ หรือลดขั้นตอนในการดำเนินงาน

- การกระจายอำนาจการวางและจัดทำผังเมืองรวมให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง กระบวนการจัดทำและประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมตามพระราชบัญญัติการผังเมืองพ.ศ. 2518 ได้ให้อำนาจในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบรวมทั้งการตัดสินใจแก่คณะกรรมการผังเมืองประจำอยู่ส่วนกลาง ขณะที่ท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมยังไม่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่อย่างแท้จริงในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบรวมทั้งการตัดสินใจในการวางและจัดทำผังเมืองในพื้นที่ของตนเอง ส่งผลให้กระบวนการจัดทำและประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมเกิดความล่าช้า เนื่องจากเกิดปัญหาข้อร้องเรียนในขั้นตอนที่เปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการที่ท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการริเริ่มวางผังเมือง การกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง การวางแผน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกข้อกำหนดในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทั้งนี้ได้มีกฎหมายกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ท้องถิ่นแล้ว ดังนั้น จึงควรต้องมอบอำนาจในการจัดทำและบังคับใช้ผังเมืองให้แก่ท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการจัดทำผังเมืองรวมและให้มีคณะกรรมการระดับจังหวัดทำหน้าที่พิจารณา วินิจฉัย ให้ความเห็นชอบรวมทั้งประกาศบังคับใช้ผังเมืองรวมโดยให้ทุกขั้นตอนเสร็จสิ้นที่คณะกรรมการผังเมืองประจำจังหวัด

- การกำหนดระยะเวลาบังคับใช้ผังเมืองที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการผังเมืองพ.ศ. 2518 คือ การสร้างหรือพัฒนาเมืองเพื่อให้เกิดสุขลักษณะความสะอาดสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม ความปลอดภัยของประชาชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคม และดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่มีคุณค่า ดังนั้น การกำหนดระยะเวลาบังคับใช้ผังเมืองจึงควรสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยเมืองที่มีการขยายตัวหรือเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่รวดเร็วอาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุงผังเมืองในเร็วกว่าเมืองที่มีการขยายตัวหรือเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินน้อย ซึ่งหมายถึงว่าระยะเวลาในการบังคับใช้ผังเมืองรวมซึ่งเชื่อมโยงกับระยะเวลาในการปรับปรุงผังเมืองรวมจึงควรแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการผังเมืองพ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้ผังเมืองรวมทุกผังมีอายุการบังคับใช้เป็นเวลา 5 ปี และกำหนดให้มีการปรับปรุงผังทุก 5 ปีหรือก่อน 5 ปีหากมีสถานการณ์ที่ทำให้สาระสำคัญของผังเมืองรวม เพื่อให้ผังเมืองรวมสามารถบังคับใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการปฏิบัติที่ผ่านมา การปรับปรุงผังเมืองรวมฉบับใหม่โดยกรมโยธาธิการและผังเมืองมักจะมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาเมืองจากเดิมเกือบทุกครั้ง ส่งผลให้ผังเมืองรวมฉบับใหม่ที่จัดทำขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจนไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการปรับปรุงผังเมืองรวมฉบับเดิมหากแต่เป็นผังเมืองรวมที่จัดทำใหม่ จึงส่งผลให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดความเข้าใจว่าทุก 5 ปีที่ผังเมืองรวมหมดอายุจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังเมืองรวมใหม่

2) แนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานระหว่างที่ผังเมืองรวมขาดอายุบังคับใช้

- หน่วยงานที่ทำหน้าที่พิจารณาอนุญาตการใช้ที่ดินในเขตผังเมืองรวมเมือง ต้องประสานและบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาใช้กฎหมายเพื่อกำกับ ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายผังเมือง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายร่วมกันเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งตัวแทนหน่วยงานผู้แทนเข้าร่วมปฏิบัติงาน ดูแล ตรวจสอบ กำกับ ควบคุมกับสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการลดผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผังเมืองรวมหมดอายุ การบังคับใช้ควรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการบังคับใช้ผังเมืองรวม และข้อกำหนดการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

- ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงความรับผิดชอบในการกำกับ ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามผังเมืองรวมรวมถึงบทลงโทษในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น ไม่จัดทำข้อบัญญัติใช้บังคับระหว่างที่ผังเมืองรวมขาดอายุการบังคับใช้

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน และทำการตรวจสอบ ติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอซึ่งจะช่วยให้สามารถพิจารณาอนุญาตการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังจะทำให้สามารถทราบได้ว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ขัดต่อกฎหมายผังเมืองหรือไม่ อย่างไร และเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด ซึ่งหากพบว่า มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ขัดต่อกฎหมายผังเมืองเกิดขึ้นจะต้องรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบทันทีเพื่อดำเนินการแก้ไขได้ทันเวลา

- กรมโยธาธิการและผังเมือง ควรประกาศใช้บังคับผังเมืองรวมฉบับเดิมโดยต่อเนื่องจนกว่าผังเมืองรวมฉบับใหม่จะประกาศใช้บังคับเป็นกฎกระทรวง นอกจากนี้ กรมโยธาธิการและผังเมืองควรปรับปรุงระบบฐานข้อมูลอาคารให้เป็นปัจจุบันเพื่อที่จะสามารถใช้ในการ

สนับสนุนการปฏิบัติงานควบคุมการใช้ที่ดินและอาคารแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) แนวทางเพื่อส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการผังเมือง

จากการพิจารณาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องจะพบว่า ไม่มีบทบัญญัติใดในกฎหมายกล่าวถึงการจัดการในกรณีที่ผังเมืองขาดอายุ รวมถึงการให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในกรณีดังกล่าว ทำให้เมื่อเกิดปัญหาการขาดอายุขึ้นจึงไม่มีแผนรองรับ และปล่อยให้เกิดการพัฒนาเมืองอย่างไร้ระเบียบ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เล็งเห็นถึงปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดตามมา ได้เสนอแนวทางอยู่หลากหลาย แต่ที่สำคัญคือการประสานความร่วมมือไม่ได้รับการตอบสนอง

การพิจารณาถึงบทบาทของท้องถิ่นในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและผลกระทบจากการขาดอายุของผังเมืองท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้เพียงอย่างเดียว คือ การใช้ความสัมพันธ์ของหน่วยงาน หรือส่วนบุคคลกับชุมชน ในการขอความร่วมมือให้การขออนุญาตต่าง ๆ เป็นไปตามผังเมืองฉบับที่ขาดอายุไปแล้ว ซึ่งสามารถใช้ได้กับชุมชนที่มีขนาดเล็กเท่านั้น ดังนั้นหากจะแก้ไขปัญหาหรือการป้องกันการขาดอายุ โดยหน่วยงานท้องถิ่น ไม่สามารถดำเนินการได้จริงเพราะกฎหมายไม่ได้ให้วิธีปฏิบัติ และอำนาจไว้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงบทบาทที่เหมาะสมกับท้องถิ่น คือ ท้องถิ่นต้องสามารถเป็นผู้ที่กำหนดและสามารถควบคุมดูแลด้านผังเมืองด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษารูปแบบ และกระบวนการวางผังเมือง ควบคู่กับการเตรียมความพร้อมให้กับท้องถิ่นพร้อม ๆ กัน

แต่อย่างไรก็ดี ในกฎหมายผังเมืองที่มีใช้ในปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นเจตนาที่แท้จริง ผังเมืองรวมโดยมีหน้าที่ในการแนะนำในเชิงนโยบายและการกำหนด แผนงานโครงการ และให้ผังเมืองเฉพาะเป็นตัวควบคุมการใช้ที่ดินและอาคาร และในตัวบัญญัติเกี่ยวข้องกับผังเมืองเฉพาะนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการได้ และสามารถบังคับควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารได้โดยตรง แต่ทั้งนี้ จัดทำผังเมืองเฉพาะที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากกว่าผังเมืองรวม เนื่องจากต้องออกในรูปของพระราชบัญญัติ ทำให้ท้องถิ่นหรือแม้กระทั่งกรมโยธาธิการและผังเมืองไม่สามารถดำเนินการจัดทำผังเมืองเฉพาะได้แม้แต่ฉบับเดียวจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะไม่ประสบความสำเร็จนั้นไม่ใช่อยู่ที่ขั้นตอนทางกฎหมายที่ยุ่งยากเพียงอย่างเดียว หากเป็นเพราะนักผังเมืองขาดความเข้าใจอย่างทอ่งแท้ นโยบายรัฐบาลไม่ให้ความสำคัญ และไม่มีการจัดหางบประมาณมาพัฒนาตามแผนงานโครงการ

สรุปและการอภิปรายผล

ผลกระทบจากการขาดอายุใช้บังคับผังเมืองรวมมีขนาดและความรุนแรงสูงมากต่อการบริหารจัดการพื้นที่ การควบคุมและกำกับทิศทางการพัฒนาเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตประชาชน ขณะที่ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองรวมก็ยิ่งพบอีกว่า ปัญหาสำคัญที่การวางและจัดทำผังเมืองรวมเกิดความล่าช้าและไม่สามารถประกาศบังคับใช้ได้ทันเวลาจนส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดอายุใช้บังคับ หรือไม่สามารถประกาศบังคับได้ในเวลาที่เหมาะสมหรือทันกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจสังคมของเมือง คือ ปัญหาการร้องเรียนของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ทำการวางและจัดทำผังเมืองรวม ซึ่งข้อมูลการร้องเรียนหรือข้อเรียกร้องของประชาชนเกี่ยวกับการวางและจัดทำผังเมืองรวมมีประเด็นที่สำคัญคือ ผังเมืองรวมที่จัดทำไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเมือง ไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีเกิดผลกระทบในส่วนของการเกิดปัญหาความขัดแย้งและข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามผังเมืองรวม เช่น การประท้วงต่อต้านการขยายถนนในเขตเมืองเก่า การสร้างอาคารสูง สถานบันเทิง ผับ บาร์ ในเขตที่อยู่อาศัย การก่อสร้างโครงการศูนย์การค้าครบวงจรขนาดใหญ่ในพื้นที่เกษตรกรรมฯ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมอายุส่งผลกระทบต่อเชิงลบต่อการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาเมือง การจัดการสิ่งแวดล้อม และการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น การดำเนินงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสถานะขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมอายุ เช่น ปรับปรุงกระบวนการ และขั้นตอนในการจัดทำผังเมืองรวมกระจายอำนาจการวางและจัดทำผังเมืองรวมให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งมีวิธีปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดอายุบังคับใช้ผังเมืองรวมที่มีประสิทธิผล ดังนั้นการแก้ไขปัญหาการขาดอายุของผังเมือง ต้องพิจารณาภาพรวมของกระบวนการจัดทำผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะด้วยกัน เนื่องจากผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า หากมีการจัดทำและบังคับใช้ผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะได้ปัญหาด้านการพัฒนาเมืองจะลดลง และเห็นแนวทางการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมมากกว่าในปัจจุบัน เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเมืองในปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่เป็นข้อกำหนดที่ปรากฏในผังเมืองเฉพาะเกือบทั้งหมด เช่น ความสูง และอัตราส่วน พื้นที่อาคารคลุมดิน กับแปลงที่ดิน การขาดอายุของผังเมืองรวมจึงเป็นเพียงผลกระทบในระดับหนึ่งที่สะท้อนกระบวนการวางผังเมืองทั้งระบบของประเทศไทย ซึ่งทางออกอาจจะอยู่ที่การพิจารณาแก้ไขให้ผังเมืองทั้งสองระดับ คือ ผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะสามารถจัดทำได้จริง และสามารถประกาศบังคับใช้ได้จริง ซึ่งทั้งสองกรณีนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อกระบวนการทางผังเมืองนั้นเกิดจากความต้องการของท้องถิ่น จัดทำผังเมือง และบังคับใช้ในพื้นที่โดยท้องถิ่นเท่าที่

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ มองเห็นถึงแนวโน้มของคนในชุมชนที่มีความเข้าใจในปัญหา และแสดงความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยมองว่าผังเมืองเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ฉะนั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาเพื่อหารูปแบบ กระบวนการที่จะให้ประชาชน เข้ามาร่วมออกแบบ แสดงความคิดเห็นในกระบวนการจัดทำ

ผังเมืองรวมที่เหมาะสมกว่าที่มีในปัจจุบัน และพัฒนาสู่การสู่การพิจารณาและบังคับใช้โดยท้องถิ่นต่อไป

นอกจากการแก้ไขปัญหาคาราคาซังของผังเมืองนั้น ถึงแม้ว่าจะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติ การผังเมือง พ.ศ. 2518 ตามที่งานศึกษาวิจัยได้เสนอไป แต่ถ้าจะให้การจัดทำผังเมืองรวมประสบความสำเร็จ ควรมีการนำประเด็น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองเข้ามาพิจารณาด้วย เนื่องจากในปัจจุบันกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองรวมตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 จะมีการกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางและจัดทำผังเมืองรวมในบางขั้นตอน แต่ข้อมูลที่ปรากฏพบว่า มีประชาชนจำนวนน้อยมากที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางและจัดทำผังเมืองในจำนวนที่น้อยมากนั้น คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางและจัดทำผังเมืองรวม การขาดความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และสิทธิของการเป็นพลเมือง หน่วยงานของรัฐขาดความจริงใจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลการประท้วงหรือข้อเรียกร้องและข้อร้องเรียนของประชาชนเกี่ยวกับการวางและจัดทำผังเมืองรวมที่ปรากฏในสื่อมวลชนในระยะ 5 ปีที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วมออกแบบและกำกับทิศทางการพัฒนาเมือง ตัวอย่างเช่น กรณีชาวบ้านวัดเกตุในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ การเรียกร้องของกลุ่มเชียงใหม่จัดการตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2542). **การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**. กรุงเทพฯ : กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.
- [2] กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2540). **พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518**. กรุงเทพฯ : กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.
- [3] กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2548). **คู่มือการบริหารและปฏิบัติงานวางผังเมืองรวมสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.
- [4] สุรีย์ บุญญานุพงศ์. (2532). **ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่**. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟู ภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั่ง

Participatory Action Research for the Conservation
on Local Wisdoms of Lao Khrang's Woven Cloth

บุษบา ทินเราวิ^{1*}
Bussaba Hintow^{1*}

¹ ผศ., สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก 65000
^{*} Corresponding author : e-mail : Bussaba_took@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่เกี่ยวกับการใช้ผ้าทอลาวครั้งในวิถีชีวิตของ ชาวลาวครั้งบ้านสระยายซี (2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการผลิต การอนุรักษ์พื้นผ้าทอลาวครั้งบ้านสระยายซี โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนบ้านสระยายซี สืบเชื้อสายมาจากลาวหลวงพระบาง มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ผ้าที่ทอ คือ ผ้ามัดหมี่ ผ้าซิด ผ้าจก ปัญหาการผลิตผ้าทอของชุมชน คือ บุคลากรผู้ชำนาญการทอผ้าเป็นผู้สูงอายุ มีจำนวนน้อย เยาวชนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาต้องเข้าศึกษาชั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดในโรงเรียน ไม่มีเวลาเรียนทอผ้า ตลาดของผ้าทออยู่ในวงจำกัด แนวทางอนุรักษ์พื้นฟูโดยการปลูกฝังค่านิยมและสร้างความภาคภูมิใจในคุณค่าของผ้าทอลาวครั้ง จัดหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอลาวครั้งในโรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้ผ้าทอลาวครั้งให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง การมีส่วนร่วม อนุรักษ์พื้นฟู

Abstract

The purpose of this research were 1) to study the history of custom, ritual ceremony and way of life of the people at Barn Sa Yai Shee who use Lao Khrang's woven cloth, 2) to study the current condition, and production problems, conservation on Lao Khrang's woven cloth at Barn Sa Yai Shee by community participation. The findings found that the community of Barn Sa Yai Shee has descended from Luang Phra Bang. They believe in ways of life, custom, and culture. They produce woven cloth: Pha Mudmee, Pha Khit, Pha Jok. The production problem of the community was a small number of skilled weavers who are elderly people exist. The youths who have been trained for the weaving have to study for the basic education in schools, therefore, they cannot spend longer time in the training. The markets of the cloth are still limited. The conservation trends in value and pride building in Lao Khrang's woven cloth should be organized in terms of curriculum in schools and the use of Lao Khrang's woven cloth should be publicized widely.

Keywords : Local Wisdoms of Lao Khrang's Woven Cloth , Participatory, Conservation

บทนำ

ผ้าเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบโต้กับธรรมชาติ จัดอยู่ในหมวดความจำเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่เรียกว่า เครื่องนุ่งห่ม มีบทบาทหน้าที่สนองตอบต่อความจำเป็นพื้นฐานเบื้องต้นทางกายภาพและจิตวิทยาของมนุษย์ เสื้อผ้าให้ความอบอุ่นและปลอดภัยที่แตกต่างจากอาหาร ที่อยู่อาศัย หรือไฟ และเพื่อปกปิดร่างกายบางส่วน [1] ในสังคมเกษตรกรรมทุกครัวเรือนจะทอผ้าใช้เองในครอบครัว ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้หญิง กรรมวิธีการทอผ้ามีการถ่ายทอดสั่งสมเป็นภูมิปัญญาและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่น่าสังเกตคือกลุ่มชนที่มีความสามารถพิเศษในการทอผ้ามักเป็นกลุ่มชนที่มีเชื้อสายลาว ซึ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งบัดนี้ได้กลมกลืนเป็นคนไทย จึงกล่าวได้ว่า ผ้าทอมือที่สวยงามทั้งฝ้ายและไหม ที่ใช้กันในปัจจุบันส่วนใหญ่เกิดจากฝีมือและความชำนาญของคนไทยเชื้อสายลาว

ลาวครั้ง คือ กลุ่มชนชาวลาวกลุ่มหนึ่งที่ถูกกวาดต้อนมาจากเมืองเวียงจันทน์ และหลวงพระบาง ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี แต่การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวลาวครั้งครั้งที่สำคัญเกิดขึ้นในพ.ศ. 2371 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เกิดเหตุการณ์กบฏขึ้นที่เมืองลาว เมื่อพระองค์ทรงปราบกบฏเรียบร้อยแล้ว จึงได้กวาดต้อนผู้คนมาไว้ทางฝั่งไทย เพื่อไม่ให้สร้างเมืองขึ้นมาใหม่ได้อีก โดยโยกย้ายชาวลาวมาไว้ทางหัวเมืองในแถบภาคกลาง บริเวณจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร กำแพงเพชร และนครปฐม กลุ่มชนชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาได้ นำประเพณีวัฒนธรรม สิ่งของเครื่องใช้มาด้วย เช่น การทอผ้าที่ทอขึ้นมาใช้เอง แลกเปลี่ยนยาอาหารแห้ง หรือเงิน เพื่อเป็นการเลี้ยงชีพ ผ้าทอลาวครั้ง มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มีเทคนิควิธีการทอที่มีทั้งการจกและมัดหมี่ โดยใช้ทั้งฝ้ายและไหมเป็นองค์ประกอบการทอ ใช้วัสดุที่นำมาจากธรรมชาติซึ่งเป็นภูมิปัญญาสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น มีวิธีการย้อมสีฝ้ายมัดหมี่ที่เรียกว่า “แจะ” การใช้สีส้อมหมากสุก สีเหลืองเป็นต้น มีลวดลายน่าสนใจ มีทั้งทรงเรขาคณิต ลายท้องฟ้าและลายรูปสัตว์ต่าง ๆ ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวลาวครั้ง ได้แก่ ผ้าซิ่นมัดหมี่ตอตีนจก ผ้าซิ่นดอกดาว และผ้าซิ่นหมี่รวด

ผ้าทอลาวครั้งมีความสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทอในครัวเรือนเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ภายในบ้าน ใช้ในพิธีกรรม เช่น พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ และยังใช้เพื่อการศาสนา ได้แก่ การทำธง อาสนะ ผ้าคลุมหัวนาคและผ้าติดธรรมาสน์ นอกจากนี้ ยังทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพหัตถกรรมในการค้าด้วย ผ้าทอลาวครั้งมีความสำคัญผูกพันกลมกลืนต่อวิถีชีวิตชาวลาวครั้งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อกระแสความนิยมวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาทำให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเริ่มถูกกลืน และจางหายไปจากบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงสภาพเศรษฐกิจที่ทุกคนต่างต้องหาอาชีพที่ทำให้รายได้มีเพียงพอในการดำรงชีวิต ชาวบ้านต้องดิ้นรน ประกอบอาชีพอื่น ๆ ให้ความนิยมในการทอผ้าน้อยลง ความนิยมในการใช้ผ้าทอก็มีน้อยลง ชาวบ้านจะทอผ้าเมื่อมีผู้สั่งจอง นานวันเข้าภูมิปัญญาการทอผ้าก็จะค่อย ๆ เลือนหาย

ชาวลาวครึ่ง บ้านสระยายซี ต.เนินปอ อ.สามง่าม จ.พิจิตร ก็กำลังประสบปัญหาเช่นนี้เช่นกันในปัจจุบันถึงแม้ว่าจะมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อผลิตผ้าทอลาวครึ่งเพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าของชนชาติลาวครึ่งไว้ให้ลูกหลาน แต่ก็กำลังสูญหายไปพร้อมกับภูมิปัญญาเนื่องจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญกับการทอผ้า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครึ่งโดยใช้การมีส่วนร่วมที่เกิดจากแรงขับภายในชุมชนผลักดันให้เยาวชนในท้องถิ่น เกิดจิตสำนึก รักหวงแหนถึงวิถีวัฒนธรรมในอดีต ตลอดจนเห็นความสำคัญของบรรพชนและคุณค่าของการทอผ้าที่ในวันจะมีบทบาทน้อยลง และอาจสูญสิ้นไปในที่สุดให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูการทอผ้าลาวครึ่งให้คงอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่เกี่ยวกับการใช้ผ้าทอลาวครึ่งในวิถีชีวิตของชาวลาวครึ่งบ้านสระยายซี
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการผลิต การอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครึ่งบ้านสระยายซี

ระเบียบการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่เกี่ยวกับการใช้ผ้าทอลาวครึ่งในวิถีชีวิตของชาวลาวครึ่ง ชุมชนสระยายซี โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน คือ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และสังเคราะห์เอกสาร โดยลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลในชุมชนเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ประเพณีพิธีกรรมของชาวลาวครึ่ง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ศิลปินช่างอาวุโส ผู้รู้ในหมู่บ้าน ผู้เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน และได้เชิญศิลปินอาวุโสทั้งหมด 25 คน การสัมภาษณ์กลุ่มอีกครั้ง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำไปวิเคราะห์ร่วมกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีและสังเคราะห์ออกมาเป็นผลการวิจัย

2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการผลิต การอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครึ่ง ชุมชนสระยายซี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม และใช้วิธีการ AIC คือใช้เป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ต่อมาก็สัมภาษณ์กลุ่มศิลปิน ช่างอาวุโส ผู้รู้ในหมู่บ้าน ผู้เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน และเยาวชน รวม 50 คน ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาประเด็นด้านเนื้อหาดังต่อไปนี้

- 2.1 วิเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอลาวครั้งในชุมชน
- 2.2 ทบทวนตนเอง
- 2.3 วางแผนร่วมกัน
- 2.4 กำหนดภาพอันพึงประสงค์ ที่ชุมชนอยากให้เป็นและกำหนดกิจกรรมร่วมกันในการอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครั้ง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชาวบ้านหมู่ 5 ชุมชนสระยายชี ตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน 1,425 คน

โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการเจาะจง ประกอบด้วย

1. ศิลปินช่างทออาวุโส จำนวน 25 คน ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านสระยายชี เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถความชำนาญในการทอผ้า และมีผลงานเป็นที่ยอมรับของชุมชน
2. ผู้รู้ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติการอพยพย้ายถิ่น การตั้งถิ่นฐาน ภูมิปัญญา วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อที่ติดตัวมา จำนวน 10 คน
3. ผู้เกี่ยวข้องในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จำนวน 8 คน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส และครูอีก 5 คน
4. เยาวชนในท้องถิ่นที่เป็นหัวหน้าชั้นเรียนและรองหัวหน้าชั้น ในโรงเรียนของชุมชนบ้านสระยายชี จำนวน 10 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจเจกโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปข้อความของแต่ละบุคคลรวบรวมจัดหมวดหมู่ทำความเข้าใจและอธิบายตามประเด็นที่ศึกษา
2. วิเคราะห์ข้อมูลระดับกลุ่มจากการสนทนากลุ่มมาสรุปข้อความ รวบรวมจัดหมวดหมู่ทำความเข้าใจ และอธิบายตามประเด็นที่ศึกษา
3. นำข้อมูลจากการสังเกตและสังเคราะห์เอกสารมาวิเคราะห์และตีความ สรุปและอธิบายตามประเด็นที่ศึกษา
4. นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่เนื้อหาตามประเด็นและขอบเขตของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีแบบสามเส้า
5. ประมวลผลข้อมูลแต่ละหมวดหมู่แล้วนำมาทำความเข้าใจ ตีความ และอธิบายตามประเด็นที่ศึกษา
6. นำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในองค์ประกอบความสัมพันธ์และข้อสรุปของประเด็นที่ศึกษานำเสนอแบบพรรณนาเนื้อหา

พลการศึกษา

1. ประวัติความเป็นมาและ ประเพณี การใช้ผ้าทอลาวครั้ง

สภาพทั่วไปของบ้านสระยายชี เป็นชุมชนที่สืบทอดมาจากเชื้อสายของลาว ที่อพยพมาจากหลวงพระบาง เพราะเมืองหลวงพระบางเคยเป็นเมืองหลวงเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมาก่อนเมืองเวียงจันทน์ กลุ่มนี้เลี้ยงไหมไว้ทอผ้าเพื่อใช้ในวังหลวง หรือราชสำนัก ต่อมาก็ถูกกวาดต้อนมาไทยในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เรียกตัวเองว่าลาวครั้ง เพราะเดิมทีลาวครั้งมีถิ่นฐานอยู่ที่เทือกเขาภูครั้ง เมืองหลวงพระบาง เลี้ยงครั้งซึ่งให้สีแดงไว้สำหรับย้อมผ้า มีอาชีพ ทำไร่ทำนาเป็นหลัก ผู้หญิงจะถูกครอบครัวสอนให้ทอผ้าตั้งแต่เด็กและเมื่อว่างจากงานประจำผู้หญิงจะทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน ด้านคติความเชื่อ นำความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา และสิ่งที่เป็นธรรมชาติ มาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ผ้าทอมือมีความสำคัญกับชุมชนบ้านสระยายชี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแยกออกได้ 3 ด้าน

1.1 ทางด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอ ได้แก่ พิธีแต่งงาน พิธีบวชนาค พิธีขึ้นบ้านใหม่ และพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

1.2 ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอที่ คือ ประเพณี การแต่งงานที่เจ้าสาว ต้องนำผ้าทอมาไหว้พ่อแม่ญาติพี่น้องฝ่ายเจ้าบ่าว ประเพณีสงกรานต์ ที่มีการให้ผ้าทอเป็นของขวัญแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน แต่การให้เลือกเฉพาะบุคคลที่สำคัญเท่านั้น เพราะบางครอบครัวในชุมชนไม่ได้ทอผ้าเองต้องไปซื้อผ้าจากเพื่อนบ้าน

1.3 ทางด้านความเป็นอยู่ ในอดีตผ้าที่ทอขึ้นมาเพื่อใช้สอยในครัวเรือน เป็นส่วนใหญ่ เช่น นำมานุ่งห่ม หรือตัดเย็บเสื้อผ้าไว้สวมใส่ และยังนำไปใช้งานในด้านอื่น ๆ ตามแต่ความประสงค์ของผู้นำไปใช้ ปัจจุบันสังคมและยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป มีคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ใช้ผ้าทอมือ ในชุมชนจะมีคนใส่ผ้าขึ้นไปทำบุญ ร่วมงานพิธีทางพุทธศาสนา และ พิธีแต่งงาน แต่เมื่อต้องการความสะดวกจะสวมใส่กางเกงแทนผ้าถุงหรือซิ่น

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการผลิต การอนุรักษ์พื้นฟูผ้าทอลาวครั้งบ้านสระยายชี

การทอผ้าลาวครั้งที่บ้านสระยายชีเริ่มลดน้อยลง เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าการทอผ้าเป็นอาชีพที่ยุ่งยาก มีกรรมวิธีการผลิตหลายขั้นตอน จึงหันไปประกอบอาชีพ เกษตรกรรมที่ง่าย สะดวกกว่า และผลผลิตได้ราคากว่าการทอผ้าขาย อีกทั้งเยาวชนก็นุ่งผ้า ซิ่นไม่เป็น เนื่องจากรับวัฒนธรรมต่างชาติมาจึงหันไปสวมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีราคาถูกกว่า ผ้าทอมือ แต่ขณะนี้ได้เริ่มฟื้นฟูการทอผ้าขึ้น โดยมีหน่วยงานของรัฐได้แก่ อบต.เนินปอ เข้าไป ให้งบประมาณสนับสนุนเงินทุน ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านทอผ้าลาวครั้งบ้านสระยายชี และ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้อบรมในแนวทางต่าง ๆ เพื่อให้ภูมิปัญญาการทอผ้าลาวครั้งยังคงอยู่ ปัจจุบันชาวบ้านนิยมซื้อวัสดุเส้นใยสำเร็จ แล้วมาย้อมสีที่ต้องการ โดยจะส่งซื้อเส้นไหมจาก จังหวัดอื่น หรือซื้อไหมประดิษฐ์ฝ้ายจากร้านค้าที่มีวัสดุเหล่านี้ แล้วนำมาทอเป็นการ

ลดต้นทุนการผลิตเส้นใย ข้อดีคือสะดวกไม่เสียเวลาปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ปลูกฝ้าย ข้อเสียคือ ภูมิปัญญาของกระบวนการผลิตผ้าทอลาวครั้งตั้งแต่นั้นจนถึงสุดท้ายที่เป็นของดั้งเดิมอาจเลือนหายไปได้

ปัจจุบันการทอผ้าบ้านสร้อยายซี มีทั้งหมด 3 ประเภท และมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 ผ้าตีนจก เป็นผ้าทอที่ใช้ต่อตีนของผ้าชิ้น โดยมีวิธีและขั้นตอนการกระทำที่มีความละเอียดประณีต ลวดลายผ้าตีนจกของชุมชนบ้านสร้อยายซี จะมีลักษณะตัดแปลงจากรูปแบบของเดิมหรือลอกเลียนแบบจากของเดิม

2.2 ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าทอที่มีการมัดเส้นพุ่งให้เป็นลายตามที่ผู้ทอกำหนด ด้วยการมัดเส้นด้ายที่จะนำไปทอด้วยเชือกจนแน่น เพื่อปกปิดบริเวณที่ต้องการให้เป็นลวดลาย เมื่อนำเส้นด้ายที่มัดลวดลายแล้วไปย้อมสีจะไม่ซึมเข้าไปในส่วนที่มัดไว้ และเมื่อตัดเชือกที่มัดไว้ ออกจะได้เป็นสีอ่อนหรือจาง ส่วนที่ไม่ได้มัดจะได้สีตามที่ย้อม ทำให้ได้เส้นด้ายที่เป็นลวดลาย ซึ่งเกิดจากความแตกต่างสีแล้วจึงนำมาทอเป็นผืนผ้า ผ้ามัดหมี่ของชุมชนบ้านสร้อยายซี เป็นการทอที่มีการผสมผสานระหว่างการทอผ้ามัดหมี่สลับขีด โดยมีชื่อเรียกว่า หมี่ตา โดยจะมีทั้งต่อตีนจกและไม่มีต่อตีนจก

2.3 ผ้าขีด เป็นผ้าที่มีลักษณะลายनुขึ้นมาและลายจะซ้ำกัน ชุมชนบ้านสร้อยายซีทอผ้าขีดใช้วิธีการเก็บขีดทั้ง 3 วิธี คือ วิธีการขีดไม้ขีดโดยไม่มีการเก็บตะกอล วิธีเก็บขีดเป็นตะกอลอย โดยการเรียงไปด้านหลัง และวิธีเก็บขีดตะกอลาวตั้งหรือตะกอลาวยาว การทอผ้าขีดขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้ทอจะเลือกใช้วิธีใด

ปัญหาของการผลิตผ้าทอลาวครั้ง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่

1) ด้านบุคลากร ผู้ชำนาญการทอผ้าในปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุ และมีจำนวนน้อย ทำให้จำนวนผลผลิตกับความต้องการของลูกค้าไม่สอดคล้องกัน อีกทั้งบุคคลที่รับถ่ายทอดก็ยังไม่เพียงพอ

2) ด้านการสืบทอดของเยาวชน เยาวชนในสมัยปัจจุบัน ต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด ไม่มีเวลายามานั่งทอผ้า จึงทำให้เวลาเรียนทอผ้าในครอบครัวลดลง ความอดทนน้อยลง จึงเสียโอกาสในการรับการถ่ายทอดวิชาการทอผ้าจากครูภูมิปัญญา

3) ปัญหาด้านการตลาด อยู่ในวงจำกัด เพราะเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ยังไม่ค่อยมีการขยายตลาดภายนอกกว้างขวางนัก

แนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครั้ง ได้แก่

1) ปลูกฝังค่านิยมและสร้างความตระหนัก ความภาคภูมิใจในคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยการจัดกิจกรรมให้ผ้าทอได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งปวงของชุมชน

2) จัดหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าของชุมชนให้แก่เยาวชนในโรงเรียนของตำบลเนินปอ อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

3) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้ผ้าทอลาวครั้งให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

จากปรากฏการณ์ของการถดถอยและการสูญหายของผ้าทอลาวครั้งในชุมชน บ้านสระยายซีมีความเป็นไปได้ผ่านข้อสังเกตจากแนวคิดดังนี้

การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมและคุณค่าบางอย่างในชุมชนส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับ ประโยชน์การขับเคลื่อนทางโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ ในปัจจุบัน โลกถูกย่อให้แคบลง สื่อทาง เทคโนโลยีทำให้คุณค่าที่เคยมีกลายเป็นสิ่งที่อาจไม่จำเป็นในชุมชนอีกต่อไป เช่น ไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการทางกายภาพได้อย่างพึงประสงค์ เช่น ใช้จ่ายไม่สะดวกต่อการดูแล สวมใส่ และมูลค่าลดลงจนไม่สามารถทำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้ อาจไม่ ตอบสนองความต้องการทางจิตใจ เช่น ความสวยงามที่สังคมอาจมีมุมมองไม่เหมือนเดิมอีก ต่อไป ผลจากโลกโลกาภิวัตน์ สอดรับกับแนวคิดทางภาษาศาสตร์ที่กำลังสูญหายของ สุวีโล เปรมศรีรัตน์ [2] ประธานกรรมการศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะ วิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ที่กล่าวว่า การ สูญสลายไปของภาษาหนึ่งย่อมมีสาเหตุ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่ เป็นตัวเร่งให้ภาษาเล็กสูญหายไป เพราะโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เดียวนี้สื่อเข้า ถึงทุกที่ คนฟังวิทยุ ดูทีวีทุกวัน สื่อเหล่านี้ใช้ภาษากลุ่มใหญ่ทั้งนั้น ฉะนั้น ภาษาท้องถิ่นก็หมด ความหมายลงไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งภาษาถิ่นกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมีลักษณะเป็นภูมิปัญญา เช่นเดียวกัน

แนวทางในการฟื้นฟูคือการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม [3] เสนอว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการจะเป็นกระบวนการสำคัญในการศึกษาปัญหาและใช้การมีส่วนร่วมมา ขับเคลื่อนอำนาจในการสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะ ต้องเรียนรู้จากชาวบ้านถึงปัญหาทั้งทางกายภาพ และสังคมเพื่อใช้สิ่งที่ปัญหามาร่วมหา คำตอบจากการมีส่วนร่วมของชุมชน อันจะสามารถทำให้ชุมชนได้เห็นคุณค่าที่อาจไม่เคยเห็น และกระตุ้นให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของสิ่งที่กำลังสูญหายไป

สรุปและอภิปรายผล

ลาวครั้งเป็นชาติพันธุ์ที่มีเชื้อสายมาจากประเทศลาว เดิมตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านใหญ่ในเขต เทือกเขาภูครั้ง เมืองหลวงพระบาง เลี้ยงครั้งซึ่งให้สีแดง สำหรับย้อมผ้าไว้ทอผ้าส่งให้ราชสำนัก เรียกว่าผ้าทอลาวครั้ง เมื่อเกิดสงครามระหว่างไทย – ลาว ฝ่ายไทยเป็นฝ่ายชนะจึงกวาดต้อน ผู้คนให้อพยพลงมาอาศัยในส่วนต่าง ๆ ของไทย ชาวลาวครั้งมีการดำเนินชีวิตที่ยึดติดกับ ธรรมชาติและยังรักวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมและความเชื่อของตนไว้เหมือนเดิม ที่เคยเป็นอยู่ที่ลาว

การดำรงชีวิตของลาวครั้งที่ตั้งถิ่นฐานใน ตำบลเนินปอ จังหวัดพิจิตรมีสังคมความเป็น อยู่ที่มีระบบครอบครัว เช่น ระบบครอบครัว เครือญาติ ลักษณะของวิถีชีวิตมีการปกครอง

ดูแลกันในกลุ่มของตน มีหัวหน้าซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่ม มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ มีการถ่ายทอดความรู้ในการทำมาหากิน เช่น การเกษตร การทอผ้า ผ้าที่เป็นเอกลักษณ์คือ ผ้าซิ่นมัดหมี่ต่อตีนจก มีเทคนิควิธีที่มีทั้งการจกและมัดหมี่ ใช้ทั้งฝ้ายและไหม ในการประกอบเป็นผืน มีศาสนาที่ยึดเหนี่ยวสืบต่อกันมา ยิงนานวัน ระบบของสังคม ยิ่งเข้มแข็งและชัดเจนมากขึ้น

ชาวลาวครั้งยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อไว้ได้อย่างต่อเนื่อง และยังถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รู้ถึงความสำคัญของประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณี การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การบวชนาค และพิธีเลี้ยงขวัญข้าว ตลอดจนความเชื่อดั้งเดิม เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อดวงวิญญาณ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การตายและประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของลาวครั้งจะมีเรื่องราวของผ้าทอเข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ เพราะผ้าทอเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ชาวลาวครั้งในอดีตใช้ผ้าทอในทุก ๆ โอกาส ได้แก่ เป็นเครื่องนุ่งห่มของทุกคนในครอบครัว ใช้ในพิธีกรรม เช่น ผ้าคลุมหัตถ์นาศ ผ้าห่อคัมภีร์ ผ้าติดธรรมสาสน์ ใช้สำหรับประเพณีแต่งงาน ใช้ในพิธีกรรมการบูชาศาลศักดิ์สิทธิ์โดยการวางรวมอยู่กับเครื่องสักการะทั้งปวง แต่เมื่อเวลาผ่านไป สภาพทางภูมิศาสตร์และสังคมได้มีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ในชุมชนไม่มีการปลูกฝ้าย ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพราะถูกแทนที่ด้วยพืชทางเศรษฐกิจ รูปแบบการผลิตผ้า เปลี่ยนจากที่เคยทอเพื่อใช้เองเป็นการทอผ้าเพื่อขายและลักษณะการขายปัจจุบันจะมีการพัฒนาเป็นผ้าทอมัดหมี่ต่อตีนจกในตัวผืน ผลิตจากผ้าไหมทั้งผืนจะมีความสวยงามและมีราคาที่สูงกว่าฝ้ายและเส้นไหมประดิษฐ์ มีการใช้เส้นไหมสำเร็จรูป เส้นไหมประดิษฐ์ แทนที่ฝ้ายซึ่งหาซื้อได้ง่ายถึงแม้ว่าผ้าทอลาวครั้งจะมีราคาสูง แต่ก็ยังขาดเยาวชนผู้สนใจมาสานต่อ เนื่องจากการศึกษาภาคบังคับชาวบ้านจึงส่งลูกไปโรงเรียน และในปัจจุบันนิยมให้ลูกหลานเรียนสูง ๆ จนจบปริญญาเพื่อว่าจะได้มีงานดี ๆ หาเลี้ยงชีพของตนเอง

แนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครั้งที่ค้นพบและนำมาใช้ คือ การยอมรับ กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ให้กลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญในวัฒนธรรมการทอผ้าลาวครั้ง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพชนอย่างจริงจัง ร่วมกันค้นหาปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญหาที่ลูกหลานในชุมชนไม่สืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าลาวครั้ง รวมทั้งชุมชนได้กำหนดกิจกรรมร่วมกันในการอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครั้ง ซึ่งพบว่าในชุมชนบ้านสระยายซีมีปัญหาการผลิตผ้าทอลาวครั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลากร ผู้ชำนาญการทอผ้าในปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุและมีจำนวนน้อย 2) ด้านการสืบทอดของเยาวชน เยาวชนสมัยปัจจุบันต้องเข้าศึกษาชั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดในโรงเรียน จึงไม่มีเวลามาเรียนทอผ้า 3) ปัญหาด้านการตลาดอยู่ในวงจำกัดเฉพาะท้องถิ่น แนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครั้งบ้านสระยายซี ได้แก่ 1) ปลูกฝังค่านิยมและสร้างความภูมิใจในคุณค่าของวัฒนธรรมผ้าลาวครั้งแก่คนในชุมชน 2) จัดหลักสูตรท้องถิ่นผ้าทอลาวครั้งในโรงเรียนของชุมชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าให้แก่เยาวชน และ 3) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้ผ้าทอลาวครั้งให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

จากการวิจัยทำให้เกิดข้อค้นพบว่าผลของการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยกระบวนการนวัตกรรม โลกาวัดัน มีสิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนด้านเทคโนโลยี ค่านิยมในชุมชน และการสื่อสาร ทำให้เกิดผลกระทบในด้านพิธีกรรม ประเพณี จนทำให้กลายเป็นสังคมแบบดั้งเดิมและสังคมสมัยใหม่ ด้านความเป็นอยู่ จากเดิมที่ชุมชนลาวครั้งมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลานผ่านทางครอบครัว ก็เปลี่ยนแปลงไปสู่การศึกษาภาคบังคับ เริ่มมีค่านิยมทางเทคโนโลยี มีการแต่งกายรูปแบบใหม่ สื่อหลักทางสังคมนำเสนอสิ่งที่เชื่อว่าเป็นสากลตามแบบตะวันตก ทำให้เกิดการสร้างความเชื่อและค่านิยมใหม่ ๆ ในชุมชนจนทำให้เยาวชนรุ่นหลังเข้าใจว่าการแต่งกายแบบดั้งเดิมของชุมชนล้าสมัย มูลค่าน้อยทั้งด้านจิตใจและด้านวัตถุ เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานเยาวชนรุ่นใหม่จึงหันไปประกอบอาชีพตามแบบสมัยนิยมมากขึ้น

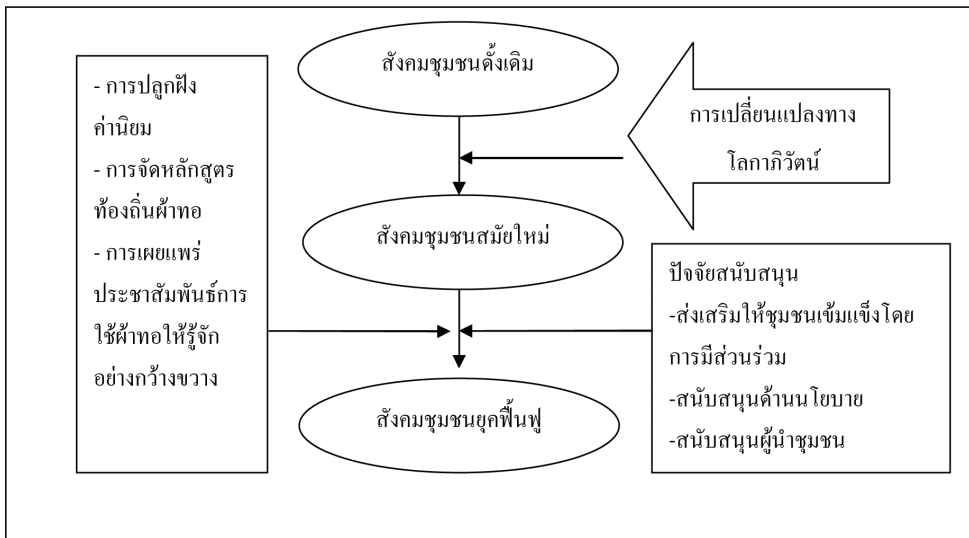
กระบวนการที่บ่งชี้ความชัดเจนว่าชุมชนจะต้องมีการอนุรักษ์ฟื้นฟู คือการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในชุมชนด้วยการค้นหาองค์ความรู้ผ้าทอลาวครั้งด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมให้คนในชุมชนได้ทบทวนตนเองว่าควรขับเคลื่อนด้วยกระบวนการวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดภาพอันพึงประสงค์ที่ชุมชนคาดหวังจะให้เป็นและให้เกิดขึ้น

ดังนั้น หนทางในการขับเคลื่อนให้เกิดการฟื้นฟูอนุรักษ์ผ้าทอลาวครั้ง จะต้องมีการค้นหาปัญหาโดยให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหารูปแบบที่พึงประสงค์ในการขับเคลื่อน ทั้งนี้เพราะในชุมชนจะต้องมีการปกครองดูแลกันเองในกลุ่มของตน มีหัวหน้าที่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่ยังขาดการส่งเสริมแนวทางด้วยกระบวนการทางวิชาการที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ แรตคลิฟฟ์ บราวน์ และบรอนิสลอส มาลิน นอสกี [4] กล่าวว่า สังคมประกอบด้วยระบบต่าง ๆ เช่น ครอบครัว เศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง และการศึกษา ซึ่งแต่ละระบบก็มีโครงสร้างและหน้าที่เฉพาะในระบบนั้น ๆ ซึ่งจะทำหน้าที่ให้สังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น หรือรักษาความสมดุลในสังคม ในประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ได้

การจะเปลี่ยนแปลงสังคมให้ขับเคลื่อนไปอย่างพึงประสงค์ได้นั้นจะต้องยึดจุดรวมในชุมชนเป็นศูนย์กลาง เมื่อชุมชนมีการทอดผ้าน้อยลง เพราะไม่คุ้มค่ากับเวลาและต้นทุนต่าง ๆ ที่เสียไป การซื้อจึงเป็นทางเลือกที่พึงประสงค์มากกว่า นอกจากนี้ การสื่อสารตามสื่อกระแสหลักที่นำเสนอค่านิยมใหม่จากภาพสะท้อนสังคมตะวันตก ทำให้คนรุ่นใหม่มีบทบาทในการทอดผ้าน้อยลง และสนใจอาชีพอื่นน้อยลง ด้วยสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา [5] ที่กล่าวว่า ค่านิยมของชาวชนบทที่นิยมเอาอย่างวิถีชีวิตของคนในเมืองใหญ่เท่าที่จะทำได้ หันมาใช้ผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักร เพราะราคาไม่สูง อีกทั้งดูแลง่ายและรับอิทธิพลจากแบบเสื้อผ้าใหม่ ๆ จากชาติเอเชียและชาติตะวันตก ทั้งนี้ ปัญหาของการผลิตและแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูผ้าทอลาวครั้ง บ้านสระยายชี จะมีปัญหาในด้านบุคลากรภูมิปัญญาสูงอายุมีจำนวนน้อย โอกาส และเวลาการสืบทอดของเยาวชนมีน้อย ซึ่งแต่ละภาคส่วนได้มีความพยายามแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยมุ่งถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน ชุมชนร่วมมือกับโรงเรียน เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการเรียนรู้ของเด็ก และเยาวชน สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของบำรุง สุขพรรณ [6] ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงาน

วัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย กล่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมจะต้องเป็นแกนกลางในการเผยแพร่ข่าวสาร ประสานงาน และจูงใจทุกฝ่ายให้ร่วมมือขยายงานวัฒนธรรมไปสู่ชนบทย่างจริงจัง อีกทั้งคนในชุมชนและสถานศึกษา ต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังในการสืบสานภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของชุมชนให้คงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เจนจิรา ลาดบัวขาว [7] กล่าวว่า ครูผู้สอนควรที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้กับโรงเรียน โดยเชิญเจ้าของภูมิปัญญามาถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน โดยมีการประสานและร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และควรหาวิธีกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการเรียนการสอนกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนคนในชุมชนต้องทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผ้าทอลาวครั้งให้เป็นที่ยู่งักของคนทั่วไปให้กว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลนธ์ ศรีจ้อย [8] พบว่า สิ่งที่เป็นปัจจุบันที่ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าให้คงอยู่คือ แรงเสริมจากการตลาด

ดังนั้น การจะขับเคลื่อนให้เกิดสังคมฟื้นฟูภูมิปัญญา ได้จะต้องมีการสนับสนุนในระดับนโยบาย ทั้งในชุมชนและการส่งเสริมผู้นำ ตลอดจนกระทั่งส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งนี้จะต้องส่งเสริมด้านการตลาดด้วย โดยการอภิปรายผลสามารถสรุปเป็นรูปแบบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการขับเคลื่อนให้เกิดสังคมฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั้ง

คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณน้ำใจและความร่วมมือจากชาวบ้านและคณะครูในพื้นที่ตำบลเนินปอ
ขอบคุณผู้สนับสนุนข้อมูลทุกท่าน และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่สนับสนุนเงิน
งบประมาณในการทำวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล. (2541). **สื่อสัญลักษณ์ผ้าลาวเวียงจันทน์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [2] สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2553). **ภาษาถิ่นที่สูญหาย ความตายของวัฒนธรรม**. ASTV ผู้จัดการรายวัน, สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2557, จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9530000008089>.
- [3] สิทธิณัฐ ประพทุธนติสาร. (2545). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์วันดา เพรส.
- [4] A. R. Radcliffe-Brown. (1951). "The Comparative Method in Social Anthropology", *Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*. 81(1/2), 22.
- [5] สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. (2542). **การแต่งกายสตรีกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ : เงินทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.
- [6] บำรุง สุขพรรณ. (2527). **รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย**. ม.ป.ท. : 2527.
- [7] เจนจิรา ลาดบัวขาว. (2546). **การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดงานการประถมศึกษา อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- [8] กมลนัถ ศรีจ้อย. (2533). **การสังเคราะห์องค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอบ้านเนินขามสู่การเรียนรู้**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจ การแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย

Good Work Behaviors of Royal Thai Volunteer
Rangers in the Fourth Army Area
for the Security Mission in the
Southernmost Provinces

ชมพูนุท ศรีพงษ์^{1*}
Chompunuch Sriphong^{1*}

¹ ผศ.ดร., ภาควิชาบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา 95000
^{*} Corresponding author : e-mail : chompunuch2@hotmail.com Tel.073-299630

บทคัดย่อ

พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีของผู้ปฏิบัติงาน นำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน เปรียบเทียบและศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดังกล่าว โดยผสานวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับอาสาสมัครทหารพราน 530 นาย สนนากลุ่ม 62 นาย และสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา 43 นาย พบว่า อาสาสมัครทหารพรานมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีระดับมาก ความแตกต่างด้านภูมิลำเนา อายุงาน และประสบการณ์การปะทะ ทำให้มีพฤติกรรมดังกล่าวต่างกัน ($p < .05$) คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ ด้านเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและจงรักภักดี ด้านความเสี่ยงและยอมรับความเสี่ยง ด้านรางวัลและการลงโทษ และความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน อธิบายพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดี ร้อยละ 79.30 อีกทั้งจากสนนากลุ่มและสัมภาษณ์ พบว่า ขวัญกำลังใจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนี้ ดังนั้น จึงควรเน้นปัจจัยข้างต้นเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือและความไว้วางใจจากประชาชน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดี อาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย

Abstract

Good work behaviors lead to efficient and effective organization. This work aims to study good work behaviors of volunteer rangers in the southernmost provinces, compare these behaviors and examine factors that influence them. The research tools were questionnaire and focus groups with 530 and 62 volunteer rangers respectively and in-depth interviews with 43 commanders. The results revealed that these behaviors are at a high level. Differences based on hometown, tenure and fighting experience showed differences in these behaviors ($p < .05$). The two facets of quality of work life, social relationship and environment, and some facets of organizational climate, responsibility, unity and royalty, risk and risk perception, reward and punishment, and normative facet of organizational commitment, explained 79.30 % of the rangers' good work behaviors. Additionally, the focus groups and in-depth interviews showed that work morale affects good work behaviors. Thus, commanders should emphasize influencing factors enhancing these behaviors that lead to the community's cooperation and perception of rangers' reliability.

Keywords : Good Work Behaviors, Volunteer Ranger, The Fourth Army Area

บทนำ

จากสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 และยืดเยื้อมาถึงปัจจุบันกว่าระยะเวลา 10 ปี กองทัพบกจึงอนุมัติจัดตั้งหน่วยทหารพรานเพิ่มเติม เพื่อเสริมขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้กับกองทัพภาคที่ 4 ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมด ทำให้กองทัพภาคที่ 4 มีกำลัง หน่วยทหารพรานถึง 9 กรมทหารพราน และมีจำนวนกำลังพลคือ อาสาสมัครทหารพรานมากที่สุดเมื่อเทียบกับกองทัพภาคอื่น ๆ ของประเทศ ทั้งนี้ การปฏิบัติงานของหน่วยทหารพรานในสถานการณ์การก่อความไม่สงบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องป้องกันไม่ให้เกิดความล่าช้าใด ๆ อันจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์จากฝ่ายตรงข้าม ดังนั้น การดำเนินการกิจของหน่วยทหารพรานต้องได้รับการกลั่นกรองอย่างรอบคอบและทหารพรานจะต้องดำรงพฤติกรรม การปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างเหมาะสมและมีวินัยเคร่งครัด [1] โดยเฉพาะกำลังพลอาสาสมัครทหารพรานซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจต่าง ๆ ของหน่วยทหารพราน ฉะนั้น อาสาสมัครทหารพรานทุกคนจะต้องมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ดีซึ่งเอื้อต่อความสำเร็จของภารกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่

การเสริมสร้างให้อาสาสมัครทหารพรานมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ดีทั้งการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ซึ่งองค์การได้กำหนดไว้ใน การป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ และการมีพฤติกรรมทางบวกนอกเหนือจากพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การ หรือที่เรียกว่าพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ เป็นพฤติกรรมที่บุคลากรเต็มใจที่จะปฏิบัติขึ้นเพื่อสนับสนุนหรือส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ [2] ในการศึกษาพฤติกรรมลักษณะนี้ถือว่าเป็นมิติใหม่เกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาองค์การและพฤติกรรมองค์การ [3] เพราะนำมาซึ่งประโยชน์โดยตรงต่อตนเอง ทีมงาน และต่อองค์การโดยรวม ทั้งการสร้างชื่อเสียงและภาพพจน์ที่ดีให้กับองค์การ [4] ที่สำคัญคือส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ [5] ดังนั้น การเสริมสร้างให้กำลังพลทหารพรานมีพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ดีย่อมเท่ากับเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของกำลังพล ซึ่งสอดคล้องกับข้อพิจารณาการเพิ่มศักยภาพหน่วยทหารพรานกองทัพภาคที่ 4 เพื่อเป็นกำลังตรึงทางยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยกำหนดกรอบแนวทางการบริหารจัดการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาบุคลากรและองค์การ [6]

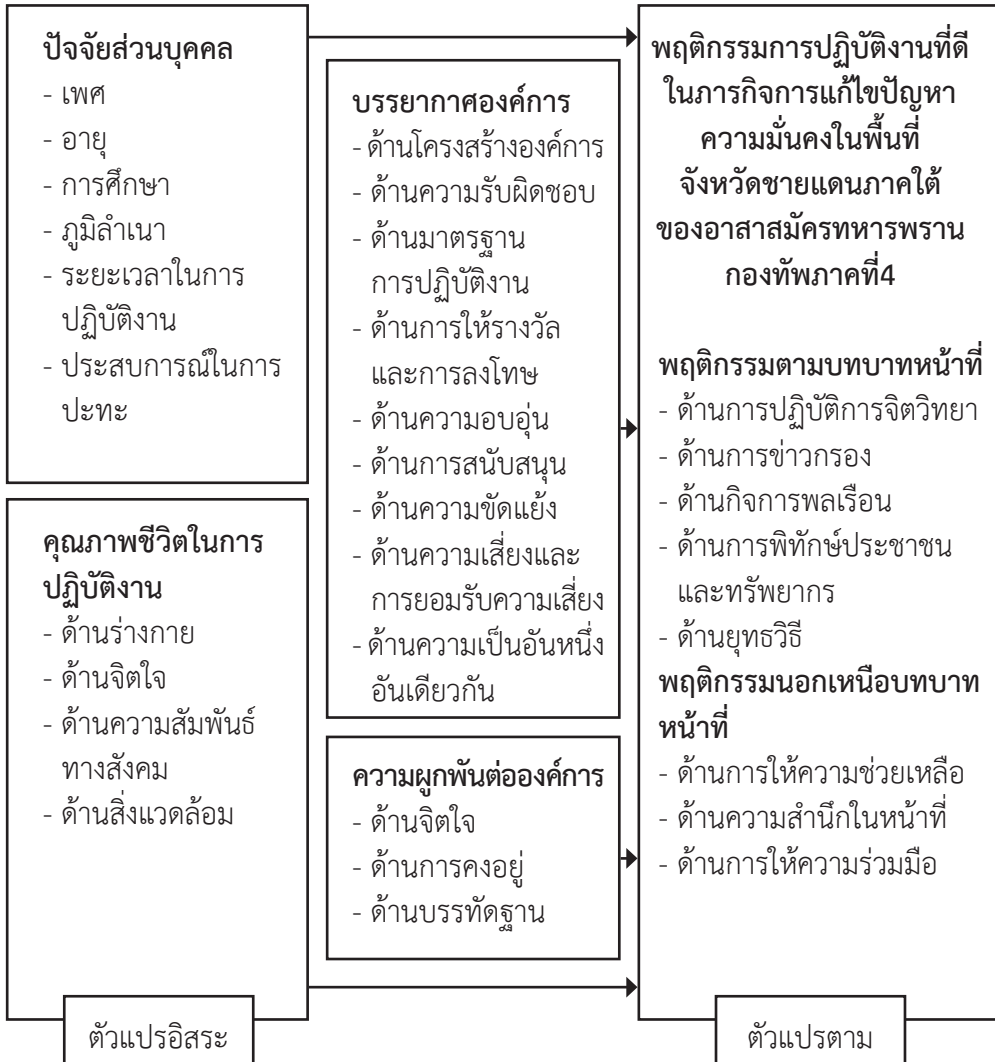
นอกจากนี้ การวิเคราะห์ปัจจัยที่เสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีในการปฏิบัติงานซึ่งเอื้อต่อการปฏิบัติภารกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีหลักการ และเป็นเหตุเป็นผล ด้วยการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ลักษณะส่วนบุคคล บรรยากาศองค์การ คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน และความผูกพันต่อองค์การคาดว่าจะ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะ

สามารถระบุตัวแปรที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีในการปฏิบัติงานได้ เนื่องจากตัวแปรบุคคลในด้านลักษณะทางประชากร เป็นสาเหตุภายในซึ่งกระตุ้นให้บุคคลแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบุคคล [7] ตัวแปรบรรยากาศองค์การเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งช่วยผลักดันให้บุคคลากรปฏิบัติงานมุ่งสู่เป้าหมายขององค์การและส่งผลกระทบโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลากรที่มีต่อองค์การ [8] ส่วนคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งแสดงความพึงพอใจและความพึงพอใจของสมาชิกในองค์การที่มีต่องาน อีกทั้ง เป็นตัวแปรที่ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมการทำงานที่ดีเพิ่มประสิทธิผลขององค์การในแง่ขวัญและกำลังใจตลอดจนเพิ่มคุณภาพและปริมาณผลผลิตรวมถึงช่วยลดพฤติกรรมซึ่งไม่พึงประสงค์ขององค์การ อาทิ การขาดงาน การลาออก และอุบัติเหตุ [9] และตัวแปรความผูกพันต่อองค์การ คือ ทัศนคติสำคัญของผู้ปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับองค์การอย่างแท้จริงอันเป็นประโยชน์ต่อองค์การ [10] ทั้งนี้ บุคคลใดที่มีความผูกพันต่อองค์การจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในทางบวก และมีพฤติกรรมในทางลบต่อองค์การลดน้อยลงรวมทั้งพยายามปรับปรุงคุณภาพการทำงาน [11] ดังนั้น การวิจัยเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการทำงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำมาใช้ประกอบการกำหนดแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยทหารพราน ให้ถึงพร้อมด้วยกำลังพลอาสาสมัครทหารพรานที่มีพฤติกรรมการทำงานที่ดีมีประสิทธิภาพช่วยเสริมศักยภาพให้กับองค์การ รวมทั้ง เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจจากประชาชนอันจะนำไปสู่การบรรลุภารกิจสำคัญของประเทศคือ การนำความสงบสุขกลับคืนมาสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย จำแนกตามลักษณะทางประชากร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย

กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นเหตุเป็นผลโดยนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งให้รายละเอียดถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือปรากฏการณ์โดยตรงในเรื่องที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการสนับสนุนข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นข้อมูลที่แจ่มชัดหรือวัดออกมาเป็นตัวเลข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากรในการศึกษา คือ อาสาสมัครทหารพรานกองทัพภาคที่ 4 ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งสิ้น 10,568 นาย กำหนดขนาดตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ Yamane [12] ได้ตัวอย่างจำนวน 385 นาย สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มตามจำนวนกรมทหารพรานทั้ง 9 กรม ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบสมบูรณ์ตามจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ จึงคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องตอบแบบสอบถามหรือจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปเพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ / สัดส่วนผู้ตอบแบบสอบถามกลับคืน [13] โดยในงานวิจัยนี้ประมาณการได้รับแบบสอบถามคืนร้อยละ 70 ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องตอบแบบสอบถามเท่ากับ $385/(7/10)$ หรือประมาณ 550 นาย แต่เพื่อให้การกระจายแบบสอบถามไปยัง 9 กรมทหารพรานในจำนวนเท่ากัน จึงส่งแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 585 ชุด กระจายไปยังกรมทหารพรานที่ 41-49 กรมทหารพรานละ 65 ชุด ปรากฏว่า ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น 530 ชุด จึงมีอัตราการตอบกลับร้อยละ 90.60

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากร จำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบ ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ การศึกษา ภูมิลำเนา ประสบการณ์ในการปะทะ และเป็นคำถามปลายปิดแบบเติมคำ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ อายุ และอายุงานหรือระยะเวลาปฏิบัติงานกับกรมทหารพราน

ส่วนที่ 2 บรรยายการต่อกร จำนวน 29 ข้อ เป็นคำถามปลายปิดแบบประมาณค่าความสำคัญ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยดัดแปลงข้อคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง จากแนวคิดบรรยายการต่อกรของ Litwin and Stringer [14]

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน จำนวน 19 ข้อ เป็นคำถามปลายปิดแบบประมาณค่าความสำคัญ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยประยุกต์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับภาษาไทย (WHOQOLBREF-THAI) [15]

ส่วนที่ 4 ความผูกพันต่อองค์กร จำนวน 18 ข้อ เป็นคำถามในลักษณะปลายปิดตามเทคนิคของลิเคิร์ต (Likert technique) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดัดแปลงข้อคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างคือ อาสาสมัครทหารพราน จากแบบวัดความผูกพันองค์กรของAllen and Meyer [16]

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งเป็น 2 ส่วนย่อย คือ พฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่หรือพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร เป็นคำถามลักษณะปลายปิดแบบประมาณค่าความสำคัญ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยคำถามในส่วนพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ มีจำนวน 22 ข้อ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบงานการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบของกองทัพบก [17] และคำถามในส่วนพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่หรือพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร มีจำนวน 15 ข้อ ตามแนวคิดพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรของ Organ [18] โดยเน้นเฉพาะบางพฤติกรรมซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มประชากรทางทหาร [19] ซึ่งตรงกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาในระดับสูงของกองกำลังทหารพรานจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามด้วยการหาความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์กรมีค่าระหว่าง 0.734-0.935 ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน มีค่าระหว่าง 0.725-0.839 ข้อคำถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร มีค่าระหว่าง 0.881-0.941 ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในส่วนพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ มีค่าระหว่าง 0.709-0.898 และในส่วนพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่หรือพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กร มีค่าระหว่าง 0.744-0.857 ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ที่ยอมรับทั่วไปมีค่าเท่ากับ 0.7000 [20] แสดงว่าแบบสอบถามทุกส่วนที่สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นในระดับซึ่งเป็นที่ยอมรับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. การสนทนากลุ่ม โดยจัดสนทนากลุ่ม ณ หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานทั้ง 9 กรม ๆ ละ 1 กลุ่มสนทนา รวม 9 กลุ่มสนทนา ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม คือ อาสาสมัครทหารพราน

ชายและหญิง ซึ่งสังกัดแต่ละกรมทหารพรานและมีระยะเวลาปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่น้อยกว่า 1 ปี รวมมีผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งสิ้น 62 นาย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของอาสาสมัครทหารพรานโดยตรง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้บังคับบัญชาระดับต้น ได้แก่ ผู้บังคับชุดปฏิบัติการและผู้บังคับหมู่ทหารพรานหญิง จาก 9 กรมทหารพราน ผู้บังคับบัญชาระดับกลาง ได้แก่ ผู้บังคับกองร้อย และผู้บังคับหมวดทหารพรานหญิง จาก 9 กรมทหารพราน และผู้บังคับบัญชาระดับสูง ได้แก่ ผู้บังคับการกรมทหารพรานหรือรองผู้บังคับการกรมทหารพราน จาก 9 กรมทหารพราน รวมผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 43 นาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายข้อมูลทั่วไป และใช้สถิติการทดสอบค่า t (t -test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรกับพฤติกรรมกรปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดังกล่าว โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (stepwise multiple regression analysis)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสังเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม วิเคราะห์และสรุปผล ประกอบกับผลการวิจัยจากการสำรวจในเชิงปริมาณ

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่าง เป็นอาสาสมัครทหารพรานชาย ร้อยละ 77.20 และเป็นอาสาสมัครทหารพรานหญิง ร้อยละ 22.80 อายุมากที่สุด 59 ปี น้อยที่สุด 19 ปี อายุเฉลี่ย 29 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 66.10 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 18.10 และอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 15.80 มีภูมิลำเนาในจังหวัดทางภาคใต้แต่ไม่ใช่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ นาทวี สะบ้าย้อย เทพา) ร้อยละ 41.10 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ นาทวี สะบ้าย้อย เทพา) ร้อยละ 38.30 และในจังหวัดทางภาคอื่น

ร้อยละ 20.60 มีระยะเวลาปฏิบัติงานมากที่สุด 33 ปี น้อยที่สุด 1 ปี ระยะเวลาปฏิบัติงานเฉลี่ย 4 ปี ไม่มีประสบการณ์ในการปะทะหรือประสบเหตุจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ร้อยละ 50.40 และมีประสบการณ์ดังกล่าว ร้อยละ 49.60

พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย พบว่าอาสาสมัครทหารพรานมีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$ S.D.= 0.82) ในส่วนพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ อาสาสมัครทหารพรานมีพฤติกรรมนี้โดยภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$ S.D.= 0.84) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการพิทักษ์ประชาชนและทรัพยากร ด้านกิจการพลเรือน ด้านการข่าวกรอง ด้านการปฏิบัติการจิตวิทยา และด้านยุทธวิธี ตรงกับข้อมูลการสนทนากลุ่ม พบว่า อาสาสมัครทหารพรานทั้งชายและหญิงทุกคนในทุกกลุ่มสนทนาประเมินตนเองว่าแสดงพฤติกรรมที่ดีตามบทบาทหน้าที่ทุกด้าน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจทหารพราน อีกทั้งอาสาสมัครทหารพรานผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกกลุ่มเน้นว่าการปฏิบัติงานในทุกบทบาทจะระมัดระวังพฤติกรรมแสดงออกให้มีความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดเป็นปัญหาหรือเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ฝ่ายตรงข้ามโจมตีการปฏิบัติงานของทหารพราน รวมทั้งมั่นใจว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทหารพรานในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่มากขึ้นกว่าเดิม ส่วนการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาทุกคนทุกระดับได้ประเมินพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ของอาสาสมัครทหารพรานอยู่ในเกณฑ์ดี เป็นที่พอใจของผู้บังคับบัญชาและได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชนในพื้นที่ แต่อย่างไร ก็ตามผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่ายังคงต้องปรับปรุงและพัฒนาในเรื่องการปฏิบัติงานและพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครทหารพรานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะมีอัตราหมุนเวียนเข้าออกของอาสาสมัครทหารพรานค่อนข้างสูง ทำให้ต้องเริ่มต้นฝึกผู้เข้ามาปฏิบัติงานใหม่อยู่ตลอด และการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทหารพรานใหม่ในช่วงแรก ๆ มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานออกมาไม่ค่อยดี อาจเป็นเพราะยังไม่เข้าใจงานและบทบาทหน้าที่ รวมถึงมีอาสาสมัครทหารพรานบางคนขาดความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ทำให้พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานยังไม่ดีเท่าที่ควร

นอกจากนี้ อาสาสมัครทหารพรานมีพฤติกรรมนอกเหนือบทบาทหน้าที่ โดยภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$ S.D.= 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านความสำนึกในหน้าที่ ด้านการให้ความร่วมมือ และด้านการให้ความช่วยเหลือ ตรงกับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา อย่างไรก็ตามผู้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งได้ให้ความเห็นและให้ข้อสังเกตว่า อาสาสมัครทหารพรานบางคนแสดงพฤติกรรมเหล่านี้ อาจเป็นเพราะเกิดความละเลยใจจากที่เห็นเพื่อน ๆ หรือผู้บังคับบัญชาปฏิบัติ รวมทั้งบางคนอาจมีพฤติกรรมที่ดีเหล่านี้เพราะหวังผลที่จะก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความแตกต่างทางลักษณะประชากรของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย กับพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ อาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย ที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน มีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่างกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า อาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีลักษณะทางประชากรต่างกัน ในด้านภูมิลำเนา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และประสบการณ์ในการปะทะหรือประสบเหตุ จากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้ อาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีภูมิลำเนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และในสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา (จะนะ นาทวี สะบ้าย้อย เทพา) หรือมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานกับกรมทหารพราน 3 ปีขึ้นไป หรือมีประสบการณ์ในการปะทะหรือประสบเหตุจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมดังกล่าวสูงกว่าอาสาสมัครทหารพรานกลุ่มอื่นซึ่งเปรียบเทียบกัน ตรงกับการรายงานถึงตัวแปรด้านบุคคลกับการปฏิบัติงาน [21- 22] รวมทั้งตรงกับการสนทนากลุ่มอาสาสมัครทหารพราน กล่าวคือ อาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือมีอายุงานมานาน หรือมีประสบการณ์การปะทะจะมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในลักษณะมีความคล่องตัวและมีความระมัดระวังมากกว่า นอกจากนี้ ตรงกับความเห็นส่วนใหญ่ของผู้บังคับบัญชาทุกระดับ แต่ผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าอาสาสมัครทหารพรานบางส่วน ซึ่งมีอายุงานมานาน หรือมีประสบการณ์ในการปะทะ หรือมีภูมิลำเนาในพื้นที่ กลับแสดงพฤติกรรมการทำงานที่ประมาท เพราะคิดว่าตนเองรู้และเข้าใจการปฏิบัติงานดีพอ อีกทั้ง ผู้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งให้ความเห็นว่าอาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีอายุต่างกันจะมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีต่างกันด้วย กล่าวคือ อาสาสมัครทหารพรานที่มีอายุมากขึ้นจะมีความไตร่ตรอง มีความระมัดระวัง มีความรอบคอบ ควบคุมอารมณ์และการแสดงออกได้ดีกว่าอาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีอายุน้อยกว่า แต่อายุที่มากขึ้นก็ทำให้มีข้อจำกัดในการแสดงพฤติกรรมการทำงานในบางลักษณะงานหรือบางบทบาทหน้าที่

ในทางกลับกันอาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีความแตกต่างทางลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ตรงกับความเห็นส่วนใหญ่ของผู้ร่วมสนทนากลุ่มและ

ผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ อาสาสมัครทหารพรานเมื่อเข้ามาปฏิบัติงานกับกรมทหารพราน ทุกคนล้วนอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกันขององค์การ ได้รับสิทธิต่าง ๆ เท่าเทียมและเหมือนกันในทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา รวมทั้ง ต้องปฏิบัติงานให้ได้เหมือนกันหมด ถึงแม้ว่าในบางภารกิจอาสาสมัครทหารพรานชายและหญิงอาจทำหน้าที่ต่างกันตามความเหมาะสม แต่พฤติกรรมการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จไม่ต่างกัน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย เพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ บรรยากาศองค์การ คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่อองค์การ ในแต่ละด้าน มีอิทธิพล และร่วมกันทำนายพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย พบว่าปัจจัยซึ่งได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการพยากรณ์ทั้ง 7 ปัจจัย มีอิทธิพลทางบวกและร่วมกันอธิบายพฤติกรรมดังกล่าวได้ร้อยละ 79.30 โดยมีสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย (Y) = .355 (คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ทางสังคม) + .276 (บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ) + .139 (บรรยากาศองค์การด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและความจงรักภักดี) + .090 (ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน) + .118 (คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม) + .099 (บรรยากาศองค์การด้านความเสี่ยงและการยอมรับความเสี่ยง) + .068 (บรรยากาศองค์การด้านรางวัลและการลงโทษ)

ตารางที่ 1 คำนวณน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่สามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.133	.098		1.361	.174
คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	.334	.037	.355	9.110	.000***
บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ	.275	.037	.276	7.364	.000***
บรรยากาศองค์การด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและความจงรักภักดี	.130	.035	.139	3.687	.000***
ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน	.104	.026	.090	4.009	.000***
คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม	.112	.032	.118	3.495	.001**
บรรยากาศองค์การด้านความเสี่ยงและการยอมรับความเสี่ยง	.095	.036	.099	2.609	.009**
บรรยากาศองค์การด้านรางวัลและการลงโทษ	.064	.028	.068	2.274	.023*

R = .892 R² = .796 R²_{adj} = .793 SE_{est} = .3746 F Change = 5.170

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

ผลวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นตรงกับการศึกษาในอดีตซึ่งรายงานว่า การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน นำไปสู่พฤติกรรมการทำงานและผลงานที่ดีของผู้ปฏิบัติงาน [23-25] ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเมื่ออาสาสมัครทหารพรานรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานย่อมมีความสุขกายและสุขใจในการปฏิบัติงาน จึงมีพฤติกรรมการทำงานที่ดี อีกทั้งตรงกับกรรายงานบรรยากาศองค์การคือปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคคลและกลุ่มในองค์การ [8] รวมถึงส่งผลต่อพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ [26-27] ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบรรยากาศองค์การ คือการรับรู้หรือความรู้สึกของอาสาสมัครทหารพรานที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของหน่วยทหารพรานซึ่งตนสังกัด ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครทหารพรานรับรู้และรู้สึกได้ว่าหน่วยทหารพรานซึ่งตนสังกัด มีบรรยากาศองค์การดีเอื้อต่อการปฏิบัติงาน ย่อมนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมการทำงานที่ดี รวมทั้ง ตรงกับการศึกษาซึ่งรายงานว่า ความผูกพันต่อองค์การโดยเฉพาะด้านบรรทัดฐาน มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ [28] ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐานเป็นพื้นฐานที่ เสมือนเป็นข้อผูกมัดด้านจริยธรรมภายในของอาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีต่อกรมทหารพราน คือการทำงานเพื่อประเทศชาติให้บรรลุภารกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ตรงกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ และยังพบว่า มีปัจจัยอื่นเพิ่มเติมซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าว ได้แก่ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ความผูกพันต่ออาชีพ คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านร่างกายและด้านจิตใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเสริมสร้างพฤติกรรมการทำงานที่ดีในภารกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 ทางหน่วยทหารพราน ควรกำหนดนโยบายในแนวทางต่อไปนี้

1. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงาน โดยการเสริมสร้างให้อาสาสมัครทหารพรานมีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายในสิ่งแวดล้อมที่ดีของหน่วยทหารพราน
2. สร้างบรรยากาศองค์การที่ดี ด้วยการปกครองอย่างเป็นธรรมและยุติธรรม ปลุกฝังอาสาสมัครทหารพรานให้มีความรับผิดชอบในภารกิจหน้าที่ เสริมสร้างความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวและความจงรักภักดีต่อกรมทหารพราน
3. ส่งเสริมความผูกพันต่อกรมทหารพรานและต่ออาชีพอาสาสมัครทหารพราน โดยการสื่อสารทำความเข้าใจให้อาสาสมัครทหารพรานตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าในภารกิจหน้าที่ของตนที่มีต่อประเทศชาติ ปลุกจิตสำนึกให้มีความรักและหวงแหนกรมทหารพราน

พัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลให้เป็นมืออาชีพ สนับสนุนความก้าวหน้าและความมั่นคงในเส้นทางอาชีพ

4. บำรุงขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้วยการปกครองบังคับบัญชาอย่างเอาใจใส่ให้ความเสมอภาค ดูแลสิทธิกำลังพล และจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานแก่กำลังพลอาสาสมัครทหารพรานอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้สถิติขั้นสูงในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น เช่น ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ ฯลฯ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของอาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย

สรุปผลการวิจัย

อาสาสมัครทหารพราน กองทัพภาคที่ 4 กองทัพบกไทย มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับมาก รวมทั้งอาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีความแตกต่างทางลักษณะทางประชากรในด้านภูมิฐานะ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ในการปะทะหรือประสบเหตุจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานดังกล่าวแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนี้ ได้แก่ คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ทางสังคม บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ บรรยากาศองค์การด้านความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและความจงรักภักดี ความผูกพันต่อองค์การด้านบรรทัดฐาน คุณภาพชีวิตในการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม บรรยากาศองค์การด้านความเสี่ยงและการยอมรับความเสี่ยง บรรยากาศองค์การด้านรางวัลและการลงโทษ ดังนั้น การเสริมสร้างพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานที่ดีในการกิจการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ได้รับความร่วมมือและความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติภารกิจ จึงควรเน้นไปยังกลุ่มอาสาสมัครทหารพรานซึ่งมีระดับพฤติกรรมนี้ต่ำสุด และมุ่งส่งเสริมปัจจัยดังกล่าวข้างต้นรวมถึงปัจจัยด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และด้านความผูกพันในอาชีพ

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ พันเอก สมชาติ เปรมจิตต์ อดีตรองผู้บังคับหน่วยกองกำลังทหารพรานจังหวัดชายแดนภาคใต้ รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุญภิรมย์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิษฏ์วัช มั่นเศรษฐวิทย์ ซึ่งให้คำแนะนำในการดำเนินการวิจัยและจัดทำเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ผู้บังคับหน่วยกองกำลังทหารพรานจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ 41-49 ซึ่งอนุเคราะห์ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- [1] กองทัพบก. (2552). **คู่มือราชการสนามว่าด้วยหลักนิยมทหารพราน รส.20-1** (พ.ศ. 2552). กรุงเทพฯ : กองทัพบก.
- [2] Organ, D. W., Podsakoff, P. M., & MacKenzie, S. B. (2006). **Organizational citizenship behavior : Its nature, antecedents, and consequences**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- [3] Vigoda-Gadot, E., Beerli, I., Birman, T., & Somech A. (2007). “Group-level organizational citizenship behavior in the education system: A scale reconstruction and validation”, **Educational Administrative Quarterly**, 43(4), 462-493.
- [4] Chien, M. H. (2004). “An investigation of the relationship of organization structure, employee’s personality and organizational citizenship behaviors”, **Journal of American Academy of Business**. 5(1/2), 428-431.
- [5] Cohen, A., & Vigoda, E. (2000). “Do good citizens make good organizational citizens? An empirical examination of the relationship between general citizenship and organizational citizenship behavior in Israel”, **Administration and Society**. 32(5), 596-624.
- [6] กองกำลังทหารพรานจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2554). **ข้อพิจารณาการเพิ่มศักยภาพหน่วยทหารพรานกองทัพ ภาคที่ 4 เพื่อเป็นกำลังตรงทางยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้**. ปัตตานี : กองกำลังทหารพรานจังหวัดชายแดนภาคใต้.
- [7] สมศักดิ์ ประเสริฐสุข. (2554). **จิตวิทยาการจัดการองค์การอุตสาหกรรม**. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.

- [8] รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2554). **มนุษย์สัมพันธ์ : พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [9] Greenberg, J. and Baron, R. B. (2000). **Behavior in organizations** (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.
- [10] Guatam, T., Van Dick, R. and Wagner, U. (2004). “Organizational identification and organizational commitment: Distinct aspects of two related concept”, **Asian Journal of Social Psychology**. 7, 301-315.
- [11] Yilmaz, K. and Bokeoglu, O. C. (2008). “Organizational citizenship behaviors and organizational commitment in Turkish primary schools”, **World Applied Sciences Journal**. 3(5), 775-780.
- [12] Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis**. New York : Harper & Rows.
- [13] กัลยา วานิชชัยชูชา. (2550). **สถิติสำหรับงานวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [14] Litwin, G. H. and Stringer, R. A. (1968). **Motivation and organizational climate**. Boston : Division of Research, Graduate School of Business Administration, Harvard University.
- [15] กรมสุขภาพจิต. (2541). **การวัดคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2556 จาก <http://www.dmh.go.th>.
- [16] Allen, N. J., and Meyer, J. P. (1990). “The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization”, **Journal of Occupational Psychology**. 63 (1), 1-18.
- [17] กองทัพบก. (2545). **หลักนิยมทหารพราน**. กรุงเทพฯ : กองทัพบก.
- [18] Organ, D. W. (1997). “Organizational citizenship behavior : It’s construct clean-up time”, **Human Performance**. 10, 85–97.
- [19] LePine, J. A., Erez, A., and Johnson, D. E. (2002). “The nature and dimensionality of organizational citizenship Behavior : A critical review and meta-analysis”, **Journal of Applied Psychology**. 87, 52-65.
- [20] Keller, G. and Warrack, B. (1997). **Statistics for management and economics**. (4th ed.). London : Duxbury Press.
- [21] ศิริวรรณ เสรีรัตน์ สมชาย หิรัญกิตติ และธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2550). **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ : ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- [22] วิภาส ทองสุทธิ. (2552). **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ : อินทภาษ.

- [23] Chib, S. (2012). "Quality of work life and organizational performance parameters at workplace.", **SEGi Review**. 5(2), 36-47.
- [24] Kashani, F. H. (2012). "A review on relationship between quality of work life and organizational citizenship behavior (case study : an Iranian company) ", **Journal of Basic and Applied Scientific Research**. 2(9), 9523-9531.
- [25] Nair, G. S. S. (2013). "A study on the effect of quality of work life (QWL) on organizational citizenship behavior (OCB) with special reference to college teachers in Thrissur District, Kerala", **Journal of Management**. 6(1), 34-46.
- [26] Maammari, B. E. and Messarra, C. L. (2012). "An Empirical study of the relationship between organizational climate and organizational citizenship behavior", **European Journal of Management**. 12(1), 165-174.
- [27] Agyemang, C. B. (2013). "Perceived organizational climate and organizational tenure on organizational citizenship behavior : Empirical study among Ghanaian banks", **European Journal of Business and Management**. 5(26), 132-142.
- [28] Bakhshi, A., Sharma, A. D., and Kumar, K. (2011). "Organizational commitment as predictor of organizational citizenship behavior", **European Journal of Business and Management**. 3(4), 78-86.

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา

Morale in Performing of Teachers under Songkhla Vocational College

พรหมพาส จันทรทอง^{1*} อรจันทร์ ศิริโชติ²
และเจษฎา นกน้อย³

Prompasorn Juntong^{1*}, Orachan Sirichote²
and Chetsada Noknoi³

¹นิสิตปริญญาโท สาขาการจัดการ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

²ผศ.ดร., สาขาการจัดการ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ผศ.ดร., ประธานสาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

*Corresponding author : e-mail : Prompasorn06@gmail.com Tel. 088-0833273

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ($\alpha = .95$) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ SPSS สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) และปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ($r = .857$)

คำสำคัญ : ขวัญและกำลังใจ ครู อาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

Abstract

The objectives of this research is to study the relationship between the administration factor and the morale in the performing of teachers under songkhla vocational colleges. Samples are 248 teachers under vocational colleges in Songkhla province. Research instrument was questionnaires. Data was analyzed usings SPSS. Statistics employed for data analysis were mean, standard deviation and Peason Product-Moment Correlation. The results showed that the overall morale in the performing of teachers under songkhla vocational colleges. Was at high level ($\bar{X} = 3.85$) and the admistration factor had highly postitive associate with morale in performing of teachers under songkhla vocational colleges ($r.=0.857$)

Keywords : Morale, Teacher, Songkhla Vocational College

บทนำ

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในปัจจุบันส่งผลให้ธุรกิจมีการแข่งขันกันอย่างสูง องค์กรที่จะประสบความสำเร็จและเจริญเติบโตได้อย่างมั่นคง ราบรื่นนั้น จะต้องเป็นองค์กรที่มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพร้อมทางด้าน “ทรัพยากรมนุษย์” การมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานกิจกรรมต่าง ๆ ของ องค์กรนั้นได้ว่าจะองค์กรมีทุนทรัพย์ทางปัญญาที่มีคุณค่าอย่างสูง [1] การบริหารงานในองค์กรทุกองค์กร ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคคลในหน่วยงานอยู่เสมอ การรักษาระดับของขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ถ้าหากคนในองค์กรไม่พอใจในการทำงานขาดขวัญและกำลังใจ ย่อมทำให้ประสิทธิภาพการทำงานต่ำลง [2]

สถานศึกษาอาชีวศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาด้านวิชาชีพที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศ สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาถึงภารกิจหน้าที่ในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาแล้ว ตัวจักรสำคัญในการที่จะทำให้การบริหารภายในสถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายด้วยดี ก็คือรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนของแต่ละสถานศึกษา ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูให้มาก ทั้งนี้ เพราะการสร้างระดับขวัญและกำลังใจของครูให้สูง ย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูจึงอาจกล่าวได้ว่าขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพสูงด้วย [3]

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลากรส่งผลต่อการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

สมมุติฐาน

ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู
2. ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลาให้มีประสิทธิภาพ
3. เป็นข้อมูลให้องค์กรต่าง ๆ สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากร อันจะช่วยให้องค์กรสามารถรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรได้ในระยะยาว

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ตำแหน่งครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา จำนวน 706 คน (ข้อมูลจากงานบุคลากรแต่ละสถานศึกษา ณ วันที่ 28 มิถุนายน 2556)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา จากการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 248 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดสัดส่วน

ขอบเขตด้านเวลา

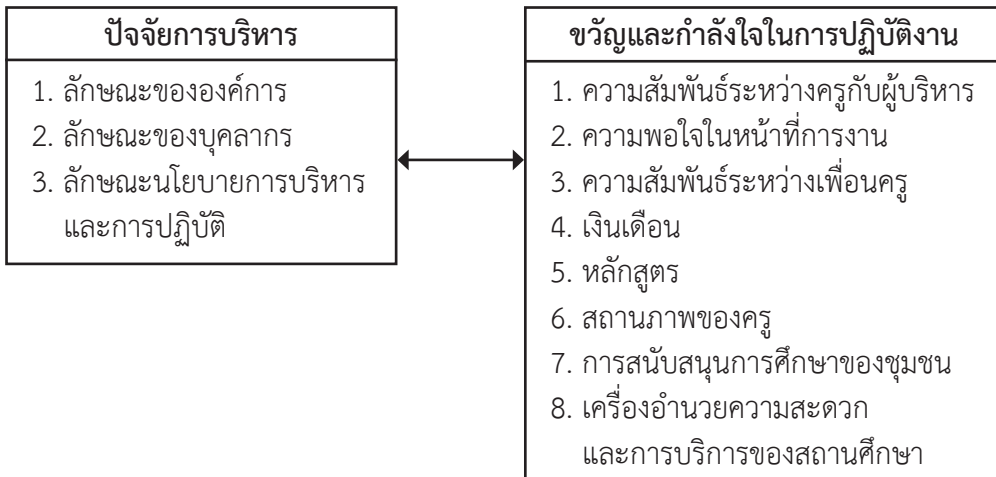
ระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมถึงได้ทำการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างเดือน ตุลาคม 2556 - มกราคม 2557

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ปัจจัยการบริหารตามแนวคิดของสแตลเลอร์ ปรับปรุงมาจาก ทองรัก ศรีแก้ว [4] ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงมาจาก สุวณี ธีรณะ [5]

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี เพื่อใช้ประกอบการทำวิจัย เรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา นำมาซึ่งกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลาจำนวน 10 สถานศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา วิทยาลัยสารพัดช่างสงขลา วิทยาลัยการอาชีพหลวงประธานราษฎร์นิกร วิทยาลัยการอาชีพนาทวี วิทยาลัยเทคนิคจะนะ วิทยาลัยการอาชีพสมเด็จพระเจ้าพะโคะ วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการสิงหนคร วิทยาลัยประมงติณสูลานนท์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสงขลา รวมทั้งสิ้น 706 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ตามสัดส่วนตามตาราง Krejcie & Morgan [6] ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 248 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยวัดค่าความเที่ยงตรง (IOC) ได้เท่ากับ 0.87 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 สุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ SPSS โดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งในสถานศึกษาเป็นข้าราชการครู เงินเดือน 25,001 บาทขึ้นไป ประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป สถานศึกษาที่ปฏิบัติงานมากที่สุดคือ วิทยาลัยเทคนิคขนาดใหญ่

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหารของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวม

(n = 248)

ปัจจัยการบริหาร	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยลักษณะขององค์กร	3.78	.719	มาก
ปัจจัยลักษณะของบุคลากร	3.81	.640	มาก
ปัจจัยนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ	3.87	.615	มาก
รวม	3.82	.604	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยการบริหาร ทั้งภาพรวมและรายด้านในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยนโยบายการบริหารและการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยลักษณะของบุคลากรและปัจจัยลักษณะขององค์กร ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา
สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
ของครูในสถานศึกษาสังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวม

ที่	ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับขวัญและ กำลังใจ
1	ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร	3.80	.722	มาก
2	ความพอใจในหน้าที่การงาน	3.84	.740	มาก
3	ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครู	3.91	.742	มาก
4	เงินเดือน	3.73	.779	มาก
5	หลักสูตร	3.91	.717	มาก
6	สถานภาพของครู	3.88	.774	มาก
7	การสนับสนุนการศึกษาของชุมชน	3.89	.769	มาก
8	เครื่องอำนวยความสะดวกและการ บริการของสถานศึกษา	3.87	.794	มาก
รวม		3.85	.631	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับขวัญและกำลังใจด้านหลักสูตรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครู ด้านการสนับสนุนการศึกษาของชุมชนและด้านสถานภาพของครู ตามลำดับ

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู	ปัจจัยการบริหาร			
	ลักษณะขององค์การ	ลักษณะของบุคลากร	นโยบายและการปฏิบัติ	รวม
1. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร	.613**	.784**	.800**	.791**
2. ความพอใจในหน้าที่การงาน	.559**	.697**	.671**	.695**
3. ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนครู	.532**	.640**	.609**	.643**
4. เงินเดือน	.563**	.729**	.721**	.725**
5. หลักสูตร	.604**	.747**	.711**	.744**
6. สถานภาพครู	.593**	.733**	.735**	.743**
7. การสนับสนุนการศึกษาของชุมชน	.589**	.725**	.691**	.724**
8. เครื่องอำนวยความสะดวกและการบริการ	.570**	.662**	.644**	.678**
รวม	.690**	.853**	.833**	.857**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในภาพรวมในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลาในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = 0.857$) โดยมีปัจจัยบริหารด้านลักษณะของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในภาพรวมระดับมากที่สุด ($r = .853$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยการบริหารด้านนโยบายและการปฏิบัติกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง ($r = .800$) ปัจจัยการบริหารด้านลักษณะของบุคลากรกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร

มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง ($r = .784$) ปัจจัยการบริหารด้านลักษณะขององค์กรกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูด้านหลักสูตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง ($r = .747$) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลามีประเด็น ดังนี้

ผลการศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของประเสริฐ สุดยอด [7] ซึ่งศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวัณย์ เรื่องจันทร์ [8] ซึ่งศึกษาเรื่องขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาล อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาล อำเภอพนสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานครูในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลามีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r = .857$ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมใจหวังธรรมคุ้ม [9] ซึ่งศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมสรรพากร พบว่า ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารกรมสรรพากร มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของข้าราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสวัสดิการ เงินเดือน ค่าตอบแทน ให้กับครูตำแหน่งลูกจ้างชั่วคราวที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาสอดคล้องกับวุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และความรู้ความสามารถ ในอัตราที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีพ
2. ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารรับฟังความคิดเห็นและเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของครู ต้องคอยให้คำแนะนำ ปรีกษา และยกย่องการทำงาน of ครู เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู
3. ด้านความพอใจในหน้าที่การงาน ทุกคนในสถานศึกษาทำงานตามศักยภาพของตน และควรจัดบุคลากรให้เพียงพอกับปริมาณงาน

4. ปัจจัยการบริหารในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูด้านลักษณะขององค์การอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้บริหารควรกระตุ้น ชี้นำ ให้ครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

5. ผู้บริหารควรตระหนักถึงภารกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสถานศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของบุคลากร

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขวัญกำลังใจกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา

3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาทั้งหมด

4. ควรเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีอื่นร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกตโดยผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย ควบคู่กับการใช้แบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

- [1] พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว. (2550). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- [2] มั่นโชค ต่อเลาะ. (2553). ขวัญและกำลังใจของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [3] ศุภางค์ วงษ์แจ่ม. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูวิทยาลัยเทคนิคนครนายก จังหวัดนครนายก. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. นครนายก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [4] ทองรัก ศรีแก้ว. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับองค์ประกอบที่ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. ราชบุรี : สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

- [5] สุวณี ตีระณะ. (2545). **ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชนในจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม : สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- [6] ทองใบ สุดซารี. (2543). **ภาวะผู้นำและการจูงใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี : คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- [7] ประเสริฐ สุขยอด. (2551). **ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดเทศบาล เมืองสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- [8] วิลาวัลย์ เรืองจันทร์. (2551). **ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานครูโรงเรียนเทศบาล อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- [9] สมใจ หวังธรรมคุ้ม. (2551). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมสรรพากร**. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ การสูบบุหรี่กับสุขภาพ กรณีศึกษาประเทศไทย

An Econometric Analysis of Smoking and Health: Evidence from Thailand

นฤมล จังโหลนราช¹ และพีนิจ ดวงจินดา^{2*}
Narumon Changlonrat¹ and Pinit Duangchinda^{2*}

¹ นิสิตปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² อ.ดร., สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author: โทรศัพท์ 074-311885-7 ext. 1802, email: dpinit@gmail.com

บทคัดย่อ

การสูบบุหรี่ในประเทศไทยเป็นปัญหาร้ายแรงของสังคม แนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบาย การเข้าใจ พฤติกรรมการสูบบุหรี่และสาเหตุที่เกิดจากการสูบบุหรี่มีความสำคัญต่อการ กำหนดนโยบายที่จะนำไปปฏิบัติใช้ วัตถุประสงค์การศึกษานี้เพื่อศึกษาปัจจัย และพฤติกรรมที่มีผลต่อโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ จำแนกตามภูมิภาคและภาพรวมของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบภาคตัดขวาง จำนวน 76 จังหวัด วิเคราะห์โดยใช้สมการ Multiple Regression วิธี OLS ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการเป็นโรคมะเร็งปอด โรคหัวใจและโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังในภาพรวมของประเทศไทยมีความแตกต่างกับผลการวิเคราะห์ในแต่ละภูมิภาค และผล การศึกษาในแต่ละภูมิภาคสาเหตุการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ก็มีความ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการดูแลสุขภาพในอดีตของบุคคลในแต่ละพื้นที่ และ โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจของแต่ละภูมิภาค ดังนั้นในการกำหนดมาตรการ หรือนโยบายจะต้องมีความเหมาะสมและครอบคลุมลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้น ในแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการสูบบุหรี่อย่างตรงจุดและบรรลุผล อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การสูบบุหรี่ ภาวะสุขภาพ เศรษฐมิติ

Abstract

Smoking situation in Thailand is a serious social problem. Guidelines for the implementation of the solution in the past have focused on policy. An understanding of cigarette smoking behavior and smoking factors thus there are important implications for intervention policies. The object of the study is socio factors and smoking behavior influences on smoke disease. The paper used secondary data from all 76 provinces. Econometric method employs multiple regressions using ordinary least square estimation not only a whole country but also regions. An empirical result showed that cause of lung cancer, heart disease and chronic obstructive pulmonary disease have difference between a whole country, regions and each region. The difference diseases caused by smoking depend on pervious health care, social and economic structure in each region. Therefore, appropriate procedures or policies that could position to the characteristics and problems in each area in order to solve the problem of smoking at that point and effectively achieve results.

Keywords : Smoking, Health Condition, Econometric

บทนำ

การสูบบุหรี่เป็นการทำลายสุขภาพของตัวผู้สูบและคนรอบ ๆ ข้าง การสูบบุหรี่เป็นจุดเริ่มต้นของการติดสิ่งเสพติด และจะนำไปสู่การทดลองสิ่งเสพติดอื่นนำไปสู่ปัญหาสังคมตามมา บุหรี่เป็นสิ่งเสพติดที่หาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดและปัจจุบันมีผู้เสพเป็นจำนวนมาก แต่บุหรี่เป็นสิ่งเสพติดที่ใครหลาย ๆ คนอาจมองข้ามถึงผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดขึ้น อาจเห็นว่าไม่มีความร้ายแรงเหมือนสิ่งเสพติดอื่น สถิติพบว่าประชากรโลก 6 ล้านคน ตายด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ เพราะสารต่าง ๆ ในบุหรี่ทำให้เกิดโรคร้ายแรง เช่น มะเร็งปอด ความดันโลหิตสูง หัวใจขาดเลือด ภาวะอัมพาต เส้นโลหิตแตกแข็งตัวและตีบ หลอดลมอักเสบเรื้อรัง มะเร็งไต มะเร็งริมฝีปาก และมะเร็งหลอดลม ผู้ที่สูบบุหรี่จัด มีโอกาสตายด้วยโรคมะเร็งมากกว่าผู้ไม่สูบบุหรี่ 20 เท่า ที่สำคัญ 1 ใน 4 เป็นเด็กเล็กที่ตายเพราะได้รับควันบุหรี่มือสอง หากการควบคุมการบริโภคยาสูบไม่เข้มแข็ง จะมีการตายด้วยโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ถึง 8 ล้านคน ใน 20 ปีข้างหน้า จากสถิติของสำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ กรมควบคุมโรค พบว่าคนไทยที่สูบบุหรี่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีผู้สูบบุหรี่ทุกชนิดรวม 13 ล้านคน อัตราการสูบบุหรี่ของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง 20 เท่า มีนักสูบหน้าใหม่เกิดขึ้นราว 2-3 แสนคนต่อปี และคนไทยเสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ปีละประมาณ 52,000 คน เฉลี่ยวันละ 142 คน ชั่วโมงละ 6 คน โดยสูบบุหรี่จากโรงงานอย่างเดียวน่าจะถึง 5.1 ล้านคน รองลงมาคือบุหรี่มวนเอง 4.7 ล้านคน ผู้ที่อยู่นอกเขตเทศบาลมากกว่าในเขต 1.4 เท่า ที่น่าเป็นห่วงคือ ผลสำรวจยังพบว่ามีคนไทยที่สูดควันบุหรี่มือสองในตลาดสดหรือตลาดนัดมากที่สุดร้อยละ 68.8 ในบ้านร้อยละ 36 และที่ทำงานร้อยละ 30.5 [1] ในปี 2554 สำนักงานสถิติสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ พบว่าผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร สูบบุหรี่น้อยกว่าภาคอื่น ๆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูบบุหรี่มวนเองมากกว่า ภาคอื่นร้อยละ 60.3 สำหรับบุหรี่ประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ไปป์ ซิการ์ ผู้สูบมากที่สุดพบในภาคเหนือร้อยละ 0.8 จำนวนบุหรี่ที่สูบโดยเฉลี่ยคือ 10.8 มวนต่อวัน โดยวัยทำงานช่วงอายุระหว่าง 25-29 ปี สูบบุหรี่ปริมาณเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุด 11.2 มวน ซึ่งอัตราการสูบบุหรี่สูงสุดอยู่ในภาคเหนือ [2]

การสูบบุหรี่ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อผู้สูบโดยตรงแต่ยังส่งผลกระทบต่อคนข้างเคียงเป็นสาเหตุให้เกิดโรคที่ร้ายแรงซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลจากการสูบบุหรี่ทั้งทางตรงและทางอ้อม โรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่มีอัตราการเสียชีวิตเป็นอันดับ 2 ของโรคทั้งหมด ดังนั้นข้อมูลในกรณีศึกษานี้ได้ทำการศึกษาโรคที่เกิดจากสาเหตุของการสูบบุหรี่ได้แก่โรคมะเร็งปอด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคหัวใจและหลอดเลือด เป็นสาเหตุหลักโดยอาศัยเครื่องมือทางเศรษฐมิติมาพิจารณาตัวแปรที่มีผลต่อการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่ และนำผลการศึกษาที่ได้ไปกำหนดแนวทางที่เหมาะสมเพื่อลดจำนวนผู้สูบบุหรี่หรือลดความสูญเสียในด้านสุขภาพจะเกิดขึ้น

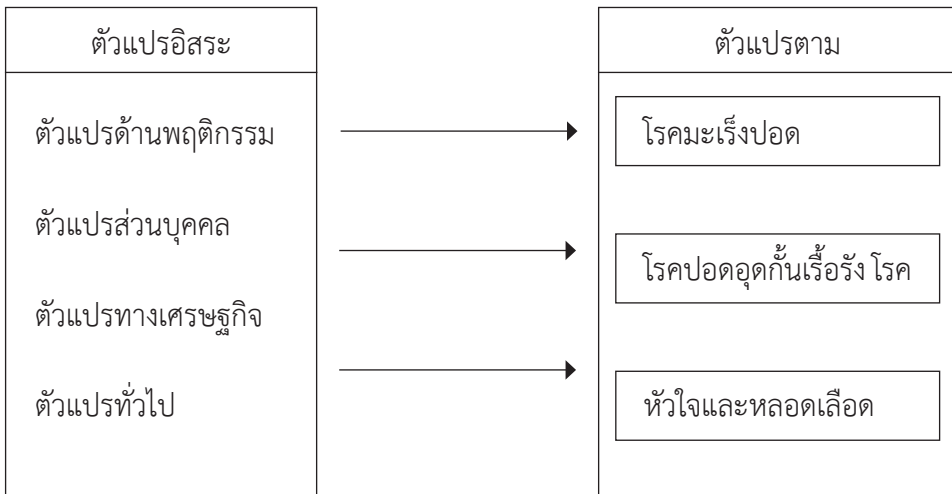
ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ จากการสูบบุหรี่ [3] พบว่า ปัจจุบันมีผู้ที่เป็นโรคหัวใจและหลอดเลือดที่เพิ่มมากขึ้น จากการสูบบุหรี่เป็นปัจจัยสำคัญ โดยผู้ที่สัมผัสกับควันบุหรี่มีโอกาสเป็นโรคนี้อีกสูง ขณะที่ Riccardo and el at. [4] พบว่าการสูบบุหรี่นั้นเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดต่อสุขภาพที่ทุกคนหลีกเลี่ยง เนื่องจากความเสี่ยงการเสียชีวิตจากการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นสาเหตุในการเกิดโรคมะเร็งปอด เบาหวาน โรคหัวใจ ขณะที่ John and Rajat [5] พบว่าระยะเวลาการเลิกบุหรี่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเกิดโรค คนที่สูบบุหรี่มาตั้งแต่อดีตจะส่งผลกระทบต่อความเมื่อยล้า รวมถึงสถานการณ์สูบบุหรี่และเวลาที่สูบบุหรี่ขณะที่ Alexandra Papadopoulos el at . [6] พบว่าสถิติการตายด้วยโรคมะเร็งปอดของเพศหญิงนั้นเพิ่มขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้วตั้งแต่ 1950 ซึ่งอัตราการตายมีความเชื่อมโยงมาจากการสูบบุหรี่ ขณะที่ Xing Li Wang el at . [7] พบว่าการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น 10 ปี ที่ผ่านมานั้นเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25 เป็นร้อยละ 35 ซึ่งมีอัตราการเสียชีวิตเฉลี่ย 1,000 คนต่อวันในสหรัฐอเมริกา การวิจัยชี้ชัดเจนว่าการสูบบุหรี่ทำให้เกิดโรคที่แพร่หลาย ซึ่งแล้วแต่ระดับความรุนแรงและการได้รับควันบุหรี่เข้าสู่ร่างกายและการโฆษณาจะส่งผลกระทบต่ออัตราการเลิกบุหรี่ในระยะยาวร้อยละ 10

สุขุมาลัย ประสมศักดิ์ [8] พบว่านักศึกษาร้อยละ 28.1 ที่สูบบุหรี่นั้นส่วนใหญ่นักศึกษาอยู่ในขณะบริหารธุรกิจ ซึ่งเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.1-3.00 ส่วนใหญ่แล้วบิดามารดาอยู่ด้วยกัน แต่บิดานั้นจะสูบบุหรี่ทุกวัน และมีบางครั้งที่มารดาสูบบุหรี่ จากการสำรวจนักศึกษาจะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ตั้งแต่ 16-18 ปี แต่ยังมีนักศึกษาบางส่วนที่มีความต้องการจะเลิกบุหรี่เนื่องจากทราบว่าการสูบบุหรี่ก่อให้เกิดมะเร็งปอดจึงเกิดความกลัว ซึ่งนักศึกษาส่วนนี้ต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเหลือและรณรงค์ ขณะที่ศิริศักดิ์ พรหมจันทร์ [9] พบว่าทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ของประชาชน ตำบลสะพานแดง อำเภอคูสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า บุหรี่เป็นสารเสพติดที่มีอันตรายต่อวัยต่าง ๆ ในร่างกาย ซึ่งเป็นอันตรายอย่างมาก การสูบบุหรี่นั้นเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร ในปัจจุบันมีผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ปีละ 5 ล้านคน และคาดว่า 25 ปีข้างหน้าจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากบุหรือนั้นมีสารนิโคติน ซึ่งอันตรายต่อร่างกายเมื่อรับสารมีผลต่อประสาทสมอง ส่งผลให้เกิดโรค เช่น โรคถุงลมโป่งพอง โรคหัวใจ โรคมะเร็ง และโรคระบบทางเดินหายใจ ขณะที่ ศลิรัตน์ กนทะชมพู [10] พบว่า การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุให้เกิดโรคต่าง ๆ มากมายเช่นโรคหัวใจ โรคมะเร็ง ซึ่งเป็นปัญหาที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ชัยนตร์ธร มาณนท์ [11] พบว่า การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุทางตรงในการเกิดโรคหลาย ๆ โรค เช่น โรคมะเร็งปอด โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคหัวใจขาดเลือด ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตก่อนวัยอันควร

การศึกษาเรื่องการสูบบุหรี่กับสุขภาพในกรณีศึกษาของประเทศไทยนั้นได้ศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการสูบบุหรี่และเป็นเหตุเชื่อมโยงต่อสุขภาพโดยผู้ศึกษาใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 76 จังหวัดศึกษาในปีปัจจุบันคือ 2554 เป็นการศึกษาตัวแปรในเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์โดยใช้สมการเชิงซ้อน (Multivariate) ซึ่งใช้ Multiple regression การศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการทางเศรษฐมิติในการตรวจสอบโมเดล แก้ปัญหา Multicollinearity มีการคัดกรองตัวแปรโดยใช้วิธี Stepwise multiple regression ทดสอบโดยใช้โปรแกรม E-view และ SPSS for windows จากนั้นตรวจสอบปัญหา Correlation โดยวิธี VIF ผลจากการทดสอบทุกโมเดลไม่มีปัญหา Multicollinearity หลังจากนั้นตรวจสอบปัญหา Heteroskedasticity โดยวิธี White's test และแก้ปัญหาโดยใช้วิธีถ่วงน้ำหนักของตัวแปร (Weighted LS/TSLS) ดังนั้น โมเดลที่ได้เป็นโมเดลที่สมบูรณ์ ตัวแปรตาม ได้แก่ จำนวนผู้ที่เป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด (IHD) จำนวนผู้ที่เป็นโรคมะเร็งปอด (LC) จำนวนผู้ที่เป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (LD) และ ตัวแปรอิสระที่ผู้ศึกษาได้นำมาศึกษามีหลายมิติโดยใช้แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอบแบบพหุ (Multiple Regression)

$$\hat{y} = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_p x_p + \varepsilon_i$$

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด(IHD) โรคเมเร็งปอด (LC) โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (LD) ในระดับประเทศ

Variables	IHD			LC			LD		
	Linear	Non-Linear	t-stat	Linear	Non-Linear	t-stat	Linear	Non-Linear	t-stat
Edu					0.757027				
Pop_smoke	-0.127613	0.714137	-11.62075**	-0.023470		5.269993**	0.072737		3.994860**
Occup_m&h	-96234.28		-3.827181**	-22604.68			-0.084951	0.701069	-7.263124**
Internet	0.13294		26.87248**	0.022321			-76293.96		-2.248905**
Smoke_cl_8	-366.6240		-4.057128**	-23.95313			0.062201		3.416932**
Teens	224.9025		2.168941**				-354.2008		-3.494119**
Smoke		0.102980	3.206151**	92.54258			541.4620		3.569571**
LN Income_h		0.762338	3.357451**				0.795214		2.449161**
Labour_59		-0.063556	-2.80953**						
Smoke_non		0.089690	2.69862**						
Stub_wo							0.017006		2.25950**
R ²	0.967264	0.677508		0.96867	0.272890		0.94705	0.396249	
Adjusted R ²	0.964925	0.654472		0.96643	0.263065		0.94293	0.371092	
F-Stat	413.6593	29.41187		432.950	27.77283		207.552	15.75147	

หมายเหตุ : ทุกระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ในระดับประเทศ และระดับภูมิภาค ผลการศึกษา มีดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษา (Edu) มีผลทำให้เกิดโรคมะเร็งปอดและโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของอัจฉราวรรณ สร้อยทอง [12] พบว่าอัตราการสูบบุหรี่จะเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นที่สูงขึ้นส่งผลต่อสุขภาพที่มีโอกาสจะเกิดโรคเพิ่มขึ้น อาชีพนักวิชาชีพชั้นสูงและชั้นกลาง (Ocup_m&h) มีผลทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็งปอดและโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง สอดคล้องกับการศึกษาของจารุณี บรรณลือ [13] ที่กล่าวว่าอาชีพนักวิชาชีพชั้นสูงมีอัตราการสูบบุหรี่น้อยที่สุดและเกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพจากการเกิดโรคน้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่นเนื่องจากหน้าที่การทำงานและตำแหน่งงานที่ได้รับผิดชอบ ความน่าเชื่อถือในสายงานและสังคม อัตราการสูบบุหรี่ของเด็กวัยรุ่นอายุ 19-24 ปี (teens) มีผลทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด สอดคล้องกับการศึกษาของ จารุณี บรรณลือ [13] ซึ่งพบว่าในช่วงอายุ 19-24 ปี สัดส่วนการเริ่มสูบบุหรี่จะใกล้เคียงกับช่วงอายุ 15-18 ปี เนื่องจากอยู่ในช่วงวัยเรียน มีแรงจูงใจในการเลียนแบบ อยากรู้ อยากลองมากกว่าช่วงอายุอื่นส่งผลให้อัตราการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้นจึงมีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิต วัยทำงาน อายุระหว่าง 41-59 ปี (lnLabour_59) มีผลต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งสาเหตุมาจากการสูบบุหรี่ สอดคล้องกับการศึกษาของจารุณี บรรณลือ [13] พบว่าช่วงอายุดังกล่าวมีสัดส่วนการสูบบุหรี่น้อยที่สุดจึงส่งผลเสียต่อภาวะการเกิดโรคต่ำ จำนวนการใช้อินเทอร์เน็ต (internet) พบว่ามีผลทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็งปอดและโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ผลการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของลักสินวรรณ ประพันธ์ [14] ซึ่งพบว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารเนื่องจากหากมีการรับรู้ข่าวสารเพิ่มมากขึ้น ซึ่งช่องทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางที่ผู้ผลิตบุหรี่ให้ความนิยม ดังนั้น หากการรับรู้ข่าวสารที่มากขึ้นมีโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการเลียนแบบมากขึ้น อัตราการเลิกบุหรี่ช่วง 6-8 เดือน (Smoke_cl_8) มีผลทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็งปอดและโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง สอดคล้องกับการศึกษาของวีรพร พิศอ่อน [15] ซึ่งพบว่ามีภาวะสุขภาพเดิม และระยะเวลาการสูบบุหรี่ของผู้ป่วยมีผลต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ส่วนอัตราการสูบบุหรี่ (lnsmoke) มีผลทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็งปอดและโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง สอดคล้องกับการศึกษาของอัจฉราวรรณ สร้อยทอง [12] พบว่าอัตราการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละช่วงอายุจะมีโอกาสเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพสูง สถานภาพที่ไม่สูบบุหรี่ในปัจจุบัน (lnSmoke_non) มีผลทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด สอดคล้องกับการศึกษาของภิญโญ ปัญญาภาพ [16] พบว่า อัตราการสูบบุหรี่มาอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการสะสมความเสี่ยงต่อสุขภาพ ประชากรที่สูบบุหรี่ (Pop_smoke) มีอิทธิพลต่อการเกิด โรคทั้ง 3 ชนิด สอดคล้องกับการศึกษา

ของอัจฉราวรรณ สร้อยทอง [12] ซึ่งพบการสูบบุหรี่เป็นประจำ นาน ๆ ครั้งหรือปัจจุบันไม่ได้สูบบุหรี่มีผลต่อการเป็นโรคที่แตกต่างกัน [2] รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (Income_h) มีผลทำให้เกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง สอดคล้องกับการศึกษาของ จารุณี บรรณลือ [13] ซึ่งพบว่าพฤติกรรมของการสูบบุหรี่จะมีผลโดยตรงต่อรายจ่ายบุหรี่ของผู้สูบ กล่าวคือเมื่อผู้สูบบุหรี่มีรายได้เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่จะเพิ่มสูงขึ้น โดยมองว่าบุหรี่เป็นสินค้าจำเป็นที่ยังต้องการซื้อเหมือนสินค้าทั่วไป ตัวแปรสถานที่ (Stub_wo) มีอิทธิพลต่อการเกิดโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ กล่าวคือการพบกันบุหรี่ตามสถานที่ใดที่หนึ่งจึงสามารถคาดเดาได้ว่าอัตราการสูบบุหรี่สูงหรือต่ำ จึงส่งผลต่อความเสี่ยงในการเป็นโรคเพิ่มขึ้น [2]

ในส่วนของผลการศึกษาในระดับภูมิภาคผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดโรคจากการสูบบุหรี่ สามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาโดยอ้างอิงงานวิจัยและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค ซึ่งผลการวิเคราะห์ มีดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือด ในแบบจำลอง linear และ Semilog (log-lin)

ตัวแปรอิสระ	ภาคเหนือ		ภาคใต้		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง	
	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat
Divor					1.027	2.579**	-2.876	-2.589**
Expen_smoke							-7176012	-3.067**
Internet					1.905	4.639**	0.099	16.227**
Child_18							514.151	2.086**
Pop_smoke			0.015	23.204**				
Smoke_f			71.390	3.927**	0.123	4.541**		
Stub_wo			44.570	4.572**				
Smoke_non	193.805	2.395**						
R ²	0.276		0.981		0.850		0.993	
Adjusted R ²	0.228		0.976		0.818		0.991	
F-Stat	5.740		179.840		26.561		757.799	

หมายเหตุ ** ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือดที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ประกอบด้วย 4 ภูมิภาคได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง โดยแบบจำลองที่ดีที่สุดของโรคหัวใจและหลอดเลือดในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง คือแบบจำลอง Semilog (log-lin) เนื่องจาก R² นั้นมีค่าสูงส่งผลให้ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายตัวแปรตามได้สมบูรณ์ ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบจำลองที่ดีที่สุดคือ แบบจำลองในรูปของ Linear เนื่องจาก R² มีค่าสูง ส่งผลให้ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายตัวแปรตามได้สมบูรณ์ ผลการศึกษาประชาชนในภาคเหนือที่ไม่สูบบุหรี่ในปัจจุบัน (Smoke_non) มีโอกาสจะเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือดมาก เนื่องจากประชาชนในภาคเหนือมีค่านิยมในการสูบบุหรี่สูง และพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอิทธิพลที่จะเกิดโรคสูงกว่าภาคกลาง เนื่องจากช่องทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันในทุกเพศทุกวัย และพบว่าในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในบ้าน (Smoke_f) จะมีผลต่อการเกิดโรคสูง ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการสูบบุหรี่ในภาคดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 53.74 [14]

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดโรคมะเร็งปอดแบ่งตามภูมิภาคแบบจำลองที่ดีที่สุด ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ แบบจำลอง Semilog (log-lin) ส่วนของภาคเหนือ ภาคใต้แบบจำลองที่ดีที่สุดคือ แบบจำลองในรูปของ linear ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ผู้สูบบุหรี่ที่มีอาชีพผู้ปฏิบัติงาน (Occup_p) และผู้มีอายุ 41-59 ปี (Labour_59) ในภาคเหนือการเกิดโรคจะสูงเนื่องจากภาคเหนือเป็นแหล่งผลิตใบยาสูบและภาคเหนือมีส่วนการสูบบุหรี่ในบ้าน (Smoke_f) สูงโอกาสเกิดโรคจะมาก [13] (ตารางที่ 3)

ผู้สูบบุหรี่ที่มีการศึกษาสูง (Edu) ในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเกิดมีโอกาสเกิดโรคมะเร็งปอดมาก และการกลับมาสูบบุหรี่ของผู้ที่เคยสูบบุหรี่ (Smoke_re) ในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ทำให้เกิดโรคสูงเช่นเดียวกันเพราะต้องการเข้าถึงคมหรือระบายความเครียด [17] ในส่วนของผู้สูบบุหรี่ในภาคกลางที่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่ (Expen_smoke) เพิ่มขึ้นจะมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคน้อยกว่าผู้สูบบุหรี่ที่มีค่าใช้จ่ายน้อย เพราะในภาคกลางโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครมีค่าเฉลี่ยในการสูบบุหรี่ต่ำ ผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (Age_up60) ในภาคกลางจะมีโอกาสเป็นโรคมะเร็งปอดสูงเนื่องจากภาวะสุขภาพเสื่อมถอยหรืออาจขาดการดูแลสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับผู้สูบบุหรี่ที่มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) ในภาคกลางจะเกิดโรคมกเนื่องจากการรับรู้ข่าวสารทำให้พฤติกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ผิด [14]

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นโรคมะเร็งปอด ในแบบจำลอง linear และ Semilog (log-lin)

ตัวแปรอิสระ	ภาคเหนือ		ภาคใต้		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง	
	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat
Age_up60							86.219	2.387**
Ocup_b							-32504.760	-3.973**
Internet							0.024	17.209**
Expen_smoke							-137.814	-3.938**
Child_18							73.049	2.166**
Pop_smoke							-0.026	-6.224**
Edu			0.735	13.885**	0.003	5.808**		
Smoke_re		2.395**	0.017	3.715**	14.895	4.037**		
Divorce								
Ocup_p	10.921							
Labour_59	-0.403							
Smoke_f	0.528							
Smoke_s			-0.144	-5.106**				
R2	0.616		0.959		0.852			
Adjusted R2	0.527		0.946		0.831			
F-Stat	6.962		78.185		40.51067			

ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษาจากตารางที่ 4 พบว่า แบบจำลองที่ดีที่สุดของโรคมะเร็งปอดในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้คือแบบจำลอง Semilog (log-lin) ส่วนในภาคเหนือ แบบจำลองที่ดีที่สุดคือ แบบจำลองในรูปของ linear ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่สูบบุหรี่ที่มีอายุ 15-18 ปี (Child_18) จะมีโอกาสเป็นโรคมะเร็งปอดเพิ่มขึ้นเนื่องจากช่วงอายุนี้จะมีพฤติกรรมอยากสูบบุหรี่ สำหรับผู้ที่เคยสูบบุหรี่แต่ปัจจุบันไม่สูบแล้ว (Smoke_non) ในภาคเหนือ โอกาสเป็นโรคมะเร็งปอดจะมีมาก เนื่องจากในอดีตอาจสูบบุหรี่บ่อยครั้ง รวมถึงปริมาณมวนบุหรี่ที่สูบ (Roll_smoke) ในภาคเหนือมีผลทำให้เกิดโรคมะเร็งปอด เนื่องจากภาคเหนืออากาศหนาว การสูบบุหรี่อาจช่วยบรรเทาความหนาว [13] สำหรับในภาคใต้ผู้ที่สูบบุหรี่ (Pop_smoke) มีโอกาสเกิดโรคน้อยกว่าผู้ที่สูบบุหรี่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีสัดส่วนของคนที่ไม่สูบบุหรี่มีมากกว่าภาคเหนือสูง และผู้สูบบุหรี่ที่มีอาชีพรับราชการ (Ocup_b) ในภาคกลางจะเป็นโรคมะเร็งปอดน้อยกว่า เนื่องจากมีอาชีพหน้าที่การงานมั่นคง แลกแล้วสูญเสียหน้าที่ การงาน [13] ส่วนผู้สูบบุหรี่และมีพฤติกรรมการใช้

อินเทอร์เน็ต (Internet) ในภาคกลางจะเกิดโรคดังกล่าวมาก เนื่องจากการรับรู้ข่าวสารทำให้พฤติกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ผิด [14]

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง ในแบบจำลอง linear และ Semilog (log-lin)

ตัวแปรอิสระ	ภาคเหนือ		ภาคใต้		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง	
	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat	Coefficient	t-stat
Divorce							-5.476	-3.868**
Ocup_b							-249324.5	-2.919**
Internet							0.136	16.187**
Child_18							790.647	2.182**
Pop_smoke			0.022	11.085**	0.306	19.04028**		
Ocup_m&h			-24203.02	-2.437**				
Labour_40	-302.501	-2.183**						
Roll_smoke	0.123	1.825**						
Smoke_non	0.123	2.302**						
R2	0.326		0.928		0.455		0.990	
Adjusted R2	0.230		0.915		0.418		0.988	
F-Stat	3.398		71.139		12.528		536.204	

หมายเหตุ ** ระดับนัยสำคัญ 0.05

ปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดโรคทั้ง 3 ชนิดแต่ละภูมิภาคแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบท โครงสร้างชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรหรือค่านิยมของแต่ละภาค เช่น ในภาคเหนือค่าความนิยมในการสูบบุหรี่สูงมาก เนื่องจากภาคเหนือเป็นภาคที่มีอากาศหนาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นฐานการผลิตยาสูบขนาดใหญ่จึงมีผลต่อการริเริ่มการสูบบุหรี่มากกว่าภาคอื่น ๆ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ก็ที่มีผลต่อการสูบบุหรี่เช่นกัน ได้แก่ การดูแลเอาใจใส่สุขภาพแตกต่างกัน

สรุปและการอภิปรายผล

ปัจจุบันการสูบบุหรี่เป็นปัญหาที่สำคัญเพราะทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ เกิดโรคที่รุนแรงและการคร่าชีวิตผู้ที่สูบรวมถึงบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด โดยผลของตัวแปรจะแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการใช้นโยบายจะต้องครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาอย่างตรงจุด มีความชัดเจนแต่ละพื้นที่ เช่น อัตราการสูบบุหรี่ ช่วงวัยของอายุที่สูบ การใช้อินเทอร์เน็ต และในส่วนของตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ตัวแปรเหล่านี้จะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทั้งของรัฐเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของรัฐบาลควรเจาะลึกนโยบายเป็นรายภูมิภาคโดยการให้ความรู้และความเข้าใจ สร้างค่านิยมใหม่เกิดกับสังคมให้รู้ว่าบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่ดีและไม่ต้องการโดยเฉพาะในเด็กอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งกำลังเป็นปัญหาสำคัญอยู่ในปัจจุบัน ควรมีมาตรการให้ความรู้ในโรงเรียนในแต่ละภูมิภาคที่มีอัตราการสูบบุหรี่สูง รัฐควรมีมาตรการ เช่นการเก็บภาษีที่สูงขึ้นและมีนโยบายในการตรวจสอบอัตราความเข้มข้นของควันบุหรี่แต่ละภูมิภาคและออกกฎหมายอย่างชัดเจนเมื่อพบเห็นบุคคลที่สูบบุหรี่หรือหากพบเห็นกันบุหรี่ ณ สถานที่ใดก็ตามดำเนินการกับสถานที่นั้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] จิตภา รอดอยู่. (2556). **อัตราการตายกับการสูบบุหรี่**. กลุ่มสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 พิษณุโลก กรมควบคุมโรค รู้ก่อน รู้ทัน ป้องกันได้.
- [2] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). **การสูบบุหรี่และพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่**. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพฤติกรรม.
- [3] Brian R. W., Shannon A. B., Tracy B., and Jill A. K. (2009). “Vascular function is impaired early after the initiation of chronic cigarette smoking”, **Artery Research**. 3. (September 2009), 111-114.
- [4] Riccardo P., James D. K., Cristina R., Giovita P., Pasquale C., Maria S., Lidia P., and Wael K. Al-Delaimy. (2008). “Cigarette smoking is associated with a greater risk of incident asthma in allergic rhinitis”, **Journal of Allergy and Clinical Immunology**. 6. (June 2008), 1428-1434.

- [5] John, A. A., and Rajat, S. B. (2004). “The pathophysiology of cigarette smoking and cardiovascular disease : An update”, *J Am Coll Cardiol.* 10, 1731-1737.
- [6] Alexandra P., Florence G., Sylvie C., Diane ., Annie S., Loredana R., Sophie Paget-Bailly, Matthieu C., Chloé T., Gwenn M., Patricia D., Florence M., Danièle L., and Isabelle S. (2011). “Cigarette smoking and lung cancer in women : Results of the French ICARE case-control study”, *Lung Cancer.* 74(3), 369-377.
- [7] Xing L W., Muthuswamy R. and Jian W. (2003). Genetic influence on cigarette-induced cardiovascular disease. *Progress in Cardiovascular Diseases.* 45(5), 361-382.
- [8] สุขุมมาลย์ ประสมศักดิ์. (2551). ปัจจัยและผลที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่และพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารเกษมบัณฑิต.* 6(6), 61-73.
- [9] ศิริศักดิ์ พรหมจันทร์. (2550). การสำรวจทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ของประชาชนตำบลสะพานแดง อำเภอคูสิต กรุงเทพมหานคร บริเวณกรมช่างอากาศ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- [10] สลิลรัตน์ กนทะชมภู. (2547). การประเมินต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จากการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ กรณีศึกษาในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [11] ชัยนรินทร์ ปทุมมานนท์. (2544). ค่าใช้จ่ายและคุณภาพชีวิตที่สูญเสียไปจากการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่. *วารสารจักษุสาธารณสุข.* 13(2), 117-134.
- [12] อัจฉรวรรณ สร้อยทอง. (2542). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (วิทยาการระบาด) บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [13] จารุณี บรรลือ. (2542). คุณภาพชีวิตที่สูญเสียไปของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังจากการสูบบุหรี่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการระบาด บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [14] ลักสินวรรณ ประพันธ์. (2549). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์การศึกษาค้นคว้าอิสระ. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- [15] วร็พพร พิศอ่อน. (2542). ผลกระทบของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพของเด็กนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการระบาด บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [16] อภินันท์ ปัญญาภาพ. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [17] ทิมศิริ เชาวสกุล และคณะ. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการกลับมาสูบบุหรี่ของผู้สูบบุหรี่ที่เข้าร่วม โครงการเลิกบุหรี่. วารสารพยาบาล. 35(4), 67-76.

การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือก นาปีและแนวทางการปรับตัวภายใต้ การเปลี่ยนแปลงของราคา ของชาวนาไทย

Supply Response of Major Rice and Thai Farmers Guidelines for Adaptation under The Change of Price

ปริยากร บุญส่ง^{1*} สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล²
และอัยกัร นิสสภา³

Priyakorn Bunsong^{1*}, Somboon Charernjitragul²
and Ayut Nissapa³

¹ นักศึกษาโปรแกรมวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 90000

² รศ.ดร., สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
สงขลา 90112

³ รศ.ดร., ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
สงขลา 90112

* Corresponding author: e-mail: Priyakorn.bs@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยการตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตข้าวเปลือกนาปี โดยใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุด แบบธรรมดา (OLS) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกในปีปัจจุบัน ได้แก่ ราคาข้าวเปลือกนาปี ในปีที่ผ่านมา และผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา ในทิศทางเดียวกัน ราคาปุ๋ยส่งผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนปริมาณน้ำฝนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน ได้แก่ ราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา พื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเปลือกนาปี และการแทรกแซงราคาของรัฐบาลภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่พื้นที่เพาะปลูกในปีที่ผ่านมา และปริมาณน้ำฝนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 0.421 ในระยะสั้น และ 2.938 ในระยะยาว ชาวนาจึงควรมีการวางแผนการเพาะปลูก และการจัดการผลผลิตที่ดี เน้นการพึ่งตนเองภายในฟาร์ม และพยายามติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ : การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปี พื้นที่เพาะปลูก ข้าวเปลือกนาปี ผลผลิตข้าวเปลือกนาปี

Abstract

This research aims to study supply response of major rice in Thailand. It consists of supply response of rice crop area and yield of rice using the Ordinary Least Squares (OLS) method. The results showed that. factors affecting farmland and major rice prices. and yield of rice in the past years. In the opposite direction fertilizer prices affected rice yield. Rainfall was not statistically significant. Among the factors that affect rice land productivity include rice prices in the past year. And harvest rice and the intervention of the government under the rice mortgage scheme in the same direction. While farmland in the past year and not significant rainfall. Flexibility is 0.421 and 2.938 in the short term. Farmers should be planned cultivation. And management productivity Emphasis on self-reliance within the farm Try and track information to prepare for the changes that occur.

Keywords : Supply Response of Major Rice, Rice Crop Area, Yield of Rice

บทนำ

ข้าวเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย มีวิวัฒนาการมาจากการเพาะปลูกเพื่อการยังชีพ เน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก จากนั้นจึงพัฒนาสู่การปลูกข้าวเชิงพาณิชย์ดังเช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ ข้าวยังเป็นรากฐานแห่งประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย เป็นพืชดั้งเดิมที่เกษตรกรเพาะปลูกกันมาอย่างต่อเนื่องหลายศตวรรษ การทำนาจึงถือเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทย ข้าวไทยถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่ทำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งข้าวไทยยังมีบทบาทสำคัญต่อประชาคมโลก ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตข้าวที่สำคัญในตลาดโลก ใน พ.ศ. 2555 มีครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกข้าวรวมทั้งประเทศประมาณ 3.7 ล้านครัวเรือน ทำรายได้เข้าสู่ประเทศ ประมาณ 200,000 ล้านบาท จากปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกทั้งหมดประมาณ 37 ล้านตัน ซึ่งเป็นผลผลิตข้าวเปลือกนาปี 26 ล้านตัน และผลผลิตข้าวเปลือกนาปรัง 11 ล้านตัน ในขณะที่มีปริมาณการใช้ในประเทศเพียง 18 ล้านตัน ผลผลิตส่วนใหญ่ของประเทศจึงเป็นผลผลิตข้าวเปลือกนาปี มีช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงมีนาคมของทุกปี ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นช่วงเวลาที่มียุพทานผลผลิตข้าวเปลือกออกสู่ตลาดจำนวนมาก ในขณะที่ปริมาณความต้องการในการบริโภคข้าวในช่วงเวลาต่าง ๆ ของประเทศค่อนข้างคงที่ตลอดทั้งปี ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกผันผวนและตกต่ำในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต ในแต่ละปีประเทศไทยมีปริมาณอุปทานข้าว ส่วนเกินเพื่อส่งออกเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยจึงกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน [1] การผลิตข้าวในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ฤดู คือ การผลิตข้าวนาปี และข้าวนาปรัง ใน พ.ศ. 2555 ประเทศไทยมี พื้นที่เพาะปลูกข้าวรวมทั้งประเทศ 82.977 ล้านไร่ แบ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี 65.184 ล้านไร่ และพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง 17.973 ล้านไร่ [1] ทั้งนี้ ราคาข้าวเปลือกผันผวนและตกต่ำในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต สร้างความเดือนร้อนให้แก่ชาวนา จึงนำมาสู่การแทรกแซงราคาข้าวเปลือกของรัฐบาล เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดยใช้มาตรการต่าง ๆ ดังเช่น โครงการรับจำนำข้าวในปัจจุบัน ส่งผลให้ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรได้รับมีราคาสูงกว่าราคาในอดีต รวมทั้งราคาตลาดในปัจจุบัน ราคาข้าวเปลือกที่มีการปรับตัวสูงขึ้นในปัจจุบันนั้น เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเพาะปลูกของเกษตรกร ทั้งนี้ เพราะพฤติกรรมที่สำคัญในการตัดสินใจของเกษตรกรมีจุดมุ่งหวังเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด [2] ประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิต

ในอดีตที่ผ่านมาการวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานการผลิตข้าวต่อปัจจัยด้านราคาและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการผลิตนั้น มีรูปแบบของการวิเคราะห์ที่หลากหลาย Behrman [3] ได้ใช้ Price Expectation ตามหลักของ Nerlove model ในการวิเคราะห์การตอบสนองของพื้นที่ การตอบสนองของผลผลิตต่อราคาข้าว และปัจจัยการผลิตอื่น ๆ

จากการปรับตัวของพื้นที่และผลผลิตต่อหน่วยเนื้อที่ นำไปสู่การประมาณค่าการตอบสนองต่อราคา พบว่าค่าประมาณการความยืดหยุ่นของผลผลิตข้าวที่ขายสู่ตลาดต่อราคามีค่าเท่ากับ 0.40 ในระยะสั้น และ 1.02 ในระยะยาว

ข้อสมมติตามหลัก Partial Adjustment Model ของ Nerlove นั้น เป็นการคาดคะเนอุปทานของผลผลิต โดยหลักที่ว่าเนื้อที่ที่ผู้ผลิตต้องการจะปลูก (Desired Acreage) หรือ X_t^* จะไม่เท่ากับเนื้อที่ที่ปลูกจริง สามารถหาความยืดหยุ่นจาก สมการ $X_t = \alpha_0 + \alpha_1 P_{t-1} + \alpha_2 X_{t-1} + V_t$ จะได้ความยืดหยุ่นในระยะสั้น คือ α_1 ในขณะที่ความยืดหยุ่นในระยะยาว คือ $\frac{\alpha_1}{1-\alpha_1}$ [4]

นภสร เพ็ญกระแสร [5] ได้วิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานการผลิตข้าวในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรัง ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต ราคาข้าว ปริมาณน้ำฝนราคาพืชแข่งขันและพื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้งในเขตชลประทาน ค่าความยืดหยุ่นของการผลิตข้าวนาปีและข้าวนาปรังต่อราคาข้าวนาปี และ ข้าวนาปรังในปีที่ผ่านมาในแต่ละภาค พบว่าค่าความยืดหยุ่นของการผลิตข้าวนาปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ในระยะสั้น เท่ากับ 0.211, 0.133, 0.169, และ 0.035 ในระยะยาวเท่ากับ 0.294, 0.243, 0.273 และ 0.063 ส่วนค่าความยืดหยุ่นของการผลิตข้าวนาปรังในระยะสั้น เท่ากับ 2.470, 0.927, 0.383, และ 0.018 ใน ระยะยาว เท่ากับ 4.116, 1.752, 0.696 และ 0.028 ตามลำดับ

อภิสิทธิ์ อีสริยานุกูล [6] ได้ศึกษาความยืดหยุ่นของอุปทานการผลิตข้าวเพื่อหาคำตอบ ปริมาณอุปทานข้าวกับการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาข้าว พบว่าอุปทานการผลิตข้าวขึ้นอยู่กับราคา และผลรวมของค่าความยืดหยุ่นของพื้นที่เพาะปลูกกับผลผลิตขึ้นอยู่กับราคา จากสมการผลผลิตที่ว่าปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับพื้นที่คูณจำนวนผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ ดังสมการต่อไปนี้

$$Q = Y \cdot A$$

จากสมการดังกล่าวหา Total Derivative ของผลคูณระหว่างพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิต และแปลงผลลัพธ์ให้อยู่ในรูปค่าความยืดหยุ่นการผลิต (E_Q) เท่ากับผลรวมของความยืดหยุ่นของพื้นที่เพาะปลูก (E_A) และความยืดหยุ่นของผลผลิต (E_Y)

การศึกษาการตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์การตอบสนองต่อปัจจัยใดบ้าง และมีลักษณะการตอบสนองต่อปัจจัยเหล่านี้อย่างไร องค์กรความรู้ที่ได้คาดว่าจะประโยชน์ในการตัดสินใจและเป็นแนวทางในการปรับตัวด้านการผลิต และการเตรียมความพร้อมของชาวนาไทยเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ตลอดจนการเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยที่ประกอบด้วย การตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปี และการตอบสนองของผลผลิตข้าวเปลือกนาปี

วิธีการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มี การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล: การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลอนุกรมเวลารายปีของข้อมูลทั่วไป ในการผลิตข้าวเปลือกนาปีของประเทศไทยโดยรวม ได้แก่ ปริมาณการผลิต พื้นที่การเพาะปลูก และพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเปลือกนาปี ราคาปุ๋ยที่ใช้ในการปลูกข้าว โดยเป็นราคาเฉลี่ยของปุ๋ย 3 สูตร ได้แก่ ปุ๋ยนา (16-20-0) ปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต (21-0-0) และปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย รวมทั้งการแทรกแซงราคาของรัฐบาล ภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลา 25 ปี ที่ได้จากการรวบรวมของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ทั้งนี้ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บรวบรวมไว้มีขนาดหายไป ผู้วิจัยจะคำนวณข้อมูลที่ขาดหายไป โดยใช้วิธีการคำนวณค่าค่าแนวโน้มของข้อมูลที่ขาดหายไปจากข้อมูลที่มี

2. การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีของประเทศไทย ตลอดจนความยืดหยุ่นของอุปทานต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวเปลือกนาปีภายใต้ราคาเป้าหมายระดับโดยใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Squares : OLS) มาประมาณการฟังก์ชันอุปทานข้าว เนื่องจากสมการอยู่ในรูปของ Cobb-Douglas function ความยืดหยุ่นของอุปทานข้าวในระยะสั้นจึงมีค่าเท่ากับค่าสัมประสิทธิ์ของการตอบสนองต่อปัจจัยราคา ในขณะที่ความยืดหยุ่นของอุปทานในระยะยาวจะมีค่าเท่ากับค่าความยืดหยุ่นของอุปทานระยะสั้น (การตอบสนองต่อปัจจัยราคา) หากด้วย 1 ลบด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของการตอบสนองต่อปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ปัจจัยราคา ซึ่งได้จากฟังก์ชันอุปทานข้าว

2) ตรวจสอบปัญหาทางเศรษฐมิติของแบบจำลอง ในการตรวจสอบปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอัตโนมัติหรือสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelation หรือ Serial Correlation) ด้วยการทดสอบค่าสถิติเดอบินวัตสัน (Durbin – Watson หรือ D.W.) และตรวจสอบปัญหาความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนไม่คงที่ (Heteroskedasticity) ด้วยวิธีการของไวท์ (White' Heteroskedasticity test) [7]

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาการตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย เป็นการวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ส่วน คือการตอบสนองของอุปทานในรูปของพื้นที่เพาะปลูก และการตอบสนองของอุปทานในรูปของผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ รายละเอียดดังนี้

1. การตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

การประมาณการตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปี ตามแบบจำลองการตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกซึ่ง กล่าวคือ พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน ($PadA_t$, หน่วย: ไร่) มีการตอบสนองต่อราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา ($PadPt-1$, หน่วย: บาท/ตัน) ปริมาณน้ำฝนในปีปัจจุบัน (RF_t หน่วย: มิลลิเมตร) ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา ($PadY_{t-1}$, หน่วย: ตัน) และราคาปุ๋ยในปีปัจจุบัน ($CFPt$, หน่วย: บาท/ตัน) โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่

ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองเพื่อใช้ในการอธิบายการตอบสนองของพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยเป็นดังนี้

$$\begin{aligned} \text{LnPadA}_t = & 14.455 + 0.182\text{LnPadP}_{t-1} + 0.025\text{LnRF}_t + 0.180\text{LnPadY}_{t-1} - 0.134\text{LnCFP}_t \\ & (11.679)^* (3.732)^{**} (0.548)^{ns} (2.097)^* (-2.970)^{**} \\ R^2 = & 0.873 \quad F = 26.718 \quad D.W. = \text{เท่ากับ } 2.003 \end{aligned}$$

หมายเหตุ : ** ค่าสัมประสิทธิ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 95

* ค่าสัมประสิทธิ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 99

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวเลขในวงเล็บคือค่าสถิติ t

การตอบสนองของพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน มีการตอบสนองต่อราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากราคาข้าวเปลือกนาปี ในปีปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.182 เมื่อปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการตอบสนองของอุปทานพื้นที่ต่อราคา

พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการตอบสนองต่อผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.180 เมื่อปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการใช้ปัจจัยการผลิต

เมื่อราคาข้าวข้าวเปลือกนาปีสูงขึ้น ผลผลิตข้าวเปลือกเพิ่มมากขึ้น ผู้ผลิตจึงใช้พื้นที่ในการผลิตข้าวเปลือกนาปีเพิ่มมากขึ้น

พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการตอบสนองต่อราคาปุ๋ยในปีปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกล่าวคือ หากราคาปุ๋ยในปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันลดลงร้อยละ 0.134 เมื่อปัจจัยอื่น ๆ คงที่ เนื่องจากเมื่อราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลต่อต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นด้วย

จากสมการดังกล่าว พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัวในสมการกับตัวแปรตาม (R2) มีค่า 0.873 แสดงให้เห็นว่าความแปรปรวนของพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีทั้งประเทศในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในแบบจำลองร้อยละ 87.30 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 12.70 เป็นอิทธิพลอื่น ๆ นอกเหนือจากแบบจำลองดังกล่าว ความเชื่อถือได้ของตัวแปรอิสระทั้งหมด พิจารณาจากค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (F-statistic) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 (F= 26.718) มีค่าสถิติเดอบินวัตสัน (Durbin – Watson หรือ D.W.) เท่ากับ 2.003

ทั้งนี้ เมื่อตรวจสอบปัญหาทางเศรษฐมิติของแบบจำลองในสมการที่พิจารณา พบว่าแบบจำลองดังกล่าวไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอัตโนมัติ หรือสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelation หรือ Serial Correlation) แต่เกิดปัญหาความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนไม่คงที่ (Heteroskedasticity) พบว่ามีปัญหาดังกล่าวจึงแก้ไขด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุดถ่วงน้ำหนัก (Weighted Least Square หรือ WLS)

ดังนั้น จากสมการ แสดงให้เห็นว่าค่าความยืดหยุ่นของพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีต่อราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา จะส่งผลต่อการตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีในปีปัจจุบันของชาวนา ทั้งนี้ จะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในระยะสั้นและระยะยาว มีค่าเท่ากับ 0.182 และ 0.191 ตามลำดับ ดังแสดงใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของพื้นที่ปลูกข้าวนาปีในประเทศไทย

รายการ	ค่าความยืดหยุ่นของพื้นที่ปลูกข้าวนาปีต่อราคาข้าวเปลือกนาปี	
	ระยะสั้น	ระยะยาว
ข้าวเปลือกนาปี	0.182	0.191

ที่มา: จากการคำนวณ

2. การตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

การประมาณการตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวเปลือกนาปี ตามแบบจำลองการตอบสนองของอุปทานผลผลิต ซึ่งในการศึกษาการตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวเปลือกนาปี กล่าวคือ ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน ($PadY_t$, หน่วย: ตัน) มีการตอบสนองต่อราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา ($PadP_{t-1}$, หน่วย: บาท/ตัน) พื้นที่เก็บเกี่ยว ข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน (HA_t , หน่วย: บาท/ตัน) พื้นที่เพาะปลูกในปีที่ผ่านมา ($PadA_{t-1}$, หน่วย : ไร่) ปริมาณน้ำฝนในปีปัจจุบัน (RF_t หน่วย: มิลลิเมตร) ราคาปุ๋ยในปีปัจจุบัน (CFP_t หน่วย: บาท/ตัน) และการแทรกแซงราคาของรัฐบาลภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก (Policy) ซึ่งเป็นตัวแปรหุ่นในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้ในปีที่รัฐบาลมีการนโยบายรับจำนำข้าวเปลือกมีค่าเท่ากับ 1 สำหรับในปีที่มีการแทรกแซงโดยใช้นโยบายอื่น ๆ มีค่าเท่ากับ 0

ผลการศึกษาพบว่า แบบจำลองเพื่อใช้ในการอธิบายการตอบสนองของผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย เป็นดังนี้

$$\begin{aligned} \ln PadY_t = & 7.996 + 0.239 \ln PadP_{t-1} + 0.763 \ln HA_t - 0.407 \ln PadA_{t-1} + 0.063 \ln RF_t + 0.150 Policy \\ & (1.042)^{**} \quad (4.371)^* \quad (2.240)^{**} \quad (-1.082)^{ns} \quad (0.638)^{ns} \quad (0.531)^* \\ R^2 = & 0.900 \quad F = 34.053 \quad D.W. = \text{เท่ากับ } 2.004 \end{aligned}$$

หมายเหตุ : ** ค่าสัมประสิทธิ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 95

* ค่าสัมประสิทธิ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติร้อยละ 99

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตัวเลขในวงเล็บคือค่าสถิติ t

การตอบสนองของผลผลิตข้าวเปลือกนาปี ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการตอบสนองต่อราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.239 เมื่อปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการตอบสนองของอุปทานผลผลิตต่อราคา

ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการตอบสนองต่อพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีส่งผลให้ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.763 เมื่อปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการเพาะปลูก เมื่อมีพื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลให้ผลผลิตข้าวเปลือกที่ได้จากการเก็บเกี่ยวในปีปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น

ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันมีการตอบสนองต่อการแทรกแซงราคาของรัฐบาล ภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ หากนโยบายการแทรกแซงราคา เพื่อพยุงราคาผลผลิตไม่ให้ตกต่ำในฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต หากราคาผลผลิตจาก

การแทรกแซงราคาของรัฐบาลภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.150 เมื่อปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ทั้งนี้ เพราะหากราคาอยู่ในระดับที่เกษตรกรพึงพอใจ ย่อมส่งผลให้เกษตรกรเร่งเพิ่มผลผลิตเพื่อเข้าร่วมโครงการดังกล่าว

จากสมการดังกล่าว พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัวในสมการกับตัวแปรตาม (R^2) มีค่า 0.900 แสดงให้เห็นว่าความแปรปรวนของพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีทั้งประเทศในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในแบบจำลองร้อยละ 90 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10 เป็นอิทธิพลอื่น ๆ นอกเหนือจากแบบจำลองดังกล่าว ความเชื่อถือได้ของตัวแปรอิสระทั้งหมด พิจารณาจากค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (F-statistic) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ($F = 34.053$) มีค่าสถิติเดอบินวัตสัน (Durbin – Watson หรือ D.W.) เท่ากับ 2.004

ทั้งนี้ เมื่อตรวจสอบปัญหาทางเศรษฐมิติของแบบจำลองในสมการที่พิจารณา พบว่าแบบจำลองดังกล่าวไม่มีปัญหาสหสัมพันธ์เชิงอัตโนมัติ หรือสหสัมพันธ์เชิงอนุกรมเวลา (Autocorrelation หรือ Serial Correlation) และ ปัญหาความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนไม่คงที่ (Heteroskedasticity)

จากสมการแสดงให้เห็นว่าค่าความยืดหยุ่นของผลผลิตข้าวเปลือกนาปีต่อราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมาจะส่งผลต่อการตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบันของชาวนา ในระยะสั้น และระยะยาว มีค่าเท่ากับ 0.239 และ 2.747 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

รายการ	ค่าความยืดหยุ่นของพื้นที่ผลผลิตข้าวเปลือกนาปีต่อราคาข้าวเปลือกนาปี	
	ระยะสั้น	ระยะยาว
ข้าวเปลือกนาปี	0.239	2.747

ที่มา: จากการคำนวณ

3. ความยืดหยุ่นของอุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

ในการวิเคราะห์ความยืดหยุ่นการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยนั้น จากทฤษฎีข้างต้นซึ่งกล่าวว่า ปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกนาปี เกิดจากการตอบสนองของอุปทานพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปี และการตอบสนองของอุปทานผลผลิตข้าวเปลือกนาปี ดังนั้นค่าความยืดหยุ่นของอุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยจึงประกอบด้วย

ค่าความยืดหยุ่นของพื้นที่เพาะปลูกรวมกับค่าความยืดหยุ่นของผลผลิต จากตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าความยืดหยุ่นของอุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย ในระยะสั้นมีค่าเท่ากับ 0.421 กล่าวคือ เมื่อราคาข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ส่งผลให้อุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปี ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.421 การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในระยะสั้นนั้นการปรับตัวของชาวนาทำได้น้อยความยืดหยุ่นในการตอบสนอง อุปทานการผลิตจึงค่อนข้างต่ำ

ในระยะยาวการตอบสนองของอุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยมีค่าเท่ากับ 2.938 กล่าวคือ เมื่อราคาข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1 ส่งผลให้อุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.938 การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยมีค่ามาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในระยะยาว ชาวนามีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้ความ ยืดหยุ่นในการตอบสนองอุปทานการผลิตจึงมีค่ามาก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความยืดหยุ่นของอุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทย

รายการ	ความยืดหยุ่นของอุปทานการผลิตข้าวเปลือกนาปี		
	พื้นที่เพาะปลูก	ผลผลิต	อุปทานการผลิต
ระยะสั้น	0.182	0.239	0.421
ระยะยาว	0.191	2.747	2.938

ที่มา: จากการคำนวณ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานการผลิตข้าวในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปี ได้แก่ ราคาข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา และผลผลิตข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมาในทิศทางเดียวกัน ส่วนราคาปุ๋ยในปีปัจจุบันส่งผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกข้าวเปลือกนาปีในทิศทางตรงกันข้าม ในขณะที่ปริมาณน้ำฝนในปีปัจจุบันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลผลิตข้าวเปลือกนาปี ได้แก่ ราคา ข้าวเปลือกนาปีในปีที่ผ่านมา และพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวเปลือกนาปีในปีปัจจุบัน และการ แทรกแซงราคาของรัฐบาลภายใต้โครงการรับจำนำข้าวเปลือก ในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่

พื้นที่เพาะปลูกในปีที่ผ่านมา และปริมาณน้ำฝนในปีปัจจุบันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของนภสร เพื่อองกระแสร [5] พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรัง ได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิต และราคาข้าว

การตอบสนองของอุปทานข้าวเปลือกนาปีในประเทศไทยในระยะสั้น มีความยืดหยุ่นค่อนข้างน้อย เท่ากับ 0.421 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในระยะสั้นนั้นการปรับตัวของชาวนาทำได้น้อยความยืดหยุ่นในการตอบสนองอุปทานการผลิตจึงค่อนข้างต่ำ ในระยะยาวมีความยืดหยุ่นมาก มีค่าเท่ากับ 2.938 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในระยะยาว ชาวนามีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้ความยืดหยุ่นในการตอบสนองอุปทานการผลิตจึงมีค่ามาก

จากผลการศึกษข้างต้นนำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางในการปรับตัวของชาวนาในปัจจุบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองของอุปทานการผลิต ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่าราคาข้าวเปลือกในมีที่ผ่านมา มีผลต่อการตอบสนองของอุปทานการผลิต ทั้งพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิต ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบกับโครงการรับจำนำของรัฐบาลมีผลต่อการตอบสนองของผลผลิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น การตั้งราคารับจำนำข้าวเปลือกภายใต้การรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาลจึงต้องเป็นตามหลักทางวิชาการ ราคาจำนำจะต้องอยู่ในระดับร้อยละ 80-90 ของราคาตลาดเท่านั้น การตั้งราคาจำนำที่สูงเกินความเป็นจริงจากราคาตลาดในปัจจุบัน จึงจูงใจให้ชาวนาเร่งเพาะปลูกเพื่อนำผลผลิตเข้าร่วมโครงการดังกล่าวโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของการผลิต รวมทั้งมีการทุจริตนำผลผลิตจากประเทศเพื่อนบ้านมาสวมรอยเข้าร่วมโครงการอีกด้วย

2. ผลการศึกษาพบว่าราคาปุ๋ยในปัจจุบันมีการตอบสนองต่อพื้นที่เพาะปลูกในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น รัฐบาลควรมีนโยบายการควบคุมระดับราคาปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเพาะปลูก ทั้งนี้ เพราะหากราคาปุ๋ยเคมีสูงขึ้นจะส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกลดลง เมื่อพื้นที่เพาะปลูกลดลงย่อมส่งผลให้ผลผลิตลดลงด้วย หากไม่มีการควบคุมราคาปุ๋ยเคมีให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ชาวนาเพาะปลูกน้อยลง จึงอาจส่งผลให้ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดได้

3. ชาวนาควรมีการวางแผนการเพาะปลูก และการจัดการผลผลิตที่ดี ใช้การจัดการภายในฟาร์มที่มีคุณภาพพยายามหาแนวทางที่ช่วยลดต้นทุน การผลิต เน้นการพึ่งตนเองภายในฟาร์ม และพยายามติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC อีกด้วย

คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และกรมการข้าว ตลอดจนครอบครัว คณาจารย์ และเพื่อนนักศึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2555). **สถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2556**, สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 มกราคม 2556, จาก http://www.oae.go.th/ewtadmin/ewt/oae_web/download/journal/trends2556.pdf.
- [2] สมพร อิศวิลานนท์. (2539). “การวิเคราะห์อุปทานการผลิตข้าว”, **วารสารเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. 2(1), 33-44.
- [3] Behrman, J.R. (1968). **Supply Response in Underdeveloped Agriculture : A Case Study of Four Major Annual Crops in Thailand, 1937-63**. Amsterdam : North-Holland
- [4] ศรีณย์ วรธนัจฉริยา. (2539). **การวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การผลิตทางการเกษตร**. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [5] นภสร เพ็ญกระแสน์. (2542). **การวิเคราะห์การตอบสนองของอุปทานการผลิตข้าวในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [6] อภิสิทธิ์ อีสริยานุกูล. (2526). **ราคาผลิตผลเกษตร**. คณะเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [7] อัครพงศ์ อันทอง. (2550). **คู่มือการใช้โปรแกรม EViews เบื้องต้น: สำหรับการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ**. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ของรัฐที่สอดคล้องกับบริบท สังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Conrm Factor Analysis of Public Secondary
Schools Administration Model Relevant to the
Multicultural Social Context : A Case Study of the
Three Southernmost Provinces

ศิลาปชัย สุวรรณมณี^{1*} จรัส อติวิททยากรณ์²
และอิศรัฎฐ์ รินโรสง³

Sinchai Suwanmanee^{1*}, Jarus Ativitthayaporn²
and Idsaratt Rinthaisong³

- ¹ อ.ดร., สาขาวิชาบริหารการศึกษา และการจัดการทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000
² รศ.ดร., สาขาวิชาการบริหารและการจัดการทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000
³ อ.ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90110
* Corresponding author. E-mail : chaly062@yahoo.com Tel.08-9038-0331

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 224 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับเขตพื้นที่และผู้บริหารระดับโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่องค์ประกอบย่อยและองค์ประกอบหลักมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (2) เท่ากับ 207.15 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 144 มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (2/df) เท่ากับ 1.43 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.92 และ 0.87 ตามลำดับ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.04 และ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.04 โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านโครงสร้าง (L=0.95) ด้านระบบ (L=0.94) ด้านรูปแบบ (L=0.94) ด้านค่านิยมร่วม (L=0.90) ด้านทักษะ (L=0.89) ด้านยุทธศาสตร์ (L=0.88) และด้านบุคลากร (L=0.79)

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน รูปแบบการบริหาร พหุวัฒนธรรม

Abstract

This study aimed to confirmatory factor analysis of public secondary school administration model relevant to the multicultural social context of the Three Southernmost Provinces. The samples were 224 from public secondary school administrators (Educational Service Area Office and School Administrators) by purposive sampling. The findings, there appeared to be as follows : The public secondary school administration indicators regarding the multi socio-cultural context of the three southernmost provinces in according to all main factors and sub-factors were consistent with the empirical data. The second order confirmatory factor analysis revealed the validation of fitted model yielded a Chi-square of 207.15, (2/df = 1.43), at a degrees of freedom of 144 (GFI=0.92, AGFI=0.87, SRMR=0.04 and RMSEA=0.04). The key factors by priority that follows : Structure (L=0.95), System (L=0.94), Style (L=0.94), Shared Value (L=0.90), Skills (L=0.89), Strategy (L=0.88) and Staff (L=0.79)

Keywords : Confirm Factor Analysis, Administration Model, Multicultural

บทนำ

จากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งมาจากปัญหาความไม่เข้าใจถึงความเป็นตัวตนหรือความเป็นอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่ของภาครัฐ ทำให้โอกาสการเข้าถึงรวมถึงการพัฒนาที่ผ่านมาไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้ง นโยบายหลายอย่างของภาครัฐเองกลับกลายเป็นเงื่อนไขของความขัดแย้งและเป็นชนวนหรือต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความระแวงซึ่งกันและกันของคนในพื้นที่ ซึ่งหนึ่งในนโยบายของภาครัฐที่กล่าวถึงก็คือ นโยบายด้านการศึกษา การศึกษาถือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศชาติที่สำคัญ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งให้การพัฒนานั้นไปสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการเสริมสร้างให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในมาตรา 80(3) ไว้ว่าการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกัน ต้องสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ และโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต แต่การจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าอยู่ ภายใต้อำนาจรัฐเป็นส่วนใหญ่ กลไกของรัฐทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสังคมที่จะดูแลรับผิดชอบกิจการด้าน การศึกษานับตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การกำหนดหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดไปจนถึงการบริหารทรัพยากรที่เหมาะสมกับสภาพสังคม ในอดีต มีประชากรจำนวนน้อยและยังมองไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษามากนัก ความต้องการด้านกำลังคนมิได้สลบซับซ้อนเหมือนในปัจจุบัน การจัดการศึกษาที่ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นลักษณะการจัดการการศึกษาที่รัฐเป็นผู้ผูกขาดเสียเองจนทำให้ภาครัฐมองข้ามเงื่อนไขต่าง ๆ ของความเป็นท้องถิ่นนิยมของแต่ละพื้นที่ไป

การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศไทย ทั้งนี้ เนื่องจากโครงสร้างของสังคม ในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะพิเศษ คือประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษายาวีในชีวิตประจำวันมีขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมต่างกันไปจากถิ่นอื่น จำเป็นที่ จะต้องยึดหลักการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่มีลักษณะเฉพาะบนพื้นฐานของหลักการ ทางศาสนาที่เชื่อมโยงเข้ากับวิชาสามัญและวิชาชีพที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้มีการ บริหารจัดการในลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น [1] และใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน เข้าใจสังคมที่ตนเอง อาศัยอยู่และเป็นเครื่องมือที่หล่อหลอมจิตใจและความรู้สึกของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน แม้จะแตกต่างกันทางศาสนา ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม ก็ต้องให้มีความรู้สึกผูกพันและ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ชาติโดยรวม [2]

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา [3] ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการ จัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ว่าต้องจัดให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่โดยไม่ยึดติดกับหลักสูตรที่กำหนดจากส่วนกลาง หรือจัดเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับอับดุลชเชกูร์ บินซาฟิอีย์ดินอะ [4] ได้ เสนอว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีลักษณะเฉพาะจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทาง วัฒนธรรมและความต้องการของท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับหลักศาสนา วิชาสามัญและวิชาชีพ รวมทั้งผลการวิจัยของบรรจง ฟำรุ่งแสง [5] ได้ชี้ว่าพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้สำหรับการปฏิรูปการศึกษาที่เหมาะสมกับท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ แนวทางของการปฏิรูปการศึกษาสำหรับชายแดนภาคใต้ควรยึดหลักการบูรณาการทาง พหุวัฒนธรรมสู่การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาทั้งด้านนโยบายและการดำเนินการในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่แนวทางการยอมรับความหลากหลายในอัตลักษณ์ของชาติและจะเป็นแนวทาง หนึ่งของการส่งเสริมสังคมสันติสุขให้เกิดความยั่งยืนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

การจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนั้นมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย หลักการของความเท่าเทียมความหลากหลายและการมีส่วนร่วม [6-8] ซึ่งหลักการดังกล่าว ถือเป็นหลักการเชิงกระบวนการที่จะต้องบูรณาการไปสู่หลักการเชิงโครงสร้างภายใต้บริบท สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีโครงสร้างขอบข่ายภารกิจประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป [1] ทั้งนี้ ขอบข่ายภารกิจดังกล่าว เป็นขอบข่ายที่กว้างและมีรายละเอียดค่อนข้างมาก ทำให้การบูรณาการทำได้ค่อนข้างยาก จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาหลักคิดทฤษฎีมารองรับเพื่อให้เกิดการหลอมรวมกันระหว่างหลักการ

เชิงกระบวนการและหลักการเชิงโครงสร้างก่อนนำไปสู่การปฏิบัติตามขอบข่าย ภารกิจของโรงเรียนที่มีอยู่เดิมแล้ว ซึ่งกรอบคิดทฤษฎี 7'S Model ของแมคคินซี (McKinsey) [9] เป็นกรอบคิดทฤษฎีที่น่าสนใจ ด้วยเหตุที่ว่ากรอบคิดทฤษฎีดังกล่าวเกิดจากการหลอมรวมกันระหว่างส่วนประกอบเชิงโครงสร้าง ซึ่งได้แก่โครงสร้าง (Structure) กลยุทธ์ (Strategy) ระบบ (System) และส่วนประกอบเชิงกระบวนการ ได้แก่ ทักษะ (Skills) รูปแบบ (Style) บุคลากร (Staff) และค่านิยมร่วม (Shared Value) ซึ่งทุกส่วนล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและต่างก็มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องพิจารณาทุกองค์ประกอบไปพร้อม ๆ กันในลักษณะองค์รวม (Holistic) ซึ่งจะทำให้เกิดการหลอมรวมหรือสามารถบูรณาการหลักการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเข้าไปสู่กรอบคิดทฤษฎี 7'S Model ก่อนจะแปลงหลักการดังกล่าวสู่การปฏิบัติได้จริง

จากปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าหากปล่อยไว้โดยไม่มีการบริหารจัดการที่ดีจะส่งผลกระทบยาวต่อการแก้ปัญหาสังคมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่อยู่ในช่วงมัธยมศึกษาจำเป็นอยู่ที่จะต้องจัดประสบการณ์ที่เน้นการปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมระหว่างกันเพื่อให้เกิดทักษะในการอยู่ร่วมกันแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมนั้น เป็นแนวคิดที่ผู้วิจัยสนใจและคิดว่าน่าจะเป็นทางออกของการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ทั้งนี้การจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรมนั้นมีความจำเพาะเชิงพื้นที่ การจะนำแนวทางหรือรูปแบบจากที่อื่นมาใช้ในนั้นย่อมไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเข้ามาช่วยเพื่อตรวจสอบว่ารูปแบบที่จะนำไปใช้นั้นมีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่หรือความเหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร ภายใต้การพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่สอดคล้องกับบริบทสังคมชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 224 คนตามแนวทางของคอมเรย์และลี [10] โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็น

ผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แยกเป็นผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 จำนวน 10 คน และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จำนวนทั้งหมด 214 คน แยกเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 13 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 26 และหัวหน้าฝ่าย จำนวน 185 คน อาศัยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ค่านิยมร่วม (Shared Value) ยุทธศาสตร์ (Strategy) ระบบ (System) โครงสร้าง (Structure) รูปแบบ (Style) ทักษะ (Skills) และบุคลากร (Staff) และองค์ประกอบย่อยของแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ความเท่าเทียม (Equality) 2) ความหลากหลาย (Diversity) และ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) ส่วนเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 123 ข้อและใช้สถิติเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ ดัชนี GFI AGFI CFI SRMR และ RMSEA ซึ่งมี ขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมเมตริกสหสัมพันธ์ โดยการนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์หาค่าเมตริกสหสัมพันธ์ โดยวิธีเพียร์สันโปรดักชันโมเมนต์ (Pearson Product Moment Correlation) โดยกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดลและระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล

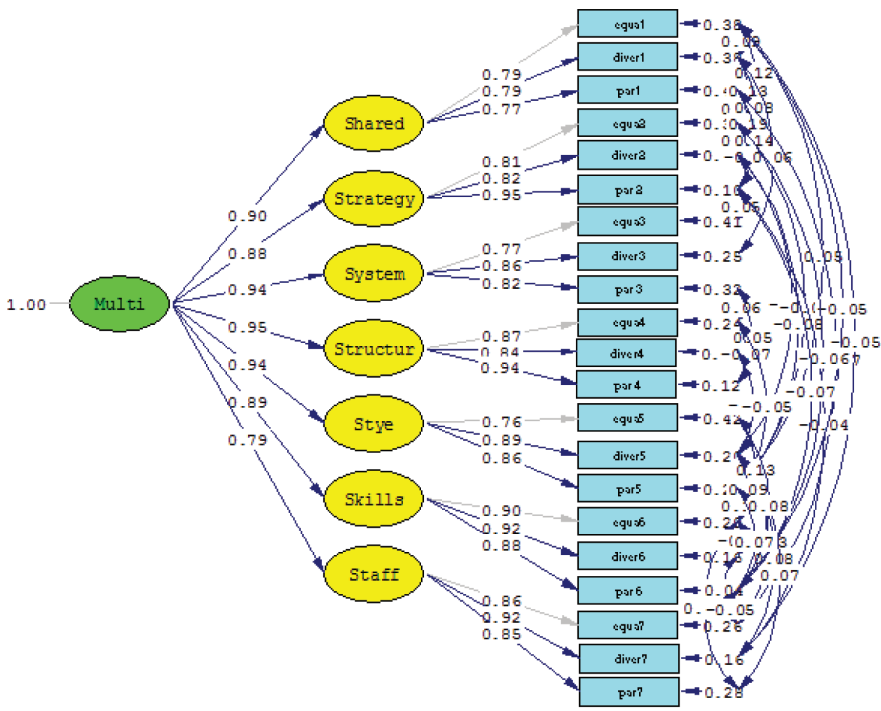
2. การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model Identification) ซึ่งเป็นการระบุว่าโมเดลองค์ประกอบนั้นสามารถนำมาประมาณค่าพารามิเตอร์ได้เป็นค่าเดียวหรือไม่

3. การประมาณค่าพารามิเตอร์ (Estimating the Parameter) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการแก้สมการโครงสร้างเพื่อหาค่าพารามิเตอร์ซึ่งเป็นตัวไม่ทราบค่าในสมการ

4. การประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluating the Data-Model Fit) เป็นการพิจารณาค่าสถิติต่าง ๆ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ประกอบด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ ดัชนี GFI AGFI CFI SRMR และ RMSEA [11-12] ซึ่งจะพิจารณาโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาร่วมกัน ดังนี้ 2 ไม่ควรมีนัยสำคัญ, 2/df ไม่ควรเกิน 3, GFI มีค่ามากกว่า 0.90, AGFI มีค่ามากกว่า 0.90, CFI มีค่ามากกว่า 0.90, SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.10, RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.07

5. การปรับโมเดล (Model Modification) กรณีค่าสถิติวัดความสอดคล้องของโมเดลชี้ว่าโมเดลองค์ประกอบไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถปรับค่าพารามิเตอร์ในโมเดลสมมติฐานแล้วทดสอบผลการปรับโมเดลได้ซึ่งโปรแกรมจะให้ค่าดัชนีดัดแปรโมเดล (Modification Indices : MI) และจะเสนอว่าควรเพิ่มหรือตัดพารามิเตอร์ตัวใด ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและต้องปรับค่าพารามิเตอร์อย่างมีความหมายในเชิงเนื้อหาและสามารถตีความหมายค่าพารามิเตอร์นั้น ๆ ได้ชัดเจน

สรุปและการอภิปรายผลการวิจัย

Chi-Square=207.15, df=144, P-value=0.00045, RMSEA=0.044

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคม พหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งองค์ประกอบย่อยและองค์ประกอบหลักมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองพบว่า มีค่าไค-สแควร์ (2) เท่ากับ 207.15 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 144 มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 1.43 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.92 และ 0.87 ตามลำดับ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.04 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.04 แสดงว่ารูปแบบการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีองค์ประกอบย่อยที่สำคัญภายใต้การกำหนดค่านิยมร่วม (Shared Value) คือ หลักความเท่าเทียมและหลักความหลากหลาย (L=0.79) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) คือ หลักการมีส่วนร่วม (L=0.79) ด้านระบบ (System) คือ หลักความหลากหลาย (L=0.86) ด้านโครงสร้าง (Structure) คือ

หลักการมีส่วนร่วม (L=0.94) ด้านรูปแบบ (Style) คือ หลักความหลากหลาย (L=0.89) ด้านทักษะ (Skills) คือ หลักความหลากหลาย และการบริหารบุคลากร (Staff) คือ หลักความหลากหลาย (L=0.92) และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบหลักที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในสามลำดับแรก ได้แก่ องค์ประกอบด้านโครงสร้าง (L=0.95) องค์ประกอบด้านระบบ (L=0.94) และองค์ประกอบด้านรูปแบบ (L=0.94) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านค่านิยมร่วม (Shared Value) จากการวิจัยพบว่า หลักการที่มีความสำคัญต่อการกำหนดค่านิยมร่วม คือ หลักความเท่าเทียมและหลักความหลากหลาย ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักความเท่าเทียม คือ การจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วนตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักความหลากหลาย คือ การกำหนดปรัชญาและนโยบายของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ องค์ประกอบด้านค่านิยมร่วมยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมในลำดับที่สาม สำหรับค่านิยมร่วมนั้นเป็นพื้นฐานความเชื่อหรือบรรทัดฐานที่ทุกคนในองค์กรยึดถือร่วมกันและเป็นรากฐานสำคัญที่จะกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรต่อไป ซึ่งค่านิยมร่วมนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลไปถึงวิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กร ดังนั้น ค่านิยมร่วมขององค์กรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากผลการวิจัยพบว่า การที่กำหนดค่านิยมร่วมของสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น ต้องอาศัยหลักการความเท่าเทียม ซึ่งเป็นไปตามหลักการและเป้าหมายของการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมที่จะต้องคำนึงถึงการจัดการศึกษาที่สร้างความเท่าเทียม และเกิดความเสมอภาคให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกกลุ่ม [5,7,13] ส่วนหลักความหลากหลายนั้น ด้วยเหตุว่าพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่พิเศษที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ศาสนา และมรดก ทางวัฒนธรรม [14] การกำหนดค่านิยมร่วมจึงต้องคำนึงถึงความหลากหลายที่ครอบคลุมทุกกลุ่มคนโดยเฉพาะสถานศึกษา นอกจากนั้นแล้ว การกำหนดค่านิยมร่วมจะต้องให้ความสำคัญการจัดการศึกษาที่เน้นความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 6 ที่ว่า

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. ด้านยุทธศาสตร์ (Strategy) จากการวิจัยพบว่า หลักการที่มีความสำคัญต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ คือ หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักการมีส่วนร่วม คือ

แผนยุทธศาสตร์ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และองค์ประกอบด้านยุทธศาสตร์ยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในลำดับที่ห้าของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ยุทธศาสตร์นั้นเป็นกระบวนการหรือวิธีการอย่างหนึ่งที่มีแบบแผนและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน โดยทั่วไปจะประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ รวมถึงรายละเอียดในการดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้ทราบสถานภาพขององค์กรว่าขณะนี้องค์กรอยู่ที่ไหน มีเป้าหมายและพันธกิจอย่างไร ที่สำคัญคือรู้ว่าควรจะทำอะไรต่อไป แผนยุทธศาสตร์นั้นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนเพื่อพัฒนาข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นมาได้ ตลอดจนเป็นแนวทางที่บุคคลภายในองค์กรได้รับรู้ว่าจะใช้ความพยายามไปในทิศทางใดจึงจะดำเนินการในงานนั้น ๆ ให้ประสบความสำเร็จในสถานศึกษา [15] ดังนั้น ผู้บริหารควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษาให้ชัดเจนโดยโรงเรียนควรกำหนดเอกลักษณ์ หรือจุดเด่นของสถานศึกษา และจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามความต้องการของผู้ปกครอง ควร กำหนดกิจกรรมเด่น ๆ ของโรงเรียน ควรตั้งวัตถุประสงค์ให้สามารถสื่อถึงเอกลักษณ์ของโรงเรียน ซึ่งทำให้ผู้ปกครองเกิดการรับรู้ถึงความเชี่ยวชาญของโรงเรียนได้เร็วขึ้น [16] จะก่อให้เกิดพลังจากแรงศรัทธาของชุมชนที่จะช่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี

3. ด้านระบบ (System) จากการวิจัยพบว่า หลักการที่มีความสำคัญต่อการจัดระบบการบริหารโรงเรียน คือ หลักความหลากหลาย ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักความหลากหลาย คือ การเลือกสื่อการเรียนการสอนที่สะท้อนประวัติศาสตร์ของความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ องค์ประกอบด้านระบบยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในลำดับที่สอง สำหรับการกำหนดระบบการบริหารของสถานศึกษานั้นเป็นกระบวนการหรือแนวทางสำหรับการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าประสงค์ตามที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสม ซึ่งในการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนั้น ระบบที่กำหนดจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าประเด็นในเรื่องการแต่งกายของนักเรียนเป็นประเด็นมีสำคัญอันดับต้น ๆ ที่ควรให้ความสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญที่แสดงการยอมรับความหลากหลายของการอยู่ร่วมกับในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสำคัญในการจัดระบบที่จะต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลาย นอกจากนี้ ในด้านการจัดระบบการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นของกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา [3] กล่าวว่าจัดการศึกษาต้องให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางศาสนา ภาษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่โดยไม่มียึดติดกับหลักสูตรที่กำหนดจากส่วนกลางหรือจัดเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับอับดุลชะกูร์ บินฮาฟิอีย์ ดินอะ [4] ก็ได้เสนอว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตอัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

และความต้องการของท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับหลักศาสนา วิชาสามัญและวิชาชีพ รวมทั้งเสาวนีย์ จิตต์หมวด [17] ก็ได้เสนอว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชนและต้องยึดหลักการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการที่ผูกติดกับวิถีชีวิตอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม มุ่งที่จะสร้างการเรียนรู้ภายใต้หลักการของศาสนาโดยผ่านวิถีชีวิตทุกรูปแบบตั้งแต่เกิดไปจนตลอดชีวิต และเน้นการพัฒนาที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

4. ด้านโครงสร้าง (Structure) จากการวิจัยพบว่า หลักการที่มีความสำคัญต่อการจัดโครงสร้างการบริหารโรงเรียน คือ หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักการมีส่วนร่วม คือ การกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสังคมพหุวัฒนธรรมที่ชัดเจนในสายงานทุกระดับ นอกจากนี้ องค์ประกอบด้านโครงสร้างยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญลำดับแรกของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งโครงสร้างนั้นเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นตามกระบวนการหรือพันธกิจที่จะต้องดำเนินการขององค์กรโดยมีการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ สำหรับโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีโครงสร้างเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ.2545 ได้ระบุไว้ใน 2 มาตรา ประกอบด้วยมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเจตนารมณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ว่าจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น การจัดการโครงสร้างจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางที่กฎหมายกำหนดในเรื่องของกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา ซึ่งผู้แทนภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษานั้น เป็นบทบาทของสถานศึกษาที่จะต้องสรรหาให้ได้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้แทนของภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริงโดยเฉพาะในบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายของประชาชนทั้งในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด

การกำหนดนโยบาย เพื่อที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ครอบคลุมและเท่าเทียม แต่ในสภาพจริงจากงานวิจัยของอารีมีน เทพลักษณ์ [18] พบว่า โครงสร้างสายบังคับบัญชาในโรงเรียนเป็นลักษณะแนวตั้ง (Top Down) และมีจุดอ่อนในด้านของการกระจายอำนาจและการตัดสินใจเพียงคนเดียว ขาดการมีส่วนร่วมจากบุคลากรในองค์กร ทำให้ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ซึ่งถ้าหากให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจจำเป็นต้องจัดโครงสร้างองค์การโดยให้มีคณะกรรมการร่วมตัดสินใจในจุดสำคัญ จึงจะเป็นหลักประกันเรื่องของประสิทธิภาพของการทำงานตามหลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจและหลักความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอิบราเฮม ณรงค์รักษาเขต [19] พบว่า ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ความต้องการการมีส่วนร่วม ความต้องการการยอมรับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันและความต้องการให้ยอมรับความเป็นอัตลักษณ์พิเศษของคนในพื้นที่ จึงทำให้การกำหนดนโยบายเฉพาะในการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 206/2549 เรื่องนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนและสังคมบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเร่งรัดให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาในทุกระดับที่สอดคล้องกับความต้องการของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของพื้นที่อย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ผู้นำทางศาสนาและผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่มีส่วนร่วมเสนอแนะการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนและสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาทำให้โครงสร้างองค์กรมีลักษณะแบนราบมากขึ้น

5. ด้านรูปแบบ (Style) จากการวิจัยพบว่า หลักการที่มีความสำคัญต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียน คือ หลักความหลากหลาย ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักความหลากหลาย คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมและครูผู้สอนควรใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย โดยพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ในส่วนขององค์ประกอบด้านรูปแบบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในลำดับที่สองของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมแบบพหุวัฒนธรรม สำหรับรูปแบบนั้นเป็นแบบแผนเชิงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารจะมีบทบาทต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องทำหน้าที่ในการจัดวางโครงสร้างวัฒนธรรมองค์กรหรือแนวปฏิบัติขององค์กรด้วยการเชื่อมโยงระหว่างผลสัมฤทธิ์ขององค์กรกับคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเหมาะสมและสมดุล สำหรับองค์กรที่มีลักษณะเป็นองค์พหุวัฒนธรรมนั้นรูปแบบการบริหารก็มีความจำเพาะหรือต้องมีรูปแบบที่พิเศษกว่าองค์กรโดยทั่วไป โดยลอนตันและเชสส์ [20] กล่าวว่ารูปแบบการบริหารภายใต้สังคมที่มีความหลากหลายและเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นต้องพัฒนาผู้บริหารให้มีความเข้าใจและสามารถสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ รวมทั้งเป็นรูปแบบ

การบริหารที่สามารถรองรับความซับซ้อนของการทำงานร่วมกันเป็นทีมได้มากขึ้น ตลอดจนรูปแบบการบริหารที่มีความยืดหยุ่น ก่อให้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ข้ามกลุ่ม และเกิดความรู้สึกเชิงบวกกับวัฒนธรรมอื่น และเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการร้องขอจากกลุ่มข้ามวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า หลักการสำคัญในการบริหาร คือ หลักความหลากหลายและตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ การพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการบริหารในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมและเห็นว่าการพัฒนาบุคลากรทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

6. ด้านทักษะ (Skills) จากการวิจัยพบว่า หลักการที่มีความสำคัญต่อทักษะการบริหารโรงเรียน คือ หลักความหลากหลาย ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักความหลากหลาย คือ การที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมกับการที่ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียนพหุวัฒนธรรมนอกจากนี้ องค์ประกอบด้านทักษะยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในลำดับที่สี่ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมแบบพหุวัฒนธรรม สำหรับทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากรทั้งในส่วนของผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชานั้น ประกอบไปด้วยทักษะด้านวิชาชีพและทักษะความถนัด หรือความชาญฉลาดพิเศษ ซึ่งกรณีสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคลากรจำเป็นจะต้องมีทักษะนอกเหนือจากทักษะดังกล่าวข้างต้นหลายประการ ด้วยเหตุที่ว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งข้อค้นพบที่สำคัญก็คือ บุคลากรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในความแตกต่างของบริบทเชิงพื้นที่และผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมกับการที่ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิรันดร์ จุลทรัพย์ [21] ที่พบว่าคุณลักษณะพิเศษของบุคลากรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อสังคมพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของตัง [22] และแอดเลอร์ [23] ที่ได้นำเสนอทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารในสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งประกอบด้วย การกระตุ้นทีมข้ามวัฒนธรรม การเจรจาต่อรองข้ามวัฒนธรรม การตระหนักถึงอิทธิพลของวัฒนธรรม การคัดเลือกและการประเมินพนักงานโดยระบบที่คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม การสร้างปฏิสัมพันธ์ข้ามกลุ่มความสามารถในการจัดการความขัดแย้งและการรักษาความสมดุลระหว่างการบูรณาการของโลกและความต่างเชิงพื้นที่ความสามารถในการทำงานเป็นทีมภายใต้ภารกิจที่ซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นและความสามารถในการจัดการและทำงานกับคนที่มาจากสังคมที่มีความหลากหลายและความต่างกันเชิงพื้นที่

7. ด้านบุคลากร (Staff) จากการวิจัยพบว่า หลักการที่มีความสำคัญต่อการบริหารบุคลากร คือ หลักความหลากหลาย ซึ่งมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญภายใต้หลักความหลากหลาย คือ การมีทัศนคติการสร้างสังคมเชิงสร้างสรรค์ในการยอมรับความหลากหลายเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญและองค์ประกอบนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในลำดับสุดท้ายจากองค์ประกอบทั้งหมด

7 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานด้านบุคคล โดยหลักการในเรื่องของการบริหารนั้น ปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งก็คือ บุคลากร เพราะว่าองค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ในส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบุคลากรเป็นสำคัญ ดังนั้น การวางแผนเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากรนั้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นและต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการจัดวางกลยุทธ์ขององค์กรที่ดี รวมไปถึงกระบวนการสรรหา คัดเลือกและการจัดวางบุคลากรที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการที่แท้จริงขององค์กร ซึ่งในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมโดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีปัจจัยที่จะต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานและดำรงอยู่ท่ามกลางบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งจากงานวิจัย พบว่า บุคลากรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นและมีทัศนคติการสร้างสังคมเชิงสร้างสรรค์ในการยอมรับความหลากหลาย โดยยึดหลักความหลากหลายเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอาคม ใจแก้ว [24] พบว่า คุณสมบัติของข้าราชการและบุคลากรที่ควรได้รับการคัดเลือกให้ปฏิบัติงานในองค์กรระดับ พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องให้ความสำคัญกับความเข้าใจประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของชาลี ไตรจันทร์ [25] ศึกษาการกำหนดและการประเมินสมรรถนะบุคลากรภาครัฐที่เหมาะสมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญ คือ บุคลากรต้องมีความเข้าใจข้อแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเข้าใจผู้อื่นและการสร้างความศรัทธา นอกจากนี้ มุจลินทร์ ผลกล้า [26] ยังได้เสนอแนวทางเพื่อการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ด้านบุคลากร คือ การปรับทัศนคติ ความเชื่อและการปฏิบัติของบุคลากร ซึ่งหมายถึงรวมถึงครู ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ธุรการ แม่บ้าน ภารโรงและเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียนจะต้องเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะมาจากเชื้อชาติใด เพศใด มีความผิดปกติทางร่างกายหรือไม่ ล้วนแล้วแต่มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนด้วยกันทั้งนั้น รวมทั้งการจ้างบุคลากรในโรงเรียนให้มีความหลากหลายของบุคลากรในโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครู เจ้าหน้าที่ บุคลากรสนับสนุนอื่น ๆ ควรมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ ศาสนา และสภาพร่างกาย ความหลากหลายของบุคลากร การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวอย่างเป็นทางการจะเป็นรูปธรรมจึงจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ควรนำรูปแบบการบริหารดังกล่าวไปปรับใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเท่าที่ระบียบ ข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการและเขตพื้นที่การศึกษาจะเอื้ออำนวย ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารการศึกษาจะต้องดำเนินการสืบเนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การพัฒนากลยุทธ์ โครงการ งาน หรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ในการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลในเชิงรูปธรรม

2. การบริหารจัดการสถานศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมภายใต้กรอบคิดทฤษฎี 7'S Model ของแมคคินซี ที่อยู่บนพื้นฐานและหลักการของความเท่าเทียม ความหลากหลายและการมีส่วนร่วมนั้น กุญแจสำคัญก็คือ การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทีมงานผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาครูผู้สอน ผู้เรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดทั้งในเรื่องของการกำหนดค่านิยมร่วม (Shared Value) การจัดทำยุทธศาสตร์ (Strategy) การพัฒนาระบบ (System) การจัดโครงสร้าง (Structure) การกำหนดรูปแบบ (Style) การพัฒนาทักษะ (Skills) รวมทั้งการสรรหาและพัฒนาบุคลากร (Staff) ตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **แผนพัฒนาการศึกษาชายแดนภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- [2] สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). **พหุวัฒนธรรมกับการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาปอเนาะ**. กรุงเทพฯ : ศรีบูรณคอมพิวเตอร์การพิมพ์.
- [3] กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2550). **การจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: มุมมองจากนักปฏิบัติ**. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.Nidambe11.net>.
- [4] อับดุลชะกูร์ บินซาฟิอีย์ ดินอะ. (2550). **แนวทางการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน (ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ)**. สงขลา : โรงเรียนจริยธรรมศึกษามูลนิธิ. สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2554, จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=112336>.
- [5] บรรจง พ้ารุ่งแสง. (2550). “ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้”, **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 18(2), 19-43.

- [6] Banks, C. A. and Banks, J. A. (1989). **Multicultural education: Characteristics and goals.** In J. Banks & C. Banks (Eds), *Multiculture Education : Issue and Perspective.* Boston : Allyn & Bacon.
- [7] Gollnick, D. M. and Chin, P. C. (1990). **Multicultural education : In a pluralistic society** (3thed). New York : Macmillan Publishing Company.
- [8] Cortes, E. C. (1996). “Preparing for a multicultural future”, **Principle.** 76(1), 16-20.
- [9] Drummond, G. and Ensor, J. (2004). **Strategic Marketing: Planning & Control** (2nded). Oxford : Butterworth-Heinemann.
- [10] Comrey, A. L. and Lee, H. B. (1992). **A First Course in Factor Analysis.** New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- [11] Bentler, P. M. (1990). “Comparative Fit Indexes in Structural Models”, **Psychological Bulletin.**170(2), 238-246.
- [12] Kline, R. B. (1998). **Principles and Practice of Structural Equation Modeling.** New York : Guilford Press.
- [13] Hernandez, J. (1989). **Multicultural education.** New York : Macmillan Publishing Company.
- [14] นิปาตีเมาะ หะยีหามะ. (2549). **การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี.** ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- [15] พักตร์ผจง วัฒนสินธุ์ และพสุ เตชะรินทร์. (2546). **การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [16] มนญา กัปวัฒนวรสุข. (2550). **การศึกษาแนวทางการประยุกต์รูปแบบการบริหารจัดการตามแนวคิดของแมคคินซี (McKinsey’s) ในสถานศึกษาปฐมวัยเอกชน.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- [17] เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2550). “สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : จากปัญหาสู่สมานฉันท์”, **วารสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยปีที่ 14 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีงบประมาณ พ.ศ.2549.** กรุงเทพฯ : มปท.
- [18] อารีผืน เทพลักษณ์. (2551). **การพัฒนาแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.** ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- [19] อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. (2548). **ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปัตตานี : วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- [20] London, M. and Sessa, V. I. (1999). **Selecting international and executives : A suggested framework and annotated bibliography**. Greensboro, NC : Center for Creative Leadership.
- [21] นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2553). **รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักพัฒนาการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- [22] Tung, R. L. (1997). **International and intranational diversity**. In : C.S.Granrose & S.Oskamp (Eds). **Cross-Cultural work group**. (163-185). Thousand Oab, CA : Sage.
- [23] Adler, N. J. (1997). **International dimensions of organizational behavior** (3rd ed). Cincinnati : South-Western College Publishing.

ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่อง คลื่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสตรีศรีนครชัยศรี กรุงเทพมหานคร

The Effects of Computer-Based Instruction via Internet in
the Foundation of Physics Course on the Topic of Waves for
the Mattayom Suksa IV Students at Stri Settabut Bumphen
School in Bangkok Metropolis

กานดา สุลัยมัตต์¹ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์^{2*}
และดวงเดือน ปิ่นสุวรรณ³
Kanda Sulaimad¹, Tweesak Chindanurak³
and Duongdearn Pinsuwan

- ¹ นักศึกษาปริญญาโท แผนกวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี 11120
² รศ.ดร., สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี 11120
³ อ.ดร., สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี 11120
* Corresponding author: e-mail: tweesak.chi@stou.ac.th Tel. 0 2504 8502-4

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนด้วยบทเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 50 คน ของโรงเรียนสตรีศรีนครปฐมบําเพ็ญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2556 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นต่อบทเรียนในด้านต่าง ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76

คำสำคัญ : บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฟิสิกส์ คลื่น
มัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were to compare learning achievements of students prior and after learning from the computer-based instruction via Internet in the Foundation of Physics Course on the topic of Waves and to study the students' opinions toward. The sample consisted of 50 Mathayom Suksa IV students in an intact classroom of Satri Settabut Bumphen School during the first semester of the 2013 academic year, obtained by cluster sampling. The research findings showed that the post-learning achievement of students after learning was significantly higher than their prelearning achievement at the .05 level and had high opinions toward, mean of 3.82 and standard deviation of 0.75.

Keywords : Computer-Based Instruction, Internet, Physics, Waves, Matthayom Suksa

บทนำ

วิชาฟิสิกส์เป็นแขนงหนึ่งในวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยี และในสาขาวิชาชีพโดยเฉพาะสาขาวิศวกรรม แพทยศาสตร์ อุตสาหกรรมเกษตร และเทคโนโลยี สอดคล้องกับของ [1] ได้เน้นถึงความสำคัญของการเรียนฟิสิกส์ว่า “ฟิสิกส์เป็นสาขาที่พื้นฐานที่สุดในวิทยาศาสตร์ ไม่มีสาขาใดจะมีการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้มากไปกว่าวิชาฟิสิกส์ วิชาฟิสิกส์ให้ทฤษฎีซึ่งอยู่เบื้องหลังเทคโนโลยีเป็นจำนวนมาก เป็นรากฐานของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเป็นรากฐานของความรู้เชิงทฤษฎีและความรู้ประยุกต์ในหลายสาขา” แต่ด้วยการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่สอนแต่ในชั้นเรียนเท่านั้น ไม่มีการซักถามหรือทำการทดลอง ทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีศรีนครชัยศรี ประจำปีการศึกษา 2554 วิเคราะห์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามรายมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับวิชาฟิสิกส์ ได้แก่ มฐ.ว4.1 มฐ.ว4.2 และ มฐ.ว5.1 พบว่า มฐ.ว4.1 คะแนนเต็ม 100 ระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ย 19.59 ระดับจังหวัด 22.37 และระดับโรงเรียน 20.12, มฐ.ว4.2 คะแนนเต็ม 100 ระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ย 25.58 ระดับจังหวัด 31.27 และระดับโรงเรียน 25.34 มฐ.ว 5.1 คะแนนเต็ม 100 ระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ย 27.40 ระดับจังหวัด 32.12 และระดับโรงเรียน 26.64 [2] จะเห็นได้ว่าผลการทดสอบอยู่ในระดับต่ำมีค่าเฉลี่ยคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มทุกมาตรฐาน ทำให้ต้องมีการปรับวิธีการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองปัจจัยที่ขาดหายไปของการสอนแบบปกติในชั้นเรียน เป็นการสอนที่สอดคล้องกับเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การสอนแบบโปรแกรม หรือบทเรียนสำเร็จรูปตามแนวคิดของสกินเนอร์ (Skinner)

ปัจจุบันนักการศึกษาได้นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดแทนครูผู้สอนอย่างกว้างขวางจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่าการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อการสอนที่สำคัญที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้แทนครูผู้สอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการสอนแบบปกติ เนื่องจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยึดหลักการ 4Is ได้แก่ Information คือ ความเป็นสารสนเทศ Interactive คือ การมีปฏิสัมพันธ์ Individualization คือ การเรียนการสอนด้วยตนเอง และ Immediate Feedback คือ การตอบสนองทันที โดยผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียนในระหว่างเรียนได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ ด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น E-mail, Chat, Webboard, facebook และ Line ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถตอบสนองการจัดการเรียนรู้

ในยุคปัจจุบันนี้ได้อย่างเหมาะสมและสามารถที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างไร้ขีดจำกัด จึงได้จัดทำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าว อันจะส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคลื่น และความพึงพอใจของผู้เรียนที่ใช้บทเรียน e-learning เป็นแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนมีความคิดเห็นในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่นอยู่ในระดับมาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสตรีศรีนครินทร์ กรุงเทพมหานคร 2 ห้องเรียน จำนวน 100 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 50 คนของโรงเรียนสตรีศรีนครินทร์ กรุงเทพมหานคร คัดเลือกโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น เป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น โดยศึกษาเอกสารงานวิจัย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดขอบข่ายเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ตามตัวชี้วัด โดยแบ่งเป็น 3 หน่วยย่อย ได้แก่ คลื่นกล คลื่นเสียง และคลื่นแสง และนำบทเรียนที่สร้างขึ้นตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.67-1.00 และประเมินคุณภาพของบทเรียนซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.68$, $S.D. = 0.19$) และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นปีที่ 4 โรงเรียนสตรีศรีนครินทร์บําเพ็ญ เพื่อหาค่าประสิทธิภาพ E1/E2 โดยแยกเป็นหน่วยย่อย คลื่นกล คลื่นเสียง และคลื่นแสง ให้ผลจากการทดลองแบบเดี่ยว (53.33/60.00, 63.33/66.67, 63.33/70.00) ทดลองแบบกลุ่ม (67.00/77.00, 71.00/89.40, 70.00/81.00) และการทดลองกลุ่มตัวอย่าง (81.00/83.60, 81.20/84.40, 80.40/82.80) ตามลำดับ

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนในแต่ละหน่วยย่อย ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 7 ฉบับ มีกระบวนการสร้างคือ วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ และจุดประสงค์การเรียนรู้โดยยึดสาระการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ตามแนวคิดใหม่ของบลูม ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก นำแบบทดสอบที่สร้างประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และนำมาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา ที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ทดลองใช้กับนักเรียนที่เคยเรียนเนื้อหาแล้วกับนักเรียนชั้น ม.6 โรงเรียนสตรีศรีนครินทร์บําเพ็ญ จำนวน 30 คน นำมาหาค่าความยาก (p) ได้ค่าตั้งแต่ 0.2-0.8 และค่าอำนาจการจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ 0.2-1.0 ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่เคยเรียนวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่นมาแล้ว ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบแบบรายข้อทั้งหมด 7 ฉบับ ได้ค่าตั้งแต่ 0.69-0.84 และนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ไปทดลองใช้เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์หาค่า t-test (dependentsample)

3. การสร้างแบบประเมินคุณภาพของบทเรียนตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในรายการประเมินกับวัตถุประสงค์ในการประเมิน ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 และนำไปทดลองใช้มาวิเคราะห์หาความเที่ยง โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาคได้ค่าความเที่ยงรายข้อตั้งแต่ 0.89-0.91 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

4. การสร้างแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียน สร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม

ในรายการประเมินกับวัตถุประสงค์ในการประเมิน ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาความเที่ยง โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเที่ยงรายข้อตั้งแต่ 0.94-0.95 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดเตรียมกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบประจำหน่วยย่อยก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน
2. ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทดสอบก่อนเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สร้างขึ้นและผ่านการวิเคราะห์คุณภาพแล้ว จำนวน 40 ข้อ ระบบตรวจข้อสอบและบันทึกคะแนนไว้
3. ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างศึกษาจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างอิสระในแต่ละบทเรียน โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้
 - 3.1) ทำแบบทดสอบก่อนเรียนประจำหน่วยย่อย จำนวน 10 ข้อ
 - 3.2) ศึกษาบทเรียนและทำแบบฝึกเสริมทักษะ
 - 3.3) ทำแบบทดสอบหลังเรียนประจำหน่วยย่อยซึ่งเป็นข้อสอบแบบคู่ขนาน จำนวน 10 ข้อ
4. เมื่อนักเรียนศึกษาจนจบบทเรียนแล้วให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับที่ใช้ก่อนเรียน ระบบตรวจข้อสอบและบันทึกคะแนนไว้
5. ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความคิดเห็นในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
6. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คะแนนจากแบบทดสอบประจำหน่วยย่อยและคะแนนจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์ของการวัด (IOC) ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
2. การวิเคราะห์ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นสูตร KR-20 วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3. การหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าร้อยละ

4. ระดับความคิดเห็นของนักเรียนในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient of alpha) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

6. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้สถิติเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มเดียวกัน ด้วยค่าที (t-test dependent) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทเรียน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

การทดสอบ	จำนวน (n)	\bar{X}	S.D.	t
คะแนนก่อนเรียน	50	17.24	0.30	
คะแนนหลังเรียน	50	31.18	0.83	18.16*

* $p < .05$, $df = 49$

จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แจกแจงเป็นค่า \bar{X} และค่า S.D. และแปลความหมายระดับความคิดเห็น

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอเรื่อง			
1.1 โครงสร้างของเนื้อหาชัดเจน เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่	3.80	0.61	มาก
1.2 ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการจะนำเสนอ	3.98	0.65	มาก
1.3 เนื้อหาที่มีความน่าสนใจ ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้	3.86	0.73	มาก
1.4 เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน	3.80	0.73	มาก
1.5 การนำเสนอเนื้อหาที่มีการเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก	3.96	0.83	มาก
รวมด้านเนื้อหาและการนำเสนอเรื่อง	3.88	0.55	มาก
2. การออกแบบระบบการเรียนการสอนและการใช้ภาษา			
2.1 เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ส่งเสริมการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.68	0.74	มาก
2.2 มีความยืดหยุ่นสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และลำดับการเรียนรู้ได้	3.56	0.76	มาก
2.3 ความยาวของการนำเสนอแต่ละหน่วย แต่ละบทเรียนมีความเหมาะสม	3.82	0.75	มาก
2.4 ใช้ภาษาถูกต้อง เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	3.88	0.75	มาก
2.5 สื่อความหมายได้ชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียน	3.66	0.82	มาก
รวมการออกแบบระบบการเรียนการสอนและการใช้ภาษา	3.72	0.61	มาก

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
3. ด้านการออกแบบจอภาพและส่วนประกอบด้านมัลติมีเดีย			
3.1 ออกแบบหน้าจอดีเหมาะสม ง่ายต่อการใช้ สดส่วนเหมาะสม สวยงาม	3.88	0.82	มาก
3.2 ลักษณะของขนาด สี ตัวอักษร ชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย เหมาะสมกับระดับผู้เรียน	3.94	0.82	มาก
3.3 ภาพกราฟฟิกเหมาะสม ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหา และมีความหมาย	3.98	0.74	มาก
3.4 มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ และสร้างภาพ	3.82	0.77	มาก
3.5 คุณภาพการใช้เสียงดนตรี ประกอบบทเรียนเหมาะสม ชัดเจน น่าสนใจ ชวนคิด น่าติดตาม	3.66	0.63	มาก
รวมด้านการออกแบบจอภาพและส่วนประกอบ ด้านมัลติมีเดีย	3.85	0.61	มาก
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและแบบทดสอบ			
4.1 กิจกรรมการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียน	3.82	0.75	มาก
4.2 ความเหมาะสมกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เช่น กระดานสนทนา	3.72	0.76	มาก
4.3 ข้อคำถามในแบบฝึกหัดมีความชัดเจนและสามารถเรียนรู้ได้	4.00	0.78	มาก
4.4 ความเหมาะสมของแหล่งข้อมูลหรือเอกสารประกอบการเรียน	4.02	0.77	มาก
4.5 แบบทดสอบความสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตรงตามวัตถุประสงค์	3.92	0.75	มาก
รวมด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและแบบทดสอบ	3.89	0.64	มาก

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
5. ด้านการจัดบทเรียน			
5.1 ผู้เรียนสามารถใช้บทเรียนได้สะดวก	3.88	0.87	มาก
5.2 ผู้เรียนสามารถควบคุมเส้นทางบทเรียนได้ตามศักยภาพ การเรียนรู้	3.68	0.77	มาก
5.3 การแสดงเมนูและเมนูย่อยของบทเรียนมีความชัดเจน	3.64	0.83	มาก
5.4 การเชื่อมโยงเอกสารของบทเรียนมีความสะดวกและรวดเร็ว	3.70	0.81	มาก
5.5 การสรุปบทเรียนเพื่อให้สามารถเข้าใจได้มากขึ้น	3.82	0.75	มาก
รวมด้านการจัดการบทเรียน	3.74	0.65	มาก
เฉลี่ยรวม	3.82	0.76	มาก

จากตารางที่ 2 นักเรียนมีความคิดเห็นจากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น ในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.76) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและแบบทดสอบ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.64) รองลงมาคือด้านเนื้อหาและการนำเสนอเรื่อง ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.55) ด้านการออกแบบจอภาพและส่วนประกอบด้านมัลติมีเดีย ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.61) ด้านการจัดกรบทเรียน ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.65) และการออกแบบระบบการเรียนการสอนและการใช้ภาษา ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่พัฒนาขึ้น เป็นสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์

ที่มีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยใช้ภาพประกอบคำอธิบาย ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สถานการณ์จำลอง การทดลองเสมือน สถานการณ์จริง และมีแบบฝึกหัดและ บททดสอบ สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับได้ ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียน มีความกระตือรือร้นตลอดเวลาที่มีการเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบของบทเรียนที่มีการนำเสนอ สิ่งเร้าต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ อีกทั้ง นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตนเอง มีอิสระในการควบคุมเวลา ซึ่งเป็นการเรียนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ที่ว่าการสอนนั้นไม่สามารถ บันให้เป็นผู้พิมพ์เดียวกันได้ในเวลาที่เท่ากัน เพราะนักเรียนแต่ละคนจะเรียนรู้ตามวิถีทาง ของเขาและใช้เวลาเรียนในเรื่องหนึ่ง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป วิธีหนึ่งที่จะช่วยลดความแตกต่างนี้ ลงได้ คือ การจัดการสอนตามเอกัตภาพหรือศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการเปิดโอกาสให้ นักเรียนมีอิสระในการเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล [3] และสอดคล้องกับพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (หมวด 4 มาตรา 22) ที่กล่าวว่าจัดการการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ [4] อีกทั้งยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ นรินทร์ ศรีสุข [5] นันทน์ภัส เชิดฉาย [6] บุศรินทร์ เอี่ยมธนากุล [7] และปรียา อนุพงษ์อ้อจาง [8] พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนเช่นกัน

2. ความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์พื้นฐาน เรื่องคลื่น ในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.76) เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้ เนื่องมาจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่าน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตดังกล่าวเป็นสื่อที่นำเสนอรูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลาย ทำให้นักเรียน สนุกสนานและเ้าความสนใจตลอดเวลา สอดคล้องกับประสาท อิศรปริดา [9] ที่กล่าวว่าเมื่อ เรียนจบบทเรียนแล้วทำการประเมินผล นักเรียนเห็นผลสำเร็จของตนเอง จะมีความพึงพอใจ และซาบซึ้ง นอกจากนี้ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนยังมีกิจกรรมที่เปลี่ยนรูปแบบและ บรรยากาศในการเรียนวิชาฟิสิกส์ ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตน โดยไม่จำกัดเวลา ซึ่งนักเรียนจึงรู้สึกชอบและพอใจและอยากที่จะเรียน สอดคล้องกับคำกล่าว ของ กิลฟอร์ด (Gilford) ที่ว่าเจตคติเป็นอารมณ์หรือความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่ทุกคนมีใน ระดับที่แตกต่างกัน เจตคติจะผลักดันให้บุคคลตอบสนองต่อวัตถุหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในทางที่พอใจหรือไม่พอใจ อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาภรณ์ นะไชย [10] นรินทร์ ศรีสุข [5] นันทน์ภัส เชิดฉาย [6] และปรียา อนุพงษ์อ้อจาง [8] ที่ศึกษาความพึงพอใจ หรือความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตใน รายวิชาต่าง ๆ โดยผลวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนโดยภาพรวมขึ้นต่ำอยู่ในระดับมาก หรือค่าที่มีความหมายเช่นเดียวกัน คือ เห็นด้วยมาก ระดับสูง หรือเหมาะสมมาก

คำขอบคุณ

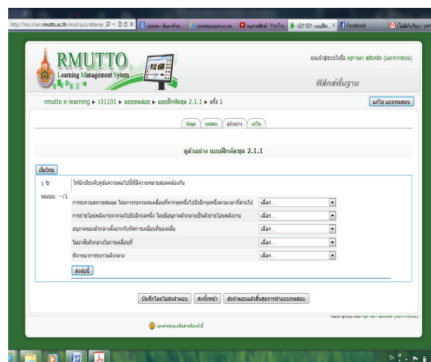
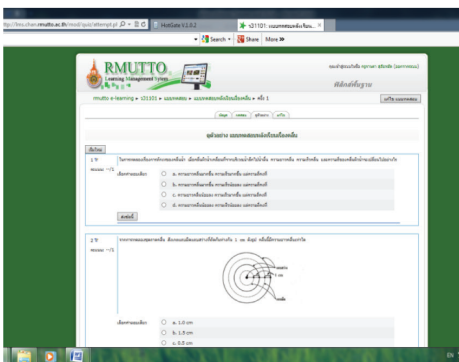
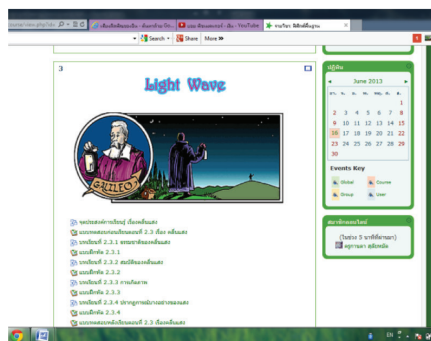
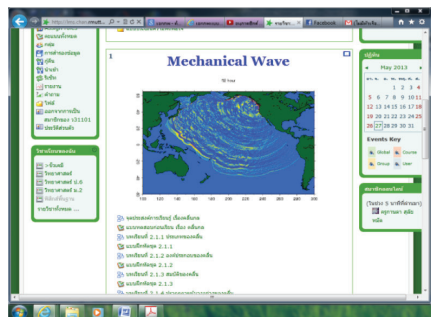
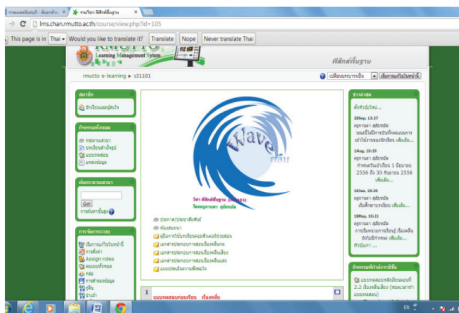
งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.ประมวล ศิริพันธ์แก้ว ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ และอาจารย์ ดร.ดวงเดือน พินสุวรรณ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อาจารย์ ดร.กัลยานี (นุชมี) เจริญช่าง และ อาจารย์ ดร.ศุภลักษณ์ อ่ำลอย มหาวิทยาลัยทักษิณ อาจารย์วิทยา คณาวงศ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี และอาจารย์ณัฐวรรณ แสงสวี่ วิทยาลัยเทคนิคชุมพร และขอขอบคุณครูและนักเรียนโรงเรียนสตรีศรีนครินทร์บําเพ็ญทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] ธงชัย กนกโชติเลิศ. (2546). การพัฒนาโปรแกรมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเว็บ เพื่อการทวนวิชาฟิสิกส์เรื่อง โมเมนตัมเชิงเส้นและการชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- [2] โรงเรียนสตรีศรีนครินทร์บําเพ็ญ. (2555). “รายงานการประเมินตนเอง ประจำปี การศึกษา 2554”, งานวัดผลประเมินผล. กลุ่มบริหารวิชาการโรงเรียนสตรีศรีนครินทร์บําเพ็ญ.
- [3] เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต. (2528). เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- [4] กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- [5] นรินทร์ ศรีสุข. (2549). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์ เรื่องแสงกับทัศนอุปกรณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [6] นันทน์ภัส ชาติฉาย. (2550). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์ เรื่องฟิสิกส์นิวเคลียร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- [7] บุศรินทร์ เอี่ยมธนากุล. (2547). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนอินเทอร์เน็ต วิชาฟิสิกส์ 1 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาบัณจิต. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- [8] ปรียา อนุพงษ์ชองอาจ. (2551). “ชุดการเรียนรู้สื่ออิเล็กทรอนิกส์รายวิชาฟิสิกส์ 2 เรื่อง คลื่นเสียงและแสง”, วารสารพัฒนาการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยรังสิต. 2(1), 38-52.
- [9] ประสาท อิศรปรีดา. (2549). สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6). โครงการตำราคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- [10] ประภาภรณ์ นะไชย. (2548). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องเทคโนโลยีอวกาศ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คุณภาพชีวิตการทำงาน ของแรงงานข้ามชาติที่ทำงาน ในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา

Quality of Work Life of Migrant Workers Working in Songkhla Province

เจษฎา นกน้อย^{1*} และวรรณกรณ์ บริพันธ์²
Chetsada Noknoi^{1*} and Wannaporn Boripunt²

¹ ผศ.ดร., ประธานสาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² อ., สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author: e-mail: cnoknoi@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยด้านการทำงาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อถือได้ของมาตรวัดระหว่าง 0.707-0.881 ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับสูง การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยด้านการทำงาน พบว่า แรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานสูงกว่าแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตการทำงาน แรงงานข้ามชาติ สถานประกอบการ

Abstract

This research aims to study and compare the quality of work life for migrant workers, classified by work factors. A questionnaire was the research instrument for this study. The reliability result of the pilot study showed the Cronbach's Alpha to be between 0.707-0.881, meaning that it is suitable for the study. Statistics were used to analyze the data by percentage, average, standard deviation, t-test and F-test. The results show that the overall quality of work life for migrant workers is of a high level. A comparison of migrant' quality of work life, classified by work factors, found that migrant workers with differences in work permits experienced differences in their quality of work life.

Keywords : Quality of Work Life, Migrant Worker, Workplace

บทนำ

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ซึ่งประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว จากเดิมที่เคยพึ่งพาผลิตผลการเกษตรเป็นหลักได้เปลี่ยนมาเป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาผลิตผลอุตสาหกรรมอย่างเต็มตัว ผลที่ตามมาจึงทำให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการผลิตและโครงสร้างตลาดแรงงาน โดยการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการผลิตนั้น ผู้ประกอบการแต่ละรายต้องสร้างความได้เปรียบในปัจจุบันการผลิตที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลิตผลการผลิตด้านแรงงาน ซึ่งต้องมีค่าจ้างไม่สูงเกินไปและมีฝีมือการผลิตที่ดีเป็นสำคัญ ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างตลาดแรงงานนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อไทยมีภาวะการลงทุนและสภาวะเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการใช้แรงงานทุกระดับสูงขึ้น ทำให้แรงงานไทยมีโอกาสหางานที่มีค่าจ้าง ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น ส่วนงานที่เสี่ยง ยากลำบาก และสกปรก ถ้าเลือกได้แรงงานไทยจะไม่ทำ จึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ประกอบการต้องหันไปจ้างแรงงานข้ามชาติ ประกอบกับการทะลักเข้ามาของแรงงานต่างชาติดังกล่าว ทำให้มีแรงงานข้ามชาติในเมืองไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก [1] โดยเฉพาะแรงงานพม่า ลาว และกัมพูชา โดยมีมักจะเข้ามาค้าแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ประมงทะเล การก่อสร้าง งานแม่บ้าน งานเกษตร บริการงานเสิร์ฟ จนถึงหมอนวดแผนโบราณ [2]

จากสถิติพบว่า ณ เดือนมีนาคม 2556 มีคนต่างด้าวที่ได้รับใบอนุญาตให้ทำงานทั่วราชอาณาจักรทั้งสิ้น 1,126,461 คน โดยเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมาย 1,102,782 คน และคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย 23,679 คน [3] อย่างไรก็ตามแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยยังมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ และการแบ่งแยกทักษะของแรงงานเพื่อให้เกิดการใช้งานที่เหมาะสม นอกจากนี้ กฎหมายที่ใช้ควบคุมแรงงานข้ามชาติของไทยยังไม่รัดกุม และเข้มงวดพอ รัฐบาลไทยจึงควรจัดระเบียบแรงงานข้ามชาติ โดยในแต่ละปีควรมีจำนวนแรงงานที่แน่นอน มีการจัดชั้นแรงงานตามทักษะ มีการอบรมให้กับแรงงานข้ามชาติ ในส่วนของนายจ้างก็ควรจะมีการปฏิบัติตามกฎหมายที่จริงจัง ให้ความเป็นธรรมกับลูกจ้างที่เป็นแรงงานข้ามชาติ เคร่งครัดการปฏิบัติตามกฎหมาย และกำหนดโทษให้สูงขึ้นโดยเฉพาะในกรณีที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง นอกจากนี้จะต้องมีการปราบปรามยาเสพติดที่แรงงานข้ามชาติเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพราะปัญหาเสพติดจะนำไปสู่อื่น ๆ ตามมา รวมถึงบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งในส่วนของภาครัฐ ผู้ประกอบการ ลูกจ้างแรงงานข้ามชาติ และรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายเพื่อนำมาสู่ทางออกในการแก้ปัญหา [4]

นอกจากปัญหาทางสังคมที่ไทยได้รับผลกระทบจากแรงงานข้ามชาติแล้ว ในส่วนของแรงงานข้ามชาติเองก็มีความเสี่ยงในการเข้ามาทำงานในประเทศไทย ตั้งแต่การลักลอบเข้ามาทำงานที่ต้องเดินทางมาอย่างยากลำบาก บางรายถึงกับเสียชีวิตจากการลักลอบเข้าเมือง

การถูกนายหน้าและข้าราชการบางกลุ่มรีดไถ ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ทำให้คุณภาพชีวิตของคนงานต่างดาวเหล่านั้นไร้หลักประกันและต่ำกว่าแรงงานไทยเป็นอย่างมาก โดยมากแล้วแรงงานข้ามชาติจะได้รับค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานไทย ร้อยละ 20-50 บางส่วนยังมีปัญหาเรื่องการได้ค่าแรงที่ไม่ตรงเวลา ถูกหักค่าแรงเป็นค่านายหน้า ถูกหักค่าแรงเป็นค่าที่พักหรือค่าอาหาร นอกจากนี้ แรงงานข้ามชาติบางส่วนยังมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานกว่าปกติถึง 10-12 ชั่วโมงต่อวัน แรงงานบางส่วนถูกบังคับให้เสพยาเพื่อความอดทนในการทำงาน อีกทั้ง สถานที่ทำงานมักมีสภาพสกปรก ไม่มีอุปกรณ์ช่วยป้องกันอุบัติเหตุหรือได้รับอันตรายจากสารเคมีหรือฝุ่นละออง ซึ่งส่งผลต่อสวัสดิภาพในการทำงานและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเป็นอย่างมาก [5]

ทั้งนี้ ปัญหาของแรงงานข้ามชาติแตกต่างกันไปตามลักษณะของงาน จำแนกพอเป็นสังเขปได้ ดังนี้ 1) งานในภาคเกษตรกรรม ได้รับค่าแรงต่ำ ไม่มีความแน่นอนในการทำงาน เพราะเป็นงานตามฤดูกาล นอกจากนี้ แรงงานในภาคเกษตรกรรมยังไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานของไทย ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ การไม่ได้รับค่าแรงจากนายจ้าง เนื่องจากนายจ้างจะใช้วิธีการบ่ายเบี่ยงไม่ยอมจ่ายค่าแรง ด้วยการอ้างว่าหักค่าใช้จ่ายจากส่วนอื่น ๆ แล้วหรือบางครั้งใช้วิธีการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจับกุมแรงงานเหล่านี้ 2) ในภาคประมงทะเล แรงงานข้ามชาติมักต้องออกทะเลเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ 4 เดือนจนถึงนานเป็นปี โดยต้องทำงานอย่างหนัก มีเวลาพักผ่อนวันละไม่กี่ชั่วโมง สภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก รวมถึงเรื่องอาหารและยารักษาโรคที่มีเพียงเพื่อให้อยู่รอดไปวัน ๆ เท่านั้นนอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายร่างกายและถูกข่มขืนจากหัวหน้างานหรือได้กั๊งเรือ หากทำงานไม่เป็นที่พอใจหรือเมื่อเกิดมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน เรื่องราวการทำร้ายข่มขืนมักจะเงียบหายไปจนแรงงานข้ามชาติเรียกสถานการณ์แบบนี้ว่า “นักโทษทางทะเล” ลูกเรือที่ออกเรือเข้าไปทำประมงในเขตแดนทะเลของประเทศอื่น ยังเสี่ยงต่อการถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ในประเทศนั้น ๆ ด้วย 3) งานรับใช้ในบ้าน แรงงานต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนค่ำมืด บางรายทำงานบ้านแล้วยังต้องทำงานในร้านขายของหรือทำงานในบ้านญาติของนายจ้าง โดยได้รับค่าแรงนายจ้างคนเดียว แรงงานที่ทำงานเป็นคนรับใช้ในบ้านส่วนใหญ่มักถูกห้ามมิให้ติดต่อกับคนภายนอก โดยนายจ้างจะให้เหตุผลว่ากลัวแรงงานนัดแนะให้คนข้างนอกเข้ามาขโมยของในบ้าน รวมทั้งอาจจะถูกนายจ้างดูดว่ากล่าวอย่างรุนแรง รวมถึงการทำร้ายร่างกายด้วย 4) แรงงานห้องแถว แรงงานข้ามชาติที่ถูกหลอกให้เข้าไปทำงานในโรงงานห้องแถวจะถูกกักให้ทำงานอยู่แต่เฉพาะในโรงงาน และต้องทำงานอย่างหนักตั้งแต่เช้าไปจนเกือบเที่ยงคืน โดยนายจ้างจะเป็นผู้จัดเตรียมอาหารให้ ซึ่งเป็นอาหารที่แย่มาก บางครั้งนำอาหารที่เกือบเสียแล้วมาให้แรงงานทาน บางกรณีแรงงานได้รับประทานอาหารเพียงวันละ 2 มื้อ และไม่เพียงพอ 5) แรงงานก่อสร้าง แรงงานในภาคการก่อสร้างเป็นกิจการที่พบว่าแรงงานข้ามชาติจะถูกโกงค่าแรงบ่อยที่สุดปัญหาค่าเรงนับเป็นปัญหาหลักที่อยู่คู่กับแรงงานข้ามชาติตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน และพบในแทบทุกกิจการ โดยที่นายจ้างมักจะฉ้อฉลค่าแรงไปเรื่อย ๆ เมื่อแรงงานเข้าไปทวงค่าแรงมักจะได้รับคำตอบว่า

หักเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ไปหมดแล้ว หรือหากเป็นเงินจำนวนมาก ๆ บางรายมักจะใช้วิธีแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมแรงงานข้ามชาติเพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายเงิน ในขณะที่เดียวกัน แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เมื่อยังไม่ได้รับค่าแรงมักจะดำรงชีวิตโดยการหยิบยืมเงิน หรือเอาข้าวของจากร้านค้าต่าง ๆ ด้วยการติดหนี้สินไว้ก่อน เมื่อไม่มีเงินจ่ายหนี้ทำให้แรงงานอยู่ในภาวะยากลำบากในหลายกรณีแรงงานไม่ได้รับค่าแรงอย่างเต็มที่ คือ นายจ้างให้แรงงานทำงานไปก่อน 25 วันและจ่ายเพียง 15 วัน โดยค่าจ้าง 10 วันที่เหลือ นายจ้างใช้เป็นกลวิธีควบคุมแรงงานไม่ให้คิดหนีหรือไม่ทำงาน [6]

จังหวัดสงขลาถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคใต้ จากข้อมูลสถานการณ์แรงงานข้ามชาติ ณ เดือนมีนาคม 2556 จังหวัดสงขลามีคนต่างด้าวได้รับอนุญาตให้ทำงานทั้งสิ้น 4,884 คน โดยเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมาย 4,879 คน และคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย 5 คน [3] ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสงขลา ทั้งนี้ เพราะการที่แรงงานต่างด้าวได้รับค่าจ้างแรงงานต่ำกว่ามาตรฐานแรงงานไทยหรือตามกฎหมายและมาตรฐานสากลก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของแรงงานเหล่านั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้น คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าวก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไทยถูกกีดกันทางการค้า ซึ่งงานวิจัยนี้จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบาย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าวให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลาจำแนกตามปัจจัยด้านการทำงาน

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 4,884 คน [3] สำหรับขนาดตัวอย่างได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Askin & Colton [7] ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อน 5% ซึ่งได้ระบุขนาดตัวอย่างสำหรับประชากร 5,000 ไว้ที่ 309 ตัวอย่าง แล้วจึงทำการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จนได้ตัวอย่างครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยนี้ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้การวัดค่าแบบ Content Validity ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามให้มีเนื้อหาครอบคลุมตามนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย และให้มีเนื้อหาตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

2. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างทดลองนอกเขตพื้นที่ที่จะเก็บตัวอย่างเพื่อเป็นการทดสอบการใช้จริงมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยการวัดค่าความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ด้วยการหา Cronbach's Alpha Coefficient ให้ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมากกว่าหรือเท่ากับ .70 [8-9] จึงจะนำแบบสอบถามมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของมาตรวัดที่ใช้ในการวิจัยนี้พบว่า มาตรวัดคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติในแต่ละด้านมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ตั้งแต่ระดับค่อนข้างดี (.707) ไปจนถึงระดับดี (.881)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถิติพรรณนาใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติอนุมานใช้ t-test และ F-test

ผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติ

การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของกลุ่มตัวอย่างแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตการทำงานด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับ

บุคคลอื่น สิทธิส่วนบุคคล จังหวะชีวิต และความเป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ในระดับสูง มีเพียงคุณภาพชีวิตการทำงานด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงานเท่านั้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติอยู่ในระดับสูง

การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติจำแนกตามปัจจัยด้านการทำงาน

การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลาจำแนกตามปัจจัยด้านการทำงาน พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลาแตกต่างกันระหว่างแรงงานที่ได้รับใบอนุญาตทำงานกับแรงงานที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงานโดยพบว่าแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานสูงกว่าแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน

อภิปรายผลการวิจัย

คุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติ

การศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของกลุ่มตัวอย่างแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตการทำงานด้านการได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สิทธิส่วนบุคคล จังหวะชีวิต และความเป็นประโยชน์ต่อสังคมอยู่ในระดับสูงสอดคล้องกับผลการศึกษาของจรัส สุภาศรี [10] ที่พบว่า แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่พึงพอใจในค่าตอบแทนที่นายจ้างให้แต่ต่างจากผลการศึกษาของเสกสิทธิ์ คุณศรี [11] ที่พบว่า แรงงานข้ามชาติได้ค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานไทยเกือบครึ่งหนึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมบัติ พงุฑพิกุล [12] และธนวรรณ พงษ์อร่าม [13] ที่พบว่า ผู้ประกอบการจ่ายค่าจ้างและสวัสดิการให้แก่แรงงานข้ามชาติต่ำกว่าแรงงานไทย ทำให้แรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการไทยมักมีการร้องเรียนในประเด็นนี้ [14] ซึ่งอาจเป็นเพราะนายจ้างหรือผู้ประกอบการมองว่าแรงงานข้ามชาติเหล่านั้นไม่มีทางเลือกมากนัก อีกทั้ง หากแรงงานข้ามชาติเหล่านั้นทำงานในประเทศของตนจะได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าในประเทศไทยจึงทำให้แรงงานข้ามชาติมักถูกเอาเปรียบจากนายจ้างชาวไทยอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของจิรพล ภูมิภักดี [15] พบว่า แรงงานข้ามชาติมักพอใจกับสิ่งที่ผู้ประกอบการหรือนายจ้างจัดทำให้ โดยนายจ้างมักมีการพัฒนาฝีมือแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติในลักษณะเดียวกัน [13] สอดคล้องกับข้อเสนอของพิราสินี ชัยคุณทวีโชติ มาธูรี อุไรรัตน์ สายฝน อยู่บำรุง และวรสันต์ ถาวรประเสริฐ [14] ที่ว่าสถานประกอบการควรอบรมความรู้ให้แก่แรงงานข้ามชาติ นอกจากนี้ พบว่าแรงงานข้ามชาติสามารถติดต่อกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างอิสระ ทำให้แรงงานข้ามชาติสามารถอยู่และทำงานได้

อย่างมีความสุขตามสถานภาพของตนเอง [10] ขณะที่ผลการศึกษาของถาวร ผิวเณร [16] พบว่า สวัสดิการที่ผู้ประกอบการให้แก่แรงงานข้ามชาติและแรงงานไทยไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งในเรื่องที่พักอาศัย อาหาร และด้านสุขภาพ ทั้งนี้ มีเพียงคุณภาพชีวิตการทำงานด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงานเท่านั้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จรัล สุภาศรี [10] ที่พบว่า แรงงานข้ามชาติมีความพอใจในการทำงาน จึงน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แรงงานข้ามชาตินิยมเข้ามาทำงานในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติจำแนกตามปัจจัยด้านการทำงาน

การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลาจำแนกตามปัจจัยด้านการทำงาน พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติที่ทำงานในสถานประกอบการจังหวัดสงขลาแตกต่างกันระหว่างแรงงานที่ได้รับใบอนุญาตทำงานกับแรงงานที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงานโดยพบว่าแรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานสูงกว่าแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน โดย สุนีย์ จ้อยจำรัส [17] กล่าวว่า มีอุปสรรคในการขึ้นทะเบียนและการขออนุญาตให้แรงงานข้ามชาติทำงาน เพราะยุ่งยาก เปลี่ยนแปลงบ่อย และต้องติดต่อหลายหน่วยงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนวรรณ พงษ์อร่าม [13] ที่พบปัญหาการขออนุญาตทำบัตรใหม่ให้กับแรงงานต่างชาติ ทำให้แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไม่น้อยไม่มีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งอาจทำให้ถูกจำกัดสิทธิที่พึงได้รับจากนายจ้าง ฉะนั้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติให้เพิ่มสูงขึ้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันหามาตรการเพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้รับใบอนุญาตทำงานที่ถูกกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. แม้ผลการวิจัยจะพบว่าในภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับสูงก็ตาม แต่คุณภาพชีวิตการทำงานด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงานยังอยู่ในระดับปานกลาง จึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการที่จะต้องร่วมมือกันยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงานของแรงงานข้ามชาติให้สูงขึ้น ด้วยการกำหนดมาตรการหรือแนวปฏิบัติที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่แรงงานข้ามชาติว่าพวกเขามีโอกาสก้าวหน้าในงานที่ทำอยู่ไม่แพ้แรงงานไทย อีกทั้งงานที่นั่นก็มีความมั่นคงอันจะเป็นหลักประกันถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของแรงงานข้ามชาติ เช่น การออกกฎหมายเพื่อดูแลแรงงานข้ามชาติเช่นเดียวกับที่พระราชบัญญัติประกันสังคมดูแลแรงงานไทย

2. การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติ พบว่า แรงงานข้ามชาติที่ได้รับใบอนุญาตทำงานมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานสูงกว่าแรงงานข้ามชาติที่ไม่ได้รับใบอนุญาตทำงาน ฉะนั้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานข้ามชาติให้เพิ่มสูงขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันหามาตรการเพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้รับใบอนุญาตทำงานที่ถูกกฎหมาย เพื่อไม่ให้แรงงานข้ามชาติถูกเอาเปรียบจากนายจ้างชาวไทย ซึ่งอาจเป็นเพราะนายจ้างหรือผู้ประกอบการมองว่าแรงงานข้ามชาติที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานถูกกฎหมายนั้นไม่มีทางเลือกมากนัก อีกทั้ง หากแรงงานข้ามชาติเหล่านั้นทำงานในประเทศของตนจะได้รับค่าจ้างที่ต่ำกว่าในประเทศไทย

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

เอกสารอ้างอิง

- [1] ณิชานันท์ วงศ์มูลิธิกร. (2552). การใช้แรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [2] ศรีณย์ ธิติลักษณ์. (2553). ปัญหาแรงงานต่างด้าวและการจัดการ. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2555, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/>.
- [3] สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2556). สถานการณ์แรงงาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2556, จาก <http://wp.doe.go.th/site/statistic/labor/56/se03-56.pdf>.
- [4] สำนักข่าวไทย. (2555). นักเศรษฐศาสตร์เชื่อปัญหาแรงงานต่างด้าวจะรุนแรงขึ้นในอีก 2-3 ปี. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2555, จาก http://www.mcot.net/cfcustom/cache_page/347869.html.
- [5] อานุกาพ หุ่นสง. (2548). “ชีวิตบนเส้นด้าย แรงงานต่างด้าว”, สยามรัฐ. 16(18), 8-9.
- [6] บุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์. (2550). ยุทธศาสตร์การอยู่รอดของแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [7] Askin, H. & Colton, R. R. (1963). *Tables for Statisticians*. New York : Barnes & Noble Inc.

- [8] Cronbach, L. Y. (1951). "Coefficient alpha and the internal structure of tests", *Psychometrika*, 16, 297-334.
- [9] Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. New York : McGraw-Hill.
- [10] จรัส สุภาศรี. (2548). สถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ทำงานในด้านการก่อสร้างของเอกชน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่.
การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

Stress of Thaksin University's Undergraduate Students, Songkhla Campus

พกากรอง พัฒนะปราน¹ วรณวิสา แก้วรุ่งเรือง¹
และอรฉันทร์ ศิริโชติ^{2*}

Pakakrong Pattanapran¹, Wanvisa Keawrungreong¹
and Orachan Sirichote^{2*}

¹ นิสิตปริญญาตรี สาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² ผศ.ดร., สาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author: e-mail: orachan_s@hotmail.com Tel. 089-2995757

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ความเครียดของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดของนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลาจำแนกตามเพศ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จำนวน 397 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ใช้ SPSS ในการวิเคราะห์สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ independent sample t-test ผลการวิจัย พบว่า (1) นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลาทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเครียดในภาพรวมระดับปานกลาง (2) นิสิตที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความเครียดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และ (3) นิสิตที่มีเพศแตกต่างกัน มีความเครียดด้านครอบครัวและด้านการใช้ชีวิต ในมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มหาวิทยาลัยควรมีระบบสนับสนุน กิจกรรม และบริการให้คำปรึกษาเพื่อให้นิสิตสามารถสร้างความสมดุลระหว่างการเรียน ครอบครัว และสังคม

คำสำคัญ : ความเครียด นิสิตมหาวิทยาลัย สงขลา

Abstract

This research titled “Stress of Thaksin University’s Undergraduate Students, Songkhla Campus” aims to compare the stress level of the Thaksin University’s undergraduate students, Songkhla campus by their genders. This research is a survey research. The sample is 397 Thaksin University’s undergraduate students, Songkhla campus. The research instrument is questionnaires with $\alpha = 0.86$. SPSS was employed for statistics analysis, including frequency, percentage, mean, standard deviation and independent sample t-test. The results revealed that (1) Thaksin University’s undergraduate students, Songkhla campus both male and female have low level of stress; (2) Students with different gender have no different level of overall stress; and (3) Students with different gender have different level of stress in family aspect and in university life aspect. University should have a range of support systems, activities and services to help students to manage and to balance study, family and social commitments.

Keywords : Stress, University Undergraduate Students, Songkhla

บทนำ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนต้องพัฒนากระบวนการคิดและปรับตัวให้เหมาะสมต่อช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลต่อภาวะเครียด ภาวะเครียด หมายถึง สภาวะและความรู้สึกของนิสิตที่มีต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองภายในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา [1] เช่น นิสิตต้องปรับตัวในหลายประการเริ่มตั้งแต่การรับน้องใหม่ ปรับตัวต่อวิธีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย การเปลี่ยนที่อยู่อาศัย การเข้าสู่สังคมใหม่ และการเตรียมความพร้อมสู่การทำงานและสร้างครอบครัวต่อไป นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมอื่น ๆ รอบตัวนิสิต เช่น สภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน รวมทั้งความคาดหวังในตนเอง จากครอบครัวและจากบุคคลอื่น ๆ อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้นิสิตเกิดภาวะเครียดได้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา” เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในเข้าใจความเครียดและหาแนวทางเพื่อป้องกันปัญหาทางสุขภาพจิตของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระดับความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลาจำแนกตามเพศ

สมมติฐานของงานวิจัย คือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความเครียดแตกต่างกัน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จำนวน 9,623 คน [2] กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จำนวน 397 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ (1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปี คณะ ผลการเรียนสะสม และ (2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับความเครียด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านการเงิน ด้านครอบครัว และด้านการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย จำนวน 24 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (0-3) โดยคณะผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยจาก [3]

คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.50	หมายถึง	เครียดต่ำ
คะแนนเฉลี่ย 0.51-1.50	หมายถึง	เครียดปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	เครียดสูง
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.00	หมายถึง	เครียดรุนแรง

แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 สุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ใช้ SPSS ในการวิเคราะห์ สถิติ ได้แก่ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ independent sample t-test

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 57.43 มีอายุ 18-20 ปี จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 56.17 กำลังศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.74 ศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ จำนวน 122 คน คิดเป็น ร้อยละ 30.73 มีเกรดเฉลี่ย 2.01-2.49 จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.28

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบระดับความความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จำแนกตามเพศ

ความเครียด	เพศ						t	p
	ชาย			หญิง				
	\bar{x}	SD	แปลผล	\bar{x}	SD	แปลผล		
ด้านการเรียน	1.45	.73	ปานกลาง	1.46	.54	ปานกลาง	-.153	.878
กิจกรรมอะไหล่เตรียมตัวไม่พร้อมสอบ	1.24	.90	ปานกลาง	1.50	.79	ปานกลาง	-3.032	.003**
เรียนไม่เข้าใจทำให้รู้สึกอึดอัด	1.46	.78	ปานกลาง	1.54	.78	สูง	-1.119	.264
อาจารย์ให้การบ้านมากกลัวส่งงานไม่ทัน	1.43	.79	ปานกลาง	1.39	.83	ปานกลาง	.485	.628
หนังสือ/เอกสารประกอบรายวิชามีน้อย	1.45	.77	ปานกลาง	1.49	.86	ปานกลาง	-.498	.619
ท่านต้องเรียนในสิ่งที่ไม่ชอบ/ไม่สนใจ	1.70	.24	สูง	1.40	.80	ปานกลาง	1.382	.168
ความกดดันด้านบรรยากาศด้านการเรียน	1.45	.87	ปานกลาง	1.46	.89	ปานกลาง	-.121	.904
ด้านรายได้ที่ได้รับ	1.34	.66	ปานกลาง	1.34	.69	ปานกลาง	-.037	.971
ทางบ้านให้เงินจำกัด	1.26	.89	ปานกลาง	1.38	.89	ปานกลาง	-1.343	.180
รายได้ที่ได้รับไม่พอกับการดำรงชีวิต	1.25	.94	ปานกลาง	1.35	.89	ปานกลาง	-1.060	.290
ชอบซื้อของราคาแพง	1.28	.89	ปานกลาง	1.24	.95	ปานกลาง	.441	.659
ใช้เงินไม่คุ้มค่า	1.41	.93	ปานกลาง	1.36	.91	ปานกลาง	.571	.569
กังวลใจเนื่องจากค่าใช้จ่ายเพิ่ม	1.49	.84	ปานกลาง	1.37	.85	ปานกลาง	1.307	.192
ด้านสภาพครอบครัว	1.31	.60	ปานกลาง	1.18	.70	ปานกลาง	2.024	.044*
ผู้ปกครองมีปากเสียงกันบ่อย	1.18	.90	ปานกลาง	1.12	.92	ปานกลาง	.702	.483
มีกฎระเบียบที่เคร่งครัดของครอบครัว	1.50	.91	ปานกลาง	1.22	.87	ปานกลาง	3.031	.003**
ผู้ปกครองไม่รับฟังความคิดเห็นของท่าน	1.37	.87	ปานกลาง	1.18	.95	ปานกลาง	2.01	.045*
ผู้ปกครองคาดหวังในตัวท่านมากเกินไป	1.27	.88	ปานกลาง	1.21	.90	ปานกลาง	.619	.535
ผู้ปกครองดุด่า ต้าหนิท่านบ่อย	1.24	.80	ปานกลาง	1.15	.91	ปานกลาง	.943	.346

ความเครียด	เพศ						t	p
	ชาย			หญิง				
	\bar{x}	SD	แปลผล	\bar{x}	SD	แปลผล		
ด้านการใช้ชีวิต	1.38	.61	ปานกลาง	1.19	.75	ปานกลาง	2.812	.005**
ทะเลาะกับเพื่อนในชั้นเรียน	1.24	.921	ปานกลาง	1.03	.93	ปานกลาง	2.233	.026*
รู้สึกกังวลเนื่องจากป่วยบ่อยครั้ง	1.45	.93	ปานกลาง	1.24	.99	ปานกลาง	2.106	.036*
รู้สึกว่ารุ่นพี่ไม่ชอบหน้าและหมั่นไล่	1.40	.95	ปานกลาง	1.21	.98	ปานกลาง	1.961	.051
รู้สึกกลัวเมื่อต้องเข้าใกล้สังคม	1.37	.87	ปานกลาง	1.21	.98	ปานกลาง	1.686	.093
การยอมรับความสามารถ	1.39	.77	ปานกลาง	1.27	.94	ปานกลาง	.433	.153
เพื่อนร่วมกลุ่มขาดความมั่นใจ	1.45	.86	ปานกลาง	1.20	.95	ปานกลาง	2.720	.007**
ความเครียดโดยภาพรวม	1.31	.46	ปานกลาง	1.25	.53	ปานกลาง	1.009	.314

จากตารางที่ 1 พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเครียดในภาพรวมระดับเครียดปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเครียดด้านการเรียนมากที่สุด รองลงมา เป็นความเครียดด้านการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย โดยนิสิตเพศชายมีความเครียดระดับสูงกว่าเพศหญิง

นิสิตที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความเครียดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ในขณะที่เมื่อพิจารณาความเครียดเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตที่มีเพศแตกต่างกันมีความเครียดด้านครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตที่มีเพศแตกต่างกันมีความเครียดด้านการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนิสิตเพศชายมีความเครียดระดับสูงกว่าเพศหญิงในทั้ง 2 ด้าน

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า นิสิตมีเพศแตกต่างกันมีระดับความเครียดในประเด็น กิจกรรมเยอะจิ้งเตี้ยมตัวไม่พร้อมสอบ มีกฎระเบียบที่เคร่งครัดของครอบครัว ผู้ปกครองไม่รับฟังความคิดเห็นของท่าน ทะเลาะกับเพื่อนในชั้นเรียน รู้สึกกังวลเนื่องจากป่วยบ่อยครั้ง และเพื่อนร่วมกลุ่มขาดความมั่นใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนิสิตเพศชายมีความเครียดระดับสูงกว่าเพศหญิงในทุกประเด็น ยกเว้นประเด็นกิจกรรมเยอะจิ้งเตี้ยมตัวไม่พร้อมสอบที่นิสิตเพศหญิงมีความเครียดระดับสูงกว่าเพศชาย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “ความเครียดของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา” พบว่า นิสิตทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเครียดในภาพรวมระดับเครียดปานกลาง นิสิตที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความเครียดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และนิสิตที่มีเพศแตกต่างกันมีความเครียดด้านครอบครัวและด้านการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “ความเครียดและความวิตกกังวลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธนบุรี” พบว่า นักศึกษามีความเครียดระดับปานกลางเช่นกัน [3] แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของเรื่อง “ความเครียด ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด และการจัดการความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา” พบว่า นักศึกษามีความเครียดระดับเครียดมากที่สุด [4] และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “ภาวะเครียด ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด และการจัดการความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่” พบว่า นักศึกษาทั้งเพศชายและหญิงมีความเครียดระดับเครียดรุนแรง [1]

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า นิสิตมีความเครียดด้านการเรียนมากที่สุด คณะ และมหาวิทยาลัยควรพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการ โดยอาจเพิ่มช่องทางการให้คำปรึกษาแบบออนไลน์ที่นิสิตเข้าถึงและได้รับการตอบกลับจากอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการได้จากทุกที่ทุกเวลา
2. คณะและมหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้ อาจมีทั้งกิจกรรมภาคบังคับและกิจกรรมภาคสมัครใจ โดยกิจกรรมภาคสมัครใจนั้นควรเน้นกิจกรรมที่นิสิตชายสนใจ เช่น กิจกรรมด้านกีฬาประเภทต่าง ๆ เนื่องจากผลการวิจัยบ่งชี้ว่านิสิตเพศหญิงเครียดด้านการเรียนจากการมีกิจกรรมจำนวนมากจนกังวลใจในการเรียนและการสอบมากกว่านิสิตชาย
3. คณะและมหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและเสริมสร้างภาวะผู้นำของนิสิตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรดูแลในนิสิตเพศชายร่วมเข้ากิจกรรม และอาจเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษาที่เทคนิคทำให้นิสิตไม่อึดอัดใจในการทำกิจกรรมกลุ่มและเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมในระดับต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- [1] ภาสกร สวนเรือง สุจิตรา จรจิตร และช่อลดา พันธุ์เสนา. (2552). “ภาวะเครียด ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด และการจัดการความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่”, **วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. 15(2), 315-335.
- [2] มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2556). **สถิติจำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปีการศึกษา 2556**. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2556, จาก http://reg2.tsu.ac.th/registrar/std_static/file/56/จำนวนนิสิตสรุป56.pdf.
- [3] ไพรัช วงศ์ศรีตระกูล. (2554). “ความเครียดและความวิตกกังวลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธนบุรี”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี**. 5(9), 23-32.
- [4] วรชวดี แก้วประพันธ์. (2555). **ความเครียด ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียดและการจัดการความเครียดของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา. การวิจัยในชั้นเรียน คณะศิลปศาสตร์**. สงขลา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

บทบาทของสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการท่องเที่ยวต่ออุปสงค์ การท่องเที่ยว

Role of Tourism Facilities on Tourism Demand

สดาวลัย แก้วมโน¹ และคมกริช วงศ์แพ^{2*}
Ladawan Kaewmano¹ and Komkrit Wongkhae^{2*}

¹ นิสิตปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² อ.,ตร., สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

* Corresponding author: e-mail: komkrit_w@hotmail.com Tel. 074-331885-7 ext. 1803

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปสงค์ของการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศที่มีการพึ่งพิงด้านการท่องเที่ยวของระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ตลอดจนศึกษาบทบาทของสาธารณูปโภคในการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ ได้แก่ การขนส่งทางอากาศ (SAT) ที่วัดจากจำนวนเที่ยวบิน การขนส่งภาคพื้นดิน (SRT) วัดจากจำนวนรถไฟและการขนส่งสาธารณะจำนวนห้องพักรีสอร์ท (HRS) บัตรวีซ่ากดเงินสด (ATM) และเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) วัดจากการให้บริการอินเทอร์เน็ต ในจำนวน 106 ประเทศในปี 2011 โดยใช้แบบจำลอง OLS ในการทดสอบ จากการศึกษาพบว่าความหนาแน่นของการขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางบกและจำนวนห้องพักรีสอร์ทของกลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูงจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นและเป็นผลทำให้สัดส่วนของ GDP การท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นโดยสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะมีผลต่อการกระตุ้นการเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

คำสำคัญ: อุปสงค์การท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การพึ่งพิงการท่องเที่ยว

Abstract

This study aimed to verify role of tourism facilities on demand of tourism of the country with difference level in tourism dependency. The role of utilities to facilitate the tourists of different countries including air transportation (SAT), ground transportation (SRT), hotel room service (HRS), a Visa card as cash (ATM) and Information communication technology (ICT) of 106 countries in 2011 using the model OLS estimation. The study found that air and ground transportation including number of hotel rooms facilitate number of tourist with surgeproportion in group of countries with high rate of tourism dependency. The study offered intuitive policy that investing in tourism infrastructure would be enhancing number of visitors significantly.

Keywords : Tourism Demand, Infrastructure, Tourism Dependency

บทนำ

อุปสงค์การท่องเที่ยว เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ หรือจุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้ โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีความต้องการความสามารถ และความเต็มใจจ่ายค่าสินค้าและบริการที่กำหนดไว้ในเวลานั้น ซึ่งปริมาณสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้นจะแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุปสงค์การท่องเที่ยว [1] อุปสงค์ของการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ [2] เนื่องจากอุปสงค์การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน [3] การเจริญเติบโตของ GDP [4] รวมทั้งการกระจายรายได้ [5] โดยการวัดอุปสงค์การท่องเที่ยวนั้นสามารถวัดได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวหรือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยหากพิจารณาถึงโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว (Tourism Infrastructure) ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตที่สำคัญ เช่น ระบบการสื่อสาร การคมนาคม ความปลอดภัย ทรัพยากรการท่องเที่ยว ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง [6] เนื่องจากสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยวเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและเป็นการสร้างความดึงดูดใจในระยะยาวให้กับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ประเทศทั่วโลกเกิดการแข่งขันพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานระบบสาธารณูปโภค [7] เช่น ถนนหนทาง ระบบโทรคมนาคม การขนส่งที่ทันสมัยทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว กลุ่มประเทศต่าง ๆ จึงส่งเสริมการลงทุนทางด้านสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยวโดยการเพิ่มความสามารถการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้อุปทานการท่องเที่ยวสอดคล้องกับอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวโดยประเทศต่าง ๆ จะมีการพึ่งพิงการท่องเที่ยวของระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โดยการพึ่งพิงดังกล่าวสามารถวัดจากสัดส่วนของ GDP หรือการจ้างงานที่เกิดจากการท่องเที่ยวต่อ GDP หรือการจ้างงานทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ และในประเทศที่พึ่งพิงการท่องเที่ยวในระดับสูงก็ย่อมมีการลงทุนในโครงสร้างสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยการเลือกลงทุนในโครงสร้างสาธารณูปโภคที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์การท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาอุปสงค์ของการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศที่มีการพึ่งพิงการท่องเที่ยวของระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกันตลอดจนศึกษาบทบาทของสาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวตามระดับการพึ่งพิงด้านการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทความนี้นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในประเด็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การท่องเที่ยว ในส่วนของงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ Baum, N [8] พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการใช้ประโยชน์จากทุนมนุษย์ของประเทศกำลังพัฒนาตั้งแต่ระดับคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสถาบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งหน่วยงานของภาครัฐบาลเป็นพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวโดยในภูมิภาคเอเชีย จีน ไต้หวันและไทยที่มีประสบการณ์ที่สำคัญของการเจริญเติบโตการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งมีผลการเพิ่มของโปรแกรมการศึกษาพร้อมกับการพัฒนาการให้บริการที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ Chen, C. F. and Chiou-Wei, S.Z. [9] ได้ศึกษาพบว่า การขยายตัวจากภาคการท่องเที่ยวส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไต้หวันและเกาหลีใต้ ซึ่งทั้งสองประเทศต้องพึ่งพิงภาครัฐบาลในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการท่องเที่ยว Kim, H.J., Chen, M.H. and Jang, S.S. [10] พบว่าการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจมีความเป็นเหตุเป็นผลกัน ขณะเดียวกันก็อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น ขนาดเศรษฐกิจของแต่ละประเทศและระดับการเปิดประเทศ Kay and Kozak [11] ศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศ จากการวิเคราะห์ดัชนีความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยว (WEF) ได้แก่ การรักษาความปลอดภัย สุขภาพอนามัย ระบบ ICT โครงสร้างพื้นฐานการขนส่งและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้ง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ สอดคล้องกับ Okello, H. [12] ได้กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการเพิ่มศักยภาพในการให้บริการอำนวยความสะดวกทำให้เกิดความเจริญเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นผ่านการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น

ในส่วนของงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การท่องเที่ยว Howard, K. and havitz, L. [13] พบว่าโครงสร้างพื้นฐานประกอบไปด้วย ถนน น้ำ ไฟฟ้า บริการความปลอดภัย สุขภาพ การสื่อสาร และการขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะอธิบายถึงการเลือกเดินทางเข้ามายังสถานที่ท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Prideaux, M. B. [14] ได้ศึกษาพบว่าระบบโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะบริการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยการให้บริการขนส่งทางอากาศ การขนส่งทางบก การขนส่งทางน้ำ และบริการอำนวยความสะดวกมีความจำเป็นอย่างมากในการเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคที่ก่อให้เกิดการไหลเข้าของนักท่องเที่ยวในขณะนี้ Kaul, P. [15] เป็นหนึ่งในคนแรกที่ตระหนักถึงความสำคัญของการขนส่งโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนา

การท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการที่ก่อให้เกิดการจ้างงานและ การเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ นอกจากนี้ Teye, [16] พบว่าปัจจัยทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญในการวางแผนการท่องเที่ยว ฤดูกาลสภาพภูมิอากาศ สถานที่ตั้งของทรัพยากรการท่องเที่ยวและระยะทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเข้าพักอาศัยในโรงแรม สอดคล้องกับ Saayman, K. [17] พบว่านอกจากโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวโดยประเภทของการท่องเที่ยวมีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางของนักท่องเที่ยวซึ่งได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว Brida, M. and Kiss, A. [18] พบว่าการเพิ่มสวัสดิการทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาทรัพยากรของรัฐต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างแท้จริงโดยการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการลงทุนด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแรงดึงดูดผู้เข้าชมมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งการรักษาทุนทางธรรมชาติสำหรับคนรุ่นหลังและเป็นปัจจัยที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

ความสามารถในการแข่งขัน ด้านการท่องเที่ยว

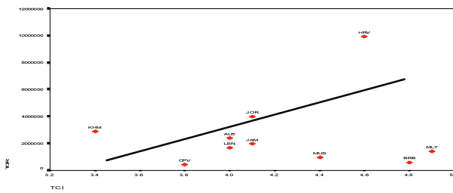
ความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การวิเคราะห์โอกาสในการแข่งขันการท่องเที่ยวภายใต้ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจะใช้เกณฑ์ความสามารถในการลงทุนสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความหลากหลาย เพื่อที่จะดึงดูดความน่าสนใจในระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ โดยกลุ่มประเทศที่มีการพึ่งพิงการท่องเที่ยวเป็นหลักจำเป็นต้องมีการเพิ่มศักยภาพการลงทุนอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งการแข่งขันการท่องเที่ยวสามารถกระตุ้นการลงทุนส่งผลให้เกิดการเติบโตในระบบเศรษฐกิจและ ส่งผลกระทบต่อด้านบวกที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมรายได้ของรัฐ การสร้างงาน การสร้างโอกาสทางธุรกิจ และบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในระบบเศรษฐกิจของประเทศเจ้าภาพ ซึ่งการเพิ่มความสามารถการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้อุปทานการท่องเที่ยวสอดคล้องกับอุปสงค์ของนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 3 ส่วนที่เป็นฐานสำคัญ ได้แก่ 1) กรอบของการดูแล 2) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐาน และ 3) ทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ โดยแต่ละด้านจะมีศักยภาพในการอำนวยความสะดวกที่มีความสำคัญแตกต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์ในการวัดดัชนีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว

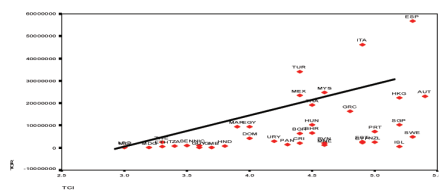
1.กรอบของการดูแล	2.สภาพแวดล้อมทางธุรกิจและโครงสร้างพื้นฐาน	3.ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม
-กฎหมาย นโยบาย และกฎหมาย -ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม -ความมั่นคงปลอดภัย -สุขภาพและสุขอนามัยที่ดี -การให้ความสำคัญต่อการเดินทาง และท่องเที่ยว	-โครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมทางอากาศ -โครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมทางบก -โครงสร้างพื้นฐานทางด้านสารสนเทศและ การสื่อสาร -ราคาค่าบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่แข่งขันได้	-ทรัพยากรบุคคล -ปัจจัยเกื้อหนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว -แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ -แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ที่มา : Insight Report (2011)

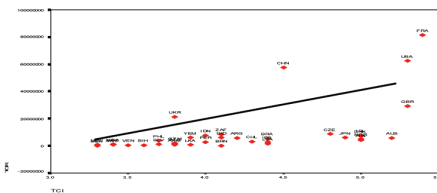
สิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะส่งผลให้กลุ่มประเทศที่มีการพึ่งพิงทางด้านการท่องเที่ยวมีความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ซึ่งจากปี 2011 แต่ละประเทศจะมีการพึ่งพิงการท่องเที่ยวจากการแบ่งกลุ่ม ดังนี้

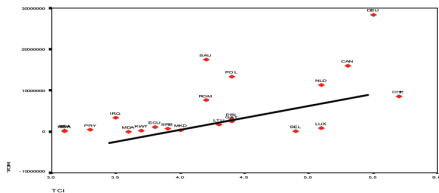
กลุ่มที่ 1 สัดส่วนการท่องเที่ยวต่อ GDP > 20 %

กลุ่มที่ 2 สัดส่วนการท่องเที่ยวต่อ GDP 10 – 19.9 %

กลุ่มที่ 3 สัดส่วนการท่องเที่ยวต่อ GDP 6 – 9.9 %

กลุ่มที่ 4 สัดส่วนการท่องเที่ยวต่อ GDP < 6.00 %

ภาพที่ 1 ความสามารถในการแข่งขันและจำนวนนักท่องเที่ยวแบ่งตามระดับการพึ่งพิงด้านการท่องเที่ยว

จากรูปจะเห็นได้ว่าในกลุ่มที่ 1 ประเทศ Croatia ประเทศ Jordan และประเทศ Cambodia เป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศมากที่สุดภายในกลุ่ม โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเท่ากับ 9.92, 3.97 และ 2.882 ล้านคนตามลำดับ ซึ่งมีดัชนีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเท่ากับ 4.1, 4.6 และ 3.4 ตามลำดับ จากปี 2011 ในกลุ่มที่ 2 ประเทศ Spain ประเทศ Italy และประเทศ Turkey เป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศมากที่สุดภายในกลุ่ม โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเท่ากับ 56.69 คน 46.119 คน และ 34.038 ล้านคนตามลำดับ ซึ่งมีดัชนีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเท่ากับ 5.3, 4.4 และ 4.9 ตามลำดับ กลุ่มที่ 3 ประเทศ France ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศจีนเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศมากที่สุดภายในกลุ่ม โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเท่ากับ 81.41 คน 62.711 และ 57.581 ล้านคนตามลำดับ ซึ่งมีดัชนีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเท่ากับ 5.4, 4.5 และ 5.3 กลุ่มประเทศที่ 4 พบว่าประเทศ Germany ประเทศ Saudi Arabia และประเทศ Canada เป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในประเทศมากที่สุดภายในกลุ่ม โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ทยอยเดินทางเข้ามาประเทศ เท่ากับ 28.374, 17.498 และ 16.014 ล้านคนตามลำดับ ซึ่งมีดัชนีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเท่ากับ 5.5, 4.2 และ 5.3 จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าความสามารถในการแข่งขันมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับจำนวนนักท่องเที่ยว

วิธีการศึกษาและแหล่งที่มาของข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว ในด้านการให้บริการอำนวยความสะดวกกับผู้มาเยือนจากการสำรวจความคิดเห็นของ ประชากรแล้วนำมาคะแนนรวมที่ได้มาเฉลี่ยและจัดอันดับซึ่งได้ทำการศึกษา การขนส่งทางอากาศ (SAT) โดยดูจากความหนาแน่นของสนามบินของการใช้บริการของประชากรในจำนวน หนึ่งล้านคน การขนส่งทางบก (SRT) ซึ่งบริการการขนส่งภาคพื้นดินดูจากความหนาแน่นของ ถนนจากการใช้บริการของประชากรในจำนวนหนึ่งล้านคน บริการห้องพักโรงแรม (HRS) จาก การใช้บริการของประชากรในจำนวนหนึ่งร้อยคนบัตรเครดิตวีซ่ากดเงินสดจากเอทีเอ็ม (ATM) ดูจาก การใช้บริการของประชากรในจำนวนหนึ่งร้อยคนจากทุกประเทศและเทคโนโลยีสื่อสารสนเทศ (ICT) ดูจากการสมัครเป็นสมาชิกในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตของประชากรในจำนวนหนึ่งร้อยคน ของประเทศที่มีการแบ่งกลุ่มตามระดับการพึ่งพิงการท่องเที่ยวโดยวัดจากสัดส่วนของ GDP จากภาคการท่องเที่ยวต่อ GDP รวมของประเทศซึ่งมีการแบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ข้อมูลรายปี 2011 ของจำนวนนักท่องเที่ยวและบริการอำนวยความสะดวก ของนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดกลุ่มได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การจัดกลุ่มประเทศจากระดับการพึ่งพิงด้านการท่องเที่ยว

กลุ่ม	สัดส่วน GDP จากภาคการท่องเที่ยว	ประเทศ (สัดส่วน GDP จากภาคการท่องเที่ยว,%)
1	>20%	Cape Verde (43.4), Barbados (39.1), Mauritius (28.1), Malta (26.6), Jamaica (26.4), Croatia (26.3), Cambodia (25.8), Lebanon (25.1), Albania (20.8), Jordan (20.6)
2	10-19.9%	Gambia (19.6), Morocco (19.2), Ireland (18.8), Hong Kong (18), Cyprus (17.9), Montenegro (17.3), Thailand (16.1), Greece (15.8), Spain (15.3), Dominican Republic (15.2), Egypt (15.1), Portugal (15.1), Malaysia (15), New Zealand (15), Honduras (14.9), Madagascar (14.6), Bulgaria (13.7), Tanzania (13.4), Estonia (13.2), Panama (12.9), Austria (12.7), Bahrain (12.7), Slovenia (12.6), Mexico (12.5), Ethiopia (12.5), Costa Rica (12), Senegal (11.4), Turkey (11), Hungary (10.9), Singapore (10.9), Nicaragua (10.5), Italy (10.4), Zimbabwe (10.3), Uruguay (10.2), Mali (10.2), Guyana (10.1), Sweden (10.1), Lesotho (10)
2	6-9.9%	Argentina (9.8), France (9.7), Australia (9.6), Vietnam (9.6), Malawi (9.4), South Africa (9.3), Nepal (9.3), China (9.2), Ireland (9.1), Uganda (9), Venezuela (8.9), Peru (8.8), Indonesia (8.8), Brazil (8.7), Sri Lanka (8.7), Bosnia and Herzegovina (8.6), United States (8.6), Czech Republic (8.4), Guatemala (8.4), Swaziland (8.1), Armenia (8.1), Chile (7.9), El Salvador (7.9), Latvia (7.7), Ukraine (7.6), Israel (7.4), United Kingdom (6.8), Philippines (6.7), India (6.6), Japan (6.5), Azerbaijan (6.5), Finland (6.4), Norway (6.4), Denmark (6.3), Benin (6.3), Brunei Darussalam (6)

กลุ่ม	สัดส่วน GDP จากภาคการท่องเที่ยว	ประเทศ (สัดส่วน GDP จากภาคการท่องเที่ยว,%)
4	<6.00%	Puerto Rico (5.9), Serbia (5.7), Qatar (5.6), Luxembourg (5.5), Iran Islamic Rep (5.3), Saudi Arabia (5.3), Canada (5.3), Ecuador (5.3), Côte d'Ivoire(5.2), Netherlands (5.2), Switzerland (5.1), Belgium (4.9), Poland (4.8), Romania (4.7), Paraguay (4.7), Macedonia FYR (4.6), Germany (4.6), Kuwait (4.5), Lithuania (4.2), Burkina Faso (3.4), Nigeria (2.8), Moldova (2.3)

ที่มา : WTTC(2011)

โดยมีแบบจำลองในการศึกษาดังนี้ $TOR_i = \beta_{0i} + \beta_{1i}SAT_i + \beta_{2i}SRT_i + \beta_{3i}HRS_i + \beta_{4i}ATM_i + \beta_{5i}ICT_i$

ผลการศึกษา

จากการใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) โดยใช้ข้อมูลปี 2011 ได้มีการตรวจสอบปัญหา Heteroskedasticity เป็นการศึกษาค่าที่เกี่ยวกับค่า ความแปรปรวนของค่า residual มีค่าไม่คงที่ ซึ่งดูจากค่า Prob. Chi-Square ถ้ามีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าเกิดปัญหา Heteroskedasticity ในแบบจำลองรวมโดยค่าในตารางเป็นค่าที่ได้จากการทดสอบปัญหา โดยวิธีของ White

ตารางที่ 3 ตรวจสอบปัญหา Heteroskedasticity Test : white

Statistics	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	รวม (106 ประเทศ)
F-statistic	1.051	2.664	1.015	1.184	0.275
Obs*R-squared	5.678	28.808	5.207	5.941	12.837
Prob. F	0.049	0.023	0.427	0.360	0.043
Prob. Chi-Square	0.993	0.003	0.006	0.142	0.003

white จึงทำการแก้ปัญหาโดยการ Weight ด้วยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับค่า Residual ยกกำลังสองมากที่สุดซึ่งได้แก่ค่า SRT

ตารางที่ 4 ผลการศึกษา

ตัวแปร	กลุ่มประเทศที่ 1	กลุ่มประเทศที่ 2	กลุ่มประเทศที่ 3	กลุ่มประเทศที่ 4	รวมกลุ่มประเทศ
C	-6,678,589 2748892.	128,975.4 2732897.	-4,856,921 4595135.	828,859.9 2418908.	1,968,080 3145153.
SAT	1,273,695*** 268465.8	372,308.2*** 122996.4	5,965.177 235184.7	714,488.7** 256461.4	230,637.5** 111939.1
SRT	173,502.1** 49289.88	282,422.4** 119864.9	37,756.39 44818.70	714,488.7 14379.14	208.7498 17899.30
HRS	268,600.3* 101185.8	529,732.7** 224447.6	-1456,493 4252085.	982,6620.** 3972535.	491,050.6*** 242971.0
ATM	55,985.54** 14473.40	2,071.073 6056.937	44,666.22** 17861.63	-123.0851 1358.356	16,362.88 4665.961
ICT	-105,855.2 46892.27	-54068.84 34470.61	-137,556.1 345915.4	-146,693.4 190012.0	-134,64.02 39698.58
GDP	-	-	-	-	-103,923.4 201503.5
R ²	0.864	0.493	0.415	0.494	0.226
Adj-R ²	0.695	0.414	0.317	0.336	0.179
F-Statistic	5.117	6.246	4.257	3.126	4.792
P-value	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Obs	10	38	36	22	106

หมายเหตุ (***)ระดับนัยสำคัญทางสถิติ0.01 (**) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (*) ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.1

จากผลการศึกษาพบว่าในแบบจำลองของกลุ่มประเทศที่ 1 ซึ่งมีตัวแปรอิสระได้แก่ SAT, SRT, HRS และ ATM พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศที่ 1 ซึ่งมีค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.009, 0.0244, 0.056 และ 0.018 ตามลำดับ โดย SAT, SRT, HRS และ ATM มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่แบบจำลองของกลุ่มประเทศที่ 2 ซึ่งมีตัวแปรอิสระได้แก่ SAT, SRT และ HRS พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศที่ 2 ซึ่งมีค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.005, 0.024 และ 0.024 ตามลำดับ ซึ่งตัวแปร SAT, SRT และ HRS มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกัน ส่วนแบบจำลองของกลุ่มประเทศที่ 3 โดยมีตัวแปรตามได้แก่ ATM พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในประเทศซึ่งมีค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.018 มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกัน และในแบบจำลองของกลุ่มประเทศที่ 4 ซึ่งมีตัวแปรตามได้แก่ SAT และ HRS พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศที่ 4 ซึ่งมีค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.013 และ 0.025 ซึ่งมีอิทธิพลในทิศทางเดียวกัน และจากแบบจำลองของทุกกลุ่มประเทศในจำนวน 106 ประเทศ ซึ่งมีตัวแปรอิสระได้แก่ SAT และ HRS พบว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวซึ่งมีค่านัยสำคัญเท่ากับ 0.013 และ 0.025 โดย SAT และ HRS มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกัน

การอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ได้แก่ การขนส่งทางอากาศ การขนส่งภาคพื้นดิน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นห้องพักโรงแรม บัตรวีซ่ากดเงินสด และเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าประเทศที่มี GDP การท่องเที่ยวสูงพบกลุ่มประเทศที่ 1 กลุ่มประเทศที่ 2 และกลุ่มประเทศที่ 4 โดยการขนส่งทางอากาศมีอิทธิพลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อประเทศสามารถเพิ่มการลงทุนในด้าน การขนส่งทางอากาศมากขึ้น จะกระตุ้นการตัดสินใจในการเลือกเดินทางซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในส่วนของการขนส่งภาคพื้นดินพบว่า ในกลุ่มประเทศที่ 1 และกลุ่มประเทศที่ 2 การขนส่งภาคพื้นดินมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในทิศทางเดียวกัน คือ เพื่อประเทศมีศักยภาพทางด้านโครงสร้างการคมนาคมขนส่งภาคพื้นดินที่เจริญง่าย จะมีผลกระทบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ในส่วนของจำนวนห้องพักโรงแรมพบว่าในกลุ่มประเทศที่ 1 กลุ่มประเทศที่ 2 และกลุ่มประเทศที่ 4 จำนวนห้องพักโรงแรมจะมีอิทธิพลในทิศทางเดียวกัน เมื่ออุตสาหกรรมโรงแรมเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวทยอยเดินทางเข้ามามากขึ้นเช่นกัน และหากมีการบริการบัตรวีซ่ากดเงินสดเนื่องจากบางประเทศยังไม่ได้ให้ความสำคัญจึงไม่มีการให้บริการในส่วนนี้เมื่อกลุ่มประเทศที่ 1 และกลุ่มประเทศที่ 3 มีการให้บริการบัตรวีซ่ากดเงินสดให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาประเทศแล้วจะส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้ผู้เดินทางเกิดความสะดวกในการใช้จ่ายใช้สอย ดังนั้น จากแบบจำลองของทั้งสี่กลุ่มประเทศ พบว่า

โครงสร้างพื้นฐานของประเทศในส่วนของระบบคมนาคมการขนส่ง การขนส่งทางอากาศจะมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากสะดวกและรวดเร็วในการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งบริการห้องพักโรงแรมที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถกระตุ้นนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูงและมีสัดส่วน GDP ของการท่องเที่ยวสูงจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก เนื่องจากประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐานของประเทศสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวต่ำและมีสัดส่วน GDP ของการท่องเที่ยวต่ำ นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาน้อย เนื่องจากประเทศเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนาอาจจะขาดศักยภาพในการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการอำนวยความสะดวก ดังนั้น รัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศโดยรัฐจะต้องเพิ่มการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานการเดินทางคมนาคมเพื่อปรับปรุงเทคนิคการขนส่งให้มีความก้าวหน้าและส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อเป็นการขยายตลาดให้กว้างขึ้น โดยเอกชนจะต้องเพิ่มการลงทุนในแง่ของอุตสาหกรรมที่พักโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร บริการอินเทอร์เน็ต เพื่อสร้างความสะดวกสบาย หรือการส่งเสริมในด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากขึ้น จึงจะทำให้ประเทศนั้นเกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการพึ่งพิงการท่องเที่ยว โดยมีภาครัฐเป็นส่วนช่วยในการสนับสนุน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว การเงิน การลงทุน การตลาดและการบริหารธุรกิจ. 3(4), 198-210.
- [2] Alain, N. (2008). “Trade, demand spillovers, and industrialization”, *The emerging global middle class in perspective*. 27(2), 248-258.
- [3] Causevic, S. and Lynch, P. (2013). “Political (in) stability and its influence on tourism development”, *Tourism Management*. 3(1), 17-30.
- [4] Matt, L. and Aian, K. (2011). “Understanding travel expenditure patterns: a study of Japanese pleasure travelers to the United States by income level”, *Tourism Management*. 25(3), 331-341.

- [5] Brian, N. (2011). Marketing international tourism to Australia. **A regression analysis**. 41(5), 196-208.
- [6] Mill, H. (1990). **Sustainable tourism: Research and reality**. 45(4), 528-546.
- [7] บัญญัติ คำคุณวัฒน์. (2556). **สร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อเสริมธุรกิจท่องเที่ยว**. หนังสือพิมพ์ คม-ชัด-ลึก (Nation Group). สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2556, จาก <http://www.komchadluek.net>.
- [8] Baum, D. and Szivas, S. (2008). **Tourism demand forecasting using novel hybrid system**. *Tourism Forecasting*. 41(8), 122-148.
- [9] Chen, C. F. and Chiou-Wei, S.Z. (2009). "Tourism expansion, tourism uncertainty and economic growth : New evidence from Taiwan and Korea", **Tourism Management**. 30(6), 722-718.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Reader)

ต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารปาริชาติ ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (ฉบับพิเศษ) ผลงานจากการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 24 ประจำปี 2557 ได้รับการตรวจแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายนามต่อไปนี้

1. ศ.อำนวยการ ยัสโยธา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
2. รศ.ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
3. รศ.ดร.ชินศักดิ์ สุวรรณอัจฉริย คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
4. รศ.สุเทพ สันติวรานนท์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
5. ผศ.ดร.พิเชษฐ์ พรหมใหม่ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
6. ผศ.ดร.ยุพาภรณ์ อุไรรัตน์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
7. ผศ.ดร.ชูสิทธิ์ คงเรือง สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
8. ผศ.ดร.เรวดี กระโหมวงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
9. ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจำนงค์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
10. ผศ.จำนงค์ แรกพิณิจ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
11. ผศ.กรกฎ ทองชะไซค คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
12. ผศ.บุษกร ถาวรประสิทธิ์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
13. อ.ดร.ธีรศักดิ์ จินดาบถ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
14. อ.ดร.ปกรณ์ ลิมโยธิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
15. อ.ดร.อมลวรรณ วีระธรรมโม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
16. อ.ดร.ฉันทส ทองช่วย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
17. อ.ดร.ปาริฉัตร ตู่คำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
18. อ.พิทยา บุขรรัตน์ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ข้อมูลทั่วไปของวารสารปาริชาติ

ลักษณะของวารสาร

วารสารปาริชาติ เป็นวารสารเผยแพร่ผลงานวิจัย/บทความทางด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศีลปกรรมศาสตร์ และนิติศาสตร์ ของบุคลากร นักวิจัยในมหาวิทยาลัยทักษิณและหน่วยงานต่าง ๆ

ข้อแนะนำทั่วไป

1. เรื่องที่รับพิมพ์ในวารสารวิจัยนี้ต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร รายงานหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน
2. ผู้ส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องเป็นสมาชิกวารสารมหาวิทยาลัยทักษิณเท่านั้น ยกเว้นบทความพิเศษที่กองบรรณาธิการพิจารณาให้ได้รับการยกเว้น
3. ต้นฉบับจะเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ถ้าเป็นผลงานการวิจัยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. เนื้อหา บทความ หรือข้อคิดเห็นที่พิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นของผู้เขียนเท่านั้น กองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
5. ต้นฉบับจะต้องได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการตีพิมพ์

ประเภทของผลงานที่จะรับตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Articles)
2. บทความวิชาการ (Articles)
3. บทความวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
4. บทความปริทรรศน์ (Review Article)

รูปแบบการเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์บนกระดาษขาว ขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว ใส่เลขหน้ากำกับกับหน้าทุกหน้า โดยใช้แบบอักษร Angsana New ขนาดตัวอักษร 14 ถ้ามีภาพประกอบ ควรเป็นภาพถ่ายขาว-ดำที่ชัดเจน นอกจากจำเป็นจึงควรใช้ภาพสี และถ้ามีภาพวาดลายเส้นให้วาดบนกระดาษขาว โดยใช้หมึกดำให้สะอาดและลายเส้นคมชัด ความยาวของเนื้อหา รวมภาพ ตาราง ไม่ควรเกิน 15 หน้า

2. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) ขนาด 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) ขนาด 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) ขนาด 1.5” หรือ 3.00 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) ขนาด 1” หรือ 2.54 เซนติเมตร

3. การส่งต้นฉบับ มี 3 ช่อง ดังนี้

ช่องทางที่ 1 ส่งทางไปรษณีย์ ส่งต้นฉบับ (เอกสาร) จำนวน 1 ชุด พร้อมแนบ แผ่นบันทึกข้อมูล (CD) ประกอบด้วยไฟล์ข้อมูลเรื่องเต็มรูปแบบ WORD. และ PDF. อย่างละ 1 ไฟล์ พร้อมใบสมัครสมาชิก มายังกองบรรณาธิการวารสารปริชาต สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ เลขที่ 222 หมู่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง 93210

ช่องทางที่ 2 ส่งทาง E-mail address: research.tsu@gmail.com ให้แนบไฟล์ข้อมูลเรื่องเต็มรูปแบบ WORD. และ PDF. อย่างละ 1 ไฟล์ พร้อมใบสมัครสมาชิก

ช่องทางที่ 3 ส่งทางระบบวารสารปริชาต (e-journal) สามารถเข้าไปได้ <http://www.rdi.tsu.ac.th/parichart/main/>

ส่วนเอกสารการชำระเงินให้ส่งทางไปรษณีย์มายังกองบรรณาธิการ วารสารปริชาต สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ เลขที่ 222 หมู่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง 93210 โทรศัพท์ 074-609600

รายละเอียดการเตรียมต้นฉบับ

บทความวิจัยให้เรียงลำดับตามองค์ประกอบดังนี้

- 1. ชื่อเรื่อง (Title)** ต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ชื่อภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา
- 2. ชื่อผู้เขียน (Authors)** ครบทุกคน และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และให้จัดอยู่กึ่งกลางของหน้ากระดาษ โดยให้กำกับหมายเลขยกกำลังไว้ต่อท้ายด้วยสำหรับชื่อตำแหน่งหรือตำแหน่งวิชาการและหน่วยงานให้พิมพ์ไว้ในส่วนของเชิงอรรถ (หน้าที่ 1) โดยพิมพ์ชื่อหน่วยงานต้นสังกัดระดับภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือจากงานย่อย ถึงระดับสูงให้ตรงกับตัวเลขยกกำลังที่กำกับไว้ในหน้าเดียวกัน
- 3. บทคัดย่อ และ Abstract** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 200 คำ และอยู่ในบทความหน้าที่ 1 เท่านั้น และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ
- 4. คำสำคัญ (Keywords)** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความไม่เกิน 3 คำ โดยพิมพ์ต่อจากส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ และ Abstract ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ Keywords ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะ
- 5. เนื้อเรื่อง (Main Body)** ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์
 - **หัวข้อใหญ่** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์
 - **หัวข้อย่อย** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์
 - **เนื้อความ** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ บรรทัดแรกของทุกย่อหน้าเยื้อง 0.5 นิ้วของบรรทัดถัดไป และประกอบด้วยหัวข้อดังนี้
 - 1) บทนำ (Introduction)** บอกความสำคัญหรือที่มาของปัญหาของสิ่งที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัย หรือสร้างสรรค์ผลงาน และอาจรวมการสำรวจเอกสาร (Review of Related Literature)
 - 2) วัตถุประสงค์ (Objective)** บอกถึงเป้าหมายของสิ่งที่ศึกษา* บทนำและวัตถุประสงค์ อาจเขียนรวมกันได้

- 3) **ระเบียบวิธีการศึกษา (Methodology)** บอกรายละเอียดในวิธีการศึกษา การดำเนินการให้ได้มาถึงสิ่งที่ค้นคว้า สร้างสรรค์ เป็นต้น
- 4) **ผลการศึกษา (Results)** บอกซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย หรือผลการสร้างสรรค์ และอาจให้แนวทางถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต
- 5) **สรุปและการอภิปรายผล (Discussion)** ให้การสรุปผลที่ได้จากการศึกษาและให้เหตุผลว่า ผลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย หรือสร้างสรรค์ ได้มาอย่างไรและเหตุใดถึงได้ผลเช่นนั้น

* 4) และ 5) อาจเขียนรวมกันได้

6) **การอ้างอิง (References)** แบบตัวเลข

การอ้างอิงแบบตัวเลข ใช้วิธีการดังนี้

1. ใส่ตัวเลขกำกับไว้ในเครื่องหมาย [] ท้ายข้อความหรือชื่อบุคคลที่อ้างอิง โดยให้ตัวเลขอยู่ในระดับบรรทัดเดียวกับกับเนื้อหา เช่น [1]
2. ให้ใส่ตัวเลขอ้างอิงเรียงลำดับตั้งแต่เลข 1 เป็นต้นไป ต่อเนื่องกัน และในกรณีที่มีการอ้างอิงซ้ำให้ใช้ตัวเลขเดิมที่เคยใช้อ้างมาก่อนแล้ว
3. แหล่งที่ใช้อ้างอิงทั้งหมดในบทความจะไปปรากฏอยู่ในเอกสารอ้างอิง (references) ท้ายบทความ โดยเรียงลำดับตามหมายเลข และพิมพ์หมายเลขอยู่ในเครื่องหมาย []
4. กรณีที่อ้างอิงเอกสารหลายรายการในคราวเดียวกัน
 - 4.1 อ้างอิงไม่เกิน 2 รายการให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับโดยใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่น เช่น [1, 5]
 - 4.2 อ้างอิงเกิน 2 รายการและเป็นรายการที่ต่อเนื่องกันให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับโดยใส่เครื่องหมายยัติภังค์ (-) คั่น เช่น [1-3] หรือ [1-5]
 - 4.3 อ้างอิงเกิน 2 รายการและเป็นรายการทั้งต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่องให้ใส่หมายเลขของเอกสารที่อ้างเรียงลำดับโดยใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นในกรณีไม่ต่อเนื่อง และเครื่องหมายยัติภังค์ (-) คั่นในกรณีต่อเนื่อง เช่น [1, 4-5]

การอ้างอิง ในเนื้อเรื่อง

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้ระบบตัวเลขอยู่ในวงเล็บ “[]” หลังข้อความที่อ้างถึง โดยตัวเลขดังกล่าวเรียงตามลำดับการอ้างอิง

ตัวอย่าง

1. โดยได้รับการสนับสนุนทุกทางจากภาครัฐการ [1]...
2. Strong security measures for sustainable peace on the Korean peninsula [2]

การอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

- [1] สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- [2] Norman, D, A. (2002). **The design of everyday things.**
New York : Basic books.
 - * กรณีผู้แต่งคนไทย เขียนหนังสือภาษาอังกฤษ ให้ลงชื่อผู้แต่งเหมือนคนไทยที่แต่งหนังสือภาษาไทย
 - * กรณีหนังสือที่พิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง ให้ระบุครั้งที่พิมพ์ด้วย โดยเขียนรูปแบบบรรณานุกรม ดังนี้ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์).//เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

- [3] สุพัตรา สุภาพ. (2545). สังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./(ปีที่พิมพ์).//“ชื่อบทความ”./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

- [4] ปรีชา นุ่นสุข. (2547). “มหิษมรรตินี เทพแห่งมณฑลละเซิงเขาหลวง”,
เมืองโบราณ. 30 (1), 97-104.
- [5] Garder, J. W. (1987). “The tasks of leadership”, **New Management.**
4 (4), 9-14.

3) บทความในรายงานการประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์).//“ชื่อเรื่อง”,/ในชื่อการประชุม./เลขหน้า./วันที่/เดือน/ปี/
สถานที่ประชุม./เมืองที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

- [6] พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2554). “การจัดการความรู้จากห้องเรียนสู่ชุมชน : การบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของเยาวชน”, ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2554, 140.
วันที่ 25-28 พฤษภาคม 2554 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

4) บทความในหนังสือ

- ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์).// “ชื่อบทหรือบทความในหนังสือ”, ใน/ชื่อผู้แต่งหรือผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ(ถ้ามี).//ชื่อหนังสือ, เลขหน้า.//เมืองที่พิมพ์.:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

- [7] อรนาถ จันทโรภากร. (2550). “คอนเสิร์ตเดี่ยวจะเข้”, ใน เรวัต อักษรแก้ว (บรรณาธิการ). Music talk, 4-7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จิงเจริญการพิมพ์.

5) บทความในหนังสือพิมพ์

- ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์, /วันที่/เดือน).// “ชื่อบทความ”, /ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า

ตัวอย่าง

- [8] ดวงศักดิ์ ชื่นสินธุ์. (2552,6 มกราคม). “เที่ยวตามรอยพระพุทธร่องศ์สิริมงคลรับปีใหม่”, มติชน. 23.

6) วิทยานิพนธ์

- ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ระดับของวิทยานิพนธ์/ชื่อปริญญา.//เมืองที่พิมพ์.:/ชื่อสถานการศึกษา.

ตัวอย่าง

- [9] เพ็ญพิชชา แสงดอกไม้. (2548). การพัฒนารูปแบบพอดโฟลิโอ (portfolio) สำหรับการวัดประเมินเพื่อยอมรับความรู้และประสบการณ์. คุชภินิพนธ์การศึกษาคุชภินิพนธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [10] Paungfoo, C. (2003). Use of molecular biology techniques in studying the nitrifying bacteria community from shrimp farming system. Doctoral dissertation. Prince of Songkla University.

7) เอกสารที่สืบค้นจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เอกสารจากอินเทอร์เน็ต มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ดังนั้นรูปแบบการเขียนรายการบรรณานุกรม จึงใช้รูปแบบเดียวกับสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ได้ เพียงแต่เพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้น

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// เมืองที่พิมพ์.:/ สำนักพิมพ์.// สืบค้น

เมื่อ...../ จาก <http://www.....>

ตัวอย่าง

[10] มหาวิทยาลัยทักษิณ. (2546). **กรอบคิดหลักของแผนแม่บทมหาวิทยาลัยทักษิณ.**

สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2548,

จาก http://tsu.ac.th/news/does/TSU_Plan.pdf.

[11] Einstein, A. (2000). **Relativity : The special and generate theory (Trans by Lawson, R.W.).** New York : Bartleby. Retrieved August 21, 2002, from <http://www.Bartleby.com>.

8. รูปแบบการเขียนบุคคลานุกรม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ผู้ให้สัมภาษณ์),/ชื่อผู้สัมภาษณ์/(ผู้สัมภาษณ์),/สถานที่สัมภาษณ์,/ เมื่อวันที่.....ปีที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

[12] โกวิทย์ มณีโชติ (ผู้ให้สัมภาษณ์), วิทยา บุขบงค์ (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2548.

6. การใช้คำย่อ สัญลักษณ์ คำย่อที่ใช้ในบทความจะต้องมีคำเต็มเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความ หลังจากนั้นสามารถใช้คำย่อเหล่านั้นได้ตามปกติความใช้ให้เหมาะสม หลีกเลี่ยงการใช้คำย่อที่ชื่อเรื่องและในบทคัดย่อ ไม่แนะนำให้ใช้คำย่อเกิน 4 ครั้ง ใน 1 บทความ สำหรับสัญลักษณ์ที่ใช้ในบทความจะต้องมีคำจำกัดความหรือคำอธิบายเมื่อปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความ หลังจากนั้นไม่จำเป็นต้องมีคำจำกัดความหรือคำอธิบาย

7. รูปภาพ จัดขีดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายรูปภาพให้พิมพ์ไว้ได้รูปภาพตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ

8. ตาราง จัดขีดซ้ายของคอลัมน์ คำบรรยายตารางพิมพ์ไว้ด้านบนของหัวข้อตาราง และใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ

ใบสมัครสมาชิก

วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ
PARICHART JOURNAL, THAKSIN UNIVERSITY

วันรับสมัคร.....

หมายเลขสมาชิก.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ที่อยู่ทางไปรษณีย์ที่ต้องการให้จัดส่งวารสาร.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

มีความประสงค์เป็นสมาชิกวารสารปาริชาติจำนวน.....ปี (ปีละ 200 บาท)

พร้อมนี้ได้ส่งค่าสมาชิกจำนวน.....บาท (.....)

โดย

ธนาคารดีสง่าภายในนามกองจัดการวารสารปาริชาติ ปณ.ป่าพะยอม อ.ป่าพะยอม
จ.พัทลุง 93210

ตัวแลกเงินธนาคาร.....เลขที่.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

...../...../.....

สำนักงานวารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง 93210

โทรศัพท์ 0-7460-9600 ต่อ 7250-9 โทรสาร 0-7467-3227

E-mail Address: research.tsu@gmail.com